

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE AŞIRI ANNELİK DAVRANIŞI
GÖSTEREN ANNELER İLE ÇOCUKLARININ DAVRANIŞSAL VE
GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Özge CENGİZ
(Doktora Tezi)

İstanbul, 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE AŞIRI ANNELİK DAVRANIŞI
GÖSTEREN ANNELER İLE ÇOCUKLARININ DAVRANIŞSAL VE
GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE BEHAVIORAL AND DEVELOPMENTAL
CHARACTERISTICS OF MOTHERS WITH EXTREME MOTHERHOOD BEHAVIOR
AND THEIR CHILDREN

Özge CENGİZ
(Doktora Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Ozana URAL

İkinci Danışman
Dr. Fatma Özge ÜNSAL

İstanbul, 2023

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2023

ONAY

Özge CENGİZ tarafından hazırlanan “Erken Çocukluk Döneminde Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Anneler ile Çocuklarının Davranışsal ve Gelişimsel Özelliklerinin İncelenmesi” konulu bu çalışma, 05/07/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda; İstanbul Bilgi, Marmara, İstanbul Kültür ve İstanbul Medeniyet Üniversitelerinde görevli tez danışmanı ve öğretim üyelerinden oluşan jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

05/07/2023

Özge CENGİZ

ÖZGEÇMİŞ

- 2011 – Uşak Orhan Dengiz Anadolu Lisesi’nden Mezun Olma
- 2015 – Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’ndan Mezun Olma (Bölüm İkcılığı)
- 2015 – Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programına Giriş
- 2016 – Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi olarak göreve başlama
- 2017 – Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlama
- 2018 – Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programından Mezun Olma
- 2018 – Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Programına Giriş
- 2023 – Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Programından Mezun Olma

ÖNSÖZ

Çıktığım bu zorlu ancak bir o kadar da keyifli, birçok öğrenmeyle dolu yolun sonuna geldiğimde ve gerek kişisel gerek akademik gelişim serüvenimi gözden geçirdiğimde, teşekkürlerimi sunmam gereken birçok değerli insanın yanımda olduğunu fark ediyorum. Çok kıymetli, değerli hocam, danışmanım... Prof. Dr. Ozana URAL. Sizden okul öncesi eğitim, yetişkin eğitimi, aile eğitimi gibi uzmanlık alanlarınızda edindiğim kıymetli akademik bilgiler ve deneyimlerin yanı sıra idarecilik, yönetsel anlayış, kurumsal işleyiş, kişilerarası iletişim gibi farklı alanlarda da hayatımın her alanında bana anahtar olacak değerler kazanmış olmanın mutluluğu ve güveni içerisindeyim. Tezi yazarken benimle aynı heyecanı ve duyguları paylaştığınız, zamanınızı ayırdığınız, her daim yanımda olduğunuzu hissettirdiğiniz, umutsuzluğa düşüp devam edemeyeceğimi söylediğimde motive ettiğiniz, toparlanmam için bana özel alanlar bıraktığınız ve elbette tezi hazırlama sürecinin her aşamasında bilgilerinizi benimle paylaşarak destek ve katkılar sunduğunuz için çok teşekkür ederim. Sizden aldığım yol göstericiliği ve sonsuz anlayışı öğrencilerime aktarabilmeyi umut ediyorum.

Kendisinden bir dönem doktora dersi alabilme, oturup sohbet edebilme fırsatı bulduğum, kendisinin adeta canlı bir kütüphane olduğunu düşündüğüm, yalnızca eğitim alanında değil birçok alanda derin bilgi sahibi olduğunu gördüğüm Prof. Dr. Ayla OKTAY hocama da teşekkürlerimi sunuyor, kendisine rahmet diliyorum.

Kendisiyle yüksek lisans ders döneminde tanıştığım, o zamandan beri de iş disiplini, öğrencilerine yönelik ilgisi ve nezaketi, akademik donanımı ile kendimi yakın hissettiğim Prof. Dr. Gülden UYANIK hocam... Geçtiğimiz eğitim-öğretim yılı başı itibarıyla idari göreviniz nedeniyle sizi daha yakından tanıma ve sizinle daha fazla çalışma fırsatı buldum. Akademik gelişimimizi her şeyin önünde tuttuğunuz, sizinle her karşılaşmamızda önce “hal hatır sorma” nezaketini gösterdiğiniz, problem odaklı değil çözüm odaklı bir anlayışa sahip olduğunuz, özgürce kendimizi ifade edebildiğimiz bir ortam sunduğunuz, birlikte iyi işler başarma konusunda her zaman iletişime açık olduğunuz, ufuk açıcı bir yönetim anlayışına sahip olduğunuz, çalışma disiplininiz ile akademik gelişime katkı sağladığınız, jüri üyeliğini kabul ederek zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

Marmara Üniversitesi'nde göreve başladığımda tanıdığım, o zamanlar deyim yerindeyse çiçeği burnunda doktor olan, ikinci tez danışmanım Dr. Fatma Özge ÜNSAL

hocam... Aynı adı paylaşmamız ve aynı ayda doğmamızın yanı sıra pek çok kez aynı duyguları da paylaştığımızı düşünüyorum. Ne zaman beni heyecanlandıran, bende strese ve sıkıntıya neden olabilecek bir durumla karşılaşsam neşeniz, tecrübeleriniz, kahkahalarınız, desteğiniz, fikir vermeleriniz ile yanımda oldunuz. İttiğimiz kahveler eşliğinde derin bir nefes alıp rahatlayarak odanızdan ayrıldığım zamanlar oldu. Hepsi için çok teşekkür ederim.

2015'te yüksek lisans eğitimine başlamak benim için birçok açıdan önemli adımlarla doluydu. Bu adımlardan biri de o dönem kendisinden “İstatistik” dersi olarak tanıştığım hocam Doç. Dr. Asude BALABAN DAĞAL. Sizinle tanıştığımız günden bugüne kadar geçen sürece baktığımda kişilik özelliklerinizden, değer yargılarınızdan, iletişim biçiminizden, saygı ve sevgi çerçevesinde benimsemiş olduğunuz tutumlarınızdan, sizin için önemli olan adalet duygunuzdan ödün vermediğinizi görüyorum. Bilgilerinizi aktarımınız, aktarırken kullandığınız üslubunuz, insanı düşünmeye ve sorgulamaya yönlendiren sohbetiniz, derslerinizi işleme biçiminiz, öğrencilere karşı yaklaşımınız, akademik donanımınız, kendinize sürekli yeni şeyler katma motivasyonu içerisinde bulunmanız çok kıymetli. Hem yüksek lisans hem de doktora eğitimi sürecimde her yardım ve destek talebimde elimden tuttuğunuz için şanslı hissediyorum. Çok teşekkür ederim.

Doktora eğitim sürecimin bana kattığı en önemli değerlerden biri de Doç. Dr. Mehmet TORAN hocam ile tanışma imkanı bulmuş olmamdı. Hocam öncelikle tez izleme komitesinde yer almayı kabul ettiğiniz, bu uzun süreçte tezi başarıyla tamamlayabilmem için zaman ayırdığınız ve kıymetli katkılarınızla araştırmayı zenginleştirdiğiniz için teşekkür etmek isterim. Akademiye sunduğunuz katkıları, özveriyle yürüttüğünüz çalışmaları, yenilikçi ve sorgulayıcı bakış açınızı, cesaretinizi kendime örnek aldım. Her zaman yargılayıcı, motivasyon kırıcı değil aksine yol gösterici, destekleyici bir tutum içerisinde bulundunuz. Çok teşekkür ederim.

Tez savunma jürisinde yer almayı kabul ederek bize kıymetli zamanından bir parça ayıran, kendisiyle daha önce tanışma fırsatı bulduğum, alan bilgisiyle ve etkili iletişimiyle değerli katkılarını ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen hocam Dr. Öğr. Üyesi Ertan GÖRGÜ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunması için yedek jüri üyeliğini kabul eden, “ihtiyaç olursa her zaman buradayız” diyerek güvende ve değerli hissettiren Dr. Öğr. Üyesi Işık KAMARAJ ve Doç.

Dr. Dilan BAYINDIR hocalarıma çok teşekkür ederim. Alanda yer alan çalışmalarınızın ve edindiğiniz akademik kimliklerinizin yoluma ışık tutacağına inanıyorum.

Araştırmanın veri toplama aşamasında beni kapıdan geri çevirmeyen, araştırma konusunu ve amacını ilgiyle ve dikkatle dinleyen, seve seve yardımcı olabileceklerini söyleyen, ebeveyn tutum ve davranışları okuldaki işleyişi de etkilediği için özellikle böyle bir konuyu çalışıyor olmamdan memnuniyet duyan ve bunu dile getiren, bu süreçte en az benim kadar özveri gösteren tüm okul yöneticilerine ve okullarda görev yapan öğretmenlere teşekkürü borç bilirim. Çalışmaya katılmaya kabul eden, ölçme araçlarını doldurarak zaman ayıran, kimi zaman formların içerisine ekledikleri notlarla gülümseten, bilimsel çalışmaları önemseyen ve benden de desteklerini esirgemeyen annelere çok teşekkür ederim. Kendileriyle bire bir uygulama yaptığım çocuklara da onların düşüncesine göre benimle oynamayı kabul ettikleri için teşekkür ediyorum. İyi ki varsınız, sizlerin destekleri olmasaydı şüphesiz ki bu araştırma tamamlanamazdı.

Sevgili çalışma arkadaşlarım... Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda bunca zaman birlikte görev aldığım, iş birliği ve iş bölümleri yaptığım, acı tatlı günler paylaştığım, birbirimizin derdiyle üzülüp sevinciyle mutlu olduğumuz arkadaşlarım... Bazılarımız şu anda farklı üniversitelerde görev yapsa da sürecimde yanımda olabilseydiniz eminim tatlı heyecanımı paylaştırdınız. Meslek hayatımın özellikle ilk iki yılında çalışma sürecimde aktif rol oynayan Doç. Dr. Hilal İlknur TUNÇELİ'ye ve Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KILIÇ'a çok teşekkür ederim. Geçmişte aynı çatı altında birlik olarak akademik ve kişisel gelişimimize karşılıklı katkılar sunduğumuz tüm çalışma arkadaşlarıma tek tek teşekkür ederim. Dr. Şeyma DEĞİRMENCİ yorulduğumda beni rahatlattın, motive ettin. İstatistiksel analizlerde çıkmaza girdiğimi hissettiğimde danışabileceğim biri olarak varlığın bana güç verdi. Bunun için sana ayrıca teşekkür ederim. Uzun bir süredir birlikte görev yaptığım/yapmış olduğum arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Hilal YILMAZ'a, Dr. Öğr. Üyesi Büşra ÇELİK'e, Arş. Gör. Tuba YILDIZ'a ve Arş. Gör. Neslihan DEMİRCAN'a çok teşekkür ederim. Sizlerin destekleri, kurduğumuz açık iletişim, yeri geldiğinde birbirimizi idare etmelerimiz çok önemliydi. Yalnızca sorumlulukları ve sorunları değil, mutluluklarımızı ve başarılarımızı da paylaştığımız için mutluyum.

Sevgili arkadaşım Arş. Gör. Meltem YILDIRIM yaptığımız uzun sohbetler, paylaşımlarımız benim hayata ve insanlara bakış açımın değişmesinde ve gelişmesinde önemli rol oynadı. Seni tanıdığım için kendimi şanslı hissediyorum. Bu sakın, nahif ama

aynı zamanda mücadeleci, etik değerleri için savaşan ruhunu hiç kaybetmemeni, hayatın sana hep güzellikler getirmesini umuyorum. Bana kattığın her şey için teşekkür ederim.

Arkadaşlığının YP dil eğitimi süreciyle başladığı ve 2023’e kadar uzandığı çok sevgili arkadaşım Arş. Gör. Gülşen İLİ KSMş. Biz seninle aynı dönemde atandık, aynı dil kurslarına devam ettik, aynı eğitim süreçlerinden aynı srelerde beraber geçtik, aynı dertleri ve sıkıntıları paylaştık, aynı sevinçlerle havalara utuk. Kurumda aynı odada çalıştık, birlikte iyi bir çalışma ritmi yakaladık. İkimizin de modu düşük olduğunda mutlaka birimiz kendinde g buldu ve “hadi devam edelim” diyerek toplardı. İyi ki seni tanı mışım, iyi ki birlikte alış mışız. alışkanlığın, sorumluluk bilincin, iş ahlakın, arkadaşlığın, dostluğun, samimiyetin, yardımseverliğin çok kıymetli. Her şey için teşekkür ederim.

Çok sevgili ailem, kardeşim gibi sevdiğim kuzenlerim, arkadaşlarım, yüreğimde hissettiklerim... Sizlere de büyük teşekkür borçluyum. Çocukluğumdan beri hemen her konuda bana benden çok inanıp gvendiniz. Uşak’ta, Ankara’da, İstanbul’da ve Giresun’da karşıma ık mış olan güzel insanlar... Hepiniz iyi ki varsınız. Sevginizi, değerinizi her fırsatta gösterdiğiniz, beni her daim desteklediğiniz için sizlere minnettarım.

Canım ekirdek ailem... Sizin gibi bir aileye sahip olmak benim hayatta başıma gelen en güzel şey olabilir. Benim için yaptıklarınız çok kıymetli. Sizleri çok seviyor ve sizlere çok teşekkür ediyorum. Sevgili annem... Senin yüreğimdeki sevgini, hayatımdaki ışığınızı cmlerle ifade edebilmem mümkün değil. Her bir düşüncen, her bir cmlen, her bir tecrüben yoluma ışık tuttu. En büyük destekçim her zaman sen oldun. Çocukluğumdan beri bana gösterdiğin ilgi, yaptığın fedakarlıklar, örnek davranışların, okumayı sevdirmen, sorumluluk bilinci aşılaman, ahlaki değer yargıları öğretme ve hayatı yaşatma aban, daha sayamadığım birçok şey beni bu günlere, bu yaşıma getirdi. Tüm emeklerin için sana özellikle teşekkür ederim, iyi ki benim annemsin.

Özge CENGİZ

ÖZET

Bireyin ilk eğitimini aldığı ve hayata yavaş yavaş hazırlanmaya başladığı en küçük sosyal topluluk ailedir. Toplumumuzda küçük çocukların bakımı ve eğitimi ile daha çok anneler ilgilenmektedir. Bu doğrultuda annelerin çocuklarına karşı tutum ve davranışları birbirlerinden farklılaşmaya başlamıştır. Çocuğuna karşı aşırı düzeyde ilgili olan veya aşırı ilgisiz olan ebeveynler çocuklarının bütüncül gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bu araştırmada; “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”ni geliştirmek, aşırı annelik davranış düzeylerini farklı değişkenler açısından incelemek, aşırı annelik davranışları içerisinde bulunan ve bulunmayan annelerle çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerini karşılaştırmalı olarak ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmada açıklayıcı sıralı karma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın ölçek geliştirme aşamasında evren; İstanbul’da bulunan devlet anaokullarına ve anasınıflarına devam eden 54-72 aylık çocuğı olan annelerden oluşmaktadır. Örneklem grupları ise evrenden basit seçkisiz yöntem ile seçilen açıklayıcı faktör analizi için 460 anne, doğrulayıcı faktör analizi için 416 annedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin farklı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik olarak fark analizleri yapılmıştır.

Araştırmanın en son aşamasını oluşturan karma desenli tarama çalışması kapsamında ölçek geliştirirken ulaşılan anneler arasından 90 anne ile çalışılmıştır. Bu anneler ölçekten aldıkları puanlara göre aşırı annelik davranış düzeyleri birbirinden farklı 30’ar kişilik üç gruba (çocuktan uzak anne, uygun anne, aşırı çocuk odaklı anne) ayrılmıştır. Bu annelere ve çocuklarının öğretmenlerine, çocukların gelişimsel ve davranışsal özelliklerini karşılaştırmalı değerlendirmek amacıyla nicel ve nitel ölçme araçları uygulanmıştır. Nicel verilerin çözümlenmesinde fark analizi testlerinden, nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır.

Annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi sonucunda elde edilen sonuçlara göre aşırı annelik davranış düzeyleri çocukların cinsiyetlerine ve annelerin çalışma durumlarına göre farklılık göstermemiştir. Ailedeki çocuk sayısı arttıkça annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeylerinin azaldığı

belirlenmiştir. Annelerin yaşları arttıkça aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeylerinin azaldığı bulunmuştur. Çocukların yaşları arttıkça annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri de artmaktadır. İlkokul mezunu annelerin ortaokul, lise, ön lisans ve lisans mezunu annelere göre; ortaokul mezunu annelerin lise ve ön lisans mezunu annelere göre; lisans mezunu annelerin ön lisans mezunu annelere göre; lisansüstü mezunu annelerin lise, ön lisans ve lisans mezunu annelere göre aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri daha yüksektir. Orta gelir düzeyinde bulunduklarını düşünen anneler düşük ve iyi gelir düzeyinde bulunduklarını düşünen annelere göre daha yüksek düzeyde aşırı çocuk odaklı annelik davranışları göstermektedir.

Araştırmanın karma desenli tarama çalışmasına ait nicel bulgular incelendiğinde; “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının rekabet düzeyleri, “uygun” ve “çocuktan uzak” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. “Uygun anne”lerin çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri “çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur. “Uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının temel becerileri “çocuktan uzak” annelerin çocuklarına göre daha yüksek düzeydedir. “Çocuktan uzak” annelerin çocuklarının davranış sorunları “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarına göre daha yüksek düzeydedir. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin stres düzeyleri “uygun” ve “çocuktan uzak” annelere göre daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmanın karma desenli tarama çalışmasına ait nitel bulgular incelendiğinde; öğretmen görüşlerine göre günlük rutinlerde, en çok arkadaşlarıyla sorun yaşama konusunda “aşırı çocuk odaklı” ve “çocuktan uzak” annelerin çocukları öğretmenlerine ihtiyaç duymaktadır. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin çocukları yapacakları eğitim faaliyetine kendilerinin karar vermeleri gereken durumlarda öğretmenlerine ihtiyaç duymaktadır. Öğretmen görüşlerine göre “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocukları eğitim sürecindeki etkinliklerde motivasyona ihtiyaç duymakta ve zorlayıcı etkinliklerden kaçınmaktadır. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin çocukları sınıf ortamında belirli arkadaşlarla iletişim kurma, uyumsuzluk ve iletişim konusunda öğretmenden destek isteme davranışları göstermektedir. “Çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocukları saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında en çok öğretmenden yardım isteme davranışı göstermektedir. Stres yaratan bir durumla karşılaşıldığında “çocuktan uzak” annelerin çocukları sakin karşılama ve umursamama davranışları gösterirken; “uygun anne”lerin çocukları sakin karşılama

davranışı; “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocukları ebeveyne tepki gösterme ve panik yapma davranışları göstermektedir. “Çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocukları genel olarak duygularını uygun yollarla ifade etmektedir. Öğretmen görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının odaklanma ve dikkat becerileri genel olarak yaşlarının düzeyine uygun bulunmuştur. Çocukların grup çalışmalarında da genel olarak gruba uyum sağlama davranışları gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. İstedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde, tüm çocuklar en çok mantıklı bir açıklama beklemektedir. Öğretmenlere göre çocukların büyük kas ve küçük kas becerileri yaşlarına uygun düzeydedir. “Çocuktan uzak” annelerin öğretmenden çocuklarıyla ilgili beklenti ve talep düzeyleri “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelere göre daha azdır. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin bir kısmının öğretmenlerden çocukla ilgili bilgilendirme mesajları göndermelerini, çocuğun sosyalleşmesine yardımcı olmalarını bekledikleri bulunmuştur.

Araştırmanın karma desenli tarama çalışmasına ait nitel bulgular incelendiğinde; annelerin görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun”, ve “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların büyük bir kısmının günlük rutinlerde özbakım becerileri konularında annelerine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının önemli bir kısmı evde kendileriyle ilgili durumlara karar verirken annelerinden onay istemektedir. “Çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının çoğu eğitim sürecindeki etkinliklere istekle katılmaktadır. Annelerin görüşlerine göre en fazla “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocukları arkadaşlarıyla sağlıklı-aktif bir iletişim sürdürmektedir. “Çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının çoğu saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında anne-babadan yardım isteme davranışı göstermektedir. Anne görüşlerine göre stres yaratan durumlarda “uygun” anneye sahip olan çocukların çoğunluğunun durumu sakin bir şekilde karşıladıkları bulunmuştur. Anne görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” veya “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların çoğunluğu duygularını uygun bir şekilde ifade etmektedir. “Çocuktan uzak”, “uygun” veya “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocuklardan çoğunun odaklanma ve dikkat becerileri yaşlarının düzeyine uygun bulunmuştur. “Çocuktan uzak”, “uygun” ya da “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarından büyük bir çoğunluğunun grup çalışmalarında gruba uyum sağladıkları bulunmuştur. Annelerin görüşlerinden elde edilen sonuçlara göre “aşırı çocuk odaklı” annesi olan çocukların önemli bir bölümü istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde sinirlenme-ağlama davranışı göstermekte; önemli bir

bölümü de kabullenme davranışında bulunmaktadır. Annelerin görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” veya “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların büyük çoğunluğunun büyük kas becerileri ve küçük kas becerileri yaşlarının gerektirdiği düzeyde bulunmuştur. Annelerin öğretmenlerden beklentilerine yönelik elde edilen sonuçlar incelendiğinde; “çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin öğretmenlerden “çocuğun topluma iyi bir birey olarak kazandırılmasında rol oynama, çocuğa sevgiyle ve ilgiyle yaklaşma, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine destek olma, öğretmenin alanında bilgili ve donanımlı olması” gibi beklentilerinin olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Erken Çocukluk Dönemi, Ebeveyn Tutumları, Aşırı Ebeveynlik, Aşırı Annelik, Gelişimsel Problemler, Davranışsal Problemler.

ABSTRACT

The smallest social community in which the individual receives his first education and gradually begins to prepare for life is the family. In our society, mothers are more interested in child caring and educating. In this direction, the attitudes and behaviours of mothers towards their children began to differ. Parents who are overly concerned or uninterested in their children can negatively affect their children's holistic development.

In this study; It is aimed to develop the "Excessive Motherhood in Early Childhood Scale", to examine the levels of excessive motherhood behavior in terms of different variables, to reveal the developmental and behavioral characteristics of mothers and their children with and without excessive mothering behaviors comparatively.

Explanatory sequential mixed design was used in the research. The population in the scale development stage of the research; it consists of mothers with 54-72 months old children who attend public kindergartens in Istanbul. The sample groups are 460 mothers for exploratory factor analysis and 416 mothers for confirmatory factor analysis, selected by simple random method from the population. As a result of the validity and reliability studies of the scale, it was concluded that it is a valid and reliable measurement tool. Difference analyzes were conducted to see whether the excessive maternal behavior levels of the mothers differed according to different variables.

In the mixed-pattern screening study, 90 mothers were studied among the mothers reached while developing the scale. According to the scores they got from the scale, these mothers were divided into three groups of 30 people (distant from child, good, excessively child-focused) with different levels of excessive maternal behavior. Quantitative and qualitative measurement tools were applied to these mothers and their children's teachers in order to compare the developmental and behavioral characteristics of the children. Difference analysis tests were used in the analysis of quantitative data, and content analysis technique was used in the analysis of qualitative data.

According to the results obtained as a result of examining the mothers' excessive maternal behavior levels according to demographic variables, the excessive maternal behavior levels did not differ according to the gender of the children and the working status of the mothers. It was determined that as the number of children in the family increased, the

excessive child-focused maternal behavior levels of the mothers decreased. It was found that as the age of the mothers increased, the level of excessive child-focused maternal behavior decreased. As the age of the children increases, the excessive child-focused maternal behavior levels of the mothers also increase. It was found that mothers who graduated from primary school had higher levels of excessive child-focused maternal than mothers who graduated from secondary school, high school, associate degree and undergraduate; mothers who graduated from secondary school had higher levels of excessive child-focused motherhood than mothers who graduated from high school and associate degree; mothers with undergraduate degrees had higher levels of excessive child-focused motherhood compared to mothers with associate degrees; mothers with postgraduate degrees are higher levels of excessive child-focused motherhood than mothers with high school, associate degree and undergraduate degrees. Mothers who think they are at the middle income level show higher levels of excessive child-focused maternal behavior than mothers who think they are at low and good income level.

When the quantitative findings of the mixed-pattern survey study of the research are examined; the children of children whose mothers are “excessively child-focused” have higher levels of competition than those of mothers who are “good” and “distant from the child”. The social emotional well-being and psychological resilience levels of the children of “good mothers” are higher than the children of mothers who are “distant from the child” and “excessively child-focused”. Children of “good” and “excessively child-focused” mothers have higher basic skills than children of mothers who are “distant from the child”. Behavioral problems of the children of mothers who are “distant from the child” are at a higher level than the children of “good” and “excessively child-focused” mothers. Stress levels of mothers who are “excessively child-focused” were found to be higher than mothers who are “good” and “distant from the child”.

When the qualitative findings of the mixed-pattern survey study of the research are examined; according to the opinions of teachers, children of mothers who are “excessively child-focused” and “distant from children” need their teachers in daily routines, mostly about having problems with their friends. Children of “excessively child-focused” mothers need their teachers when they have to decide on their own educational activity. According to teachers' opinions, children of mothers who are “excessively child-focused” need motivation in activities in the educational process and avoid compelling activities. Children of

“excessively child-focused” mothers show behaviors to communicate with certain friends in the classroom environment, to ask for support from the teacher in terms of incompatibility and communication. The children of mothers who are “distant from the child” and who are “excessively child-focused” show the behavior of asking the teacher for help the most when they are exposed to an aggressive behavior. When faced with a stressful situation, the children of mothers who are “distant from the child” show calm welcome and disregard behaviors; calm welcoming behavior of “good” mothers; children of “excessively child-focused” mothers show parental reaction and panic behaviors. Children of mothers who are “distant from the child”, “good” and “excessively child-focused” generally express their feelings in appropriate ways. According to the opinions of the teachers, the focus and attention skills of the children whose mothers were “distant from the child”, “good” and “excessively child-focused” were generally found to be appropriate for their age. It was concluded that the children generally showed adaptation behaviors to the group in group studies. When they are not allowed to do something they want, all children most expect a logical explanation. According to the teachers, children's motor skills are at a level appropriate for their age. The expectation and demand levels of the mothers who are “distant from the child” from the teacher about their children, are lower than the mothers who are “good” and “excessively child-focused”. It was found that some of the “excessively child-focused” mothers expect teachers to send informational messages about the child and to help the child socialize.

When the qualitative findings of the mixed-pattern survey study of the research are examined; according to the opinions of the mothers, it was determined that most of the children needed their mothers for self-care skills in their daily routines. A significant part of the children of “excessively child-focused” mothers want their mother's approval when deciding on their own situations at home. Most of the children of mothers who are “distant from the child”, “good” and “excessively child-focused” participate willingly in activities in the education process. According to the opinions of mothers, the children of “excessively child-focused” mothers maintain a healthy-active communication with their friends. Most of the children of mothers who are “distant from the child”, “good” and “excessively child-focused” show the behavior of asking for help from their parents when they are exposed to an aggressive behavior. According to mother's views, it has been found that the majority of children who have “good” mothers in stressful situations respond to the situation calmly. The majority of children with “distant from the child”, “good” or “excessively child-

focused” mothers express their feelings appropriately. The focus and attention skills of most of the children with “distant from the child”, “good” or “excessively child-focused” mothers were found to be appropriate for their age level. It was found that a great majority of the children whose mothers were “distant from the child”, “good” or “excessively child-focused” adapted to the group in group work. According to the results obtained from the opinions of the mothers, a significant part of the children with “excessively child-focused” mothers show anger-crying behavior when they are not allowed to do something they want; an important part of it is in the behavior of acceptance. According to the opinions of the mothers, the motor skills of the majority of the children with “distant from the child”, “good” or “excessively child-focused” mothers were found to be at the level required for their age. When the results obtained regarding the expectations of mothers from teachers are examined; it was seen that all mothers had expectations from teachers such as "to play a role in bringing the child into the society as a good individual, to approach the child with love and interest, to support the emotional and social development of the child, and to be knowledgeable and equipped in the field of the teacher".

The findings obtained as a result of the research were discussed within the framework of the related literature and suggestions were presented.

Keywords: Preschool Period, Early Childhood Period, Parental Attitudes, Overparenting, Excessive Motherhood, Developmental Problems, Behavioral Problems.

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ETİK BEYANI.....	ii
ÖZGEÇMİŞ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	viii
ABSTRACT	xii
İÇİNDEKİLER.....	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ	xxi
TABLolar LİSTESİ	xxii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxix
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç.....	4
1.2.1. Araştırmanın alt amaçları	5
1.2.1.1. Araştırmanın nicel bölümüne ait sorular.....	5
1.2.1.2. Araştırmanın nitel bölümüne ait sorular	5
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
1.5. Araştırmanın Varsayımları	9
1.6. Araştırma Tanımları	10
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
2.1. Kavramsal Çerçeve.....	11
2.1.1. Aile kavramı ve ailenin erken çocukluk dönemindeki yeri	11
2.1.2. Ebeveynlik tutumları ve çocuk üzerindeki etkileri	14
2.1.2.1. Otoriter ebeveynlik ve çocuk üzerindeki etkileri	14
2.1.2.2. İhmalkar ebeveynlik ve çocuk üzerindeki etkileri	15
2.1.2.3. İzin verici/hosgörölü ebeveynlik ve çocuk üzerindeki etkileri	16
2.1.2.4. Demokratik ebeveynlik ve çocuk üzerindeki etkileri.....	17
2.1.3. Aile kurumunda çocuğa ve eğitime bakış açısının değışimi	18
2.1.4. Aşırı ebeveynlik kavramı ve çocuk üzerindeki etkileri, aşırı ebeveynliğin ortaya çıkışı, aşırı ebeveynliği etkileyen faktörler.....	21

2.1.4.1. Aşırı ebeveynlik kavramı ve çocuk üzerindeki etkileri.....	21
2.1.4.2. Aşırı ebeveynliğin ortaya çıkışı	25
2.1.4.3. Aşırı ebeveynliği etkileyen faktörler.....	28
2.1.5. Aşırı ebeveynlik türleri ve çocuk üzerindeki etkileri	29
2.1.5.1. Helikopter ebeveynlik / kendini siper eden ebeveynlik	29
2.1.5.2. Kaplan ebeveynlik / eğitimde rekabetçi ebeveynlik	33
2.1.5.3. Çok yönlü yetiştiren ebeveynlik / sürekli bilgi peşinde ebeveynlik ...	35
2.1.5.4. İlgisiz/çocuktan uzak ebeveynlik	36
2.1.5.5. Çocuğun tüm isteklerini karşılayan ebeveynlik	37
2.1.5.6. Materyalist ebeveynlik.....	39
2.1.6. Covid-19 pandemi sürecinin çocuklar ve ebeveynler üzerindeki etkileri	40
2.2. İlgili Araştırmalar	43
2.2.1. Yurt içinde yapılmış olan araştırmalar	43
2.2.2. Yurt dışında yapılmış olan araştırmalar.....	52
BÖLÜM III: YÖNTEM	63
3.1. Araştırma Modeli.....	63
3.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu.....	64
3.2.1. Evren.....	64
3.2.2. Örneklem	65
3.2.3. Çalışma grubu.....	68
3.3. Veri Toplama Araçları.....	70
3.3.1. Demografik bilgi formu	70
3.3.2. Erken çocuklukta aşırı annelik ölçeği.....	70
3.3.3. Tarama çalışması nicel bölümde kullanılan ölçekler.....	81
3.3.3.1. Okulöncesi öğrencilerine yönelik temel beceri ölçeği	81
3.3.3.2. Okul öncesi rekabet ölçeği	82
3.3.3.3. Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği (perik).....	82
3.3.3.4. Anne baba stres ölçeği	83
3.3.3.5. Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği	84
3.3.4. Tarama çalışması nitel bölümde kullanılan ölçme araçları	85
3.3.4.1. Gelişim gözlem ve değerlendirme öğretmen formu	85
3.3.4.2. Gelişim gözlem ve değerlendirme anne formu	85
3.4. Verilerin Toplanması.....	86

3.4.1. Ölçek geliştirme aşamasında verilerin toplanması	86
3.4.2. Karma desenli tarama çalışması aşamasında verilerin toplanması.....	88
3.5. Verilerin Analizi	89
3.5.1. Ölçek geliştirme aşamasında kullanılan verilerin çözümlenmesi.....	90
3.5.2. Karma desenli tarama çalışması aşamasında kullanılan verilerin çözümlenmesi	91
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	93
4.1. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	93
4.1.1. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik analiz sonuçları	93
4.1.1.1. Kapsam ve yüzey geçerliği	93
4.1.1.2. Yapı geçerliği.....	94
4.1.2. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin güvenirlik analiz sonuçları	100
4.1.2.1. İç tutarlılık güvenirliği	100
4.1.3. Erken çocuklukta aşırı annelik ölçeği’nin yapı geçerliği kapsamında yürütülen doğrulamalı faktör analizi sonuçlarına ilişkin bulgular	105
4.2. Annelerin Aşırı Annelik Davranış Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	112
4.3. Aşırı Annelik Davranışları Gösteren ve Göstermeyen Annelerin ve Çocuklarının Gelişimsel ve Davranışsal Özelliklerinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	117
4.3.1. Karma desenli tarama çalışmasına ilişkin nicel bulgular	117
4.3.2. Karma desenli tarama çalışmasına ilişkin nitel bulgular	129
4.3.2.1. Öğretmenlerin görüşlerine göre aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin ve çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerine ilişkin bulgular	129
4.3.2.2. Aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin görüşlerine göre çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerine ilişkin bulgular	144
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	158
5.1. Sonuçlar ve Tartışma	158
5.1.1. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”ne ilişkin sonuç ve tartışma	158
5.1.2. Annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara ilişkin sonuç ve tartışma	162
5.1.2.1. Çocuğun cinsiyeti değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma	162

5.1.2.2. Annenin çalışma durumu değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma.....	163
5.1.2.3. Ailedeki çocuk sayısı değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma.....	164
5.1.2.4. Annenin yaşı değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma	164
5.1.2.5. Çocuğun yaşı değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma	165
5.1.2.6. Annenin öğrenim durumu değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma.....	166
5.1.2.7. Algılanan gelir düzeyi değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma	167
5.1.3. Aşırı annelik davranışları gösteren-göstermeyen annelerle çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerine ilişkin sonuçlar ve tartışmalar	168
5.1.3.1. Sosyal duygusal gelişim alanına yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma.....	168
5.1.3.1.1. Çocukların rekabet düzeylerine ilişkin sonuç ve tartışma.....	168
5.1.3.1.2. Çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerine ilişkin sonuç ve tartışma	170
5.1.3.1.3. Çocukların karar verme becerilerine ilişkin sonuç ve tartışma.....	172
5.1.3.1.4. Çocukların iletişim özelliklerine ilişkin sonuç ve tartışma.....	174
5.1.3.1.5. Çocukların stresle başa çıkma durumlarına ilişkin sonuç ve tartışma.....	175
5.1.3.1.6. Çocukların duygularını ifade etme biçimlerine ilişkin sonuç ve tartışma	176
5.1.3.1.7. Çocukların engellenme durumlarındaki tepkilerine ilişkin sonuç ve tartışma.....	177
5.1.3.2. Bilişsel gelişim alanına yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma.....	178
5.1.3.2.1. Çocukların temel beceri düzeylerine ilişkin sonuç ve tartışma.....	178
5.1.3.2.2. Çocukların odaklanma ve dikkat becerilerine ilişkin sonuç ve tartışma	179
5.1.3.3. Özbakım becerileri alanına yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma.....	180
5.1.3.4. Motor gelişim alanına yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma.....	181

5.1.3.5. Çocukların davranış özelliklerine yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma.....	182
5.1.3.5.1. Çocukların davranış sorunlarına ilişkin sonuç ve tartışma	182
5.1.3.5.2. Çocukların etkinliklere katılma durumlarına ilişkin sonuç ve tartışma	184
5.1.3.5.3. Çocukların saldırganlık karşısında gösterdikleri davranışlara ilişkin sonuç ve tartışma	185
5.1.3.5.6. Çocukların grup çalışmalarındaki davranışlarına ilişkin sonuç ve tartışma.....	186
5.1.3.6. Annelerin içinde bulundukları stres düzeyleri ve öğretmenlerden beklentilerine ilişkin tartışma.....	187
5.1.3.6.1. Annelerin stres düzeylerine ilişkin sonuç ve tartışma	187
5.1.3.6.2. Annelerin öğretmenlerden beklentilerine ilişkin sonuç ve tartışma.....	189
5.2. Öneriler	191
5.2.1. Araştırmacılara öneriler	191
5.2.2. Uygulayıcılara öneriler	193
5.2.3. Ebeveynlere öneriler	195
KAYNAKÇA.....	197
EKLER	228
Ek 1: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul Raporu	228
Ek 2: T.C. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Valilik Araştırma İzni	229
Ek 3: Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği İzni.....	231
Ek 4: Okul Öncesi Rekabet Ölçeği İzni	232
Ek 5: Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (Perik) İzni	233
Ek 6: Anne Baba Stres Ölçeği İzni.....	234
Ek 7: Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği İzni.....	235
Ek 8: Veli Onam Formu	236
Ek 9: Demografik Bilgi Formu	237
Ek 10: Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Öğretmen Formu	238
Ek 11: Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Anne Formu	240

KISALTMALAR LİSTESİ

ANOVA	: Tek Faktörlü Varyans Analizi
KGİ	: Kapsam Geçerlik İndeksi
KGO	: Kapsam Geçerlik Oranı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Açımlayıcı Faktör Analizi Örneklem Grubundaki Annelerin Okullara Göre Dağılımı	66
Tablo 3.2. Örneklem Grubunda Yer Alan Ailelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Değerleri	67
Tablo 3.3. Doğrulayıcı Faktör Analizi Örneklem Grubundaki Annelerin Okullara Göre Dağılımı	68
Tablo 3.4. Çalışma Grubunda Yer Alan Annelerin ve Çocukların Demografik Özellikleri	69
Tablo 3.5. Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Ait Frekans Değerleri	71
Tablo 3.6. Öğretmen Görüşlerine Göre Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Annelerin İlgi Gösterdikleri Durum ve Olaylara İlişkin Özelliklere Ait Frekans Değerleri	72
Tablo 3.7. Öğretmen Görüşlerine Göre Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Annelerin Okul Dışındaki Davranışlarına İlişkin Frekans Değerleri	73
Tablo 3.8. Öğretmen Görüşlerine Göre Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Annelerin Çocuklarının Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Frekans Değerleri	74
Tablo 3.9. Kabul Edilen En Küçük KGO Değerlerinin Uzman Sayısına Göre Değerleri	75
Tablo 3.10. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” Toplam Puan Aralıklarına Göre Gruplandırılan Annelik Davranış Özellikleri	78
Tablo 3.11. Standart Sapma Değer Aralıklarında Kalan Toplam Alanlara Ait Yüzdelik Dilimler	79
Tablo 3.12. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarında Kullanılan Analizler	90
Tablo 4.1. Verilerin Normal Dağılım Analizi İçin Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testine İlişkin Bulgular	94
Tablo 4.2. Faktör Analizine Uygunluk Testleri (KMO ve Barlett’s testi) Değerlerine İlişkin Bulgular	94
Tablo 4.3. Açıklanan Toplam Varyans Miktarlarına İlişkin Bulgular	96

Tablo 4.4. Faktör Analizi Sonucu Dönüştürülmüş Temel Bileşenler Matrisine İlişkin Bulgular	97
Tablo 4.5. Faktör Analizi Sonucunda Elde Edilen Alt Ölçekler ve Alt Ölçeklerde Yer Alan Maddelere İlişkin Bulgular	98
Tablo 4.6. Ölçeğin Toplam Puanına ve Alt Faktörlerin Puanına Göre Hesaplanan Cronbach Alfa Değerlerine İlişkin Bulgular	101
Tablo 4.7. Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarına Ait Ayırt Edicilikleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular .	101
Tablo 4.8. Madde Analizi Kapsamında Yapılan Madde-Toplam ve Madde-Kalan Korelasyon Sonuçlarına İlişkin Bulgular	102
Tablo 4.9. Ölçeğin Alt Faktörleri Arasındaki İlişkileri Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular	103
Tablo 4.10. Test-Tekrar Test Güvenirliğini Belirlemek İçin Yapılan Pearson Korelasyon Testi ve Bağımlı Gruplar T-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular	104
Tablo 4.11. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” Doğrulayıcı Faktör Analizi İçin Hesaplanan KMO Değeri	105
Tablo 4.12. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” DFA sonuçlarına ilişkin uyum iyiliği indeks değerleri.....	107
Tablo 4.13. AMOS Programında Yapılan Analizler Sonucunda Elde Edilen Parametre Tahminlerine İlişkin Sonuçlar	109
Tablo 4.14. Maddelerin Faktör Yüklerine İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	110
Tablo 4.15. Modelin Faktörler Arası Korelasyon Katsayılarına İlişkin Sonuçlar	111
Tablo 4.16. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Çocukların Cinsiyetlerine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları.....	112
Tablo 4.17. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Çalışma Durumlarına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları	113
Tablo 4.18. Annelerin Aşırı Annelik Düzeyleri ile Ailedeki Çocuk Sayısı Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Testi Sonuçları	113
Tablo 4.19. Annelerin Aşırı Annelik Düzeyleri ile Annenin Yaşı Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Testi Sonuçları	113
Tablo 4.20. Annelerin Aşırı Annelik Düzeyleri ile Çocuğun Yaşı Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Testi Sonuçları	114

Tablo 4.21. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Anne Öğrenim Durumlarına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Welch Testi Sonuçları	114
Tablo 4.22. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Anne Öğrenim Durumlarına Göre Gösterdiği Farklılıkların Yönünü Bulmaya İlişkin Yapılan Tamhane Testi Sonuçları.....	115
Tablo 4.23. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Algıladıkları Gelir Düzeylerine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (Anova Testi) Sonuçları	116
Tablo 4.24. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Algıladıkları Gelir Düzeylerine Göre Gösterdiği Farklılıkların Yönünü Bulmaya İlişkin Yapılan Tukey Testi Sonuçları.....	116
Tablo 4.25. “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği”nden Alınan Ortalama Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	117
Tablo 4.26. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları.....	117
Tablo 4.27. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları.....	118
Tablo 4.28. “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”nden Alınan Ortalama Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular	119
Tablo 4.29. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (Homojen Dağılım) ile Welch Testi (Homojen Olmayan Dağılım) Sonuçları	120
Tablo 4.30. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Öz-kontrol/Düşüncelilik Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları	121
Tablo 4.31. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik davranış Düzeyleri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik	

Sağlamlık Ölçeği Toplam Puan, İletişim Kurma/Sosyal Performans, Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma, Keşfetmekten Hoşlanma Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tamhane Testi Sonuçları	122
Tablo 4.32. “Anne Baba Stres Ölçeği”nden Alınan Ortalama Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	123
Tablo 4.33. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Anne Baba Stres Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları.....	123
Tablo 4.34. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Anne Baba Stres Ölçeği Toplam Puanları arasındaki Farklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları.....	124
Tablo 4.35. “Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği”nden Alınan Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	124
Tablo 4.36. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Çocukların Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği’nden Aldıkları Toplam Puan ve Sınıflama Alt Ölçeği Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tamhane Testi Sonuçları.....	125
Tablo 4.37. “Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği”nden Alınan Ortalama Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	126
Tablo 4.38. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (Homojen Dağılım) ile Welch Testi (Homojen Olmayan Dağılım) Sonuçları	127
Tablo 4.39. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği Kavgacı-Saldırgan, Aşırı Hareketli-Dikkatsiz Alt Ölçek Puanları ve Ölçek Genel Toplam Arasındaki Farklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları	128
Tablo 4.40. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği Endişeli-Ağlamaklı Alt Ölçek Toplam Arasındaki Farklara İlişkin Tamhane Testi Sonuçları.....	128

Tablo 4.41. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Günlük Rutinlerde Öğretmenlerine İhtiyaç Duydukları Durumlara İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	129
Tablo 4.42. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Eğitim Faaliyetlerine Kendilerinin Karar Verdikleri Durumlardaki Davranışlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	130
Tablo 4.43. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Eğitim Sürecindeki Etkinliklere Katılım Durumlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri.....	132
Tablo 4.44. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Sınıf Ortamında İletişim Özelliklerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	133
Tablo 4.45. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Saldırgan Bir Davranışa Maruz Kaldıklarında Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	134
Tablo 4.46. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Stres Yaratan Durumlarda Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri.....	135
Tablo 4.47. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Duygularını İfade Etme Biçimlerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	136
Tablo 4.48. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Odaklanma ve Dikkat Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri.....	137
Tablo 4.49. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Grup Çalışmalarındaki Davranışlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	138
Tablo 4.50. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının İstedikleri Bir Şeyi Yapmalarına İzin Verilmediğinde Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	139
Tablo 4.51. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Büyük Kas Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	140

Tablo 4.52. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Küçük Kas Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	141
Tablo 4.53. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Öğretmenlerden Çocuklarıyla İlgili Beklenti ve Taleplerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri.....	143
Tablo 4.54. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Günlük Rutinlerde Annelerine İhtiyaç Duydukları Durumlara İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	144
Tablo 4.55. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Evde Kendileriyle İlgili Durumlara Karar Verirken Gösterdikleri Davranışlara İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	145
Tablo 4.56. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Evde Yapılan Etkinliklere Katılım Durumlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri.....	146
Tablo 4.57. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Arkadaşlarıyla Olan İletişim Özelliklerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	147
Tablo 4.58. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Saldırgan Bir Davranışa Maruz Kaldıklarında Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	148
Tablo 4.59. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Stres Yaratan Durumlarda Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri.....	149
Tablo 4.60. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Duygularını İfade Etme Biçimlerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	150
Tablo 4.61. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Odaklanma ve Dikkat Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri.....	151
Tablo 4.62. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Grup Çalışmalarındaki Davranışlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	152

Tablo 4.63. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının İstedikleri Bir Şeyi Yapmalarına İzin Verilmediğinde Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri....	153
Tablo 4.64. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Büyük Kas Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	154
Tablo 4.65. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Küçük Kas Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri	155
Tablo 4.66. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Öğretmenlerden Çocuklarıyla İlgili Beklenti ve Taleplerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri.....	156

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1.	Aşırı Ebeveynlik Davranışlarının Neler Olabileceğine ve Çocuk Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Model.....	23
Şekil 2.2.	Helikopter/Kendini Siper Eden Ebeveynlik Davranışlarının Bireyler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Döngüye Yönelik Bir Model	32
Şekil 3.1.	Standart Sapma Değerlerine Göre Normal Dağılım Eğrisi	79
Şekil 4.1.	Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeğindeki Maddelere İlişkin Yığılma Grafiği.....	96
Şekil 4.2.	“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin F1 (Endişeli Annelik), F2 (Mükemmeliyetçi Annelik), F3 (Sürekli Bilgi Peşinde Annelik), F4 (Eğitimde Rekabetçi Annelik), F5 (Kendini Siper Eden Annelik) alt ölçekleri için oluşturulan ölçüm modeli	106

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Erken çocukluk döneminde gerçekleşen fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişim bireyin hayatını büyük ölçüde şekillendirmektedir. Bu nedenle de erken çocukluk dönemi insan hayatının en değerli yılları olarak görülmektedir.

Erken çocukluk dönemindeki çocuğun ilk etkileşime girdiği sosyal çevre ailesidir. Çocuğun fiziksel ve sosyal çevreyle uyum sağlayabilmesi, kendi potansiyelini ortaya çıkarabilmesi, gereksinimlerini karşılayabilmesi, kendi yetkinliğini kazanan bir birey olabilmesi için anne babasından yeterli desteği alması gerekmektedir (Yavuzer, 2016). Bu noktada anne babanın çocuğun gelişimi üzerindeki kritik etkisinden söz etmek mümkündür. Ebeveynlerin çocuklarına karşı geliştirdikleri tutumlar çocukların duygu ve davranışlarını şekillendirerek yaşam boyu edinilen diğer davranışları da dolaylı olarak etkilemektedir (Pekşen Akça, 2012).

Alan yazında anne babaların çocuklarına yönelik davranışlarının ve tutumlarının ele alındığı çeşitli ebeveynlik stilleri yer almaktadır. Diana Baumrind (1971) ebeveyn davranış ve tutumlarıyla ilgili çalışmalar yapan öncü isimlerden biri olarak kabul edilmektedir. Baumrind (1971) erken çocukluk döneminde çocuğu bulunan ebeveynlerle yaptığı çalışmalar sonucunda otoriter, demokratik ve izin verici anne babalar olmak üzere üç ebeveynlik stilinden söz etmiştir (Karabulut Demir ve Şendil, 2008). Baumrind (1971) öne sürdüğü ebeveynlik stillerine alternatif yaklaşımlar sunulabileceğini de belirtmiştir.

Maccoby ve Martin (1983) ise Baumrind'in modelini yeniden ele alarak ebeveynlik stillerini talep ve kabul/ilgi olmak üzere iki faktör üzerinden incelemişlerdir (akt: Driscoll, 2013). Yüksek talep ve kabul etme eğilimindeki ebeveynler demokratik; yüksek talep ve düşük kabul eğilimindeki ebeveynler otoriter; düşük talep ve yüksek kabul eğilimindeki ebeveynler izin verici; düşük talep ve düşük kabul eğilimindeki ebeveynler ihmalkar ebeveyn olarak sınıflandırılmıştır (Karabulut Demir ve Şendil, 2008).

Ebeveynlik stillerinin yanı sıra alan yazında farklı ebeveynlik kuramları da yer almaktadır. Aile kurumunun yapısı ve özellikleri temelde “aile teori modelleri” ve “aile terapi modelleri” olarak iki kavramsal çerçevede incelenmiştir. Aile teori modelleri aileleri anlama ve değerlendirme; aile terapi modelleri ise müdahale etme ve önleme amacı

taşımaktadır (Garcia Shelton ve Brody, 1983). Aileleri değerlendirme ve erken müdahale çalışmaları içinde temelde üç yaklaşım ele alınır; bunlar sembolik-etkileşimsel yaklaşım, yapısal-fonksiyonel yaklaşım ve gelişimsel yaklaşımdır. Sembolik etkileşimsel yaklaşım aile yapısını sembolik anlamlarla açıklamaya çalışır ve aile üyelerinin roller, karar verme süreçleri, iletişim örüntüleri gibi davranışlarını inceler. Yapısal fonksiyonel yaklaşımda aile açık sosyal sistem içinde yer alır. Yaklaşım genel olarak aile-toplum etkileşimi çerçevesinde aile yapısını ele alır (Spradley ve Allender, 2001; Berkey ve Hanson, 1991). Gelişimsel model yaşam döngüsü içerisinde sürekli değişen aile rollerine odaklanır (Potter, Perry, Stockert ve Hall, 2012). Alan yazında yer alan farklı aile kuramlarının yanı sıra her çocuğun tek ve özel olduğu, aile bireylerinin onlara yükledikleri misyondan bağımsız olarak çocukların var olan potansiyellerini ortaya çıkarmaları gerektiği düşüncesinden yola çıkılarak bu araştırmada hümanistik kuram temel alınmıştır.

Hümanistik kuram her insanı ayrı bir değer olarak görmekte ve her bireyi diğerlerinden farklı kılan özellikler, duygu ve düşünceler, inançlar, amaçlar ile ilgilenmektedir. Bu kurama göre her birey kendi seçimlerini yapmakta özgürdür ve bu özgürlüğü sayesinde kendini gerçekleştirme imkanı bulmaktadır (Işık, 2018). İnsanın doğuştan iyi olduğu düşüncesini savunan kuramın temelini benlik kavramı oluşturmaktadır. Hümanistik kuramcılar Maslow'un "Kendini Gerçekleştirme Kuramı"ndan ve Rogers'ın "Birey Merkezli Yaklaşım"ından etkilenmişlerdir (Çakırlı, 2017). Maslow'un öne sürdüğü ihtiyaçlar hiyerarşisini ve insan doğasının iyiliğini temel alan Rogers'ın görüşlerini benimseyen Hümanistik kuramcılara göre hem yetişkinler hem de çocuklar kendi potansiyellerini ortaya çıkarma yönünde hareket etmektedirler. Aile kurumu çocukların fizyolojik, ait olma, güvenlik, sevilme, saygı duyulması, değerli hissetme, özgür olma gibi gereksinimlerini karşılamakla yükümlüdür. Böylelikle anne-babalar kendini gerçekleştirme sürecindeki çocuklarına destekleyici bir ortam sunmuş olacaklar ve özgüveni yüksek, sağlıklı bireylerin topluma kazandırılmasına katkı sağlamış olacaklardır (Cowan, Powell ve Cowan, 1998; Çakırlı, 2017; Özkan, 2010).

Çocuk yetiştirme uygulamaları son yirmi yılda önemli ölçüde değişmiştir. Günümüzde bazı ebeveynler alan yazında farklı adlandırmalarla yer alan "yoğun ebeveynlik, aşırı ebeveynlik, helikopter ebeveynlik gibi" davranışları göstererek çocuklarını ayrıcalıklı, üstün olarak görmekte ve bu doğrultuda yetiştirmektedir. Ebeveynler kendilerini adeta çocuklarına adayarak tüm zamanlarını çocuklarını sürekli olarak aktif tutmak için ve çocuklarının

bireysel ihtiyaçlarını karşılamak için harcamaktadır. Ayrıca bu ebeveynler en yeni ocuk yetiştirme bilgilerini takip ederler. Çocuğun ilerlemesini ve nerede olduğunu sürekli olarak izlerler. Bu ebeveynlik tutum zellikliğini gösteren ebeveynlerin oldukça bilgili ve gözlemci olmaları beklenir. Sözü edilen yüksek standartları karşılayan ebeveynler cep telefonu ve internet gibi çok çeşitli teknolojik cihazları ve yöntemleri kullanmakta, “yoğun ebeveynlik” davranışlarını sosyo-teknolojik bir trend haline getirmektedirler (Bernstein ve Triger, 2010).

ocuk yetiştirme uygulamaları ele alındığında “yoğun ebeveynlik” davranışlarıyla benzer olarak “ihmkar-ilgisiz-kayıtsız” bir ebeveynlik tutumu ile büyümekte olan çocukların gelişim ve öğrenme süreçlerinin de risk altında olduğu söylenebilir. ocuğuna karşı herhangi bir ilgisi olmayan, çocuğunu ciddi boyutta ihmal eden anneler ve babalar çocuklarının ihtiyaçlarına da kayıtsız kalırlar (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012). Böyle bir tutum içerisindeki ebeveynler çocuğu birçok durumda yalnız bırakmakta ve onu görmezden gelmektedir. İhmkar ebeveynleri olan çocukların güven duyguları sarsılır ve bu çocuklar yoğun bir yalnızlık duygusu hissederler (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Çocukların her yönden sağlıklı bir biçimde büyüyerek gelişimlerini sürdürmelerinde ebeveynlerinden gördükleri koşulsuz sevginin ve ölçülü ilgi ile beklentinin önemli olduğu düşünülebilir. Çocuktan uzak bir yaklaşım benimseyerek çocuğu ihmal etmek, çocuğun gereksinimleriyle ilgilenmemek, gelişimini takip etmemek kadar; aşırı ocuk odaklı bir yaklaşım benimseyerek çocuğa özel bir alan bırakmamak, çocuğun özerklik kazanmasına izin vermemek, çocuğa yönelik çok fazla beklenti içinde olmak, çocuğa gereğinden fazla sorumluluklar yüklemek, çocuğun neredeyse her adımıını takip etmek de ocuk ve ebeveyn açısından çeşitli sorunlara yol açabilir. Aşırı ocuk odaklı olan ebeveynlerin ve çocuklarının içinde bulundukları yorucu ve yıpratıcı sürecin hafifletilmesi veya aşırı derecede çocuktan uzak olan ebeveynlerin çocuğa yönelik ilgi düzeylerinin artırılması, ocuk bakımı ve gelişimi konularında bilinçlendirilmeleri; ebeveynlerin kendi çocuklarına özgü bir yetiştirme tutumu benimsemeleri ve çocuklarıyla birlikte kendilerinin belirledikleri bir gelişim yolculuğuna çıkmaları açısından önem taşımaktadır. Toplumumuzun büyük bir kesiminde özellikle erken çocukluk dönemindeki çocukların bakımını ve eğitimini daha çok anneler üstlenmektedir. Bu nedenle araştırmada aşırı annelik davranışları gösteren anneler ve çocukları ile çalışılması hedeflenmiştir. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan sürekli değişim içinde olan ülkemizde her yönden sağlıklı bireyler yetiştirilmesi, öncelikle toplumun tüm kesimindeki annelere ve çocuklara ulaşmakla mümkün olabilir. Ülkemiz erken çocukluk

eğitimi alanında aşırı annelik davranışlarına yönelik çalışmaların henüz yaygın olmaması ve ebeveynlerin içinde bulundukları kültüre göre ebeveynlik tutumlarının değişmesi (Gonzalez, Greenwood e WenHsu, 2001) düşüncesinden yola çıkılarak aşırı annelik davranış özelliklerini belirlemek için “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi uygun görülmüştür. Aşırı annelik davranışları gösteren anneler ile çocuklarının içinde bulundukları gelişimsel ve davranışsal özellikler ortaya konularak konuyla ilgili detaylı bir durum tespiti yapılması amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, sonrasında yapılacak olan önleyici ve müdahale edici aile eğitim programlarına amaç, içerik ve yöntem açısından neler yapılması gerektiğiyle ilgili olarak önemli ölçüde yol gösterici olacaktır.

Araştırma Maccoby ve Martin (1983) tarafından Baumrind’in modelinin yeniden ele alınmasıyla ortaya atılan ve temelde yüksek talep-kabul/ilgi faktörleri üzerine kurulmuş (akt: Driscoll, 2013; Karabulut Demir ve Şendil, 2008) ebeveynlik stillerine dayandırılmıştır. Buna ek olarak bu araştırma Maslow ve Rogers’ın da öncülerinden kabul edilen hümanistik kuram esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Hümanistik kuramda her bireyin kendine özgü özelliklerinin ve gelişim kapasitelerinin değerli olduğu görüşü benimsenmiştir. Yürütülen bu araştırmada sağlıklı bir toplum için fiziksel, sosyal ve duygusal yönden sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi gerektiği düşüncesinden yola çıkılmış ve çalışmanın karma yöntem kullanılarak yürütülmesine karar verilmiştir.

Araştırmanın nicel bölümünde öncelikle 54-72 aylık çocuğu olan annelerin erken çocuklukta aşırı annelik davranışlarını ölçmek amacıyla bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmış, daha sonra söz konusu davranışların farklı değişkenlere göre farklılaşma durumları incelenmiştir. Karma desenli tarama çalışmasında ise farklı düzeylerde aşırı annelik davranışları gösteren annelere ve çocuklarına nicel ve nitel ölçme araçları uygulanmış, bu annelerin ve çocuklarının içinde bulundukları gelişimsel ve davranışsal özellikler karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu durumda araştırmanın problemleri “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik düzeyi nedir?” ve “Erken çocuklukta aşırı annelik davranışları gösteren annelerin ve çocuklarının içinde bulundukları gelişimsel ve davranışsal özellikler nelerdir?” olarak ifade edilmektedir.

1.2. Amaç

Bu araştırmada, “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi, aşırı annelik davranış özelliklerinin farklı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmama

durumlarının belirlenmesi ve aşırı annelik davranışları gösteren annelerin ve çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerinin karma desen yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2.1. Araştırmanın alt amaçları

Araştırmada belirlenen alt amaçlar gruplanarak aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

1.2.1.1. Araştırmanın nicel bölümüne ait sorular

- “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik düzeyi nedir?
- “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin güvenirlik düzeyi nedir?
- Annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri çocuğun cinsiyeti, annenin çalışma durumu, annenin öğrenim durumu, algılanan gelir düzeyi değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri ile ailedeki çocuk sayısı, annenin yaşı, çocuğun yaşı değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin çocuklarının rekabet düzeyleri, sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri, temel beceri düzeyleri ve davranış sorunları istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
- Aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin stres düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.2.1.2. Araştırmanın nitel bölümüne ait sorular

- Aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin çocuklarının “günlük rutinlerde öğretmene en çok ihtiyaç duydukları durumlar, eğitim faaliyetlerine kendisinin karar verdiği durumlardaki davranışları, eğitim sürecindeki etkinliklere katılım durumu, sınıf ortamındaki iletişim özellikleri, saldırgan bir davranışa maruz kaldığında gösterdiği tepkiler, stres yaratan durumlarda gösterdiği tepkiler, duygularını ifade etme biçimleri, odaklanma ve dikkat becerileri, grup çalışmalarındaki davranışları, istediği bir şeyi yapmasına izin verilmediğinde gösterdiği tepkiler, büyük kas ve küçük kas becerileri öğretmen görüşlerine göre nasıldır?

- Öğretmenlerin görüşlerine göre aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin öğretmenlerden çocuklarıyla ilgili beklenti ve talepleri nelerdir?
- Aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin çocuklarının “günlük rutinlerde annelerine en çok ihtiyaç duydukları durumlar, evde kendileriyle ilgili durumlara karar verirken gösterdikleri davranışları, evde yapılan etkinliklere katılım durumu, arkadaşlarıyla olan iletişim özellikleri, saldırgan bir davranışa maruz kaldıkların gösterdikleri tepkiler, stres yaratan durumlarda gösterdikleri tepkiler, duygularını ifade etme biçimleri, odaklanma ve dikkat becerileri, grup çalışmalarındaki davranışları, istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde gösterdikleri tepkiler, büyük kas ve küçük kas becerileri annelerinin görüşlerine göre nasıldır?
- Annelerin görüşlerine göre aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin öğretmenlerden çocuklarıyla ilgili beklenti ve talepleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde kadınların iş hayatında daha aktif yer almalarıyla birlikte annelik ve babalık rolleri algısında bazı değişimler meydana gelmiştir ancak; hala toplumumuzun büyük bir kesiminde küçük yaştaki çocukların bakımını ve eğitimiyle daha çok anneler ilgilenmektedir. Değişen ekonomik, sosyal ve kültürel koşulların getirdiği rekabet ortamı çocuklar açısından da risk oluşturmaktadır çünkü; anneler çocuklarını doğal olarak en iyi şekilde yetiştirme amacına yönelmektedir. Çocuğun çok yönlü gelişiminin desteklenmesi ve potansiyelinin tam olarak ortaya çıkarılması açısından söz konusu durum olumlu değerlendirilebilir ancak; kurstan kursa gönderilen, oyun oynama ihtiyacını tam anlamıyla karşılayamayan, sürekli kontrol altında tutulan, önüne durmaksızın yeni hedefler konulan, kendisinden büyük beklentiler içerisinde olunan çocuklar sosyal ve duygusal açıdan bazı zorluklar yaşayabilir. Bu çocuklar büyük ölçüde annelerinin istekleri doğrultusunda gelişimlerini sürdürmekte dolayısıyla anneleri tarafından adeta tamamlanması gereken bir proje gibi görülebilmektedir. Ayrıca bu çocuklara gereğinden fazla görevler yükleyerek onlarla ilgili çok fazla beklenti içerisine giren annelerin kendilerinde de aşırı stres, kaygı bozukluğu, mükemmeliyetçilik, tükenmişlik sendromu gibi sosyal ve duygusal davranış sorunları olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra çocuğa karşı aşırı ilgili ve beklenti içerisinde olmak kadar bunun tam tersi davranışlar olan ilgisizlik, ihmalkarlık, görmezden gelme gibi durumlar da çocuğun gelişimine olumsuz etkiler bırakabilir. Erken çocukluk

döneminde bulunan çocukların gelişimlerini iyi düzeyde destekleme noktasında, her açıdan “dengeli ve ölçülü” tutum ve davranışlar benimsemiş olan ebeveynler önemli görülmektedir. Tüm bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda; çocuğa yönelik yetersiz ya da aşırı düzeyde gösterilen ilgi ve çocuktan karşılması istenen beklentiler hem çocuklar açısından hem de anneler açısından risk faktörü oluşturabilir.

Ülkemizde yapılan erken çocukluk eğitimi alanındaki araştırmalar incelendiğinde, çocukla aşırı ilgili olmak ve çocuğun sorumluluklarını ebeveynin üstlenmesi toplumumuzda yaygın olarak görülmekte ve normal karşılanmaktadır. Bu nedenle aşırı annelik davranışı kavramına ilgili alan yazında sınırlı olarak yer verilmektedir (Ankaralı ve Savaş, 2021). YÖK Ulusal Tez Merkezinde de erken çocukluk döneminde aşırı annelik davranışları gösteren anneler üzerine yapılmış herhangi bir yüksek lisans veya doktora tezine rastlanmamıştır. Konu ile ilişkili olarak alan yazında “proje çocuk” (Hallden, 1991; Dursun, 2019; Yazgan, 2022), “aşırı programlanmış çocuk” (Rosenfeld ve Wise, 2000; Tany ve Khanam, 2022), “helikopter ebeveynler” (Bristow, 2014; Vigdal ve Brønnick, 2022; Yazgan, 2022) gibi farklı terimler kullanılmaktadır. Yılmaz (2019) tarafından aşırı korumacı ebeveynler için “Algılanan Helikopter Ebeveyn Ölçeği”nin geliştirildiği görülmüştür. Ölçeğin geliştirilme aşamasında 13-45 yaş arasındaki ergenler ve yetişkinlerle çalışılmıştır. Doğan ve Adıgüzel (2017) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma kapsamında “Helikopter Ebeveynlik Ölçeği” uyarlanmıştır. Benzer şekilde LeMoyne ve Buchanan (2011) tarafından geliştirilen ve Okray (2016) tarafından “Helikopter Anne Babalık Ölçeği” olarak Türkçe’ye uyarlama çalışması yapılan ölçme aracı, üniversite öğrencilerinden elde edilen veriler aracılığıyla uyarlanmıştır. Kömürcü Akik ve Alsancak Akbulut (2023), Schiffrin, Liss, Miles-McLean, Geary, Erchull ve Tashner tarafından 2014 yılında geliştirilen “Helikopter Ebeveynlik Davranışları Ölçeği”nin Türkçe’ye uyarlama çalışmasını yapmışlardır. Uyarlama çalışması kapsamında yaşları 17 ile 27 arasında değişen 324 öğrenci ile çalışılmıştır. Erken çocukluk döneminde çocuğu bulunan ebeveynlere yönelik olarak helikopter ebeveynlik veya aşırı ebeveynlik ile ilgili bir ölçme aracına rastlanmamıştır.

Bu araştırmanın konusu olan aşırı annelik davranışları ile ilişkili olabileceği düşünülen mükemmeliyetçi ebeveynlere yönelik geliştirilen ölçeklere bakıldığında Oral (1999) tarafından yetişkinler için uyarlanan “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği”

bulunmuştur. Mükemmeliyetçi ebeveynler için de doğrudan erken çocukluk eğitimi alanına yönelik olarak geliştirilmiş bir ölçme aracına alan yazında rastlanmamıştır.

Erken çocukluk döneminde çocuğu olan anne babalarla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, Karabulut Demir ve Şendil'in (2008) "Ebeveyn Tutum Ölçeği"ni; Özyürek'in (2017) "Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği"ni ve "Anne-Baba Tutum Ölçeği"ni geliştirdikleri görülmüştür. Söz konusu ölçme araçları incelendiğinde alt boyutlarda genel olarak Baumrind'in (1971) üzerinde durduğu otoriter, demokratik ve izin verici ebeveyn faktörlerine yer verildiği görülmektedir. Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı (2010) da anne baba tutumlarıyla ilgili uyarlanan veya geliştirilen ölçme araçlarında bilişsel, sosyal, duygusal ve kültürel farklılıklara rağmen faktör yapılarının birbiriyle benzerlik gösterdiğini belirtmiştir. Karababa (2019) ve Çekiç, Türk, Buğa ve Hamamcı (2018) kültürümüzdeki anne babaların çocuklarına karşı tutum ve davranışlarının farklı düşünceler ışığında yeniden değerlendirilmesi ve araştırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Farklı faktör yapılarıyla geliştirilecek yeni ölçme araçlarının çocuk yetiştirme stillerine yönelik olarak gerçekleştirilecek bilimsel çalışmalara ve bu konuda yapılacak farklı uygulamalara önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Yürütölen bu araştırma kapsamında 54-72 aylık çocuğu bulunan annelerin erken çocuklukta aşırı annelik davranışlarını ölçmeye yönelik olarak "Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği" geliştirilmesi hedeflenmiş; bu annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin farklı değişkenlere göre ne şekilde farklılaştığı incelenmiştir. Karma desenli tarama çalışması kapsamında farklı düzeylerde aşırı annelik davranışları gösteren annelere ve çocuklarına nicel ve nitel ölçme araçları birlikte uygulanmıştır. Annelerin ve çocuklarının içinde bulundukları gelişimsel ve davranışsal özellikler karşılaştırmalı olarak ele alınarak çok yönlü ve detaylı bir durum tespiti yapılması amaçlanmıştır. Bu da araştırmanın önemli bir özelliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırmada aşırı annelik davranışları gösteren annelerin de içinde bulundukları bazı durumların tespit edilecek olması ayrı bir özgünlük değeri olarak görölmektedir. Gelişmiş bir toplumun inşa edilmesi, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesiyle; sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi de sağlıklı annelerin çocuklarına verecekleri bireye özgü doğru eğitimle mümkün olabilir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmacının geliştirdiği “Demografik Bilgi Formu”, “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”, “Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Öğretmen Formu”, “Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Anne Formu”, alan yazında yer alan ve bu çalışmada araştırmacılardan gerekli izinler alınarak kullanılan diğer nicel ölçme araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılında toplanan veriler ile sınırlıdır.
- Araştırmanın örneklemini ve çalışma grubu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılı içinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 54-72 aylık çocuklar ve bu çocukların anneleri ile sınırlıdır.
- Araştırmanın yalnızca katılmayı kabul eden okullardan toplanan verilerle tamamlanmış olması bir sınırlılık kaynağı sayılabilir.
- Araştırma kapsamında çok az sayıda özel anaokulundan kabul alınabilmiş olması ve bu nedenle ağırlıklı olarak devlet okullarından veri toplanması sınırlılık olarak gösterilebilir.
- Bu araştırmanın veri toplama süreci tüm dünyayı etkisi altına almış olan COVID-19 pandemisinden yeni normalleşme dönemine geçildiği 2021-2022 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Veriler pandemi sürecinin yavaş yavaş geride bırakılmaya başlandığı zamanda toplandığı için çalışmaya katılan anneler özellikle bu dönemde çocuklarına yönelik olarak daha fazla korumacı oldukları, daha yüksek düzeyde kaygı ve endişe taşıdıkları bir tutum içerisine girmiş olabilirler. Söz konusu durum ve araştırmanın konusu göz önünde bulundurulduğunda, verilerin toplandığı olağanüstü süreç araştırmanın bir sınırlılığı olarak kabul edilebilir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın ölçek geliştirme sürecinde ve karma desenli tarama çalışmaları kapsamında ulaşılan katılımcıların ölçme araçlarında yer alan sorulara samimiyetle yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Araştırma Tanımları

- **Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Davranışı:** Çocuğunu başarıyla tamamlaması gereken bir ‘proje’ gibi gören, çocuğa ihtiyacından fazla ilgi gösteren, ‘yeterli bir anne’ olmak için kendisini de oldukça fazla zorlayan, çocuğuna gereğinden fazla görev ve sorumluluklar yükleyen annelerdir (Rosenfeld ve Wise, 2000).
- **Çocuktan Uzak Annelik:** Çocuğuyla ve çocuğunun eğitim süreciyle ilgilenmeyen, çocuğundan beklentileri oldukça az olan anneleri ifade etmektedir.
- **Uygun Annelik:** Çocuğuyla ve çocuğunun eğitim süreciyle dengeli ve ölçülü bir biçimde ilgilenen ve çocuğundan makul ölçüde beklentileri olan anneleri ifade etmektedir.
- **Aşırı Çocuk Odaklı Annelik:** Çocuğuyla ve çocuğunun eğitim süreciyle gereğinden fazla ilgili, çocuğundan beklentileri oldukça yüksek olan anneleri ifade etmektedir.
- **Endişeli Annelik:** Çocuğunun eğitimi ve gelişimiyle ilgili endişeleri olan ve bu süreçleri kontrol etmeye çalışan annelerin davranışlarını ifade etmektedir.
- **Mükemmeliyetçi Annelik:** Çocuğunun mükemmel bir birey olması yönünde çaba gösteren annelerin davranışlarını ifade etmektedir.
- **Sürekli Bilgi Peşinde Annelik:** Çocuk gelişimiyle ilgili eğitimler alan, çocuğunun da çeşitli eğitim faaliyetlerine katılmasını amaçlayan ve uyku-beslenme gibi rutinleri de takip ederek çocuğunun zamanını planlayan annelerin davranışlarını ifade etmektedir.
- **Eğitimde Rekabetçi Annelik:** Okulda uygulanan eğitim faaliyetlerini, eğitim sürecinde diğer çocukların ve velilerin neler yaptıklarını takip eden annelerin davranışlarını ifade etmektedir.
- **Kendini Siper Eden Annelik:** Çocuğuna karşı korumacı olan annelerin davranışlarını ifade etmektedir.

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kavramsal Çerçeve

2.1.1. Aile kavramı ve ailenin erken çocukluk dönemindeki yeri

Aile kurumu toplumsal değişim ve dönüşüm hakkında güvenilir bilgiler sağlayan ve toplumsal cinsiyet kavramının sürekli değişim içerisinde olduğu en küçük birimdir (Şen ve Boyraz, 2017). Bireylerin dünyaya geldikleri andan itibaren yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gereken desteğin, yardımın sunulduğu, gerekli bakımın sağlandığı, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının karşılandığı, etkili iletişime yönelik becerilerin kazandırıldığı en sosyal topluluktur (Kır, 2006). Çocuğun doğumdan sonra karşılaştığı ve etkileşime girdiği ilk sosyal çevre olması açısından önemlidir. Çocuklar davranış örüntülerini ve modellerini aile üyelerinde görür, örnek alır, öğrenir. Doğru-yanlış, iyi-kötü gibi ahlaki değerler ve toplumun benimsediği diğer değerler ilk olarak aile ortamında kazanılır. Çocukların güvenlik, barınma, beslenme, oyun oynama, giyinme gibi fiziksel ihtiyaçlarının yanı sıra değer görme, bağımsızlık kazanma, sevmeye sevilme, güvende hissetme, kuralları özümseme, saygı gösterme ve kendine yönelik olarak diğerlerinden saygı bekleme, bireysel hakların ve sorumlulukların farkındalığını kazanma, topluluğa aidiyet hissetme gibi sosyal ve duygusal ihtiyaçları da ilk olarak aile kurumunda karşılanır (Günel, 2007).

Sistemsal açıdan bakıldığında aileler ev ortamında kendilerine özgü bir iç ortam veya iklim yaratırlar. Bu ortamda hem kendi ebeveynlik davranışları hem de çocuklarından elde ettikleri gelişimsel sonuçlar şekillenir (Eker ve Türk, 2021). Aile bireyleri tarafından başarıları destekleyici bir tutumla desteklenen, yanlışları da yol gösterici bir anlayışla ele alınan çocukların kişilik gelişimi sağlıklı bir şekilde ilerleyebilir. Bu noktada ailelerin çocuklarını tanıyarak içinde yer aldıkları durumları gözlemlemeleri, hangi alanlarda nasıl bir desteğe ihtiyaç duydukları konularında fikir sahibi olmaları ve tüm bunların sonucunda en uygun tutumu sergilemeleri gerekmektedir (Özel ve Zelyurt, 2016).

Anne, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin öncelikli olarak anne babanın benimsediği tutumlara bağlı olduğu söylenebilir. Çocuklarda görülen davranış sorunları ve uyum bozuklukları üzerinde ilk olarak anne ve babalarıyla olan ilişkileri etkili olmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik olarak benimsedikleri tutumları etkileyen faktörler şu şekilde özetlenebilir (Günel, 2007):

- Ebeveynler çocuk sahibi olmadan önce nasıl bir çocuk istedikleriyle ilgili olarak çeşitli beklentilere girerek zihinlerinde hayali bir çocuk oluştururlar. Dünyaya getirdikleri çocuk da onların bu beklentilerini karşılamadığı takdirde hayal kırıklığına uğrarlar ve bunun sonucunda anne babada çocuğu reddetme tutumu gelişebilir.
- Ebeveynlerin yaşadıkları toplumun benimsediği çeşitli kültürel değerler, çocuk yetiştirme konusunda onları etkiler.
- Anne babaların çocuk yetiştirme konusunda kendini yetersiz hissetmeleri, gerekli bilgi ve becerilere, donanıma sahip olmamaları tutumlarını etkiler. Çocuklarına gösterdikleri ebeveynlik rollerinden emin olan, hoşnutluk duyan anne babalar çocuklarına nasıl davranacaklarını bilemeyen ve bu konuda özgüvensiz hisseden anne babalara göre daha iyi bir tutum sergilerler.
- Sahip oldukları çocuk sayısından, çocuklarının cinsiyetlerinden, kişilik ve mizaç özelliklerinden şikayeti olmayan anne babalar, bu özelliklerden memnun olmayan ebeveynlere göre daha olumlu bir tutum içerisinde olurlar.

Annelerin ve babaların ebeveyn olmayı isteme nedenleri çocuklarına gösterdikleri tutumlar üzerinde etkili olabilir. Her bireyin ebeveyn olmayı isteme gerekçesi ve söz konusu gerekçelere yüklediği anlamlar birbirinden farklı olsa da genel çerçevede iki başlıkta toplanabilir (Kılıçaslan Çelikkol, 2019):

- Sosyal Nedenler/Gerekçeler:
 - Toplum içinde sosyal bir güç elde edildiğinin göstergesi olarak ebeveyn olmak, toplumca kabul edilen bir yetişkin kimliği edinmek.
 - İnsanlığın ve bireyin kendi soyunun devamlılığını sağlama duygusu taşımak, ailesinin adını sonraki nesillere aktarmayı istemek.
 - Ekonomik kaygılar taşıyarak çocukların ileride ebeveynlerine bakacakları beklentisine girmek.
 - Çocuk sahibi olma konusunda toplumsal baskıya maruz kalmak, bireylere çocuk sahibi olmalarıyla ilgili olarak çevrelerinden sürekli olarak gelen telkinler.
- Bireysel/Kişisel Gerekçeler:
 - Bireylerin dünyaya getirecekleri çocuklarıyla eşi benzeri olmayan bir mutluluk yaşayacaklarına inanmaları.
 - Biyolojik dürtülerin ve hormonların bireyler üzerindeki etkileri.

- “Aile” kavramının tam olarak hissedilip yaşanması için çocuğun mutlaka olması gerektiğine olan inanç.

Anne babaların özellikle erken çocukluk dönemindeki çocuklarına yönelik benimsedikleri ve gösterdikleri tutum ve davranışlar, çocukların kişilik gelişimleri üzerinde oldukça etkili görülmektedir. Ailede sağlıklı ve aktif bir iletişim ortamının varlığı, her şeyden önce anne babaların çocuklarının sosyal, duygusal, fiziksel ihtiyaçlarını anlamalarına ve çocuklarını iyi tanımalarına bağlıdır. Çocukların hangi konularda, ne düzeyde, nasıl bir yönlendirmeye ihtiyaçlarının olduğunu bilmek; bu ihtiyaçları gidermeye yönelik davranışlar gösterebilmek ve çocuğun bütüncül gelişimini destekleyebilmek açısından önemlidir (Johnston ve Halocha, 2010, s.42). Anne babaların çocuklarla sağlıklı bir şekilde iletişim kurması, iletişim becerilerini geliştirme noktasında çocuğa çeşitli fırsatlar sunması, çocuğa kendini rahatlıkla ifade edebileceği bir aile ortamı hazırlaması çocuğun sosyal gelişimi açısından önemlidir. Ailelerinden gördükleri bu olumlu ev ortamı, çocukların yetişkinlik dönemlerinde diğer bireylerle açık iletişim kurabilmelerinde, diğer bireylere karşı duyarlı bir anlayış içerisinde bulunmalarında rol oynamaktadır (Bülbül ve Akkaynak, 2021). Ebeveyn tutumları çocukların yalnız sosyalleşmelerine değil akranlarıyla ilişkilerine de yön verir. Çocuklar başkalarıyla kurdukları ilişkilerde ebeveynleriyle kurdukları sosyal ilişkileri kendilerine model alma eğilimi içerisindedir. Ebeveynlerinden sıcak, olumlu, tutarlı davranışlar gören bireyler çevrelerine de bunları yansıtarak benzer şekilde davranırlar (Kulaksızoğlu, 2004, s.83).

Aile bireyleri ile olan ilişkilerin tamamı çocuk için önemli olsa da anne ve çocuk arasındaki ilişki çok özel bir öneme sahiptir. Çocuk annesiyle ilk olarak hamilelik döneminde bağ kurmaya başlar. Doğumdan sonra anneyi emerek beslendiği için ilk yıllarda en çok duygusal ve fiziksel bağı anne ile kurar (Güngör Aytar ve Kaytez, 2014). Bowlby (1979) bebek ile anne arasında gelişen güçlü bağın nedenini yalnızca uyku, beslenme, güvenlik, temizlik gibi fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasına bağlamamıştır. Bu bağın oluşmasında annenin sıcaklığı, yoğun sevgisi, bebek ile kurduğu yakın sosyal ilişkiler, iletişim şekli gibi etkenler de büyük önem taşımaktadır (Bowlby, 1979). Ayrıca toplumların benimsediği geleneksel cinsiyet rollerine bakıldığında, çocukların bakımı ve gelişimlerinin takip edilmesi, aile içi düzenin ve ilişkilerin düzenlenmesi gibi konularda çoğunlukla anneler daha aktif rol oynamaktadır. Başka bir deyişle toplumların büyük bir kesimi tarafından ebeveynler arası karşılaştırma yapıldığında anneler bakan, koruyan, besleyen, büyüten

ebeveyn olarak görülmektedir (Dündar Zeybekoğlu, Durugönül ve Arıkan, 2011). Tüm bu sayılan nedenlerden dolayı annelerin benimsedikleri ve çocuklarına gösterdikleri ebeveynlik tutumlarının, çocuklar üzerinde daha yüksek bir düzenleyici etkisinin bulunduğu söylenebilir (Şen ve Boyraz, 2017).

Hem toplumun hem de toplumu meydana getiren bireylerin gelecekleri açısından ebeveynlerin benimsedikleri tutumlar olumlu yönde geliştirilmelidir (Bülbül ve Akkaynak, 2021). Baumrind (1971) anne-baba tutumlarıyla ilgili olarak ilk geniş kapsamlı çalışmaları yürütmüştür ve sözü edilen tutumları dört farklı boyutta (bakım ve destek sağlama, ebeveynin kontrol gücü, çocuktan beklenen olgunluk düzeyi, iletişimde açık olma düzeyi) ele almıştır. Bu boyutlardan yola çıkarak da ebeveyn tutumlarını temelde üç başlık altında (demokratik, otoriter, izin verici) toplamıştır. Maccoby ve Martin (1983) ise Baumrind'in modelini yeniden ele alarak ebeveynlik stillerini yeniden incelemiş ve demokratik, otoriter, izin verici, ihmalkar ebeveynlik olarak sınıflandırmışlardır (akt: Karabulut Demir ve Şendil, 2008). Carlson, Lacznia ve Wertley (2011) araştırmalarında ebeveynlik stillerini otoriter, izin verici, ihmalcı, yetki verici olarak ele almıştır.

2.1.2. Ebeveynlik tutumları ve çocuk üzerindeki etkileri

2.1.2.1. Otoriter ebeveynlik ve çocuk üzerindeki etkileri

Otoriter ebeveynlik kavramı, çocukların gösterdikleri tutum ve davranışları belirli kalıp davranışlar çerçevesinde şekillendirmeyi, kontrol altında tutmayı, değerlendirmeyi amaçlayan ebeveynleri tanımlamaktadır. Bu ebeveynler çocuklarının kendilerine sorgusuz sualsiz itaat etmelerini beklerler. Kendilerine doğru gelen davranışlar ile çocuklarının gösterdiği davranışlar çatıştığında ceza yöntemine başvururlar. Otoriter ebeveynlerin çocuklarına iyi rol model olmak gibi bir amaçları olduğu söylenemez, onlar kendilerini sözleri dinlenmesi gereken aile bireyleri olarak algırlarlar (Bülbül ve Akkaynak, 2021).

Otoriter ebeveynlik tutumunu benimseyen anne babalar çocuklarına katı kurallar koymaktan çekinmezler. Çocuklarıyla sözlü iletişim kurma konusunda gereken önemi göstermezler, çocuklarını dinlemezler ve onları sürekli kendi kontrolleri altında tutarlar. Emri vaki bir üslup benimserler ve çocuklarından verdikleri emirlere uymalarını beklerler. Çocuklarını sıklıkla azarlayabilirler. Koydukları kuralların mantıklı açıklamasını yapma gereği hissetmezler. Otoriter ailelerde yetişen çocuklar, genellikle sosyal açıdan yetersiz,

akademik başarısı düşük, özgüven düzeyi düşük, mutsuz ve korkak bireyler olurlar (Santrock, 2015).

Otoriter ebeveynlik tutumuna maruz kalan çocuklar başkalarına karşı empati kuramayabilirler, çevrelerinde olup bitenlere duyarsız kalabilirler. Toplumun bireyelerine yönelik düşmanlık içeren duygular geliştirebilirler. Bu çocuklarda prososyal davranışların görülme sıklığı azalabilir (Kumru ve Öztürk, 2020). Otoriter ebeveynlik tutumuyla katı disiplin içinde ve duygusal-sosyal açıdan yetersiz destekle büyüyen çocuk çeşitli benlik problemleri yaşayabilir. Çocuğun özsaygısı zedelenebilir, ihmal durumu yüksek bir kaygı duygusu geliştirmelerine neden olabilir. Bu çocuklar insanlarla kurdukları iletişimlerinde karşılarındaki kişiden onay alma ihtiyacı hissederler ve toplum içerisinde birçok uyum sorunlarıyla karşılaşır (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010).

2.1.2.2. İhmalkar ebeveynlik ve çocuk üzerindeki etkileri

İhmalkar ebeveynlik kavramı çocuğu kontrol etme konusunda ve çocuğun ihtiyaçlarına duyarlılık gösterme noktasında yetersiz kalan ebeveyn davranışlarını tanımlamaktadır. İhmalkar ebeveynlerde çocuklarını dışlama veya yalnız bırakma davranışları görülebilir. Çocuklarına gerekli düzeyde ilgi göstermeyen bu ebeveynler, sevgilerini ifade etme, çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal gereksinimlerini karşılama gibi konularda da özensiz davranışlar gösterirler. Çocuğun ahlaki değerleri kazanması için çaba göstermeye gerek duymazlar. İhmalkar ebeveyne sahip çocuklar genelde tek başına bırakılmıştır. Sözü edilen ebeveynlik tutumuna sahip anne babalar, çocuklarının günlük hayat içerisindeki plan programlarına engel olduklarını düşünürler. İhmalkar ebeveynlik kalabalık ve maddi açıdan yoksul ailelerde daha çok görülür (Yavuzer, 2019). Bu ebeveynlik, ebeveynlik stilleri arasında en olumsuz tutum olarak kabul edilir. Çocuklar hem yetişkin kontrolünden hem de sıcaklıktan, ilgiden yoksundur. İhmalkar ebeveyni olan çocuklarda güvensiz bağlanma görülürken aynı zamanda olumsuz akran ilişkileri, dürtüsel davranışlar gösterme, motivasyon ve güdülenmenin zayıf olması gibi durumlar gözlenebilmektedir (Passer ve Smith, 2008 akt: Rayana ve Atak, 2023).

İhmalkar ebeveynlikte anne babalar çocuğun hayatıyla, duygularıyla, düşünceleriyle, deneyimleriyle hiç ilgilenmemektedir. Bu çocuklar sıklıkla sevilmediklerini hissederler. Ebeveynlerinden onların hayatlarının kendi hayatlarından daha önemli olduğu mesajını aldıkları için bir süre sonra bu düşüncüyü benimserler (Santrock, 2015). İhmalkar ebeveynler

çocuklarını ihmal etmekle kalmaz; aynı zamanda ona yönelik psikolojik reddetme duygusu geliştirme eğilimindedirler. Reddetme duygusunu örtülü biçimde davranışlarıyla gösterebilirler veya açıkça dile getirebilirler. Çocuğa hiç gereği yokken cezalar verme, çocuğu terk etme ile tehdit ederek korkutma, çocuğa sözel veya fiziksel şiddet uygulama gibi davranışlar reddetme biçimlerine örnek gösterilebilir (Özben ve Argun, 2002). İhmalkar ebeveynlere sahip olan çocuklar sosyal açıdan oldukça yetersiz düzeyde olurlar. Özgüvenleri son derece düşük olup öz kontrol sağlayamayan ve özsaygısı olmayan bireyler haline gelirler. Yetişkin olgunluğuna ulaşmaları çok zordur ve kendi bağımsızlıklarını kazanamazlar. Ailelerine yönelik olarak yabancılaşma duygusu geliştirirler. Ergenlik dönemlerinde çeşitli suçlara bulaşma ihtimalleri yüksek olur. Depresyona girme, düşük akademik başarı gibi sonuçlar ihmalkar ebeveynlik tutumuna maruz kalmış bireylerde görülebilir (Santrock, 2015; Yazdani ve Daryei, 2016).

2.1.2.3. İzin verici/hoşgörülü ebeveynlik ve çocuk üzerindeki etkileri

İzin verici/hoşgörülü ebeveynlik kavramı çocuğa yönelik olarak düşük düzeyde kontrol, öz denetim, disiplin beklentileri içinde bulunan, gereğinden fazla derecede sıcaklık ve duyarlılık içeren ebeveyn davranışlarını tanımlamaktadır. Söz konusu ebeveynlerin çocuklarına karşı uyguladıkları bir disiplin veya kontrol yöntemleri yoktur. Yanlış ya da hatalı bir davranışta bulunan çocuk herhangi bir yaptırımla veya müdahaleyle karşılaşmaz. Olumlu olumsuz tüm davranışları için ebeveyninden benzer tepkileri ve dönütleri alan çocuklar, hayatta doğruların ve yanlışların neler olduğunu öğrenemez. İzin verici/hoşgörülü ebeveynlikte çocuğun toplumsal kurallara uyması pek önemsenmez ve çocuktan yaşına uygun davranışlarda bulunması fazla beklenmez. Bu ebeveynlik tutumu genellikle tek çocuk sahibi olan ya da geç çocuk sahibi olmuş ailelerde uygulanır (Dönmezer, 1999).

İzin verici/hoşgörülü ebeveynler çocuklarıyla ilgilidirler ancak; onlara genellikle kurallar koymazlar veya konulmuş kuralları denetleme konusunda da zayıftırlar. Çocuklarının tüm isteklerini yerine getirmeye çalışırlar. Sözü edilen ebeveynlik tutumuyla büyüyen çocuklar sosyal açıdan yetersiz bireyler haline gelebilirler. Öz kontrol düzeyleri genellikle düşüktür, kendi kendilerini değerlendirip denetleme konusunda başarısızdırlar. Çevrelerindeki insanlardan her isteklerini yerine getirmelerini beklerler. Akranlarıyla ilişkilerinde uyumsuzluklar yaşarlar. Genellikle benmerkezci bir yapıya sahiptirler ve başkalarına hükmetmeye çalışırlar (Aydın, Meriç, Şahin ve Ergün, 2022; Santrock, 2015).

İzin verici/hoşgörölü ebeveynlik tutumuyla yetişen çocuklarda sorumluluk bilinci gelişmeyebilir. Bu çocuklarda kimi zaman dürtüsellik ön plana çıkabilir. Benzer şekilde duygularını da kontrol altında tutamayabilirler. İzin verici/hoşgörölü ebeveynlik tutumuna maruz kalan çocuklarda görülebilecek duygusal ve davranışsal problemler ilk önce aile ortamında ortaya çıkar. Daha sonra bu problemler okul yaşamına ve yetişkinlikte bireyin dahil olduğu sosyal çevresine taşınarak gerek birey gerek toplum açısından birçok olumsuz yaşantılara neden olabilmektedir (Bülbül ve Akkaynak, 2021; Yazdani ve Daryei, 2016).

2.1.2.4. Demokratik ebeveynlik ve çocuk üzerindeki etkileri

Demokratik ebeveynlik kavramı çocuk merkezli bir disiplin anlayışını temel alan, aynı zamanda çocuğa bağımsızlık duygusunu da kazandırmayı amaçlayan en sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkisini tanımlamaktadır. Bu tutumda çocuğa tanınan özgürlük ve çocuğa yönelik yürütölen kontrol süreçleri bir denge içerisinde. Demokratik ebeveynler çocuklara gelişim özelliklerine uygun sorumluluklar yüklerler, karar alma süreçlerinde çocukların da fikirlerine önem verirler. Bu ebeveynlik tutumuyla büyüyen çocuklar genellikle başkalarına saygılı, kendisinin ve diğlerlerinin haklarını ve sorumluluklarını bilen, mantıklı kararlar alabilen bireyler olurlar (Erkan, 2020). Demokratik ebeveynlikte belirli kurallar çerçevesinde çocukların davranışlarına sınırlılıklar getirilir ancak; bu ebeveynler çocuklarına yüksek düzeyde sıcaklık ve ilgi de gösterirler. Çocuklarından makul ölçüde beklentiler içinde olurken aynı zamanda onlara özenle yaklaşp destek olmaya çalışırlar (Passer ve Smith, 2008; akt: Rayana ve Atak, 2023).

Demokratik ebeveynler çocuklarından itaatkar olmalarını beklemezler. Sözlü iletişim yollarını çocukları için her zaman açık bırakırlar. Çocuklarına sevgilerini net bir biçimde belli ederler, onu anlamak için çaba gösterirler. Aile içerisinde alınacak kararlarda demokratik ebeveynler çocuklarına söz hakkı tanırlar. Bu ebeveyn tutumuyla büyüyen çocukların yüksek düzeyde sosyal yeterliliğı olduğundan söz edilebilir. Genellikle kendilerine güveni olan, akademik başarısı yüksek, iletişim becerileri kuvvetli bireyler haline gelirler (Karabulut Demir ve Şendil, 2008; Santrock, 2015).

Demokratik ebeveynlikte aile içerisinde yaşanan sorunlar hep birlikte konuşarak çözümlenir. Aile içerisinde ortak kararlara belirlenen kurallara yalnızca çocukların uyması beklenmez; diğler aile üyeleri de bu kurallara sadık kalmayı amaçlar. Demokratik ebeveyn tutumunda çocuklara belirli kurallar sınırında özgürlükler tanınması onları bağımsız bireyler

haline getirir. Bu çocuklar kendileriyle ilgili kararlar verme becerilerine sahip bireyler olurlar, bağımsız bir kişilik geliştirirler. Ayrıca lider olma özellikleri taşıyan, yaratıcılık duygusu gelişmiş, dışa dönük, etkili iletişim kurabilen bireyler olmaları noktasında da demokratik ebeveynlik tutumu oldukça önemlidir (Özben ve Argun, 2002). Söz konusu tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarında yeniliklere psikolojik uyum sağlama süreci daha sağlıklı ilerlemektedir. Bununla birlikte bu çocuklar ailelerinde edindikleri değer yargılarını daha iyi içselleştirebilmektedir (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010).

Demokratik ebeveynlikte anne babalar çocuklarına göre biraz daha fazla baskın özellikler sergilerler ancak bu otoriter anlamda bir tutum değildir. Anne baba olmanın gerektirdiği bilgilere ve becerilere sahiptirler ve bu çizgiyi korumaya yönelik davranışlar gösterirler. Çocuklara yasaklar koymak, çocukları baskı altında tutmak gibi olumsuz çocuk yetiştirme anlayışları demokratik tutumu benimseyen ailelerde görülmez (Bülbül ve Akkaynak, 2021).

Aşağıda Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) tarafından geliştirilmiş olan, ebeveyn tutumlarının genel özelliklerine ilişkin bir sınıflandırma (Y=yüksek düzeyi, D=düşük düzeyi ifade etmektedir.) yer almaktadır (akt: Tekke, 2023):

Ana-Baba Tutumları	Ana-Baba Tutumlarının Göstergeleri																							
Ana-baba Tutumları	Koşulsuz kabul		Kontrol		Sıcaklık		İletişim		Bakım		Olgunluk Beklentisi		Bağılılık		Özerklik		Sertlik		Destek Olma		Duyarlık		Disiplin	
Puanlama	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D
Modern Ana-Baba Tutumları																								
Demokratik	*		*		*		*		*		*			*	*			*	*		*			*
Otoriter		*	*			*		*		*	*		*			*	*		*		*	*	*	
İhmalkar		*		*		*		*		*		*		*	*		*		*		*	*	*	
İzin verici	*			*	*			*	*		*	*		*	*		*	*		*	*		*	
Dinamik Ana-Baba Tutumları																								
Rehberlikçi (bilinçlendirme)	*		*		*		*		*		*	*			*	*		*		*		*		
Arkadaşça (destek olma)	*			*	*		*		*		*		*		*		*	*		*		*		*
Özgürlükçü-Eşitlikçi (saygı gösterme)	*			*		*	*		*	*		*	*		*	*		*	*		*	*		*

2.1.3. Aile kurumunda çocuğa ve eğitime bakış açısının değişimi

Türkiye’de özellikle son 30 yıl içerisinde toplumsal olarak önemli dönüşümler yaşanmıştır. Kentleşme süreci ciddi bir ivme kazanarak hızlanmış ve köylerden kentlere yaşanan göçlerin ve sanayileşmenin etkisiyle bireyler birbirleriyle etkileşim içerisine

girmişlerdir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2017). Ayrıca erken çocukluk döneminin önemine vurgu yapan eğitim araştırmaları hız kazanmış, sanayileşme ile erkeğin ve kadının toplumsal rollerinde birtakım değişimler yaşanmış, kadınlar iş hayatında daha fazla görünürlük kazanmış, ebeveyn-çocuk etkileşiminin çocuk için olan önemi ortaya çıkarılmıştır. İş hayatında yer alan kadınlar “güçlü kadın” figürüyle özdeşleşmiştir. Bunun sonucunda da annelerin ve babaların evlerinde ve iş yerlerindeki görev ve sorumlulukları yeniden tanımlanmış, birtakım modernleşmeler ve değişimler yaşanmıştır. Yaşanan bu toplumsal ve ekonomik değişimler yalnızca anne babaların rollerini değil; çocuğa bakış açılarını da etkilemiştir. Çocuğun anne babanın sahibi olduğu bir eşya gibi olmadığı bilinci oluşmaya başlamıştır. Çocuk eğitime ihtiyacı olan, gelişimine destek olunması gereken, aileyi oluşturan bir birey olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Ural, 2015).

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik olarak geliştirdikleri beklentileri, kendileri için oluşturdukları hedefler ve benimsedikleri değerler ile ilişkilidir. 1970’li yıllarda ebeveynlerinin sözünü dinleyen çocuklar özellikle kırsal bölgelerde ideal görülmekteydi. Çocuğun bağımsızlık kazanması, özgüven duygusu geliştirmesi üzerinde durulmuyordu. Yaşanan toplumsal ve kültürel dönüşümler sonucunda çocuk yetiştirme anlayışları da değişim içerisinde girmiştir. Sınırlı ebeveyn denetimini göz ardı etmeden, çocukların özerklik kazanması gerektiğine yönelik inanç daha yaygın hale gelmiştir. Zaman içerisinde çocukların iyi oluşları daha önemli hale gelmiş, psikolojik değerler yükselişe geçmiştir. Ebeveynlerin yaşlılık dönemi için çocukların bir yatırım aracı olarak görülmesi gibi faydacılık ilkesine dayanan çocuk yetiştirme anlayışından yavaş yavaş uzaklaşmaya başlanmıştır (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2017).

Anne babalardaki yetiştirme tarzının benimsenmesinde ailede var olan birçok özelliğin (çocuğun cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, anne babanın öğrenim durumu gibi) etkisinin olduğu söylenebilmektedir (Özbey ve Alisinanoğlu, 2009; Uyanık Balat, 2007). Anne baba tutum ve davranışlarının şekillenmesinde ailenin içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel özellikler de önemli ölçüde yer tutmaktadır (Uyanık Balat ve Yılmaz, 2014). Toplumdaki sosyal ve ekonomik değişimler, kadınların iş hayatına katılması, şehirleşmenin artması, aile bireylerindeki eğitim düzeyinin yükselmesi gibi etkenler aile birliğinin de yapısını değiştirmektedir. Bireyselleşmenin hızla hayatımıza girmesiyle aile üyelerinde de bireysel istek ve ihtiyaçlar ön plana çıkmaya başlamıştır (Güven, 2011).

Toplumsal değişim ve dönüşüm kapsamında hızlı bir ilerleme içerisinde olan teknolojik gelişmeler de oldukça önemli yer tutmaktadır. Günümüzde teknolojiye ulaşım imkanının hem çocuklar hem de ebeveynler için oldukça kolay olması, çeşitli teknolojik araçların kullanımlarının yaygınlık kazanması, teknolojinin neredeyse tüm ailelerin hayatlarında önemli derecede yer tutmaya başlaması, teknolojiden aktif olarak yararlanma gibi durumlar ebeveyn-çocuk ilişkilerini ve anne-baba tutumlarını etkileyebilmektedir (Kalkan, Kılıç ve Duran Yılmaz, 2022). İçinde bulunduğumuz teknolojik çağda ebeveynler çocuk yetiştirme ile ilgili düşünce yapılarında düzenlemeler yapmalı ve sorumluluklarını çağın gerektirdiği biçimde yeniden gözden geçirmelidirler. Dijital gelişmelerin hızla yaşandığı günümüzde özellikle küçük yaştaki çocuklar açısından dijital riskler oldukça önem taşımaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarını gözden geçirip düzenleme süreçlerinde, söz konusu riskleri ve çocuklarının karşılaşılabileceği dijital tehlikeleri göz önünde bulundurmaları gerekmektedir (Appel, Stiglbauer, Batinic ve Holtz, 2014; Clark, 2011; Lupton, Pedersen ve Thomas, 2016).

Aile birliğinde ve üyelerinde ortaya çıkan bu değişimler doğrultusunda anne babaların benimsedikleri ebeveynlik stilleri de popüler kültürden ve küresel değişimlerden etkilenmektedir. Kültürel ve evrensel farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda, bu konu üzerinde daha fazla durulmasına ve ebeveynlik boyutlarıyla ilgili güncel tanımlamaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Smetana, 2017). Baumrind (1971) tarafından belirlenen ebeveynlik stillerine alternatif olarak farklı yaklaşımlar öne sürülebilir. Son zamanlarda, okullardaki eğitim uygulamalarıyla paralellik göstermeyen ve çocukların gelişimsel özelliklerine uygun olmayan bazı ebeveynlik tutumları (aşırı baskıcı, aşırı endişeli, aşırı korumacı gibi) ortaya çıkmaya başlamıştır ve bu ebeveynlik tutumları çocuklar ile anne-babaları açısından endişe uyandırmaktadır. <https://smhp.psych.ucla.edu/pdfdocs/overparent.pdf> Ebeveynlerin çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla son dönemde yapılan çalışmalarda ebeveynlik profilleri çok boyutlu ve dinamik bir yapı olarak ele alınmaya başlanmıştır (Işık, 2015; Zheng, Pasalich, Oberth, McMahon ve Pinderhughes, 2017).

2.1.4. Aşırı ebeveynlik kavramı ve çocuk üzerindeki etkileri, aşırı ebeveynliğin ortaya çıkışı, aşırı ebeveynliği etkileyen faktörler

2.1.4.1. Aşırı ebeveynlik kavramı ve çocuk üzerindeki etkileri

Hays (1996) aşırı ebeveynliği çocuklarının gelişimi için gereğinden fazla zaman, enerji ve para harcayan ebeveynler olarak tanımlamıştır. Aşırı ebeveynlik kavramı, ebeveynlerin çocuklarını her yönden geliştirmeye yönelik olarak zorlayıcı bir eğilim içerisinde bulunmalarıdır (Mufidah ve Rifqi, 2016). Bu ebeveynler çocuğunu başarıyla tamamlaması gereken bir ‘proje’ gibi gören, çocuğa ihtiyacından fazla ilgi gösteren, ‘yeterli bir ebeveyn’ olmak için kendisini de oldukça fazla zorlayan, çocuğuna gereğinden fazla görev ve sorumluluklar yükleyen bireylerdir (Rosenfeld ve Wise, 2000). Söz konusu kavram alan yazında “yoğun ebeveynlik, hiper ebeveynlik, helikopter ebeveynlik” gibi farklı şekillerde de adlandırılmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynler çocuk eğitimi konusunda kendilerini daha yoğun baskı altında hissetmekte ve aşırı ebeveynlik davranışlarını daha sıklıkla gösterebilmektedirler (Gimenez Nadal ve Sevilla, 2016).

Ebeveynler çocukları için her zaman en iyisini isterler. Bunu sağlamak için kendileri de ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışırlar. Çocuklarından ileride zeki, kibar, yakışıklı/güzel, başarılı ve başkalarına faydalı olmalarını beklerler. Bununla birlikte, tüm ebeveynler her çocuğun farklı kişilik yapısına ve hayallere sahip olduğunu anlayamayabilir. Bu nedenle tüm çocuklar için aynı ebeveynlik yönteminin kullanılmamasının daha iyi olacağı söylenebilir (Mufidah ve Rifqi, 2016).

Aşırı ebeveynlik çocukların gelişimsel süreçlerine uygun olmayan ebeveyn yönlendirmesi, ebeveyn yardımı, çocuk adına problem çözme, çocuğu izleme ve çocuğun yaşamına dahil olma davranışlarının benimsenmesini içermektedir (Segrin, Woszidlo, Givertz ve Montgomery, 2013). Aşırı ebeveynlikte ebeveynler çocuklarına karşı yüksek düzeyde mutlak bir kontrol gücüne sahiptir (Mufidah ve Rifqi, 2016). İyi bir ebeveyn olma çabası ile çocukların genel iyi oluşları arasındaki ilişki kesin bir şekilde kurulmuş olsa da yapılan bazı son tartışmalarda aşırı düzeyde ebeveyn korumasının ve çocuklara yönelik aşırı duyarlılığın çocukların gelişimi üzerinde ters etki yapabileceği ihtimali üzerinde durulmaktadır (Locke, Campbell ve Kavanagh, 2012). Aşırı ebeveynlik kavramıyla ilgili yaşanan paradoks, anne-babaların bu tutum ve davranışları görünüşte iyi niyetli bir şekilde çocuğun faydasına yapmaya çalışmalarıdır. Genç yetişkinliklerle yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar bu ebeveynlik tutumunun genel olarak istenilen ve beklenen iyi sonuçlara

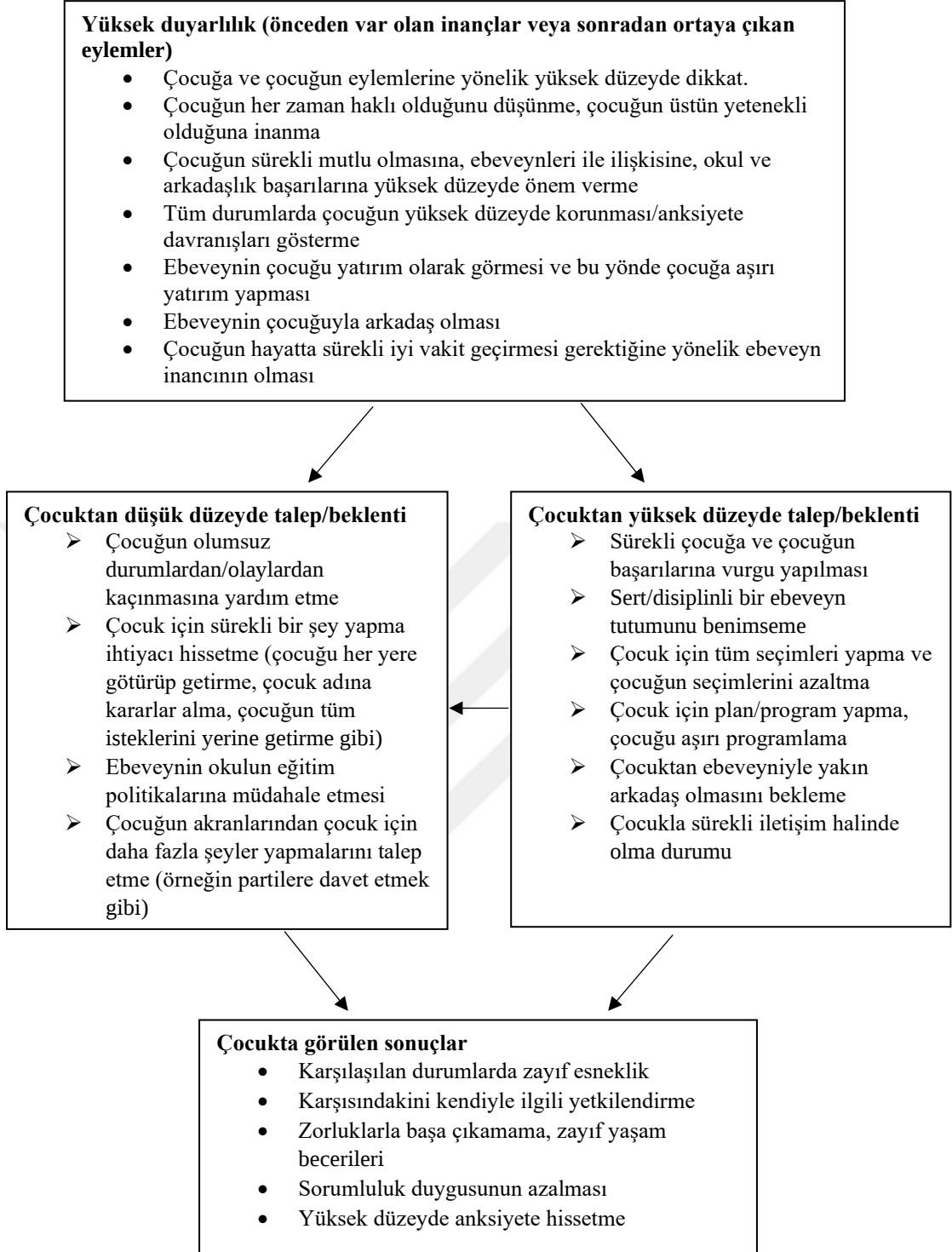
yol açmadığını ve çocukların başarılarını engelleyebilecek nitelikte özellikler taşıdığını göstermektedir (Segrin, Woszidlo, Givertz ve Montgomery, 2013).

Aşırı ebeveynlik kavramı ile ilgili yapılmış araştırmalar ve medya, ağırlıklı olarak bu ebeveynlik tutumunun bireyler üzerindeki olumsuz etkilerinden söz etse de bazı araştırma sonuçları genç yetişkinlik dönemindeki bireyler için nötr sonuçlara da yol açabileceğini belirtmektedir. Genç yetişkinlerle yürütülen aşırı ebeveynlik stillerine ilişkin yer alan sınırlı alan yazında sözü edilen tutumun bireyler üzerinde nötr etkiler de oluşturabileceği ifade edilmiştir (Bradley Geist ve Olson Buchanan, 2014).

Aşırı ebeveynlik içeren davranışlar çocukların içinde bulundukları gelişimsel dönemlere göre değişmektedir. Örneğin; bebekler ebeveynlerine bağımlı oldukları için bu dönemde yoğun ebeveyn ilgisinin “aşırı annelik” davranışı olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. “Aşırı ebeveynlik” olarak tanımlanan tutum ve davranış özellikleri çocukların yaşlarına göre değişiklikler gösterir. 3 yaşında bir çocuğu olan ebeveynin çocuğuna yönelik ilgi ve beklentileri 7 yaşında çocuğu olan ebeveyne göre farklılıklar içerir. Aşırı ebeveynlik davranışlarını değerlendirirken bu husus mutlaka dikkate alınmalıdır (Yerkes, Hopman, Stok ve De Wit, 2019).

Aşırı ebeveynler kendi ihtiyaçlarını göz ardı ederek çocuklarının ihtiyaçlarına öncelik vermektedirler (Wall, 2010). Aşırı ebeveynlik davranışları yalnızca çocukları değil, aynı zamanda ebeveynleri de olumsuz yönde etkilemektedir. Aile içi kaynaşma, etkili ebeveynlik ve kişilik gelişimi teorilerine dayanarak; bu ebeveynlik davranışının, ebeveynlerdeki kaygı ve pişmanlık duygularıyla, genç yetişkin bireylerdeki narsisizm, sorunlarla başa çıkabilmede zayıf kalma, kaygı, stres gibi duygu ve durumlarla ilişkili olduğu söylenebilmektedir (Segrin, Woszidlo, Givertz ve Montgomery, 2013).

Aşırı ebeveynlik davranışlarının neler olabileceğine ve çocuk üzerindeki etkilerine ilişkin bir model (Locke, Campbell ve Kavanagh, 2012) aşağıda sunulmuştur.

Şekil 2.1. Aşırı Ebeveynlik Davranışlarının Neler Olabileceğine ve Çocuk Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Model

Aşırı ebeveynlikte çocuklar ebeveynlerin belirlediği tüm kurallara uymakla birlikte onların umutlarını gerçekleştirmek zorundadır. Anne ve babalar çocuklarından onların yollarını takip ederek başarılı ve iyi olmalarını beklerler. Bazen çocuklarına karşı aşırı koruyucu da olabilirler, bu nedenle çocuklarının her hareketini her zaman kontrol etme

ihtiyacı hissederler. Bu ebeveynler çocukların nereye gittiklerini, arkadaşlarının kimler olduğunu ve çocuklarına ait ne varsa bilmeleri gerektiğini savunurlar. Bu durum çocuklarının başına kötü şeyler geleceğini düşünmelerinden kaynaklanır. Söz konusu düşünce çocuklarının hayatının her zaman mükemmel olmasını istedikleri anlamına gelebilir. Genellikle aşırı ebeveynlik davranışları gösteren ebeveynler yüksek kaygı duygusuna sahiptir. Geçmişte kendilerinin yaşadıkları kötü olayların çocuklarının başlarına gelmesini önlemeye çalışırlar. Onlar için çocuklarının başına kötü bir şey gelmesi ya da çocuklarının hata yapması, iyi bir ebeveyn olmadıkları anlamına gelir (Mufidah ve Rifqi, 2016).

İlgili alan yazında orta ve üst sosyoekonomik düzeyde bulunan, okul öncesi ve okul çağı dönem çocuklarının yanı sıra ebeveynlerin de ele alındığı, aşırı ebeveynlik, çocuk zekası, aile planlaması, ebeveynlik stratejileri gibi konular üzerindeki mevcut kültürel vurguların araştırıldığı çalışmalar (Lareau, 2002; Chin, 2000; Caputo, 2007) mevcuttur. Caputo (2007) özel bir okul ortamında annelerin ve çocukların davranışları üzerine yaptığı araştırmasında, aşırı annelik uygulamalarının çocukları pasif, savunmasız, hareketten yoksun hale getirdiğini ortaya koymuştur. Bununla ilgili olarak onları giderek savunmasız hale getiren bir aile kültürünün içinde büyüyen çocuklar özgürlük ve özerklik kaybı olduğundan söz edilebilir (Rosier ve Kinney, 2005; Rosier, 2009).

Janssen'ın (2015) 7-12 yaş arasındaki çocuklar ve aileleriyle yaptığı bir araştırmada, aşırı ebeveynlik anlayışı ve uygulamalarının çocukların fiziksel aktivitelerini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle bu çocukların hareketsizlik açısından yüksek risk grubunda olabileceği belirtilmiştir. Glass ve Tabatsky (2014) ile Segrin, Wozidlo, Givertz ve Montgomery'nin (2013) yaptıkları araştırmalarda aşırı annelerin çocuklarında davranış sorunları olabileceği belirtilmiştir. Wall (2010) orta sosyoekonomik düzeydeki okul öncesi dönem çocukları ve anneleriyle yaptığı bir araştırmada çocuklarının zekasını ve başarısını artırmak isteyen, bu amaçla aşırı ebeveynlik özellikleri gösteren annelerle çalışmıştır. Araştırma sonucunda bu annelerin yoğun bir şekilde stres, kaygı, suçluluk, tükenme duyguları içerisinde oldukları ve çocuk merkezli eğitim anlayışından uzak bir yetiştirme tutumu içerisinde bulundukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Herring'e (2017) göre aşırı ebeveynlik stili önemli ölçüde kusurlu bir ebeveynlik tutumu olarak görülmüştür. Araştırmacı bu ebeveynlerle çocukları arasında karşılıklı ilişkilerin zarar gördüğünü ve koşulsuz sevgi kavramının zedelendiğini ifade etmiştir.

Aşırı ebeveynlik davranışlarının çocuklar ve ebeveynler üzerindeki etkileri şu şekilde özetlenebilir:

- Fiziksel aktivitelerde yetersizlik, hareketsiz kalma riski, zayıf zihinsel aktiviteler, düşük akademik başarı, psikolojik sorunlar, yüksek düzeyde kaygı ve stres görülebilmektedir (Janssen, 2015; Kim, Wang, Orozco Lapray, Shen ve Murtuza, 2013; Sorkhabi, 2013).
- Ayrıca bu ebeveynlerin kendilerinde de stres, kaygı, endişe, tükenme, suçluluk gibi duygular yoğun hissedilmektedir. Aşırı ebeveynler çocuklarıyla da olumsuz ilişkiler kurabilmektedirler (Herring, 2017; Wall, 2010).
- Ayrıca Herring'e (2017) göre aşırı ebeveynlik stili önemli ölçüde kusurlu bir ebeveynlik tutumu olarak görülmüştür. Araştırmacı bu ebeveynlerle çocukları arasında karşılıklı ilişkilerin zarar gördüğünü ve koşulsuz sevgi kavramının zedelendiğini ifade etmiştir.
- Aşırı ebeveynlik tutumunun benimsenmesi çocuklarda özgüven eksikliği, sorunlarla mücadele edememe ve çabuk pes etme, başkalarına bağımlı olma, dış dünyadan korkma, fazla endişeli olma, içgörü kazanamama, yeteri kadar sosyalleşememe, yeteneklerini ortaya çıkartamama gibi birçok sosyal duygusal problemlere neden olabilmektedir (Mufidah ve Rifqi, 2016).

Çocuklarda ortaya çıkan problem davranışların önüne geçme veya söz konusu davranışlar ortaya çıkmadan önlemler alma sürecinde aile yetiştirme tarzının rolü büyüktür (Özbey ve Alisinanoğlu, 2009). Aşırı ebeveynlerin ve çocuklarının içinde bulundukları yorucu ve yıpratıcı sürecin hafifletilmesi ve ebeveynlerin kendi çocuklarına özgü bir yetiştirme tutumu benimsemeleri gerekmektedir. Çocuklara kendi deneyimlerini gerçekleştirmeleri, çevreyle özgür bir şekilde iletişim kurabilmeleri için boş zamanlar verilmelidir. Böylece çocuklar kendi öğrenmelerini gerçekleştirebilecek, hayal ederek kendi dünyalarını oluşturabilecek ve gelişimleri kendilerine özgü ilerleyebileceklerdir (Rosenfeld ve Wise, 2000).

2.1.4.2. Aşırı ebeveynliğin ortaya çıkışı

Dünya sürekli bir değişim ve gelişim süreci içerisinde. Bireylerin de var olan bu sürekli değişime uyum sağlayabilmesi gereklidir. Bu noktada bireylerin ilk eğitimlerini aldıkları ailelerinin rolü yadsınamaz. Söz konusu değişimler ve dönüşümlerle birlikte

günümüz çocukları da anne babalarından oldukça farklı özellikler taşıyan bir dönemde yetişmektedir. Doğal olarak çocukların ihtiyaçları ve beklentileri de farklılıklar göstermektedir. Bu durumda günümüz ebeveynleri, çocuklarını nasıl yetiştirecekleri konusunda ne yapacaklarını bilemez bir hale gelmişlerdir. Sözü edilen bilinmezlik durumu ebeveynleri yeniliğe, gelişime, çocuklarla ilgili daha fazla bilgiler edinmeye yönlendirmektedir (Özel ve Zelyurt, 2016).

Çocuğa ve ebeveynliğe bakış açısında değişim ve dönüşüme yol açan etkenler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Vakıf, 2018):

- Kadınların iş hayatında daha aktif olmasıyla ebeveyn rollerinde değişimler olması
- Bilimsel çalışmalar sonucu çocuk eğitimi konusunda yaşanan ilerlemeler
- Kültürel faaliyetlerle düşünsel alanda yaşanan gelişmeler
- Kapitalizmin anne baba tutumları üzerine etkisi, tüketim odaklı toplumların oluşması
- Ebeveynlik görevleri üzerinde modernizm ve postmodernizm etkilerinin olması
- Sanayileşmede yaşanan değişimler, üretim biçimlerinin farklılaşması
- Kentleşmenin hızlanması, iç ve dış göçlerin artması
- Aile yapılarında meydana gelen değişimler (geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçilmesi, boşanmaların artması gibi)
- Özellikle küçük çocukların eğitiminde daha önceki zamanlara göre okullaşma oranının artması
- Teknoloji alanında yaşanan hızlı değişimler

Çağımızda içinde bulunduğumuz koşullarla birlikte düşünüldüğünde, geleneksel anne babalık tutumlarını benimsemiş ve uygulamış ebeveynlere kıyasla günümüz ebeveynlerinde bazı özellikler ön plana çıkmaya başlamıştır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür (Dönmez, 2019):

- Zaman yönetiminin oldukça zorlaşması veya yapılamaması
- Birçok işi aynı anda yapmaya çalışmak, kimi zaman bu konuda bir zorunluluk durumunun oluşması
- Ebeveynin hem kendisini hem çocuklarını kontrol altında tutma ihtiyacı hissetmesi
- Ebeveynin çocuğunu fazlaca yönlendirmesi, her şeye müdahil olması
- Kronik yorgunluk hali
- Mükemmel ebeveyn olma zorunluluğu hissetme

- Ebeveynlik tutumları arasında kararsız kalma, tutarsız davranışlar sergileme
- Aşırı derecede kaygılı ve stresli olma durumu
- Hiçbir şeye yetişememe, yetememe duygusuna kapılma
- Sosyal medyaya bağımlılık ve sosyal medyadan oldukça fazla etkilenme
- Sosyal medya üzerinden fenomen ebeveynleri takip ederek örnek alma

Dünyada yaşanan değişimler, bu değişimlere neden olan faktörler, görüldüğü üzere anne babaların yaşam biçimlerini dolayısıyla çocuklarına yönelik benimsedikleri tutumlarını da değiştirmektedir. Ülkemiz açısından değerlendirme yapıldığında çocuğa ve çocuğun eğitimine bakış açısı günden güne değişmektedir. Çocuğa verilen önemin artması, çocuğun değerine yönelik algının değişmesi, çocuğun toplumdaki değerinin yükselmesi ebeveynleri daha kontrolcü, müdahaleci, endişeli, beklentileri yüksek anne babalar haline getirmeye başlamıştır. Bu ebeveynlik davranışlarının görülmeye başlanmasında sosyoekonomik yapıdaki olumsuz değişimler, dijitalleşmenin artması, bilinçli medya okuryazarlığın henüz tam olarak yerleşmemiş olması gibi durumlar ebeveynlerin günümüzde daha fazla strese girmelerine ve çocukları için endişeli olmalarına neden olmaktadır (Dursun Çirci ve Zeybekoğlu Akbaş, 2023). Ebeveynlerin içinde bulundukları bu endişeli olma hali çocuklarının karşısına sürekli yeni fırsatlar sunmaları gerektiğine yönelik bir inanç oluşturmalarına neden olmaktadır. Buna bağlı olarak eğitsel etkinlikler, kurslar, çeşitli kültürel programlar, iletişim kanallarının çeşitlenmesi ve bu kanallara ulaşım kolaylığı, ebeveynlerin iş hayatında aktif hale gelmesi ve evde daha kısıtlı zaman geçirilmesi gibi faktörler ebeveyn tutumlarında etkisini göstermeye başlamıştır (İnal, 2007, s.121).

Erken yıllarda çocukların beyin gelişimlerinin en yüksek düzeyde desteklenmesini sağlama düşüncesiyle ortaya çıkan aşırı anneliğe yönelme eğilimi, 1990'lerden beri üzerinde durulmaya başlanan bir konu olmuştur (Wall, 2010). Son yıllarda özellikle popüler medyada ve yapılan çeşitli araştırmalarda aşırı ebeveynlik stillerine yer verilmeye başlanmıştır (Janssen, 2015). Alan yazın incelendiğinde çocuklarının tüm problemlerini çözmeye ve onları bütün tehlikelerden korumaya çalışan ebeveynler (Hong, Hwang, Kuo ve Hsu, 2015; Odenweller, Booth Butterfield ve Weber, 2014; Vinson, 2012-2013); çocuklarının tüm isteklerini karşılamayı amaçlayan ebeveynler (Furnham ve Wu, 2014; Zhang, Kohnstamm, Cheung ve Lau, 2001); çocuklarıyla ilgili çok fazla beklenti içinde bulunan ve başarısızlığa tahammülü olmayan ebeveynler (Kim, 2013; Lui ve Rollock, 2013; Sorkhabi, 2013; Xie ve Li, 2018); çocuklarına avantaj sağladıklarını düşünerek onları birçok etkinliğe yönlendirme

anlayışını benimseyen ebeveynler (Lareau, 2003; Manning, 2019; Redford, 2007) olarak farklı aşırı ebeveynlik stilleri karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde ebeveynleri tarafından yoğun bir biçimde ilgiye maruz kalan, gereğinden fazla korunan kollanan çocuklar bir süre sonra kendilerini dünyanın merkezi olarak görmeye başlamaktadır ya da aşırı düzeyde disiplin, sorumluluk, başarı beklentileri içinde yetiştirilerek adeta bir proje gibi görülebilmektedir. Bu çocuklar empati ve sorumluluk duyguları kazanma konusunda zorlanabilirler. Yetişkin dönemlerinde tüketici bireyler haline gelebilirler (Balta, 2005). Bu nedenle anne babaların benimsedikleri ebeveynlik tutumlarının yol açtıkları sonuçlar ele alındığında, bu davranışların yalnızca bireyleri etkilemedikleri aynı derecede toplumu da etkiledikleri ve toplumsal düzenin iyiliği için oldukça önemli oldukları söylenebilir.

2.1.4.3. Aşırı ebeveynliği etkileyen faktörler

Çocukların sağlıklı gelişimi için karşılaşılabilecek risklere ve sorunlara odaklanmak ebeveynleri aşırı ebeveynlik davranışları benimsemeye teşvik edebilir. Gelir, barınma, evlilik durumu gibi etkenler ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde önemli rol oynayabilir. Örneğin; düşük sosyoekonomik düzeydeki anne-babalar “aşırı ebeveynlik” tutumu için gereken zamanı ve maddi gücü bulamayabilir. Aşırı ebeveynlik stilini genel olarak eğitim seviyesi yüksek olan anneler benimsemektedir. Farklı ebeveynlik stillerinin ortaya konulduğu ve çocukların fiziksel ve psikolojik sağlık durumlarının bu ebeveynlik stillerinden ne şekilde etkilendiğine yönelik olarak ayrıntılı araştırmaların yapılması gerekmektedir (Yerkes, Hopman, Stok ve De Wit, 2019).

Ebeveynlerin aşırı ebeveynlik davranışlarını etkileyen faktörlerden biri de içinde bulundukları toplumun benimsemiş olduğu kültürel değerleridir. Kağıtçıbaşı (2007) bizim kültürümüzdeki toplumlarda, genel olarak ebeveyn tutumlarında ilginin ve disiplinin birlikte benimsendiğinden söz etmiştir. Batı kültüründe çocuğu aşırı korumaya yönelik ebeveyn davranışları olumsuz bir özellik olarak görülürken; toplumumuzda iyi bir ebeveynde bulunması gereken bir özellik olarak görülmekte ve olumlu karşılanmaktadır. Aşırı korumacılığın çocuğun gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olabileceği ihtimali gözden kaçırılmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, ebeveynlerin benimsedikleri tutumların toplumsal roller ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Hatta bununla birlikte toplumsal cinsiyet rolleri bakımından anne ve babanın tutumlarının da birbirinden farklılıklar gösterebileceği düşünülebilir (akt: Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010).

Yavuzer (1990) ailedeki çocuk sayısının, çocukların cinsiyetlerinin, doğuştan getirdikleri mizaç özelliklerinin, ebeveynlerin beklentilerini karşılayıp karşılamama durumlarının, ebeveynlerin kendi anne ve babalarıyla yaşadıkları deneyimlerinin tutumlarını etkilediğini belirtmiştir. Benzer şekilde ebeveynlerin yaşları, öğrenim durumları, sosyoekonomik koşullar, sosyokültürel özellikler, eşler arasındaki ilişkilerin çocuktan önce ve sonra nasıl olduğu, ne yönde değiştiği, çocuğun büyümesi sürecinde eşlerin birbirlerini ne derece destekleyip desteklemedikleri, ebeveynlerin çocuk sahibi olmadan önce anneliğe ve babalığa hazır olup olmadıkları, ebeveyn olmakla ilgili zihinlerinde oluşturdukları şemalar, evlilik sürecinden doyum alıp almama durumları gibi faktörler de aşırı ebeveynlik davranışları üzerinde etkili olabilir (Yıldız, 2004).

Pehlivan (2013) son yıllarda çocukların ailenin merkezine geldiği ve aileye egemen olduğu bir ev yaşamının ortaya çıktığına dikkat çekmiştir. Ebeveynlerin anne-baba olma yaşının da önemini belirtmiş ve ileri yaşlarda anne-baba olan kişilerin çocuklarına karşı daha korumacı ve müdahaleci bir tutum içerisinde bulunduklarını ifade etmiştir. Ayrıca aşırı ebeveynlik davranışlarına gelişmekte olan günümüz teknolojisi ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan bilgi kirliliği de neden olabilmektedir. Ebeveynler bilgi kirliliğinden etkilenerek çocuk yetiştirme yöntemlerini sıklıkla değiştirebilmekte; bazen aşırı koruyucu davranışlarda bulunurken bazen de çocuklarına karşı aşırı ilgisiz olabilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında teknolojinin yanlış kullanımı sonucunda ebeveynler tutarsız ve dengesiz tutumlar içerisinde girebilirler (Pehlivan, 2013).

2.1.5. Aşırı ebeveynlik türleri ve çocuk üzerindeki etkileri

Bu başlık altında alan yazında “aşırı ebeveynlik” genel adında bulunan “helikopter/kendini siper eden ebeveynlik”, “kaplan/eğitimde rekabetçi ebeveynlik”, “çok yönlü yetiştiren/sürekli bilgi peşinde ebeveynlik”, “ilgisiz/çocuktan uzak ebeveynlik”, “çocuğun tüm isteklerini karşılayan ebeveynlik”, “materyalist ebeveynlik” türlerine yer verilmiştir.

2.1.5.1. Helikopter ebeveynlik / kendini siper eden ebeveynlik

Helikopter/kendini siper eden ebeveynlik kavramı; çocuklarını yüksek düzeyde bir gözetim ve denetim altında tutan, çocuklarına aşırı derecede odaklanmış halde bulunan, çocuklarının hayatında yoğun bir şekilde yer alan ebeveynleri tanımlamaktadır (Vinson, 2012-2013). Helikopter/kendini siper eden ebeveynlik annesinin kendine yönelik

davranışlarını tanımlayan bir çocuğun “Sürekli helikopter gibi tepemde dolaşıyor” sözü ile ortaya atılmıştır. Söz konusu kavram Ginott tarafından 1969’da kavramsallaştırılmıştır (akt: Padilla Walker ve Nelson, 2012). Bu kavram üzerine çalışan Haim G. Ginott ve diğer araştırmacılar helikopter/kendini siper eden ebeveynlik ile ilgili olarak şu özellikleri sıralamışlardır (akt: Duygulu, 2018):

- Çocuklar sürekli ebeveyn gözetiminde ve denetimindedir.
- Ebeveynler çocuğun gelişim sürecine ve davranışlarına olması gerekenden daha fazla müdahale etmektedirler.
- Ebeveynler çocuklara sorumluluk yüklemeyizler, onların üzerlerine almaları gereken sorumlulukları da anne-babaları üstlenirler.
- Çocuğun gerek fiziksel, gerek sosyal-duygusal gerek bilişsel tüm ihtiyaçlarını ebeveynleri karşılar. Çocuğa bireysel olarak yapması gereken herhangi bir şey bırakmazlar.
- Çocukları için iyi bir şey yaptıklarını düşünerek aslında çocuklarının gelişim sürecine zarar verme tutum ve davranışları gösterirler. Çocukların yerine getirmeleri gereken tüm gelişim görevlerini üstlenmeleri nedeniyle zaman zaman gelişim sürecinde gecikmeler yaşanmasına ve gelişim geriliğine neden olabilmektedirler.
- Çocukların ebeveynlerden ayrı bir birey olarak kabul edilmelerine, toplumdan kabul görmelerine, sosyalleşmelerine istemeden engel olabilmektedirler.

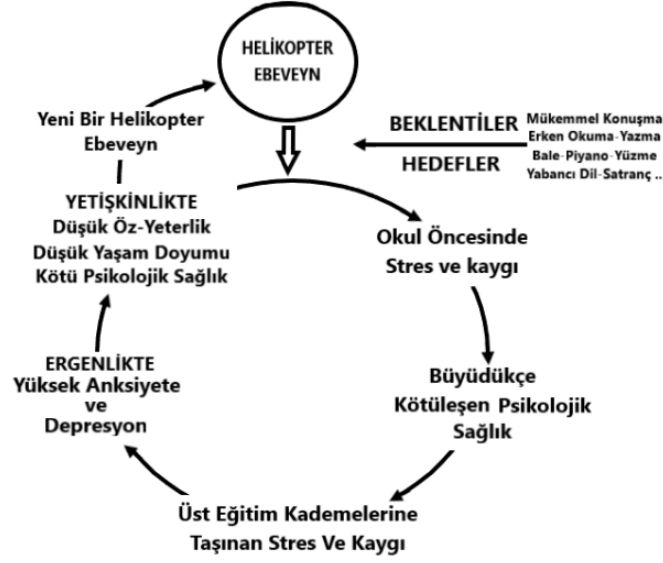
Helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışları çocuklarının üzerinde çok fazla düşen ebeveynlerin davranışlarını ifade etmektedir. Söz konusu durum hamilelik döneminden başlayabilir. Hamilelik sürecinde bu ebeveynler henüz doğmamış olan çocuklarıyla ilgili büyük bir endişe içerisine girerler ve çocuk hakkındaki her türlü bilgiye çeşitli kanallardan ulaşmaya çalışırlar (Vinson, 2012-2013). Helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışları hamilelik sonrası bebeklik döneminde de devam edebilir. Kendine bakamayan ve yetişkin bakımına ihtiyaç duyan bebeğe yöneltilen yüksek düzeyde dikkat ve odaklanma durumu, ilerleyen yıllarda da devam edebilir. Emeklemeye ve ardından yürümeye başlayan çocuk yine ebeveynleri tarafından takip edilir. Bu dönemde yavaş yavaş kurallar oluşturulur ve çocuğun davranışları belirlenen kurallar çerçevesinde şekillendirilmeye çalışılır. Çocuk oynayacağı oyunlar konusunda da tehlikelerden korunması amacıyla ebeveynleri tarafından yönlendirilebilir (Sirohi, 2021). Helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışları gösteren anne-babalar çocuk okul çağına geldiğinde bu sefer de çocuğun başarı durumuna odaklanarak ona dersleri konusunda

gereğinden fazla yardımda bulunabilirler (Knopf, 2021). Ebeveynlerin gösterdikleri bu helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışları hamilelik sürecinden çocuğun okul hayatının bitimine kadar da sürebilir. Bununla birlikte okul hayatından sonra bile bireyin iş ve evlilik hayatında da ebeveynleri tarafından söz konusu davranışlara maruz kalabileceği söylenebilir (Vinson, 2012-2013).

İyi bir anne baba olabilmenin önemli özelliklerinden birisi ebeveynin çocuğunu dışarıdan gelecek tehlikelerden korumasıdır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, koruma düzeyinin çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemine ve özelliklerine göre ebeveyn tarafından belirlenmesidir. Ebeveyn sözü edilen özellikleri dikkate almaksızın, çocuğa kendi başına yapabileceği en ufak bir şeyde bile “bunu yapamayacağı, başaramayacağı, çözemeyeceği” mesajı verilirse bu durumla karşılaşan çocuk özgüven sorunu yaşayabilir (Çağdaş, 2015, s.137). Helikopter/kendini siper eden ebeveynlik çocukların psikolojik ve genel iyi oluş durumlarını, yaşamdan aldıkları doyum ve refah düzeylerini, hayatı devam ettirebilmek için gerekli olan becerileri kazanma süreçlerini önemli ölçüde etkileyen bir yeni ebeveynlik stilidir (Dumont, 2021).

Odenweller, Booth Butterfield ve Weber (2014) helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışları gösteren anne babaların bu davranışlarının altında yatan nedenin kendi egolarından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Diğer bir deyişle bu anne babalar çocuklarına karşı bu şekilde davranarak ebeveyn olma duygusuyla ilgili kendilerini tatmin etmektedirler. Ingen, Freiheit, Steinfeldt, Moore, Wimer, Knutt, Scapinello ve Roberts (2015) söz konusu tutum ve davranışlara sahip olan anne babaların hayatta ideallerini gerçekleştirememiş kişiler olduklarını ve bu ideallerini gerçekleştirmeleri için çocuklarına yüklediklerini ifade etmişlerdir. Helikopter/kendini siper eden ebeveynlik stilini benimseyen anne babalar genellikle çocuklarını ayrı bir birey olarak görmeyip üçüncü kişilerle iletişim kurarken “biz bugün şöyle yaptık” gibi cümleler kurarlar ve çocukları adına konuşma davranışları gösterirler (Kelly, Duran ve Miller Ott, 2017).

Aşağıda helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışlarının bireyler üzerindeki etkilerine ilişkin döngüye yönelik bir model yer almaktadır (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019):

Şekil 2.2. Helikopter/Kendini Siper Eden Ebeveynlik Davranışlarının Bireyler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Döngüye Yönelik Bir Model

Helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışları çocuklarda bencillik duygusunu tetikleyerek sosyal-duygusal gelişim açısından risk oluşturabilir. Herhangi bir problemi kendi başına çözmesine izin verilmeyen çocuk, kendi içerisinde kimlik karmaşası yaşayabilir. Kendinden beklentileri ile anne babasının ondan beklentileri arasında kalabilir. Bu çocukların düşünceleri ebeveynlerinin düşüncelerine göre şekillenebilir. Böyle bir durum çocuklarda özgüven gelişiminin, özerklik kazanma ve yeni bir şeyler öğrenme sürecinin olumsuz etkilenmesine neden olabilir. Anne babaları tarafından helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışlarına maruz bırakılan çocuklar bağımlı bir kişilik sahibi olabilir, sorumluluk duygusu kazanamayabilirler, problem çözme becerilerini geliştiremeyebilirler. Başarısızlığı ve başarıyı deneyimlemeyen çocuklarda yetersiz olma duygusu, düşük düzeyde öz saygı hissinin oluşumu gibi olumsuz durumlarla karşılaşılabilir. Bu çocuklar yetişkin birinin desteği olmadan bağımsız kararlar veremeyebilir, kendi plan ve programlarını oluşturamayabilirler, sürekli birilerine ihtiyaç duyabilirler (Çağdaş ve Seçer, 2004; Duygulu, 2018; Kasap, 2015; Yavuzer, 2019). Sözü edilen çocuklar kendilerine söyleneni sorgusuz yapma eğiliminde olabilirler. Birileri tarafından kolay yönlendirilebilirler. Üstlendikleri sorumlulukları yerine getirmeyi sıklıkla unutabilirler. Helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışları sonucunda çocuklarda kısa ve uzun vadede ciddi problemler ortaya çıkabilir (Bradley Geist ve Olson Buchanan, 2014; Dalkıran, 2023; Garst ve Gagnon, 2015).

Anne-babaları tarafından helikopter/kendini siper eden ebeveynlik davranışlarına maruz kalan çocuklarda ve gençlerde empati yoksunluğu, yüksek düzeyde kaygı ve endişe duygusu,

depresyon belirtileri, prososyal davranışlarda azalma, düşük özyeterlilik duygusu, öz kontrolü sağlayamama, bağımlı kişilik yapısı, uyumsuz davranışlar ve akranlarla iyi ilişkiler geliştirememeye gibi hayatı önemli ölçüde etkileyen olumsuz sonuçlarla karşılaşılabilir (Özatl, 2022).

2.1.5.2. Kaplan ebeveynlik / eğitimde rekabetçi ebeveynlik

Kaplan ebeveynlik/eğitimde rekabetçi ebeveynlik kavramı yurt dışı alan yazında daha çok “tiger parenting” olarak geçmekte olup bazı Japon bilim insanlarınca veya medyada “monster parenting” adı ile de anılmaktadır. Bu çalışmada söz konusu aşırı ebeveynlik davranış türü “eğitimde rekabetçi ebeveynlik” olarak adlandırılmıştır.

Kaplan/eğitimde rekabetçi ebeveynlik stili kavramına “Battle Hymn of the Tiger Mother” adlı kitabında yer vererek 2011 yılında Amy Chua dikkat çekmiştir. Chau katı ve kontrolcü, başarı odaklı ebeveynlik davranışlarının “Çin usulü” tutumlar olduğunu belirtmiştir (akt: Kim, 2013). Çin’de yaşanan sosyal ve kültürel değişimler ebeveynlerin benimsedikleri tutumlar arasındaki farklılıkları da azaltmıştır. Kaynakların yeniden dağıtılmasına yol açan ekonomik reform, aile yapısını değiştiren “tek çocuk politikası”, eğitime daha fazla yatırım yapılması gibi etkenler ebeveynlerin de eğitime yönelmesine neden olmuştur (Xie ve Li, 2017). Chau özellikle annelerin çocuklarına göstermiş oldukları bu sert tutum ve davranışların Çin’de çocukların başarılarını artırdığını öne sürmüştür. Ancak daha sonraları Amerika Birleşik Devletleri’nde yürütülen boylamsal çalışmalar ve gözlemler sonucunda kaplan/rekabetçi ebeveynlik tutumu yerine “destekleyici” ebeveynlik davranışları gösteren anne-babaların çocuklarının akademik başarı düzeylerinin ve genel iyi oluş durumlarının daha iyi seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kim, 2013). Asya ülkelerinde yaşayan veya diğer ülkelerde yaşayıp Asya kökenli olan ebeveynler Avrupalı-Amerikan ebeveynlere göre daha kontrolcü, katı, başarı odaklı, eğitimde rekabetçi bir tutum sergileme eğilimindedirler (Juang, Qin ve Park, 2013).

Kaplan/eğitimde rekabetçi ebeveynlik stili, anne babaların çocuklarına yönelik davranış biçimleri ve davranış amaçlarına göre iki şekilde ele alınmaktadır: bunlardan birincisi çocukta davranış değişikliklerini sağlayabilmek için “ceza” yönteminin kullanıldığı, sert, katı davranışlar içeren ebeveynlik tutumudur. Bu tutum ve davranışlara daha çok düşük sosyoekonomik gelire sahip ebeveynlerde rastlanmaktadır çünkü; bu ebeveynler çocuklarının davranışlarını maddi teşviklerle, ödüllerle şekillendirememektedir (Hao, Hotz

ve Jin, 2008; Weinberg, 2001). İkincisi ise daha çok ekonomik koşulların ebeveyn tutumu üzerindeki etkisiyle ilişkilidir. Aileler arasındaki gelir eşitsizliklerinin artması durumu, ebeveynlerin disiplinli bir tutum benimseyerek çocukların eğitim süreciyle daha fazla ilgili olmalarına yol açmıştır. Bu ebeveynler çocuklarının okul veya mesleki hayatlarıyla ilgili tercihlerini yönlendirebilmek ve onlar üzerinde etkili olabilmek için aşırı ebeveynlik davranışları gösterme eğilimi içerisine girmişlerdir. Söz konusu tutum ve davranışlar daha çok eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynlerde görülmektedir (Doepke ve Zilibotti, 2017).

Chao ve Aque (2009) söz konusu ebeveynlik tutumunda çocukların psikolojik olarak kontrol altında tutulduklarını ve katı anne-baba davranışlarının bulunduğunu ifade etmişlerdir. Wu ve Chao (2005) de kaplan/eğitimde rekabetçi ebeveynlerin çocuklarına karşı sözlü sevgi ifadelerine daha az yer verdiklerini ve şefkatlerini daha az yansıttıklarını belirtmişlerdir. Anne-babaya, büyüklere saygılı olmak, itaatkar olmak, en başarılı-en örnek kişi olmak gibi davranışlar bu ebeveynler için önemli görülebilir (Chao, 2000; Supple ve Small, 2006). Çocuklarının bağımsız bir kişilik yapısı oluşturmaları sözü edilen anne-babalar için daha az önem teşkil edebilir (Supple, Ghazarian, Peterson ve Bush, 2009).

Eğitimde rekabetçi ebeveynlerin birçoğu çocuklarını özel okullara göndermektedir. Çocuk yetiştirme ve eğitimi konusunda kendilerine oldukça güvenirlir ve okuldaki eğitim programlarına sık sık müdahalede bulunurlar. Eğitimcilerle meydan okuma eğilimi içerisindedirler. Diğer aşırı ebeveynlik türlerinde olduğu gibi çocuklarının gelişimi için iyi şeyler yapma niyeti taşıdıklarından dolayı eğitimcilerle olumlu bir iletişim atmosferi oluşturdıkları takdirde amaçlarına ulaşabilecekleri söylenebilir. Bunu sağlamak için eğitimcilerle karşılıklı olarak saygılı ve yapıcı diyalog içerisinde bulunmaları ve net iletişim sınırları çizilmesinin gerekliliği üzerinde durulmaktadır (Holloway, Suzuki ve Yamamoto, 2010; akt: Manzon, Miller, Hong ve Khong, 2015). Bu ebeveynler iş hayatları yoğun olsa bile, çocuklarının eğitim faaliyetlerini takip etmek için oldukça fazla zaman ayırırlar. Genellikle eğitim düzeyi yüksek anne babalardır (Ramey ve Ramey, 2010).

Zorlayıcı ve kontrolcü ebeveynlerin bu davranışları; çocuklarında düşük akademik başarı, zayıf zihinsel aktiviteler, sosyal duygusal problemler, yoğun stres ve kaygı gibi çocuğun gelişimi açısından riskli olabilecek sonuçlar doğurabilmektedir. Bu ebeveynler çocuklarının psikolojik iyi oluş durumları ile fazla ilgilenmeyebilirler (Fu ve Markus, 2014; Juang, Qin ve Park, 2013; Kim, Wang, Orozco Lapray, Shen ve Murtuza, 2013; Sorkhabi, 2013). Çocuklar üzerlerinde akademik baskı hissedebilirler. Ebeveynlerine ve çevresindeki

diğer insanlara karşı yabancılaşma duygusu geliştirebilirler. Ayrıca düşmanlık, depresif ruh hali, utanç duyma gibi duygu durumları görülebilir (Kim, Wang, Orozco Lapray, Shen ve Murtuza, 2013).

2.1.5.3. Çok yönlü yetiştiren ebeveynlik / sürekli bilgi peşinde ebeveynlik

Aşırı ebeveynlik türleri ile ilgili olarak yurt dışındaki alan yazında daha çok “concerted cultivated” olarak geçen çok yönlü yetiştiren ebeveynlik stili bu araştırmada “sürekli bilgi peşinde ebeveynlik” olarak adlandırılmıştır. Söz konusu kavramla ilgili olarak ilk geniş çaplı araştırmaları yürüten Lareau (2002) bu ebeveynlik stilinin daha çok orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki ebeveynlerde görüldüğünü belirtmiştir. Lareau’nun (2002) “sürekli bilgi peşinde ebeveynlik” ile ilgili genel olarak ele aldığı çerçeveyi oluşturan maddeler aşağıda verilmiştir:

- Ebeveyn-çocuk arasındaki iletişimde açıkça belirtilen yüksek beklentiler
- Çocuğun okuldaki etkinliklere katılım durumuyla ilgili tartışmalar, konuşmalar

Ebeveynler çocukların yapılandırılmış faaliyetlerine, dil gelişimlerine, evde akıl yürütme-düşünme becerilerine ve eğitimde aktif müdahaleye önem vermektedir. Bu ebeveynler çocuklarının becerilerini, yeteneklerini ve fikirlerini değerlendirmede ve geliştirmede aktif rol oynarlar. Çocuklarının eğitim faaliyetlerine gönüllü olarak aktif biçimde katılmak ve müdahale etmek isterler. Çocuklarıyla akıl yürütür ve müzakere ederler. Kendilerini ve çocuklarını çok sayıda boş zaman ve ekstra kurslara dahil ederler. Çocukların yaşamları bu düzenli etkinliklerle son derece yapılandırılmıştır. Bu da onlara boş zaman veya serbest oyun için çok az zaman bırakmaktadır (Lareau, 2003; Redford, Johnson ve Honnold, 2009).

Çocukları aşırı programlamaya yönelik birtakım amaçlar ve davranışlar içeren aşırı ebeveynlik davranışlarına, ebeveynlere hitap eden çeşitli medya kanallarında (dergiler, gazeteler, haber programları gibi) sıklıkla yer verilmektedir. Sürekli bilgi peşinde ebeveynler çocuklarının ve bir anne baba olarak kendilerinin, içinde yer aldıkları toplumda “en iyi” olmalarını istemektedirler. Bu yüzden de çocuklarının hayatını en ince ayrıntısına kadar planlayarak hem onlar için hem de kendileri için hayatı zorlaştırmaktadırlar. Bu ebeveynler çocuklarının yaşamları gereken çocukluk deneyimlerini engellediklerini gözden kaçırmaktadır. Örneğin; sürekli bilgi peşinde olan ebeveyne sahip çocuklar aynı anda birden

fazla alana yönelik eğitimler alabilmektedir. Bu çocukların kendilerine ayırdıkları zaman diliminin oldukça sınırlı olduğu söylenebilir (Rosenfeld ve Wise, 2000).

2.1.5.4. İlgisiz/çocuktan uzak ebeveynlik

İlgisiz/çocuktan uzak ebeveynlik tutumu çocuğu sürekli olarak görmezden gelme eğilimi içerisinde bulunan, çocuğun ihtiyaçlarını karşılama noktasında kayıtsız kalan, çocuğu üzerinde herhangi bir kontrol/denetim mekanizması bulunmayan, çocuğuna olan sevgisini minimum düzeyde gösteren ebeveynlik davranışlarını ifade etmektedir. Anneler ve babalar çocuklarının davranışlarını fark edemeyebilir. Fark etseler bile bu davranışlara olumlu veya olumsuz yönde bir tepki vermeyerek kayıtsız kalabilirler (Çağan, 2019).

Çocukların her yönden sağlıklı gelişiminin desteklenmesi için ebeveynleri ile duygusal yakınlık kurması gerekir. Çocuklarına tutarsız bir biçimde ilgi gösteren ebeveynler, onlarla bazen aşırı derecede ilgilenmekte bazen de hiç ilgi göstermemektedir (Maccoby ve Martin, 1983; akt: Çakır, 2017). İlgisiz/çocuktan uzak ebeveynlikte anne babalar çocuklarının fiziksel ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalırlar. Çocuklarını yalnız bırakarak onlara istenmediklerini hissettirebilirler. Çocuklarıyla fiziksel temaslar kurmaktan kaçınırlar ve iletişimleri oldukça sınırlı düzeydedir. Onlara pek fazla zaman ayırmak istemezler. Çocuklar bu açıdan kendilerini ebeveynleri tarafından dışlanmış gibi hissedebilirler (Dönmezer, 1999). Anne babaların çocukları üzerindeki kontrol gücü oldukça zayıftır (Yılmaz, 2000).

Sözü edilen ebeveynlik stilini benimsemiş olan anne babalar çocuklarının okuldaki deneyimleriyle de fazla ilgilenmezler. Bu anne babalar çocukları okulda bir problem yaşadığında bunu çözmeleri için gerekli desteği ve rehberliği sunmazlar. İlgisiz ebeveynlere sahip olan çocuklar problemlerini kendileri çözmeye çalışırlar (Bilir ve Dabanlı, 1991). Çocukların akran ilişkileri dolayısıyla sosyal yaşantıları da olumsuz yönde etkilenebilir. Ebeveyn ilgisizliği akademik başarı üzerinde de olumsuz etkiye sahiptir. Bu çocukların ileride yapacakları meslek seçimleri bile ilgisiz ebeveynlik tutumundan etkilenebilir (Bogensneider ve Johnson, 2004).

İlgisiz/çocuktan uzak ebeveynlik tutumu çocukların duygusal bir boşluk yaşamalarına neden olabilir, bu çocukların duygusal gereksinimleri görmezden gelinebilir. Anne ve babalarından ilgi göremeyen çocuklar saldırgan davranışlar gösterme eğiliminde olurken aynı zamanda herhangi bir haksızlık durumunda kendilerini savunamayabilirler. Sorumluluk

alma davranışı bu çocuklarda fazla görülmezken içe kapanma davranışına sıklıkla rastlanabilir (Kulaksızoğlu, 2004; Yılmaz, 2000). Çocukların dış dünyada karşılaştıkları ortam onlar için bir hayal kırıklığı olabilir çünkü; ilgisiz ebeveynleri olan çocuklar kontrol mekanizmasından yoksun oldukları için istedikleri her şeyi yapma davranışları gösterirler. Söz konusu çocuklarda öz kontrol duygusu gelişmemekte; bu çocukların dış dünyadaki problemlerle başa çıkabilmeleri de zorlaşmaktadır. Ailelerinde görmeye alıştıkları serbest ve kontrolsüz ortam, okul hayatında ve diğer dış dünyada bulunmadığı için çocuklar bu ortamlarda nasıl davranacaklarını bilemeyebilirler (Şendil, 2003).

İlgisiz/çocuktan uzak ebeveynlik tutumuna sahip anne babaların çocuklarının öz saygı düzeyleri genel olarak düşük olmaktadır. Bununla beraber çocukların duygusal yıkımlarla baş etme becerileri daha zayıf olmakta, özellikle akranlarına yönelik şiddete daha meyilli çocuklar olarak yetişmektedirler. Bu çocuklarda aidiyet ve güven duygusunun gelişimi sekteye uğramaktadır (Gülay, 2011; Gülay Ogelman, Önder, Seçer ve Erten, 2013; Yavuzer, 2007). İlgisiz anne babaları olan çocuklar okula daha zor uyum sağlamakta, sosyal becerileri ilgili anne babalara sahip çocuklara göre daha zayıf düzeyde kalmaktadır. Söz konusu çocuklarda empatik davranışlar da daha az görülmektedir (Çetin ve Aytar, 2012; Gülay, 2011; Gülay Ogelman, Önder, Seçer ve Erten, 2013; Zengin, 2008).

2.1.5.5. Çocuğun tüm isteklerini karşılayan ebeveynlik

Çocuklara ebeveynleri tarafından gösterilen ilgi ve çocukların ihtiyaçlarının ebeveynleri tarafından karşılanması durumları, sosyal duygusal gelişim alanında yaşam boyu sürdürülecek olumlu kazanımlar edinilmesi açısından önem taşımaktadır. Ancak çocuğa yöneltilen bu ilgi ve ihtiyaçlara cevap verme düzeyinin talepkâr ve bağımlı bireylerin yetişmesine zemin hazırlayıp hazırlamayacağı da cevabı aranan bir sorudur (Westover, 2012).

Çocuğun tüm isteklerini karşılayan ebeveynlik kavramı; çocuklarının tüm taleplerini ve dış dünyadan beklentilerini yerine getirmeyi görevi kabul eden ebeveyn davranışlarını tanımlamaktadır. Ebeveynlerin çocukların arzularını karşılamaya büyük özen gösterme, mantıksız olanlar da dahil olmak üzere çocuğun tüm taleplerine boyun eğme ve çocuklara karşı yüksek düzeyde bir tolerans gösterme davranışları ile tanımlanan ebeveynlik stilidir (Lau, Lew, Hau, Cheung ve Berndt, 1990). Bu ebeveynlik stili daha çok Çin’de 1979-2015 yılları arasında uygulanan “tek çocuk politikası” ile birlikte anılmaktadır ve yurt dışındaki

alan yazında genellikle “little emperor syndrome”, “spoiled child syndrome” gibi ifadelerle yer verilmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti’nde 1979 yılından 2015’e kadar nüfus artış hızını azaltmak amacıyla aileleri tek çocuk yapmaya teşvik eden devlet politikası uygulanmıştır. Bu politika zorla kısırlaştırma ve kürtaj yaptırma gibi uygulamalar içerdiği için insan haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle uluslararası düzeyde yoğun bir biçimde eleştirilmiştir (Settles, Sheng, Zang ve Zhao, 2013).

Çin’de tek çocuk politikasının yaygınlaşarak uygulanması sonucunda, tek çocuk sahibi olan ebeveynler çocuklarını fazlaca şımartmaya yönelik tutum ve davranışlar içerisine girmeye başlamışlardır. Söz konusu durum başta Çin’de olmak üzere dünyanın birçok yerinden araştırmacının dikkatini çekmiş; böyle bir tutum çocukların sağlıklı bir gelişim süreci geçirebilmeleri açısından sakıncalı bulunmuştur (Zhang, Kohnstamm, Cheung ve Lau, 2001).

Çocuklarının tüm isteklerini karşılama eğiliminde olan ebeveynler aynı zamanda çocuklarına yönelik olarak büyük bir sevgi duygusu hissederler. Çocuklarına neredeyse hiçbir sınır koymadıkları söylenebilir. Bu durum da çocukların dürtüsel davranışlarda bulunmalarına, davranışlarında kontrolü sağlayamamalarına neden olabilmektedir (Parke ve Buriel, 1998). Sözü edilen ebeveynlik stiliyle büyüyen çocuklar sabır ve sıkı çalışma gerektiren görevleri tamamlama konusunda olumsuz tutumlar geliştirebilirler. Bu ebeveynler çocuklarını yeni şeyler keşfetmeleri konusunda daha az teşvik ederler (Parker, 1983). Tüm dikkatlerini ve zamanlarını çocuklarının ihtiyaçlarına yoğunlaştıran ebeveynler onlara maddi olanaklar sunma, hayatlarını adama, çocukların gelişim düzeylerine uygun olmayan zaman planlamaları yapma gibi kaygılar taşırlar (Bredehoft, Clarke ve Dawson, 2002).

Çocuğun tüm isteklerini karşılama eğilimi içinde olan ebeveynlerin çocuklarında doyumsuzluk, sabırsızlık, benmerkezcilik, sosyal becerilerde başarısızlık, uyumsuzluk, özerklik kazanamama, düşük akademik başarı, kısa dikkat süresi, inatçılık, tahammülsüzlük gibi bilişsel, sosyal ve davranışsal problemler ile aşırı kırılganlık, hassaslık, korku hissetme gibi duygusal sorunlar görülebilir (Chen, Liu ve Li, 2000; Furnham ve Wu, 2014; Hall, 1987; Huang, 1992; Wan, Fan, Lin ve Jing, 1994; Wang, 1984; Zhang, Kohnstamm, Cheung ve Lau, 2001). Jiao, Ji ve Jing, (1986) yaşları 4 ile 10 arasında değişen kırsal ve kentsel bölgelerde yaşamlarını sürdüren çocuklarla yaptıkları bir araştırmada, tüm istekleri ebeveynleri tarafından karşılanmış çocukların akranlarıyla iş birliği yapma konusunda

zorluk yaşadıklarını bulmuşlardır. Grup çalışmalarında akranlarından gelen yardım taleplerini reddetmişlerdir. Grup içerisinde diğerlerine göre daha az ılımlı davranışlar sergiledikleri görülmüş, diğerlerini önemsemeden kendileri ne yapmak istiyorlarsa onu yapmak eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Oyuncaklarını akranlarıyla gönüllü olarak paylaşmak istememişlerdir. Bu çocuklar akranları tarafından oldukça bencil algılandıkları için onlar arasındaki prestijleri de oldukça düşük düzeyde bulunmuştur. Tao ve Chiu (1985) ebeveynleri tarafından her istedikleri yerine getirilen çocukların, kendilerinden büyük bireylere saygısızca davranışlar sergilediklerini, hayatta talep ettikleri her şeyin derhal yapılmasını istediklerini ve yapılmadığı takdirde öfke patlamaları yaşadıklarını belirtmişlerdir.

2.1.5.6. Materyalist ebeveynlik

Bu ebeveynler çocuklarla etkileşimlerinde her gün maddi şeyler kullanırlar. Ebeveynler çocuklara barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlarını sağlamanın yanı sıra; oyuncaklar, elektronik cihazlar, moda uygun giysiler gibi farklı türde maddi ihtiyaçlarını da karşılarlar. Genellikle bu isteğe bağlı öğelerin pratik bir amacı vardır. Diğer zamanlarda ebeveynler, sadece çocuğun sevdiği ve çocuğa neşe getiren bir şey satın almak istediği için satın alma işlemini gerçekleştirirler. Aslında çoğu orta sınıf evdeki kalabalık dolaplar ve taşan oyuncak kutuları düşünüldüğünde, ebeveynlerin çocuklarını ne kadar çok sevdiğinin bir kanıtı olarak bunları satın aldıkları düşünülebilir. Ancak bu ebeveynler genellikle çocuklarının davranışlarını şekillendirmek için maddi şeyler kullanırlar. Ödül-ceza yöntemine sıklıkla başvurabilirler (Richins ve Chaplin, 2015).

Çocuklarında davranış değişiklikleri oluşturmak veya çocuklarına sevgilerini göstermek için sürekli alışveriş yapan tüketici ebeveynler, bu özelliklerini çocuklarına da aktarabilirler. Materyalist ebeveyne sahip olan çocuklar ve ergenler daha çok tüketime odaklı bireyler haline gelebilirler (Chaplin ve John, 2010; Goldberg, Gorn, Peracchio ve Bamossy, 2003).

Pekşen Akça (2012) aşırı ebeveynlik davranışlarının çocuk üzerindeki etkilerini en aza indirmek için ebeveynlere şu önerileri sunmuştur:

- ✓ Çocuğunuzun gelişimini bütüncül olarak takip edebilirsiniz.
- ✓ Çocuğunuzu yorucu, zor gördüğünüz işlerden korumaya çalışmak yerine çocuğunuza gelişim düzeyini göz önünde bulundurarak uygun sorumluluklar verebilirsiniz.

- ✓ Çocuğunuzun bir işi başarma duygusunu yaşaması için uygun ortam ve fırsatlar sağlayabilirsiniz.
- ✓ Çocuğunuzun bir işi başarması, sorumluluk bilincini kazanması gibi süreçlerinin zaman aldığını ve sabırlı olunması gerektiğini göz önünde bulundurabilirsiniz.
- ✓ Abartıdan kaçınmak şartıyla çocuğunuzun olumlu davranışlarını pekiştirebilirsiniz.
- ✓ Çocuğunuzun yaparak yaşayarak öğrenmesine, farklı şeyleri denemesine izin verebilir; yaratıcılığını destekleyebilirsiniz.
- ✓ Çocuğunuzla her zaman açık iletişim kurmayı deneyebilirsiniz.
- ✓ Çocuğunuzun yetiştirme sürecinde anne ve baba olarak birlikte tutarlı bir şekilde hareket etmeniz gerektiğini unutmayınız.
- ✓ Çocuğunuzun iyi birer anne ve baba olma düşüncesi ile tüm tehlikelerden koruma davranışından kaçınmalısınız. Gereksiz ayrıcalıklar tanımak yerine ortak bir disiplin anlayışı oluşturabilirsiniz.
- ✓ Hem kendinize hem çocuğunuza özel alanlar bırakmanız gerektiğini unutmayınız. Çocuğunuzun hayatındaki her şeyi öğrenmeye çalışma çabasından uzak durmayı deneyebilirsiniz.
- ✓ Çocuğunuzun sizden bağımsız bir birey olması için gerekli fiziksel ve sosyal ortamı oluşturabilirsiniz. Çocuğunuzun kısıtlama davranışlarınızı azaltabilirsiniz.
- ✓ Çocuğunuzun hayatınızın merkezi haline getirmekten vazgeçebilir, kendinizin de bir özel hayatınız olması gerektiği düşüncesiyle yaşamınızı yeniden şekillendirebilirsiniz.

2.1.6. Covid-19 pandemi sürecinin çocuklar ve ebeveynler üzerindeki etkileri

Epidemi kavramı belirli bir alanda veya bölgede ortaya çıkan, bulaşıcı olan bir hastalığın salgın haline gelmesini ifade etmektedir. Pandemi ise belirli bir bölgede ortaya çıkmış olan salgının çok geniş bir nüfus kitlesine yayılmasını, hatta neredeyse tüm insanlık adına tehdit oluşturmasını ifade etmektedir (Aslan, 2020). Yakın zamanda dünya genelinde yaşanmış olan Covid-19 pandemisi; Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve kısa süre içerisinde tüm dünyayı etkisi altına alan bir salgın olarak karşımıza çıkmıştır (Akın ve Akar, 2021). Bu dönemde birçok ülkede kayıplar verilmiş ve sıkı önlemler alınmıştır. Covid-19 kısa bir süre içerisinde bireysel ve toplumsal sağlık için dünya çapında bir tehdit oluşturmuştur. Aynı zamanda küresel ekonomiye zarar vermesi açısından da risk oluşturmuştur. Pandemi dönemi gündelik hayat üzerinde de olumsuz etkiler göstermiş;

bireylerin korku, anksiyete, depresyon gibi duygu durumlarının tetiklenmesine neden olmuştur (Döğer ve Kılınç, 2021).

Covid-19 pandemi sürecinde hem ebeveynlerin hem de çocukların günlük rutinleri büyük ölçüde değişiklikler göstermiştir. Bu dönemde çocuklar ve aileleri zamanlarının neredeyse tamamını ev ortamında birlikte geçirmişlerdir. Özellikle küçük çocukların gelişim süreçlerinde ebeveyn tutumlarının önemi oldukça büyüktür. Bu noktadan bakıldığında, Covid-19 pandemi döneminde günlük rutinlerde meydana gelen değişimler, yaşanan olağanüstü durumlar anne baba tutumlarını da büyük ölçüde etkileyebilmektedir. Ayrıca pandemiyle birlikte gelen kısıtlamalar, sınırlı yaşam biçimi gibi durumlar da ebeveyn tutumlarını etkilemesinin yanı sıra çocuklarda sosyal, duygusal ve davranışsal sorunların yaşanmasına neden olabilmektedir (Akoğlu ve Karaaslan, 2020; Kay ve Sağlam, 2021). Covid-19 pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim süreci ile çocuklar okul ortamıyla karşılaştırıldığında; akranlarından uzak, daha az sosyal ve duygusal etkileşimin olduğu ev ortamından eğitimlerini sürdürmüşlerdir. Bunun yanı sıra çocuklar uzaktan eğitim süreci için bir oryantasyon eğitiminden geçmemişler, bu nedenle de yeni sürece uyum sağlamakta zorlanmışlardır. Böyle bir durumla karşılaşmış olan çocukların sosyal açıdan iletişim kurma, duygularını tanıma, çevrelerindeki insanların duygularını ve davranışlarını anlamlandırma gibi süreçlerden yoksun kaldıkları; bu nedenle de kaygı yaşadıkları, yalnızlaşarak içlerine kapandıkları söylenebilir. Ayrıca küçük çocukların içinde bulundukları gelişim düzeyleri pandeminin ne olduğunu, gereklerini ve koşullarını anlamlandırmalarını güçleştirmektedir (Çaykuş ve Mutlu Çaykuş, 2020; Dalton, Rapa, Ziebland, Rochat, Kelly, Hanington, Bland, Yousafzai ve Stein, 2019; Singh, Roy, Sinha, Parveen, Sharma ve Joshi, 2020). Covid-19 sürecinde çocuklarda görülen bağırma, hırçınlık gibi saldırganlık davranışlarının temel olarak nedeni; çocuğun ebeveynleri tarafından ihtiyaçlarının karşılanmaması veya karşılanmasında yetersiz-geç kalınması durumu olarak düşünülmektedir. Bu dönemde anne babaların ilgisiz/ihmalkar tutumları, çocuklarına olumsuz örnekler oluşturabilecek davranışlar içerisinde bulunmaları ve çocukların aileleriyle birlikte olmalarından dolayı sıklıkla bu davranışları gözlemlemeleri, teknolojik araç kullanımının yaygınlaşması ve yanlış kullanımları, doğru olmayan anne baba tutumlarının benimsenmesi gibi durumların çocukların olumsuz davranışlarında etkilerinin olduğu söylenebilmektedir (Alisinanoğlu, Karabulut ve Türksöy, 2020).

Covid-19 pandemisinin getirdiği uygulamalardan biri olan karantina sürecinden çocukların eğitim öğretim faaliyetleri de doğrudan etkilenmiş; bu süreçte uzaktan eğitim uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Bu durum çocuklarda fiziksel ve sosyal açıdan birçok probleme yol açmıştır (Çakır Kardeş, 2020). Özellikle erken çocukluk döneminde bulunan kimi çocuklarda gelişimsel açıdan bazı gerilemeler olduğu görülmüştür. Bu çocuklarda eğitim faaliyetlerine ve oyunlara karşı ilgiyi kaybetme, odaklanma problemleri yaşama, parmak emme davranışlarının görülmesi, tuvalet eğitiminde gerileme yaşanması, biberon kullanmak isteme, ayrılık kaygısı yaşama ve özerkliği kazanamama gibi sorunlarla karşılaşmıştır (Imran, Zeshan ve Pervaiz, 2020).

Göl Güven, Şeker, Erbil ve Özgünlü (2021) Covid-19 pandemi döneminin aile yaşantılarına yansımalarını inceledikleri raporda, bu dönemde düşük gelir grubunda ebeveynlere sahip olan çocukların beslenme, uyku gibi günlük rutinlerinde daha çok sapmalar olduğunu belirlemişlerdir. Bu çocukların gün içerisinde tükettikleri öğün miktarlarının arttığı, daha geç saatlerde uyudukları ve daha geç saatlerde uyandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Rapordan elde edilen sonuçlara göre, Covid-19 döneminde ailelerin gelir düzeyleri arttıkça çocuklarının da düzenli egzersizler yapma düzeyleri artış göstermiştir. Raporda pandemi döneminde küçük yaş grubundaki çocukların daha fazla ekrana maruz kaldıkları belirlenirken; çocukların yaşları arttıkça uyku düzenlerinin de bozulduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

Covid-19 pandemi döneminde anne babaların birçoğu çalışma hayatını evden sürdürmüş ve bir yandan çalışırken diğer yandan çocuklarının bakımları ve eğitim süreçleriyle ilgilenmişlerdir. Bu dönemde sorumlulukların artmasından dolayı anne babaların taşıdıkları iş yükünün de arttığı söylenebilir (Chung, Lanier ve Wong, 2020). Evde çocuklarıyla daha fazla zaman geçirme ortamı bulan anne babalar onlarla bağlarını güçlendirme fırsatı da yakalamaktadır ancak; pandemi döneminde uzaktan çalışma ile iş hayatı sınırlarının da kaybolması veya zedelenmesi, çocukların eğitimlerine ev ortamından devam etmeye çalışmaları, aile üyelerinin sürekli bir arada bulunmaları gibi durumlar aile içerisinde düzenlemeler yapılmasını zorunlu kılmıştır (Akoğlu ve Karaaslan, 2020). Yaşanılan bu olağanüstü sürecin olumsuz etkilerinin azaltılması için aile yaşantısında, iletişim biçimlerinde, ebeveynlerin benimsedikleri tutum ve davranışlarda, çocuğa bakış açısında yenilikçi düşüncelerin önemi, yeni döneme uyum sağlayabilme açısından ortaya çıkmıştır.

Covid-19 gibi toplumları derinden etkileyen, zorlayıcı yaşam koşullarına neden olan pandemiler, aile yapıları üzerinde de etkili olabilmekte; ebeveynlerin birbirleriyle ve çocuklarıyla ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Koçak ve Harmancı, 2020; Yılmaz, 2023). Bu değişimlerin yaşanmasında ebeveynlerin iş kaybetme korkuları, hastalığa yakalanma korkuları, toplumsal hayatta yaşanan krizler ve belirsizlikler, içinde bulundukları stres düzeylerinin artması da etkilidir (Calvano, Engelke, Di Bella, Kindermann, Renneberg ve Winter, 2021; Rosenthal ve Thompson, 2020; Schneider, Waldfogel ve Brooks Gunn, 2015).

Yaşanan yoğun stres ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarını da etkileyebilmektedir. Özellikle anneler bu süreçte yetersizlik duygusu hissedebilir (Zabcı ve Karadeniz, 2021). Hem çocuklar hem de anne babalar açısından psikolojik olarak risk altında bulunulabilecek bir dönemden geçilmiş; aynı zamanda bu dönemde teknoloji kullanımına yönelik olumsuz deneyimler de yaşanmıştır (Başaran ve Aksoy, 2020). Covid-19 pandemi sürecinde anneler ve babalar yoğun stres ve artan sorumluluklar sonucunda, bu dönemde çocuklarına yönelik daha fazla cezalandırıcı ve disipline edici davranışlarda bulunmuşlar ve aynı zamanda çocuklarına bağırma, onları azarlama gibi olumsuz tepkiler vermişlerdir (Chung, Lanier ve Wong, 2020). Bunun tam tersi olarak bazı ebeveynlerin Covid-19 pandemi döneminde çocuklarını diğer dönemlere göre daha fazla ihmal ettiklerine, eşlerinin desteğini istedikleri ölçüde alamadıklarına, onlara karşı daha çok ilgisiz kaldıklarına yönelik çalışmalar da bulunmaktadır (Connell ve Strambler, 2021; Griffith, 2020; Ueda, Stickley, Sueki ve Matsubayashi, 2020).

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde aşırı ebeveynlik (helikopter ebeveynlik, ilgisiz ebeveynlik gibi) kavramlarına ilişkin olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Yurt içinde yapılmış olan araştırmalar

Bu bölümde aşırı ebeveynlik (helikopter ebeveynlik, ilgisiz ebeveynlik gibi) kavramlarına ilişkin olarak yurt içinde yapılmış olan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Alpsoy (2021) lisede okuyan öğrencilerin öz düzenleme becerileri üzerinde ebeveynlerinden gördükleri helikopter ebeveyn davranışlarının etkisini incelediği

araştırmasında 546 öğrenci ile çalışmıştır. “Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği”nin (Yılmaz, 2019) kullanıldığı araştırma sonucunda anneleri tarafından helikopter ebeveynlik davranışlarına maruz kaldığını düşünen öğrencilerin öz düzenleme becerileri içinde bulunan “görev analizi” düzeylerinin olumsuz yönde etkilendiği; babaları tarafından helikopter ebeveynlik davranışlarına maruz kaldığını düşünen öğrencilerin ise “görev analizi” boyutu dışında öz düzenleme becerilerinin olumlu yönde etkilendiği bulunmuştur. Araştırma sonucunda helikopter ebeveynlik stiline 41-49 yaş grubunda daha çok görüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca eğitim durumu yüksek lisans olan annelerin ve okuma yazma bilmeyen annelerin daha fazla helikopter ebeveynlik davranışları gösterdikleri bulunmuştur.

Avcı ve Akıncı (2023) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmalarında öz düzenlemeye ilişkin stratejiler kullanma düzeyleri ile anne babalarının ebeveynlik stillerini ve bu iki faktör arasındaki ilişkiyi bazı nicel ölçme araçlarıyla incelemişlerdir. Araştırma sonucunda anne babaların benimsedikleri ebeveynlik stillerinin çocukların öz düzenlemeye ilişkin kullandıkları stratejiler üzerinde etkili oldukları belirlenmiştir. Buna ek olarak ebeveynlerinden izin verici ya da demokrat tutum ve davranışlar gören çocukların kullandıkları bilişsel stratejilerin düzeyleri, ihmalkar veya otoriter anne babalara sahip çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur.

Ay (2019) adolesan dönemdeki bireylerin fiziksel aktivite durumlarını algıladıkları ebeveynlik tutumları ve ebeveynlerinden gördükleri sosyal destek düzeylerine göre incelemeyi amaçladığı araştırmasında 383 kişiden veri toplamıştır. Bu bireylere ebeveynlik tutumu, ebeveyn desteği, fiziksel aktivite düzeylerini ölçmeye yönelik olarak alan yazında geliştirilmiş ölçekler uygulanmıştır. Araştırma sonucunda adolesan bireylerin algıladıkları ebeveynlik tutumları kızlardaki fiziksel aktivite düzeyini %4, erkeklerde ise %2 oranında açıklamıştır. Ayrıca araştırma sonucunda ebeveynlerin denetleyicilik düzeyleri arttıkça adolesan bireylerin fiziksel aktivite düzeylerinin düştüğü bulunmuştur. Buna ek olarak ihmalkar ebeveyne sahip olan adolesan dönemdeki erkeklerin fiziksel aktiviteleri otoriter ebeveyne sahip olan erkeklere göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur.

Civelek (2012) yaptığı araştırmada annelerin ihmalkar/ilgisiz davranışlarının ve müdahale edici tutumlarının 3-4 yaşındaki çocukların bilişsel gelişim düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Veriler “Türkiye Erken Çocukluk Gelişim Ekolojileri” araştırmasında yer alan katılımcılar arasından 123’ünden toplanmıştır. Anne-çocuk etkileşimlerinin kaydedildiği video kayıtlardan yararlanılmış, bunun yanı sıra uygulanan bilişsel test

sonuçları kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin çocuklarına yüksek düzeyde sıcaklık göstermesi ve müdahale edici davranışlarda bulunması çocuğun kontrol becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla birlikte ilgisiz/ihmkar davranış ve tutumlar da çocukların alıcı dil gelişimlerini ve yine kontrol becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Sözü edilen bu araştırmanın sonuçlarının alan yazında yer alan bazı araştırma sonuçlarıyla örtüşmediği; çocuğa yönelik gösterilen sıcaklığın ilgisiz/ihmkar veya aşırı müdahale edici ebeveynlik tutumlarının olumsuz etkilerini arttırabileceği belirtilmiştir.

Dalkıran (2023) yaptığı bir çalışmada helikopter ebeveynlik tutumunun erken çocukluk döneminde bulunan 5-6 yaşındaki çocukların sosyal becerilerine etkisini incelemiştir. Bu kapsamda çalışmanın örneklemini 302 ebeveyn ve çocukları oluşturmuş; bu ebeveynlere ve çocuklara alan yazında yer alan nicel ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonucunda helikopter ebeveynlik davranışlarının çocukların sosyal becerileri üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca araştırmadan elde edilen bulgulara göre annelerin ve babaların helikopter ebeveynlik davranışları birbiriyle orta düzeyde ilişkilidir. Ebeveynlerin öğrenim durumları ile helikopter ebeveynlik düzeyleri arasında ilişki bulunmamıştır.

Demir ve Kumcağız (2015) yaptıkları bir çalışmada ortaokul öğrencilerinin ebeveynlerinin tutumlarını algılama biçimleri ile şiddete eğilim düzeylerini incelemişlerdir. Bu kapsamda 634 öğrenciden veri toplamışlardır. Araştırma sonucunda şiddete eğilimi en düşük düzeyde olan öğrencilerin demokratik ebeveynlere sahip oldukları; şiddete en çok eğilimi olan öğrencilerin ihmkar anne baba tutumlarına maruz kaldıkları görülmüştür. Ebeveynlerinin tutumlarının otoriter olduğunu düşünen öğrenciler, ebeveynlerinin ihmkar ya da hoşgörülü olduklarını düşünenlere göre daha düşük düzeyde şiddete eğilimlidirler. Benzer şekilde hoşgörülü ebeveynlere sahip olduklarını düşünen öğrencilerin şiddet eğilimleri de ihmkar ebeveynlere sahip öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur.

Döner (2018) lise öğrencilerinin umutsuzluk ve yalnızlık düzeyleri ile internet bağımlılıklarının ilişkisini incelediği araştırmasında 715 öğrenciden alan yazında geliştirilmiş olan nicel bazı ölçme araçlarıyla veriler toplamıştır. Araştırma sonucunda ebeveynleriyle ilişkileri iyi durumda olmayan, ilgisiz/ihmkar ebeveynlik tutumuyla büyümüş olan ve bunlarla birlikte kardeşleriyle de iyi ilişkileri olmayan öğrencilerin internet bağımlılıkları, umutsuzluk ve yalnızlık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

Dursun (2019) iş yaşamındaki zorluklar, kentleşme süreçleri, esnek mesai saatleri gibi etkenler arasında kalan anne-babaların çocuk yetiştirme biçimlerini eğitim sisteminin nasıl etkilediğini araştırdığı çalışmasında 11-15 yaş arasında çocuğa sahip olan ebeveynlerle görüşmeler yapmıştır. Görüşmelerde ebeveynlere çocukların mutlu olmasının mı ya da başarılı olmasının mı daha önemli olduğuna dair sorular sorulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda “proje çocuk” kavramına genellikle eğitim düzeyi yüksek ve üst sosyokültürel düzeydeki ailelerde rastlandığı ifade edilmiştir. Proje çocuk yetiştirme eğiliminde olan ebeveynler, çocuklarını güvenlik ve devlet kurumlarında yaşanan eğitim sistemi istikrarsızlığı nedeniyle özel okullara gönderdiklerini belirtmişlerdir. Bu ebeveynlerin kitle iletişim araçlarından etkilendikleri ve çocuklarını kendi yapamadıkları meslekleri seçmeleri konusunda yönlendirdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Proje çocuk anlayışını benimseyen ebeveynler çocuklarının boş zamanlarını kendi doğru buldukları yöntemlere göre hatta içinde bulundukları eğitim sisteminin gerekliliklerine göre doldurmaya çalışmaktadır.

Erkan (2019) anne babaları tarafından helikopter ebeveynlik tutumuyla yetiştirildiklerini düşünen bireylerle yaptığı araştırmasında, bu kişilerin duygusal yönden ebeveynlerine ne kadar ulaşabildikleri, bağımlı bir kişilik yapısı geliştirip geliştirmedikleri gibi durumları incelemiştir. 20-55 yaş arasındaki 202 kişiye çeşitli ölçme araçları uygulamıştır. Araştırmanın sonucunda helikopter ebeveynlik tutumuyla yetişmiş olan bireylerin onay duyma ihtiyacı düzeyleri ile bağımlı kişiliğe sahip olma düzeyleri diğerlerine göre daha yüksek bulunmuştur. Buna ek olarak bu bireylerin duygu farkındalığı düzeyleri ve başkalarına güven hissetme düzeyleri de helikopter ebeveynlik davranışlarına maruz kalma düzeyleri ile ters orantılı bulunmuştur.

Gençdoğan ve Gülbahçe (2021) yaptıkları bir araştırmalarında helikopter ebeveynlik tutumuyla büyüyen çocukların psikolojik açıdan iyi olma durumlarını ve yaşam doyumlarını incelemişlerdir. Bu amaçla 418 üniversite öğrencisinden bazı ölçekler aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda babalara kıyasla annelerin daha fazla helikopter ebeveynlik davranışları gösterdikleri belirlenmiştir. Ayrıca helikopter ebeveynliğin öğrencilerin yaşam doyumlarını ve psikolojik açıdan iyi olma durumlarını yordadığı bulunmuştur. Diğer bir sonuca göre ise sosyoekonomik düzeyi yüksek olan anne babalar düşük düzeyde olanlara göre daha fazla helikopter ebeveynlik davranışları göstermektedir.

Gençer (2020) ergenlerin algıladıkları helikopter ebeveynlik davranışlarının anksiyete ve depresyonla ilişkisini incelediği araştırmada, nicel veri toplama araçlarını kullanarak yaşları 15 ile 18 arasında değişen 123 kişiden veriler toplamıştır. Araştırmanın sonucunda ebeveynlerin öğrenim durumlarının helikopter ebeveynlik üzerinde etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir. Buna ek olarak ergenlerin algıladıkları helikopter ebeveynlik stili ile anksiyete-depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Özel Anadolu Liseleri'ne giden ergenler ebeveynlerinin daha fazla helikopter ebeveynlik davranışları gösterdiklerini düşünmektedirler.

Harma (2008) yaptığı bir araştırmada ergenlik dönemindeki bireylerin öz denetim becerileri ile anne babalarının denetim, kontrol tutum ve davranışlarını incelemeyi amaçlamış; bu iki faktörün birbiriyle ilişkili olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Bu amaç doğrultusunda 300 ortaokul öğrencisiyle ve ebeveynleriyle çalışmıştır. Veri toplama aşamasında katılımcılardan alan yazında yer alan çeşitli ölçekleri doldurmaları istenmiştir. Araştırma sonucunda sevgi göstermeyen, ihmalkar/ilgisiz tutum içerisinde bulunan ebeveynlerin çocuklarının daha fazla suçluluk duygusu hissetme ve dengesiz duygusal davranışlarda bulunma eğiliminde oldukları belirtilmiştir. Bununla birlikte araştırma sonucuna göre, annenin çocuğuna sevgisini göstermemesi, ilgisiz/ihmalkar bir tutumu benimsemiş olması çocuk üzerinde dikkatsizlik, hiperaktivite gibi olumsuz durumlara neden olmaktadır.

Karayağz (2019) tanıli anksiyete bozukluğu olan çocukların bağlanma stilleri ve ebeveynlerinin tutumları incelenmiştir. Araştırmanın verileri iki farklı çocuk psikiyatrisi kliniğine başvuran ve tanıli anksiyete bozukluğu olan çocuklardan ve annelerinden toplanmıştır. Çalışma grubu 40 tanıli anksiyete bozukluğu olan çocuk ve annesi ile 40 tanısı olmayan, sağlıklı çocuk ve annesinden oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak bağlanma stilini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiş olan ölçekten yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda tanıli anksiyete bozukluğu yaşayan çocukların ebeveynlerinden fazla ilgi görmediklerini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu çocuklar ebeveynlerini sağlıklı çocuklara göre daha ilgisiz ve ihmalkar ebeveyn şeklinde değerlendirmektedir.

Kayar (2016) ergenlerin algıladıkları ebeveynlik tarzlarını, yaratıcılık ve özerklik düzeylerini incelemek amacıyla yürüttüğü araştırmasında 14-22 yaş arasındaki ergenlerle ve gençlerle çalışmıştır. Toplam 266 bireyden bazı ölçekleri uygulayarak veri toplamıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında izin verici-ihmalkar ve izin verici-şımartan anne baba

tutumlarının davranışsal özerklikle; açıklayıcı otoriter tutumunun duygusal özerklikle pozitif yönlü bir ilişkide olduğu görülmüştür. Anne baba tutumları ile yaratıcılık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamış; ebeveynleri tarafından özerkliği desteklenen ergenlerin ve gençlerin desteklenmeyenlere göre daha yüksek düzeyde yaratıcı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra, ergenlerin ve gençlerin kararlılık düzeyleri ile bilişsel esneklik düzeylerinin yaratıcılık ve özerklik ilişkisinde bir aracı konumda olduğu sonucuna varılmıştır.

Lapsekili Uysal (2020) yaptığı bir araştırmada helikopter ebeveynlere sahip çocukların benlik algılarının kaygı düzeylerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla 5.-6.-7. sınıfa devam eden 157 çocuktan çeşitli nicel ölçme araçları aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma bulgularında, helikopter ebeveynlere sahip çocukların kaygı düzeyleri ve benlik algıları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı sonucuna yer verilmiştir. Çalışmaya dahil olan çocukların benlik algısı düzeyleri, kaygı düzeylerini yalnızca %3 düzeyinde açıklamıştır.

Okant Yaşın (2018) orta sosyoekonomik ile orta-üst sosyoekonomik düzeydeki helikopter ebeveynlik davranışları gösteren anne babaların bu tutumlarının çocukların yetişkinlik dönemlerindeki mutluluk ve yaşamdan memnun olma düzeylerini ne derece etkilediğini incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma kapsamında 12 kişi ile ebeveynlerinin tutumu ve bireylerin kendi yaşamlarına yönelik sorulardan oluşan görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda helikopter ebeveynlere sahip olan kişilerin uzun vadeli hedefler koyma konusunda zorlandıkları, kendilerini başarılı bulmadıkları, iş hayatlarından ve genel yaşantılarından memnuniyet duymadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya dahil olan kişilerin ebeveynleri tarafından seçilmiş, iyi eğitim veren okullara gönderildikleri ancak buna rağmen bu bireylerin yaşam standardı bakımından beklentilerinin karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu ebeveynlik tutumunun bireylerin akademik başarıları üzerinde olumlu etkilerinin bulunduğu fakat; sosyal açıdan ve psikolojik yönden birey üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı ifade edilmiştir.

Okray (2016) helikopter ebeveynliğin genç yetişkinlik dönemindeki bireyler üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla yaptığı bir araştırmasında, öncelikle LeMoyne ve Buchanan (2011) tarafından geliştirilmiş olan Helikopter Ebeveynlik Ölçeği'nin (Helicopter Parenting Scale) Türkçe'ye uyarlama çalışmasını gerçekleştirmiştir. Çalışma kapsamında 399 üniversite öğrencisinden ailelerinden gördükleri ebeveyn tutumlarıyla ilgili veri

toplanmıştır. Ölçeğin psikometrik özellikleri faktör analizi ile incelenmiştir. Bu aşamadan sonra öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçları, psikolojik iyi oluşları, depresyon düzeyleri helikopter ebeveynlik ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre helikopter ebeveynlik tarzı gençleri depresyona daha yakın hale getirmektedir. Ayrıca gençlerin öz saygılarının düşmesine neden olarak onları ailelerine bağımlı kılmaktadır.

Özbek (2022) 18 ile 45 yaş aralığında bulunan 402 kişi ile yaptığı bir araştırmada algılanan helikopter ebeveynlik düzeyi ile psikolojik olarak iyi olma düzeyinin ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların algıladıkları “temel güven konusunda helikopter ebeveynlik stili”, “duygusal kişisel yaşam konusunda helikopter ebeveynlik stili”, “etik ahlaki konularda helikopter ebeveynlik stili” ve “akademik/okul yaşamı konusunda helikopter ebeveynlik stili” düzeyleri arttıkça psikolojik açıdan iyi olma düzeyleri azalmaktadır. Buna ek olarak katılımcıların algıladıkları genel helikopter ebeveynlik davranışları arttıkça psikolojik açıdan iyi olma düzeylerinin de yine azaldığı sonucu bulunmuştur.

Özbey (2022) üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile ebeveynlerinden algıladıkları helikopter ebeveynlik davranışları düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 195 öğrenciden alan yazında geliştirilmiş olan ölçme araçları aracılığıyla veriler toplamıştır. Araştırma sonuçlarına göre annelerin öğrenim durumu, meslekleri, araştırmaya katılan bireylerin kardeş sayıları, anne-babanın birlikte olma durumu değişkenleri katılımcıların algıladıkları helikopter ebeveynlik tutumlarını yordamamaktadır. Bir diğer araştırma sonucunda bireyin güvenli bağlanma düzeyi arttıkça algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyinin azaldığı bulunmuştur.

Süsen, Pak ve Çevik (2022) yaptıkları araştırmada genç yetişkinlerin problemli çevrimiçi oyun oynama davranışları ile algıladıkları helikopter ebeveynlik tutumlarının ilişkisinde özkontrol değişkeninin aracılık düzeyini incelemiştir. Çevrimiçi olarak kesitsel anket kullanılarak 186 oyuncudan veri toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre anneler babalardan daha yüksek düzeyde helikopter davranışlara sahiptir. Annelerin helikopter ebeveynlik davranışları arttıkça genç yetişkinlerin problemli çevrimiçi oyun oynama düzeyleri de artmaktadır. Genç yetişkinlerin özkontrol düzeylerinin arttıkça problemli çevrimiçi oyun oynama davranışlarının azaldığı ve babaları tarafından algıladıkları helikopter ebeveynlik davranış düzeylerinin de azaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Şimşir Gökalep (2022) yaptığı araştırmada helikopter ebeveynlik davranışları ile öz denetim, öz yeterlilik, ekran bağımlılığı değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla 556 üniversite öğrencisinden alan yazında yer alan ölçme araçları kullanılarak veriler toplanmıştır. Sonuçlar anneden ve babadan görülen helikopter ebeveynlik davranışlarının ekran bağımlılığı ve düşük düzeyde öz kontrol ile ilişkili olduğunu göstermiştir ancak; öz saygı ile istatistiksel olarak herhangi bir ilişki saptanmamıştır. Araştırmada ebeveynlik tutumlarının gençlerin ekran bağımlılıkları üzerindeki etkilerinin büyük olduğu belirtilmiştir.

Taymaz (2019) 480 ergenlik dönemindeki bireylerle yaptığı araştırmada bu bireylerin yalnızlık düzeyleri ile algıladıkları helikopter ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Veri toplama aracı olarak alan yazında geliştirilmiş olan bazı ölçekler ergenlere uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ailedeki çocuk sayısı arttıkça ergenlerin algıladıkları helikopter ebeveynlik düzeyleri artmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin yaşları yükseldikçe helikopter ebeveynlik tutumlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bir diğer sonucunda okuma yazması olmayan, ilköğretim mezunu ya da lise mezunu olan annelerin helikopter ebeveynlik düzeylerinin lisans veya lisansüstü mezunu annelere göre yüksek olduğu bulunmuştur. Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile algıladıkları helikopter ebeveynlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2019) 13-45 yaş arasında bulunan bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları helikopter ebeveynlik davranışlarını ölçmek amacıyla “Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği”ni geliştirmiştir. Ölçek katılımcıların kendi anne ve babalarından gördükleri tutum ve davranışları göz önünde bulundurarak doldurmaları gereken bir ölçme aracıdır. Dörtlü likert tipinde, 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları “akademik/okul yaşamı konularında helikopterlik, etik ve ahlaki konularda helikopterlik, duygusal-kişisel yaşam alanında helikopterlik, temel güven ve yaşam becerileri konusunda helikopterlik” olarak belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .85 olarak bulunmuştur.

Yılmaz’ın (2020a) helikopter ebeveynlik özelliklerinin ülkemizdeki anne babalar arasında görülme sıklığını incelediği bir araştırmasında, bu özellikleri cinsiyet, yaş, eğitim durumu, yerleşim yeri gibi farklı demografik değişkenler açısından ele almıştır. Betimsel tarama yönteminden yararlanılarak yürütülen çalışmada 11-22 yaş arasındaki 1600 kişiye helikopter ebeveynlik düzeyini ölçen ölçek uygulanmıştır. Anne-babasının helikopter ebeveynlik davranış özellikleri taşıdığını düşünen 666 kişinin verileri istatistiksel

analizlerden geçirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ülkemizdeki annelerden üçte biri; babalardan yedide biri helikopter ebeveynlik tutumu göstermektedir. Annelerin helikopter ebeveynlik tutumları babalardan daha yüksek düzeydedir. Ebeveynlerin helikopter ebeveynlik tutumu çocukların cinsiyetine göre farklılık göstermemekte; bununla birlikte büyük şehirde yaşayan ve tek çocuğa sahip olan ebeveynler daha fazla helikopter tutum sergilemektedir. Ortaokul eğitim seviyesinde öğrenim gören çocuklar ebeveynlerinin helikopter tutumlarını araştırmadaki diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde hissetmektedir.

Yılmaz (2020b) genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin ego enflasyonu düzeyleri ile algıladıkları helikopter ebeveynlik tutum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında yaşları 24 ile 34 arasında değişen 432 kişiden veri toplamıştır. Bireylere alan yazında geliştirilmiş olan ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonucunda anneler tarafından görülen helikopter ebeveynlik tutumlarının genç yetişkinlerdeki şişirilmiş benlik duygusunu %42.80 düzeyinde açıkladığı bulunmuştur. Babaların gösterdikleri helikopter ebeveynlik tutumları ise şişirilmiş benlik duygusunu %22.10 düzeyinde açıklamaktadır. Annelerin helikopter ebeveynlik davranışlarının bireylerin ego enflasyonu düzeyleri üzerinde babaların helikopter ebeveynlik davranışlarına göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2021) yaptığı bir araştırmada Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim gören özel/üstün yetenekli, 12 ile 18 yaş arasındaki ergenlerle çalışmış ve bu çalışmada ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri ile algıladıkları helikopter ebeveynlik düzeylerini incelemiştir. Bu amaçla 533 ergenlik çağındaki bireylere alan yazında geliştirilmiş olan bazı ölçekler uygulanmıştır. Araştırma sonucunda üstün yetenekli ergenlerin algıladıkları helikopter ebeveynlik tutum düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

Yurdakul (2021) üniversite öğrencilerinin psikolojik yardıma ilişkin tutumları ile akılcı olmayan inanç düzeylerinin helikopter ebeveynlik tutumuyla ilişkisini incelediği araştırmasında, 378 öğrenciye farklı ölçme araçları uygulamıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda helikopter ebeveynleri olan öğrencilerin akılcı olmayan inanç düzeyleri yüksek bulunmuştur ve bu öğrenciler psikolojik yardıma yönelik olarak olumsuz bir tutum içerisinde oldukları görülmüştür.

2.2.2. Yurt dışında yapılmış olan araştırmalar

Bu bölümde aşırı ebeveynlik (helikopter ebeveynlik, ilgisiz ebeveynlik gibi) kavramlarına ilişkin olarak yurt dışında yapılmış olan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Bartlett (2017) yaptığı bir araştırmada helikopter ebeveynlik özellikleri ile akademik öz yeterlilik ve algılanan akademik öz denetim arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada lisans eğitimi görmekte olan 170 öğrenciden nicel ölçme araçları aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin akademik öz yeterlilik ve algıladıkları akademik öz denetim düzeyleri, ebeveynlerinin helikopter ebeveynlik düzeylerine göre farklılıklar göstermemiştir.

Bayer, Sanson ve Hemphill (2006) erken çocukluk dönemindeki çocukların içselleştirme süreçleri üzerinde ebeveyn tutumlarının etkisini incelemiştir. Araştırma boyamsal olarak yürütülmüş ve bu kapsamda 2 yaşındaki çocuklardan oluşan çalışma grubu çocuklar 4 yaşına gelene kadar 2 yıl süre ile takip edilmiştir. Ebeveynlere bazı ölçme araçları uygulanmış ve çocuklar ile ebeveynler oyun odalarında gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda aşırı ilgili/koruyucu ebeveynlerin çocukları ile ilgisiz/sıcaklık göstermeyen ebeveynlerin çocuklarının içselleştirme güçlükleri yaşadıkları belirlenmiştir.

Bradley Geist ve Olson Buchanan (2014) tarafından üniversite öğrencilerinin üniversite deneyimleri ve işyeri beklentileri ile ilgili olarak ebeveyn katılımının ve aşırı ebeveynliğin nedenlerini ve sonuçlarını incelemek amacıyla yürütülen araştırmada 482 öğrenciye bir anket uygulanmıştır. Ankette demografik bilgiler, kişilik özellikleri, ebeveynlik davranışları, işyeri beklentileri gibi konulara ilişkin çeşitli maddeler yer almaktadır. Araştırma sonucunda daha az sayıda kardeşi olan öğrencilerin aşırı ebeveynlik davranışlarına daha çok maruz kaldıkları bulunmuştur. Ayrıca aşırı ebeveynlik davranışlarına maruz kalmış olan öğrencilerin daha düşük düzeyde öz yeterlilik duygusuna sahip oldukları ve araştırma kapsamında oluşturulan işyeri senaryolarına daha uyumsuz tepkiler verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Cheah, Leung ve Zhou (2013) Çin asıllı Amerikan ebeveynlerle yaptıkları araştırmada kültürleşme bağlamında anne babaların ebeveynlik inançlarını incelemiştir. Araştırmacılar küçük çocuğu olan 50 Çinli göçmen anneyle nitel görüşmeler yapmışlardır. Bu görüşmelerde Amerikan ebeveynlik stili ile Çin’de benimsenen ebeveynlik stilini göçmen annelerin ne şekilde sentezlediği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Anneler içinde

bulundukları toplumun kültürel değerlerine uyum sağlamaları gerektiğini, bunun için de daha esnek bir zihin yapısına ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte geleneksel olarak ailelerine karşı güçlü bir bağ ve sorumluluk duygusu geliştirme durumu ile çocuklarının özerkliğini destekleme, çocuk yetiştirme konusundaki oluşturdıkları yeni düşünceleri uygulama noktasında denge kurmada zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Söz konusu araştırma annelerin ebeveynlik inançlarının, değerlerinin ve uygulamalarının kültürleşme sürecinden önemli ölçüde etkilendiğini ortaya koymuştur.

Cheah, Li, Zhou, Yamamoto ve Leung (2015) yaptıkları bir araştırmada farklı kültürlerle göre “anne sıcaklığı”nın nasıl algılandığını incelemek amacıyla okul öncesi dönemde çocukları bulunan 70 Çin asıllı göçmen ve 70 Avrupalı Amerikalı anneyle açık uçlu sorular sorarak görüşmeler yapmışlardır. İki grup anneliğe atfettikleri önem, çocuklarına gösterdikleri sıcaklık düzeyi ve bu sıcaklığı ne şekilde ifade ettiklerine yönelik olarak karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre iki grupta da yer alan anneler çocuklarına yönelik sıcaklıklarını ifade etmeyi benzer şekilde algılamaktadır ancak; Avrupalı Amerikalı anneler çocuklarına karşı sıcaklıklarını daha yüksek düzeyde göstermektedirler. Araştırmada Çinli göçmen annelerin çocuklarına hissettikleri sıcaklığı daha çok onlara bakım vererek, onların fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayarak göstermeye çalıştıkları; Avrupalı Amerikalı annelerin ise bu sıcaklığı doğrudan ve daha dışa dönük bir şekilde ifade ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Chen, Liu ve Li (2000) Çin Halk Cumhuriyeti’nde başlangıç yaşları 12 olan bir grup çocuk ile 2 yıl süren boylamsa bir çalışma yapmışlardır. Ebeveyn sıcaklığı, kontrolü ve hoşgörüsüyle ilgili çocukların kendilerinden veriler toplanmıştır. Çocukların akademik, sosyal ve psikolojik uyumlarına ilişkin de çeşitli ölçme araçlarından veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlik stillerinin çocukların yaşlarıyla birlikte zaman içinde değişiklikler gösterebileceği bulunmuştur. Yapılan regresyon analizleri sonucunda annelerin ve babaların ebeveynlik tarzlarının farklı sonuçları yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne sıcaklığının daha çok duygusal uyumu yordamada önemli katkılarının olduğu bulunurken; baba sıcaklığının sosyal uyumu ve okul başarısını yordadığı sonucu bulunmuştur.

Choi, Kim, Kim ve Park (2013) yaptıkları bir araştırmada Asyalı ebeveynlerin çocuklarına yönelik olarak sert, katı ve disiplinli bir ebeveynlik tutumu sergilediklerine yönelik benimsenen genel kanıyı yeniden değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla Asya asıllı Amerikan (özellikle Kore asıllı) ailelere ebeveynlik tutumlarıyla ilgili ölçme araçları

uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarında Batılı ebeveynlerin otoriter tutumlarının olumlu yönlerinin ve az da olsa olumsuz yönlerinin Asyalı ailelerde bir bütün olarak ortaya çıktığı belirtilmiştir. Diğer bir deyişle araştırmada Asyalı ebeveynlerin benimsedikleri tutumların sıcaklık, kabul ve iletişim faktörlerini de içine alan bir disiplin anlayışına sahip olduğu, dolayısıyla da olumlu değerlendirilebileceği ifade edilmiştir. Bu ebeveynlerin çocukları üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilecek bir disiplin anlayışına ve çocuğu reddetme davranışına sahip olmadıkları belirtilmiştir.

Cui, Allen, Fincham, May ve Love (2018) 531 lisans öğrencisiyle yaptıkları çalışmada helikopter ebeveynlik davranışları ile alkol kullanımı arasındaki ilişkiyi, psikolojik ihtiyaçların tatmini ve öz denetim beceri düzeyi aracılığıyla ortaya koymaya çalışmışlardır. Öğrencilerden algıladıkları helikopter ebeveynlik, alkol kullanımı, psikolojik ihtiyaç tatmini ve öz denetim düzeylerini değerlendirmeye yönelik olarak alan yazında geliştirilmiş ölçme araçlarını doldurmaları istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre yapısal eşitlik modellemesi sonucunda, helikopter ebeveynliğe maruz kalan öğrencilerin daha düşük düzeyde psikolojik tatmin yaşadıkları, öz denetimlerinin daha zayıf düzeyde olduğu, alkol kullanımına daha yatkın oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Fitzgerald (2015) yaşları 18 ile 23 arasında değişen 91 üniversite öğrencisiyle yaptığı araştırmada helikopter ebeveynlik davranışları ile gençlerin bağlanma düzeylerini ve üniversite yaşamı değişkenlerini ele almıştır ve bu amaçla alan yazında geliştirilmiş olan nicel ölçme araçlarını kullanmıştır. Genel olarak gençlerin ebeveynlerinden gördükleri helikopter davranışlar arttıkça daha düşük düzeyde bağlanma duygusu geliştirdikleri, okul bağlılıklarının ve akademik başarılarının daha düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Flower (2021) 18-25 yaş arasındaki 225 üniversite öğrencisinin başarıları ve iyi oluş durumları üzerinde anne-babaları tarafından maruz bırakıldıkları aşırı ebeveynlik davranışlarının etkisini incelemiştir. Öğrencilere helikopter ebeveynlik, otoriter ebeveynlik, ebeveyn bağlılığı, öz yeterlik, depresyon, anksiyete ile ilgili nicel ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonucunda helikopter ebeveynlik tutumunun öğrencilerin akademik başarıları ve öz yeterlik düzeyleri üzerinde olumsuz etkisinin olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin psikolojik özelliklerinin maruz kaldıkları helikopter ebeveynlik davranışlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Hivick (2019) üniversite öğrencileriyle yaptığı bir araştırmada algılanan helikopter ebeveynlik ile özerklik, içsel motivasyon, akademik başarı, ders dışı aktiviteler değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu kapsamda 202 öğrenciden veri toplanmış ve bu öğrencilere helikopter ebeveynlik, ergen kimlik arayışı, psikolojik ihtiyaçlar ve doyum, özerklik, içsel motivasyon ve akademik başarıyı ölçmek üzere çeşitli nicel ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonucunda helikopter ebeveynlik ile özerklik kazanımının negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ergen kimlik arayışı ile ilgili sonuçlarda yetişkinliğe geçiş davranışı, yetişkinlik rolüne geçiş, yetişkinliğe geçiş duygusallığı boyutlarında helikopter ebeveynlik tutumlarına göre farklılıklar bulunmamıştır. Araştırmada psikolojik doyumun ve akademik başarının da helikopter ebeveynlikle negatif yönlü ilişki içerisinde olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin bilişsel becerilerinin helikopter ebeveynlik tutumunun düzeyine göre farklılaşmadığı sonucu bulunmuş iken; davranışlara yönelik beceri düzeyinin helikopter ebeveynlik tutumu ile negatif yönlü ilişki içerisinde olduğu görülmüştür.

Hong ve Cui (2019) helikopter ebeveynliğin üniversite öğrencilerinin psikolojik uyumsuzluk düzeyleriyle ilişkisini inceledikleri araştırmada Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrenim görmekte olan 432 öğrenci ile çalışmışlardır. Katılımcılar ebeveynlerinin helikopter ebeveynlik davranışlarıyla, kendi özdenetim düzeyleriyle, depresyon ve kaygı durumlarıyla, yaşam memnuniyeti düzeyleriyle ilgili nicel ölçme araçlarını doldurmuşlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin algıladıkları helikopter ebeveynlik düzeyleri arttıkça yaşam doyumlarının ve öz kontrol becerilerinin düştüğü, kaygı ve depresyon düzeylerinin arttığı bulunmuştur.

Hong, Hwang, Kuo ve Hsu (2015) yaptıkları bir araştırmada helikopter ebeveynlik kavramının günümüzde birçok toplumda görülmeye başlandığını ifade etmişlerdir. Bu ebeveynlik stilinin lise öğrencilerinin öz düzenleme ve erteleme davranışlarını ne şekilde etkilediğini ortaya koymak amacıyla Tayvan'da araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma kapsamında 624 öğrenciye anket uygulanmıştır. Sonuçlara göre helikopter ebeveynlik tutumu; öğrencilerin hedef koyma, öğrenme gibi bilişsel ve öz düzenleme faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu öğrencilerin daha fazla erteleme davranışı gösterdikleri bulunmuştur.

Ingen, Freiheit, Steinfeldt, Moore, Wimer, Knutt, Scapinello ve Roberts (2015) helikopter ebeveynliğin üniversite öğrencilerini olumsuz yönde etkilendiğinden yola çıkarak

yaptıkları bir araştırmalarında, helikopter ebeveynliğin öz yeterlilik ve akran ilişkileri ile nasıl ilişkili olduğunu incelemişlerdir. Bu kapsamda yaşları 16 ile 28 arasında değişen 190 lisans öğrencisinden ölçekler aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda helikopter ebeveynliğin düşük öz yeterlilik ile ilişkili olduğu, ayrıca akranlar arasında güven eksikliğine ve yabancılaşmaya neden olduğu bulunmuştur.

Jiao ve Segrin (2023) araştırmalarında aile içerisindeki açık iletişim, çocuğun özerklik kazanması, aşırı ebeveynlik davranışları, çocukların genel öz yeterlik düzeyleri, kaygı ve depresyon durumları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 442 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Öğrencilere çeşitli ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ailedeki açık iletişim özellikleri ile helikopter ebeveynlik düzeyleri negatif yönde ilişkilidir. Aşırı ebeveynlik davranışları ile çocukların genel öz yeterlilik düzeyleri arasında da negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur ancak; çocukların özerklik kazanımlarının bu ilişkinin düzeyini zayıflattığı sonucuna da ulaşılmıştır. Özerklik kazanma düzeyi aşırı ebeveynlik ile çocuk kaygısı ve depresyonu arasındaki ilişkinin düzeyine etki etmemiştir.

Kim, Wang, Orozco Lapray, Shen ve Murtuza (2013) Çin asıllı Amerikalı ebeveynlerle ve bu ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocuklarıyla çalışmışlardır. Bu kapsamda anne babaların benimsedikleri ebeveynlik stillerini kaplan ebeveynlik, destekleyici ebeveynlik, katı/sert ebeveynlik, rahat/serbest ebeveynlik olmak üzere dört farklı boyutta ele alarak profil analizi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Yaptıkları boylamsal araştırmanın Chua'nın (2011) kaplan ebeveynlikle ilgili çalışmalarına destek sağladığını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda hem olumsuz hem de olumlu ebeveynlik özellikleri çerçevesinde ele alınan kaplan ebeveynliğin yaygın olmadığı dolayısıyla Asya kökenli anne babaların bu ebeveynlik stilini benimsedikleri klişesinin gerçeği yansıtmayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte sonuçlar kaplan ebeveynlik stiline ergenlerin akademik ve psikososyal uyumlarını olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Dolayısıyla kaplan ebeveynliğin yüksek akademik başarı konusunda her zaman olumlu etki yaratmayacağı üzerinde durulmuştur. Buna karşın destekleyici ebeveynlik tutumunun Çin asıllı Amerikalı ebeveynler arasında daha yaygın olduğu ve bu tutumla yetiştirilen çocukların akademik başarılarının ve psikososyal uyumlarının daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur.

Kotch, Lewis, Hussey, English, Thompson, Litrownik, Runyan, Bangdiwala, Margolis ve Dubowitz (2008) yaptıkları bir araştırmada erken çocukluk dönemindeki ihmalin

(özellikle 0-2 yaş arasında) daha sonraki yaşlarda (4,6 ve 8 yaşlarında) ortaya çıkan saldırganlıkla ilişkisini incelemiştir. Bu amaçla Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 4 şehirde bulunan risk altında oldukları belirlenen 1318 çocuktan oluşan bir çalışma grubu 8 yaşına kadar takip edilmiştir. İhmal davranışları yerel çocuk koruma hizmetleri kayıtlarından alınan bilgilere göre incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre erken yıllarda çocukların uğradıkları ihmalkar davranışlar, ileriki yıllarda ortaya çıkan saldırganlık düzeylerini yordamaktadır. Söz konusu araştırma çocukların ilk 2 yaşında uğradıkları ihmalkar ebeveynlik tutumunun olumsuz yönde oldukça önemli etkileri olduğunu vurgulamıştır.

LeBlanc ve Lyons (2022) yaptıkları bir çalışmada genç yetişkinlerin kariyer gelişimleri ile maruz kaldıkları helikopter ebeveynlik davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu kapsamda Kanada Üniversitesi'nde okuyan 491 öğrenci ile çalışılmış; öğrencilere algıladıkları helikopter ebeveynlik özellikleri ve kariyer planları, gelişimleri ile ilgili ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bireylerin maruz kaldıkları helikopter ebeveynlik düzeyleri arttıkça kariyer ortamına uyumlulukları ve kariyerleriye ilgili derinlemesine keşif yapma istekleri azalmaktadır. Ayrıca bu kişiler mesleki kimlik oluşturmada daha fazla zorluklar çekmekte ve kariyer şüphesine daha çok düşmektedirler.

LeMoyne ve Buchanan (2011) yaptıkları bir çalışmada Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir üniversitede 317 üniversite öğrencisinden oluşan bir örneklem üzerinden aşırı/helikopter ebeveynlik kavramını araştırmayı ve ölçmeyi amaçlamışlardır. Bu çalışma kapsamında oluşturulan helikopter ebeveynlik maddelerine ilişkin faktör analizi sonuçlarının ölçeğin kullanımını desteklediği belirlenmiştir. Buna ek olarak araştırma sonucunda helikopter ebeveynliği psikolojik iyilik hali ile negatif yönlü, anksiyete-depresyonda kullanılan reçeteli ilaç kullanımı ile pozitif yönlü bir ilişki içerisinde olduğu bulunmuştur.

Liel, Ulrich, Lorenz, Eickhorst, Fluke ve Walper (2020) Almanya'da yaptıkları bir çalışmada 0-3 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerle ve çocuklarıyla ihmal, istismar ve aile içi şiddet konuları üzerine çalışmışlardır. Araştırma kapsamında 8063 aileden veri toplanmıştır. Ebeveynler çocukları için zorunlu olan sağlık kontrolleri sırasında araştırmacılar tarafından istenilen ölçme araçlarını yanıtlamışlardır. Araştırma sonucunda çocuklarına karşı ihmalkar davranışlar içerisinde bulunan ailelerin özellikleri incelendiğinde, bu tutumun göç öyküsüyle, genç yaşta anne olma durumuyla, eşler

arasındaki uyumsuzlukla, ebeveynlerin çocukluk deneyimleriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Locke, Campbell ve Kavanagh (2012) yaptıkları bir araştırmada ebeveynlerle çalışan psikologların ve okul rehberlik danışmanlarının aşırı ebeveynlik davranış özellikleri hakkındaki görüşlerini incelemişlerdir. Araştırma kapsamında 128 katılımcıdan aşırı ebeveynlik gözlemleriyle ilgili sorulardan oluşan bir anketi doldurmaları istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, belirli eylem türlerinin aşırı ebeveynliğin göstergesi olarak kabul edildiği ve aşırı ebeveynlik yaklaşımında belirli inançların ve sonuçların yer alabileceği sonuçlarına ulaşılmıştır. Aşırı ebeveynliğin davranışsal örneklerinden ortaya çıkan temaların çoğu, Baumrind ile Maccoby ve Martin'in belirttikleri ebeveynlik boyutları ile paralellik göstermiştir. Elde edilen sonuçlar “çocuğa yönelik düşük talep/beklenti, çocuğun ihtiyaçlarına yüksek düzeyde cevap verme, çocuğun ihtiyaçlarına yüksek düzeyde cevap verme ve çocuğa yönelik düşük talep/beklenti” gibi farklı temalarda ele alınmıştır.

Love, May, Cui ve Fincham (2020) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları helikopter ebeveynlik davranışları ve okul tükenmişliği düzeyleri arasındaki ilişkide öz kontrolün aracı rolünü incelemişlerdir. Bu kapsamda çevrimiçi anket aracılığıyla 427 öğrenciden algıladıkları helikopter ebeveynlik, öz denetim, okul tükenmişliği ve çeşitli demografik değişkenlere ilişkin ölçme araçları kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin öz denetim düzeyleri, algıladıkları helikopter ebeveynlik davranışları ile okul tükenmişliği düzeyleri arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Ayrıca öğrencilerin babaları tarafından algıladıkları helikopter ebeveynlik tutumları annelerinden algıladıklarına göre daha yüksek düzeyde okul tükenmişliği ile ilişkilidir.

Mufidah ve Rifqi (2016) yaptıkları bir araştırmada aşırı ebeveynliğin nedenini ve çocuğa etkilerini bulmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla Stephen King'in “Carrie” adlı romanında yer verdiği Carrie'nin annesi karakteri, aşırı ebeveynlik tutumu özellikleri açısından incelenmiştir. Araştırma betimsel nitel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yapılan analizler sonucunda aşırı ebeveynlik tutumuna annenin geçmişte yaşadığı travmatik bir olayın neden olduğu bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre aşırı ebeveynlik tutumuyla yetişen çocukların özgüveni düşük, dışa daha çok bağımlı, zorluklar karşısında daha kolay pes eden, dış dünyadan daha çok korkan, daha çok kaygılı, daha düşük düzeyde sosyalleşme becerilerine sahip olan, içgöründen yoksun bireyler haline geldikleri bulunmuştur.

Nicklas ve Mackenzie (2013) ebeveyn ihmalkarlığı ile aile içi partner şiddetini araştırdıkları bir çalışmada 1740 aileyi, bu ailelerin çocuklarına yönelik tutumlarını, eşlerin birbirleriyle olan ilişki kalitelerini incelemişlerdir. Araştırmada ihmal ve kötü muamele açısından en yüksek düzeyde risk altında bulunan grup bebekler ve küçük çocuklar olduğu için özellikle erken çocukluk döneminde çocuğu bulunan ailelere odaklanılmıştır. Bulgulara bakıldığında aile içi partner şiddetinin annenin refah ve iyi oluş düzeyi üzerinde etkili olduğu; dolayısıyla çocuğuna yönelik bakım sağlama motivasyonunu ve becerilerini de olumsuz yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Söz konusu durum ebeveyn ihmalkarlığına neden olabilmektedir.

Odenweller, Booth Butterfield ve Weber (2014) yaptıkları bir araştırmada helikopter ebeveynlik kavramıyla milenyum kuşağı (Y kuşağı) çocuklarının kişilerarası ilişki durumlarını incelemişlerdir. Bu amaçla 268 kişiden nicel ölçme araçlarıyla veriler toplamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre helikopter ebeveynliğe maruz kalmış Y kuşağı bireylerinin olumlu ve işlevsel bir aile ortamında yetişmedikleri; bunun sonucu olarak da bağımsızlıklarını ve gelişim görevlerini tam olarak tamamlayamadıkları sonucuna varılmıştır. Helikopter ebeveynlere sahip olan Y kuşağı üyelerinin aile içindeki iletişim biçimlerinin problemli olduğu; diğer kişilere bağımlılık, sinirli bir yapıda olma, sorunlarla başa çıkamama gibi olumsuz durum içerisinde yer aldıkları belirtilmiştir.

Schiffrin, Liss, Miles McLean, Geary, Erchull ve Tashner (2014) üniversite öğrencileriyle yaptıkları bir araştırmada öğrencilerin depresyon, anksiyete, yaşamdan alınan doyum/memnuniyet, psikolojik iyilik/memnuniyet düzeyleri ile ebeveynleri tarafından algıladıkları helikopter ebeveynlik davranış düzeylerinin ilişkisini incelemişlerdir. Bu kapsamda öğrencilere nicel ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonucunda helikopter ebeveynlik davranışlarına maruz kalan öğrencilerin depresyon düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu; ayrıca bu öğrencilerin hayatlarından daha az düzeyde memnun oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Buna ek olarak araştırma sonucuna göre helikopter ebeveynlere sahip öğrencilerin refah düzeyleri söz konusu anne baba tutumlarından olumsuz yönde etkilenmektedir. Öğrencilerin psikolojik ve duygusal ihtiyaçları göz ardı edildiği için öz yeterlilik duygusu ve özerklik kazanma becerileri de helikopter ebeveynlikten olumsuz yönde etkilenmektedir.

Segrin, Givertz, Swaitkowski ve Montgomery (2015) Amerika Birleşik Devletleri'nde 477 genç yetişkinlik döneminde bulunan bireylerle yaptıkları araştırmada bu bireylere, kendi

aileleriyle deneyimledikleri yetişkin-çocuk ilişkileri, diğer insanlarla yaşadıkları problemler, bu problemleri çözme biçimleri gibi soruların yer aldığı ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonucunda aşırı ebeveynlik tutumunun çocukluk döneminde daha fazla sorunla ilişkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte genç yetişkinlik döneminde de bireyin maruz kalmış olduğu aşırı ebeveynlik tutumları kötü etkilere neden olabilmektedir. Helikopter ebeveynliğin genç yetişkinler üzerinde kişilerarası ilişkiler ve sosyal problem çözme becerileri açısından olumsuz etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aşırı ebeveynlik davranışı gösteren anne-babalar ile çocuklar arasında daha az olumlu ilişkiler bulunduğu belirtilmiştir.

Segrin, Wosidlo, Givertz, Bauer ve Murphy (2012) aşırı ebeveynliğin aile yaşantıları ve çocuk ile ilişkisini inceledikleri araştırmalarında Amerika Birleşik Devletleri'nde 538 ebeveyn ve genç yetişkin ile çalışmışlardır. Ailelere aşırı ebeveynlik, ebeveynlik stilleri ve ebeveyn-çocuk iletişimiyle ilgili ölçme araçları uygulanmıştır. Genç yetişkinlere de ebeveyn-çocuk iletişimi, aile memnuniyeti, uyum özellikleri ile ilgili çeşitli ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre aşırı ebeveynlik davranışları düşük kalitede ebeveyn-çocuk iletişimi ile ilişkilidir ve düşük düzeyde aile memnuniyeti üzerinde dolaylı etkiye sahiptir. Aşırı ebeveynlik genç yetişkinlerin uyum özellikleriyle ilişkili bulunmamıştır.

Segrin, Wosidlo, Givertz ve Montgomery (2013) aşırı ebeveynlik tutumuyla çocuk ve ebeveyn davranışlarını inceledikleri araştırmalarında Amerika Birleşik Devletleri'nden 653 ebeveyn ve genç yetişkin ile çalışmışlar ve bu katılımcılara aşırı ebeveynlik ile uyumsuz özelliklere yönelik ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveyn kaygısı ile aşırı ebeveynlik tutumu birbiriyle ilişkilidir. Ayrıca ebeveyn pişmanlığının daha fazla endişe duygusu hissetmeyle ilişkili olarak; aşırı ebeveynlik üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aşırı ebeveynlik tutumu genç yetişkinlerdeki narsisizm düzeyinin yüksek olmasıyla ve sorunlarla baş etme becerilerinin düşük olmasıyla ilişkili bulunmuştur. Genç yetişkinlerde sorunlarla baş etme becerilerinin düşük düzeyde olması, daha fazla kaygı ve stres duygusu hissetmeleri ile ilişkili bulunmuştur.

Slack, Berger, DuMont, Yang, Kim, Ehrhard Dietzel ve Holl (2011) yaptıkları bir araştırmada erken çocukluk dönemindeki ebeveyn ihmalinin nedenlerine ilişkin olarak boylamsal yürütülmüş üç ayrı çalışmadan elde edilen verileri analiz etmişlerdir. Üç çalışmada (Fragile Families and Child Wellbeing; Healthy Families New York; Illinois

Families Study-Child Wellbeing) da düşük gelirli aileler ve çocukları incelenmiştir. Araştırmada ebeveyn ihmalkarlığı üzerinde, yaşanan ekonomik sıkıntılar, ekonomik kaynakların sınırlılığı, ebeveynlerin refah düzeyinin düşük olması gibi etkenlerin önemli ölçüde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Wall'un (2010) 5 yaş çocuğu olan 14 Kanadalı anne ile görüşmeler yaparak yürüttüğü çalışmada, aşırı annelik davranışlarının toplumdaki annelik ve çocukluk kavramları üzerindeki kültürel etkileri araştırılmıştır. Söz konusu çalışmada anneler çocuklarının zeka düzeyini ve başarısını artırmak amacıyla aşırı annelik uygulamaları gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda aşırı annelik uygulamalarının ebeveyn sorumlulukları, ebeveyn kontrolü, risk ve rekabet durumları, cinsiyet rolleri, ebeveyn beklentileri gibi faktörler üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu annelerde stres artışı, bitkinlik, kaygı, suçluluk gibi duygu durumları gözlenmiştir. Buna ek olarak aşırı davranışlar gösteren annelerin çocuk merkezli eğitim anlayışından uzaklaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Wang ve Lin (2023) ebeveyn iş güvencesizliğinin yetişkinlerin aşırı ebeveynlik davranışlarını ne şekilde etkilediğini inceledikleri çalışmada Çin'in Shandong Eyaleti Jinan şehrinde bulunan, yaşları 17-20 arasında değişen 741 kişi ile çalışmışlardır. Yapısal eşitlik modelinin sonuçlarına göre, anne ve babaların iş güvencesizliğinin aşırı ebeveynlik davranışları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aşırı ebeveynlik genç yetişkinlerin belirsizliğe karşı tahammülsüzlük düzeyleri ile önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur.

Yerkes, Hopman, Stok ve De Wit (2019) yaptıkları bir çalışmada yoğun ebeveynlik stillerinin neler olduğunu, bu stillerdeki farklılıkların çocukların fiziksel ve psikolojik sağlık durumlarına etkilerini ve bu ebeveyn-çocuk ilişkilerinin zaman içinde değişip değişmediğini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma kapsamında Birleşik Krallık Kohort Çalışması'ndan elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Bu nedenle çalışma boylamsal nitelik taşımaktadır. Araştırmaya dahil olan çocuklar ve ebeveynleri farklı zaman dilimlerinde incelemeye alınmış ve bu zaman dilimlerinde ayrı ayrı veriler toplanarak sonuçlar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Araştırmaya alınan çocuklar 3-5-7-14 yaşlarındayken çocuklardan ve ebeveynlerden çeşitli ölçme araçları kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarında "yoğun ebeveynlik", "ihmkar ebeveynlik" ve "orta seviyede ebeveynlik" olmak üzere üç farklı stil olduğu belirtilmiştir. Yoğun ebeveynlik stili ihmkar ebeveynliğe göre çocuklarda daha iyi fiziksel sağlık durumuna yol açmaktadır. Ebeveynlik stilleri zaman içinde genel olarak değişiklikler göstermektedir. Bununla birlikte cinsiyet, eğitim, etnik

köken değişkenleri kontrol altına alındığında, çocukların fiziksel sağlık durumlarının ebeveyn stiline göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Çocukların benlik saygıları 5 yaşındayken yoğun ebeveynlikten etkilenmektedir. 5 yaşındaki çocuklardan yoğun ebeveynlik davranışı gösteren anne-babaya sahip olanların benlik saygıları orta seviyede ebeveynlik davranışı gösteren anne-babaya sahip olanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Çocukların “iyi oluş” düzeyleri ile ilgili elde edilen sonuçlara göre, ihmalkar ebeveynlerin çocuklarının “iyi oluş” düzeyleri, orta seviyede ebeveynlik ya da yoğun ebeveynlik davranışları gösteren ebeveynlerin çocuklarına göre daha düşük bulunmuştur.

Zhang, Kohnstamm, Cheung ve Lau (2001) yaptıkları bir araştırmada Pekin ve Fuzhou’da 401 Çinli ebeveyn ve çocukları ile çalışmışlardır. Bu araştırmada ebeveynlerin çocuklarına ilişkin algılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda ebeveynlerle görüşmeler yapılmış ve çocuklarının kişilik özelliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocukların yaşları arttıkça ebeveynlerinin kişilik özellikleriyle ilgili daha fazla tanımlayıcı bilgilere yer verdikleri görülmüştür. 3-5 yaş arasında çocuğu olan ebeveynler çocuklarının kişilik özelliklerini “küçük imparator ebeveynlik” olarak da belirtilen her isteği yetişkinler tarafından yerine getirilmiş çocuk özellikleri ile ilişkilendirmişlerdir. Bununla birlikte ebeveynlerin çocuklarının yaşları arttıkça onları daha “vicdanlı” olarak değerlendirdikleri araştırma sonucunda bulunmuştur. Çinli ebeveynlerin çocuklarının kişilik özelliklerini okul performansları, derslerindeki çabaları ve çalışkan olma durumlarıyla bağdaştırdıkları görülmüştür. Ayrıca 3-5 yaş arasında çocuğu olan ebeveynler dışında kalan anne ve babalar çocuklarının her istediğini yapma eğilimi içerisinde bulunmamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili olumsuz değerlendirmelerinin, çocuklarının gelecekleriyle ilgili taşıdıkları yoğun endişeden kaynaklandığı araştırma sonucunda belirtilmiştir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizleri hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilen betimsel bir çalışmadır. Üç bölümden oluşmakta olup çalışmanın birinci ve ikinci aşamasında nicel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Üçüncü aşaması ise nicel ve nitel araştırma yönteminin birlikte kullanıldığı karma desenle tasarlanmıştır. Karma araştırma yönteminde nicel ve nitel çalışmalar sırayla veya birlikte yürütülür. Genellikle amaç, ulaşılan nicel araştırma sonuçlarını bazı nitel araştırma yöntemlerini de kullanarak desteklemektir (Aydoğdu, Karamustafaoğlu ve Bülbül, 2017). Bu çalışmada açıklayıcı sıralı karma araştırma deseni kullanılmıştır. Söz konusu desende, araştırmada ele alınan konular arasındaki ilişkiler nicel veri analizleriyle ortaya konur ve elde edilen sonuçlar ardından yapılan nitel veri analizleriyle açıklanarak tamamlanır (Creswell ve Plano Clark, 2018).

Araştırmanın Bölümleri:

Çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modellerinde bir olay veya durum olduğu gibi betimlenirken aynı zamanda bu olaya ya da duruma neden olan değişkenlerin de birlikte değişimi ve bu değişimin düzeyi birlikte incelenmektedir (Karasar, 2011).

Araştırmanın birinci bölümünde araştırmacı tarafından 54-72 aylık çocukların annelerine yönelik olarak aşırı annelik davranışlarını incelemek üzere “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” geliştirilmiştir ve ölçeğin geçerlik-güvenirlik analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin uygulandığı annelerin çocuklarına yönelik olarak sergiledikleri aşırı annelik davranış düzeyleri bazı değişkenlere (çocuğun yaşı, annenin yaşı, çalışma durumu vb.) göre

incelenmiş; farklılıkları ve ilişkileri belirlemek amacıyla uygun istatistiksel analizler yapılmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte ele alınarak karma desen kullanılmıştır. Bu bölümün nicel olarak yürütülen aşamasında ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Aşırı annelik davranış düzeyleri birbirinden farklı olan (çocuktan uzak anne-uygun anne-aşırı çocuk odaklı anne) annelerin ve çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerini karşılaştırıp incelemek amacıyla alan yazından bazı ölçekler çocuklara ve annelerine uygulanmış, daha sonra istatistiksel analizler yapılmıştır. Bu bölümün nitel olarak yürütülen aşamasında ise olgubilim deseninden yararlanılmıştır. Olgubilim çalışmalarında temel amaç bireylerin bir konuya ilişkin deneyimlerini ve algılarını genel olarak ortaya koymaktır (Creswell, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Aşırı annelik davranış düzeyleri birbirinden farklı olan annelere ve bu annelerin çocuklarının öğretmenlerine yönelik olarak, uygulanan ölçeklerden elde edilecek sonuçları destekleyici ve tamamlayıcı nitelikte görüşme sorularından oluşan formlar hazırlanmıştır.

3.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu

Bu araştırmada iki örneklem ve bir çalışma grubu yer almaktadır.

- “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları kapsamında yapılan açımlayıcı faktör analizi için örneklem grubu 54-72 aylık çocuğu olan 460 anne; doğrulayıcı faktör analizi için örneklem grubu 54-72 aylık çocuğu olan 416 annedir.
- Araştırmada, aşırı annelik davranış düzeyleri birbirinden farklı olan annelerin ve çocuklarının davranışsal ve gelişimsel özelliklerini karşılaştırıp incelemek amacıyla yürütülen karma desenin kullanıldığı bölümde çalışma grubu 54-72 aylık 90 çocuk ve annesinden oluşmaktadır.

3.2.1. Evren

Araştırmanın evreni, İstanbul’da bulunan devlet anaokullarına ve anasınıflarına devam eden 54-72 aylık çocuğu olan annelerden oluşmaktadır.

3.2.2. Örneklem

Araştırmada “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilme aşaması ve aşırı annelik davranış düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelendiği bölümde örneklem grupları şu şekildedir: Açımlayıcı faktör analizi için İstanbul ili Avrupa yakasından 2, Anadolu yakasından 5 ilçeden seçkisiz yöntemle seçilen 16 anaokuluna ve anasınıfına devam eden 54-72 aylık çocuğu olan 460 annedir. Doğrulayıcı faktör analizi için ise İstanbul ili Avrupa yakasından 2, Anadolu yakasından 6 ilçeden seçkisiz yöntemle seçilen 13 anaokuluna ve anasınıfına devam eden 54-72 aylık çocuğu olan 416 annedir.

Aşırı annelik davranış özelliklerinin farklı sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeylerdeki annelerin davranışlarını temsil edebilmesi için belirlenen ilçe seçimlerinde Şeker (2011) tarafından ortaya konulan “Yaşam Kalitesi Endeksi’ne Göre Kademeli İlçe Grupları” tablosundan yararlanılmıştır. Tabloya göre İstanbul’daki ilçeler sosyoekonomik ve sosyokültürel koşullar göz önünde bulundurularak 5 kategoride incelenmiştir. Buna ek olarak ilçe seçimi için İstanbul Valiliği Açık Kapı Şube Müdürlüğü’nün yayınladığı “İstanbul’un Sosyo-Ekonomik Analizi (2019-2020)” raporu incelenmiş ve raporda yer alan sonuçların “Yaşam Kalitesi Endeksi’ne Göre Kademeli İlçe Grupları” (Şeker, 2011) tablosunda sunulmuş olan sonuçlarla örtüştüğü görülmüştür. Bu araştırmanın belirlenen örneklem gruplarında çeşitlilik sağlamak amacıyla seçilen ilçelerden Şişli, Beşiktaş ve Kadıköy sosyoekonomik ve sosyokültürel düzey açısından 1. derece (üst); Üsküdar ve Ataşehir 2. derece (üst-orta); Maltepe ve Kartal 3. derece (orta) ilçeler olarak yer almıştır. Çalışmanın örneklemini ağırlıklı olarak devlet okulları oluşturduğundan uygulama yapılan okullarda orta ve alt sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeydeki insanların daha fazla yer alacağı düşünülmüştür. Bu nedenle “Yaşam Kalitesi Endeksi’ne Göre Kademeli İlçe Grupları” tablosunda sunulan orta ve alt grupları temsil eden 4. ve 5. derece ilçeler çalışmaya dahil edilmemiştir. Ağırlıklı olarak üst ve orta-üst sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeydeki ilçelerde yer alan okullardan veriler toplanmıştır. Bu nedenle araştırmada ilçelerin seçimi aşamasında örneklem belirleme yöntemlerinden biri olan amaçlı örneklemeden yararlanılmıştır. Amaçlı örneklemede araştırmanın amacına göre bazı özel kriterler belirlenebilir, özel durumlar dikkate alınarak konuyu derinlemesine incelemek için zengin bilgiler sağlayacak yöntemler seçilir (Büyüköztürk, Çakmak Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). İlçeler seçildikten sonra örneklem grubu için uygulama yapılan anaokulları ve anasınıfları bu ilçelerde bulunan okullar arasından basit seçkisiz yöntem ile belirlenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi için oluşturulan örneklem grubunda Şişli, Beşiktaş, Kadıköy,

Üsküdar, Ataşehir, Kartal ve Maltepe ilçelerinde bulunan toplam 16 okuldan veri toplanmıştır. Bu okullara ortalama 120-130 adet form olmak üzere yaklaşık 1920-2080 arası form dağıtılmıştır. Geri dönüş alınan ve veri olarak kullanılabilir durumda olan 460 form ölçeğin açımlayıcı faktör analizi için kullanılmıştır. Doğrulatoryıcı faktör analizi için oluşturulan örneklem grubunda da Şişli, Kadıköy, Ataşehir, Maltepe, Kartal, Üsküdar ve Çekmeköy ilçelerinde bulunan 13 okuldan veri toplanmıştır. Bu okullara da ortalama 120-130 adet form olmak üzere yaklaşık 1560-1690 arası form dağıtılmıştır. Geri dönüş alınan ve veri olarak kullanılabilir durumda olan 416 form ölçeğin doğrulatoryıcı faktör analizi için kullanılmıştır. Buna göre araştırmanın örneklem grupları şu şekilde özetlenebilir: Açımlayıcı faktör analizi için İstanbul ili içinde 7 ilçeden seçilmiş 16 okula devam eden 54-72 ay arası çocuğu olan 460 annedir. Doğrulatoryıcı faktör analizi için ise İstanbul ili içinde 7 ilçeden seçilmiş 13 okula devam eden 54-72 ay arası çocuğu olan 416 annedir. Örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını belirlemek için KMO değeri incelenmiş ve yapılan analizler sonucunda bu değer .891 bulunmuştur. Elde edilen KMO değeri örneklem sayısının yeterli olduğunu belirtmektedir. Buna ek olarak yazında 300 ve üzeri örneklem sayısı yeterli kabul edilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Açımlayıcı faktör analizi örneklem grubundaki annelerin okullara göre dağılımları aşağıda yer alan Tablo 3.1’de sunulmuştur:

Tablo 3.1. Açımlayıcı Faktör Analizi Örneklem Grubundaki Annelerin Okullara Göre Dağılımı

Şişli	Devlet	A Okulu	25	47
		B Okulu	22	
	Özel	-		
Beşiktaş	Devlet	C Okulu	26	52
		D Okulu	14	
	Özel	E Okulu	12	
Kadıköy	Devlet	F Okulu	41	112
		G Okulu	20	
	Özel	H Okulu	18	
Üsküdar	Devlet	I Okulu	33	72
		İ Okulu	41	
	Özel	J Okulu	31	
Ataşehir	Devlet	-		62
		K Okulu	44	
	Özel	L Okulu	18	
Maltepe	Devlet	M Okulu	21	44
		N Okulu	23	
	Özel	-		
Kartal	Devlet	O Okulu	71	71
	Özel	-		

Toplam:
460 Anne

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere Şişli’den 47, Beşiktaş’tan 52, Kadıköy’den 112, Üsküdar’dan 72, Ataşehir’den 62, Maltepe’den 44, Kartal’dan 71 olmak üzere toplam 460 anneden açımlayıcı faktör analizi için veri toplanmıştır.

Örneklem grubunda yer alan ailelere ait demografik veri dağılımı aşağıda yer alan Tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 3.2. Örneklem Grubunda Yer Alan Ailelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Değerleri

Örneklem Grubuna Ait Demografik Özellikler		f	%	% _{geç}
Annenin Yaşı	20-29 arası	58	12.7	12.9
	30-39 arası	294	63.9	65.1
	40-49 arası	99	21.6	22
	Toplam	451	98.2	100
Annenin Mezun Olduğu Okul	İlkokul	37	8	8.3
	Ortaokul	62	13.5	13.9
	Lise	70	15.2	15.7
	Ön lisans	79	17.2	17.9
	Lisans	147	32	33
	Lisansüstü	50	10.8	11.2
	Toplam	445	96.7	100
Annenin Çalışma Durumu	Evet	185	40.2	40.2
	Hayır	275	59.8	59.8
	Toplam	460	100	100
Ailenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı	1 çocuk	154	33.5	34.3
	2 çocuk	222	48.3	49.4
	3 çocuk	64	13.8	14.3
	4 çocuk	9	2	2
	Toplam	449	97.6	100
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	254	55.2	56.2
	Erkek	198	43.1	43.8
	Toplam	452	98.3	100
Çocuğun Yaşı	54-59 ay	109	23.6	26.2
	60-65 ay	150	32.6	36
	66-72 ay	158	34.5	37.8
	Toplam	417	90.7	100
Algılanan Gelir Düzeyi	Düşük	83	18	19.1
	Orta	244	53	56.2
	İyi	107	23.3	24.7
	Toplam	434	94.3	100

Tablo 3.2 incelendiğinde açımlayıcı faktör analizi için seçilen örneklem grubunu oluşturan annelerden 58’inin 20-29 yaş aralığında, 294’ünün 30-39 yaş aralığında, 99’unun 40-49 yaş aralığında olduğu; 37’sinin ilkokul, 62’sinin ortaokul, 70’inin lise, 79’unun ön

lisans, 147'sinin lisans, 50'sinin lisansüstü eğitim mezunu olduğu; 185'inin bir işte çalıştığı, 275'inin bir işte çalışmadığı görülmektedir. Ailelerden 154'ünün 1 çocuk, 222'sinin 2 çocuk, 64'ünün 3 çocuk ve 9'unun 4 çocuk sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Örneklem grubunda yer alan çocuklardan 254'ünün kız, 198'inin erkek olduğu; 109'unun 54-59 ay arasında, 150'sinin 60-65 ay arasında, 158'inin 66-72 ay arasında olduğu görülmektedir. Örneklem grubunda yer alan annelerden 83'ü düşük, 244'ü orta, 107'si iyi gelir düzeyine sahip olduklarını düşünmektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 3.3'te doğrulayıcı faktör analizinin örneklem grubundaki annelerin okullara göre dağılımına ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Tablo 3.3. Doğrulayıcı Faktör Analizi Örneklem Grubundaki Annelerin Okullara Göre Dağılımı

Şişli	Devlet	Ö Okulu	30	30	
	Özel	-	-		
Kadıköy	Devlet	P Okulu	21		
		R Okulu	44		
		S Okulu	31		
		Ş Okulu	26		
		T Okulu	20		
	Özel	U Okulu	22		
Üsküdar	Devlet	Ü Okulu	34		
	Özel	-	-	34	
Ataşehir	Devlet	V Okulu	48		
	Özel	-	-	48	
Maltepe	Devlet	Y Okulu	38		
	Özel	Z Okulu	14		52
Kartal	Devlet	X Okulu	47		
	Özel	-	-		47
Çekmeköy	Devlet	W Okulu	41		
	Özel	-	-		41
					Toplam: 416 Anne

Tablo 3.3'te görüldüğü üzere Şişli'den 30, Kadıköy'den 164, Üsküdar'dan 34, Ataşehir'den 48, Maltepe'den 52, Kartal'dan 47, Çekmeköy'den 41 olmak üzere toplam 416 anneden doğrulayıcı faktör analizi için veri toplanmıştır.

3.2.3. Çalışma grubu

Araştırmanın karma desenli tarama çalışması aşamasında yer alan çalışma grubu, açımlayıcı faktör analizi kapsamında veri toplanan örneklem grubundan seçilen 90 anneden ve bu annelerin çocuklarından oluşmaktadır. Çalışma grubundaki anneler “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nden aldıkları puanlara göre “çocuktan uzak anneler=30

kişi”, “uygun anneler=30 kişi” ve “aşırı çocuk odaklı anneler=30 kişi” olarak belirlenmiştir. Ayrıca çocukların gelişimsel ve davranışsal özelliklerini incelemek amacıyla uygulanan nicel ve nitel veri toplama araçlarının uygulanması kapsamında çocukların öğretmenlerinden destek alınmış; Şişli, Kadıköy, Üsküdar, Maltepe, Kartal ve Ataşehir ilçelerinde bulunan toplam 7 okulda görev yapan 18 öğretmen de çalışma grubunda yer alarak çocukların ve annelerinin gelişimsel özelliklerini ve davranışlarını değerlendirmek üzere veri toplama sürecinde rol oynamışlardır.

Aşağıdaki Tablo 3.4’te çalışma grubunda yer alan annelerin ve çocukların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Tablo 3.4. Çalışma Grubunda Yer Alan Annelerin ve Çocukların Demografik Özellikleri

Çalışma Grubu Demografik Özellikleri N=90		f
Yaşanılan İlçe	Kadıköy	37
	Ataşehir	16
	Kartal	14
	Üsküdar	8
	Maltepe	8
	Şişli	7
Algılanan Gelir Düzeyi	Düşük	18
	Orta	53
	İyi	19
Ailenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı	1 çocuk	30
	2 çocuk	46
	3 ve üzeri çocuk	14
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	49
	Erkek	41
Çocuğun Yaşı	54-59 ay	20
	60-65 ay	28
	66-72 ay	42
Annenin Yaşı	20-29 arası	22
	30-39 arası	55
	40-49 arası	13
Annenin Mezun Olduğu Okul	İlkokul	-
	Ortaokul	3
	Lise	30
	Ön Lisans	-
	Lisans	48
	Lisansüstü	9
Annenin Çalışma Durumu	Evet	36
	Hayır	54

Tablo 3.4 incelendiğinde karma desenli tarama çalışması için belirlenen çalışma grubunu oluşturan ailelerden 37’sinin Kadıköy’de, 16’sının Ataşehir’de, 14’ünün Kartal’da,

8'inin Üsküdar'da, 8'inin Maltepe'de ve 7'sinin Şişli'de yaşadığı; 18'inin düşük, 53'ünün orta ve 19'unun iyi gelir durumuna sahip olduğunu düşündüğü; 30'unun 1 çocuk, 46'sının 2 çocuk, 14'ünün 3 ve üzeri çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Çalışma grubunda yer alan çocuklardan 49'unun kız, 41'inin erkek olduğu; 20'sinin 55-59 ay arasında, 28'inin 60-65 ay arasında, 42'sinin 66-72 ay arasında olduğu görülmektedir. Çalışma grubunda yer alan annelerden 22'sinin 20-29 yaş aralığında, 55'inin 30-39 yaş aralığında, 13'ünün 40-49 yaş aralığında bulunduğu; 3'ünün ortaokul, 30'unun lise, 48'inin lisans, 9'unun lisansüstü eğitim mezunu olduğu; 36'sının bir işte çalıştığı, 54'ünün bir işte çalışmadığı görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırmacı tarafından oluşturulan “Demografik Bilgi Formu”, geliştirilen “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”, karma desenli tarama çalışmasının nicel kısmında kullanılan farklı araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ölçme araçları ile nitel kısımda kullanılan araştırmacı tarafından oluşturulmuş “Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Anne Formu”, “Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Öğretmen Formu” ile ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır.

3.3.1. Demografik bilgi formu

Araştırma kapsamında araştırmacı tarafından 54-72 aylık çocuğu olan ailelerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Demografik bilgi formunda çocukların cinsiyeti, yaşı, algılanan gelir düzeyi, annenin yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu, ailedeki çocuk sayısına yönelik sorular yer almaktadır. Formun başında araştırmanın katılımcılarına çalışmayla ilgili bilgiler sunularak araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyip istemediklerine dair onamlar alınmıştır.

3.3.2. Erken çocuklukta aşırı annelik ölçeği

Araştırmacı tarafından 54-72 aylık çocuğu olan annelerin çocuklarına yönelik ilgi ve çocuklarından beklenti düzeylerini ölçmek amacıyla “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme aşamasında öncelikle alan yazın taraması yapılmıştır. Tarama sonucunda aşırı annelik özelliği gösteren annelerle ilgili birtakım özelliklere ulaşılmıştır ancak bu özelliklerin okul öncesi dönemde çocuğu olan annelere göre düzenlenmesi konusunda öğretmen görüşlerinin de önemli ölçüde yol gösterici olacağı düşünülmüştür. Bu kapsamda da İstanbul ili Kadıköy, Üsküdar, Kartal ve Çekmeköy

ilçelerindeki resmi bağımsız anaokullarında ve ilkokula bağlı anasınıflarında görev yapmakta olan 44 okul öncesi öğretmeninden aşırı annelik davranışı gösteren annelerin ve çocuklarının özellikleriyle ilgili değerlendirmeler yapmaları istenmiştir. Araştırmacı tarafından taranan alan yazın doğrultusunda aşırı annelik kavramıyla en fazla ilişkili olduğu belirlenen annelik davranış özellikleri maddeler halinde sıralanmıştır. Öğretmenlerden bu maddelerden bazılarını “her zaman-bazen-hiçbir zaman-fikrim yok” şeklinde, bazılarını da “tamamen katılıyorum-katılıyorum-hiç katılmıyorum-fikrim yok” şeklinde 4’lü likert tipinde değerlendirmeleri ve maddelere katılıp katılmama durumlarını derecelendirmeleri istenmiştir. Öğretmenlerden aşırı annelik davranışı gösteren anneler ve bu annelerin çocuklarıyla ilgili alınan görüşlere ilişkin sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur:

Tablo 3.5. Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Ait Frekans Değerleri

Öğretmenlerin Demografik Özellikleri N=44		f
Görev Yapılan İlçe	Kadıköy	21
	Kartal	8
	Çekmeköy	8
	Üsküdar	7
Öğretmenin Kıdem Yılı	0-5 yıl	4
	6-10 yıl	12
	11-15 yıl	18
	16 yıl ve üzeri	10
Öğretmenin Mezun Olduğu Okul Türü	Lisans	40
	Lisansüstü	4
Öğretmenin Yaşı	20-29 arası	10
	30-39 arası	27
	40-49 arası	7
Eğitim Verdikleri Yaş Grubu	54-59 ay	13
	60-65 ay	14
	66-72 ay	17

Tablo 3.5’e göre çalışmaya katılan öğretmenlerin 21’i Kadıköy, 8’i Kartal, 8’i Çekmeköy, 7’si Üsküdar ilçelerinde bulunan okullarda görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 4’ü 0-5 yıl arası, 12’si 6-10 yıl arası, 18’i 11-15 yıl arası, 10’u 16 yıl ve üzeri kıdem yılına sahiptir. Öğretmenlerin 40’ı lisans, 4’ü lisansüstü mezunu olup; 10’u 20-29 yaş aralığında, 27’si 30-39 yaş aralığında, 7’si 40-49 yaş aralığındadır. Öğretmenlerden 13’ünün 54-59 ay arasındaki çocuklara, 14’ünün 60-65 ay arasındaki çocuklara, 17’sinin 66-72 ay arasındaki çocuklara eğitim verdikleri görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 3.6’da öğretmenlerden elde edilen görüşlere göre, okul öncesi dönemde aşırı annelik davranışı gösteren annelerin özelliklerine ve içinde bulundukları davranışlara ilişkin frekans değerleri yer almaktadır.

Tablo 3.6. Öğretmen Görüşlerine Göre Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Annelerin İlgili Gösterdikleri Durum ve Olaylara İlişkin Özelliklere Ait Frekans Değerleri

Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Annelerin İlgili Gösterdikleri Durum ve Olaylara İlişkin Maddeler N=44	f			
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Hiç katılmıyorum	Fikrim yok
Çocuğun beslenme alışkanlıkları ile aşırı ilgili	19	13	6	6
Öğretmenin çocuğa yönelik davranışları ile aşırı ilgili	21	5	14	4
Sınıftaki etkinliklerle aşırı ilgili	18	10	10	6
Bahçe/açık alan etkinlikleri ile aşırı ilgili	19	14	6	5
Çocuğun sınıf içi etkinliklere katılım durumuyla aşırı ilgili	15	3	17	9
Çocuğun uyku düzeni ile aşırı ilgili	21	8	8	7
Çocuğun arkadaşlarıyla olan etkileşimi ile aşırı ilgili	9	9	14	12
Çocuğun özbakım becerileri ile aşırı ilgili	20	9	10	5
Çocuğun okuldaki başarı durumu ile aşırı ilgili	15	8	10	11
Sınıftaki diğer çocukların başarı durumu ile aşırı ilgili	18	8	11	7
Sınıftaki diğer velilerin davranışlarıyla aşırı ilgili	18	7	15	4
Okuldaki etkinliklerle, yapılan çalışmalarla aşırı ilgili	12	6	18	8
Çocuğun etkinlikler sonunda çıkardığı ürünleriyle aşırı ilgili	11	7	16	10
Çocuğunu mükemmel olarak yetiştirmek isteme	15	10	7	12
Çocuğuyla ilgili yüksek bir kaygı içinde bulunma	12	11	6	15
Kendisi ve çocuğuyla ilgili psikolojik destek alma	4	9	16	15
Çocuğunda gördüğü herhangi bir başarısızlığa tahammül edememe	9	13	13	9
Öğretmenlerle kurulan iletişimin, çocuğun okulda neler yaptıklarıyla sınırlı olması	14	10	11	9
Çocuğun bir problem davranışından haber alındığında öğretmeni suçlama eğilimi	13	8	12	11
Kendisinin mükemmel ebeveyn olduğunu düşünerek okuldaki eğitimin de mükemmel olması gerektiğine inanma	12	9	13	10
Öğretmenlerden edindiği bilgilerle yetinmeme	9	10	10	15
Veli toplantılarında diğer velilerle ve öğretmenlerle iletişim kurarken sorun çıkarma	5	8	15	16
Çocuğuyla ilgili bir davranış sorunu iletildiğinde dinlemek istememe	4	12	15	13
Çocuğun okulda görülen olumsuz bir davranışı iletildiğinde bunun okuldaki faktörlerden kaynaklandığını ileri sürme	10	11	10	13
Çocuğuyla ilgili bir sorun yaşandığında bunu abartma eğiliminde olma	6	13	11	14

Tablo 3.6’da görüldüğü üzere çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre aşırı annelik davranışları gösteren anneler daha çok bahçe/açık alan etkinlikleriyle (tamamen katılıyorum=19, katılıyorum=14, toplam frekans= $f_t=33$); çocuğun beslenme alışkanlıklarıyla ($f_t=32$); çocuğun uyku düzeniyle ($f_t=29$); çocuğun özbakım becerileriyle

($f_t=29$); sınıftaki etkinliklerle ($f_t=28$); öğretmenin çocuğa yönelik davranışlarıyla ($f_t=26$); sınıftaki diğer çocukların başarı durumuyla ($f_t=26$); sınıftaki diğer velilerin davranışlarıyla ($f_t=25$); çocuğun okuldaki başarı durumuyla ($f_t=23$) ilgilidir. Ayrıca tablodan da görüldüğü üzere öğretmen görüşlerine göre aşırı annelik özellikleri arasında en çok çocuğunu mükemmel olarak yetiştirmek isteme ($f_t=25$); öğretmenlerle kurulan iletişimin, çocuğun okulda neler yaptıklarıyla sınırlı olması ($f_t=24$); çocuğuyla ilgili yüksek bir kaygı içinde bulunma ($f_t=23$); çocuğunda gördüğü herhangi bir başarısızlığa tahammül edememe ($f_t=22$); çocuğun bir problem davranışından haber alındığında öğretmeni suçlama eğilimi ($f_t=21$); kendisinin mükemmel ebeveyn olduğunu düşünerek okuldaki eğitimin de mükemmel olması gerektiğine inanma ($f_t=21$); çocuğun okulda görülen olumsuz bir davranışı iletildiğinde bunun okuldaki faktörlerden kaynaklandığını ileri sürme ($f_t=21$) davranışları yer almaktadır.

Aşağıdaki Tablo 3.7’de öğretmenlerden elde edilen görüşlere göre, okul öncesi dönemde aşırı annelik davranışı gösteren annelerin okul dışındaki davranışlarına ilişkin frekans değerleri yer almaktadır.

Tablo 3.7. Öğretmen Görüşlerine Göre Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Annelerin Okul Dışındaki Davranışlarına İlişkin Frekans Değerleri

Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Annelerin Okul Dışındaki Davranışlarına İlişkin Maddeler N=44	f			
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman	Fikrim yok
Çocuğunu hafta sonları çeşitli kurslara gönderme	6	13	13	12
Çocuğunu tiyatro, konser gibi etkinliklere götürme	8	16	10	10
Çocuğunu hafta içi okuldan sonra kurslara gönderme	4	11	17	12
Çocuğuna bir uzmandan psikolojik destek aldırma	2	9	16	17
Çocuğunu hastaneye sağlık kontrolüne götürme	5	6	11	22
Çocuğuna eğitici setler, materyaller, oyuncaklar alma	12	17	6	9

Tablo 3.7’de görüldüğü üzere çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre aşırı annelik davranışları gösteren anneler okul dışında daha çok çocuğuna eğitici setler, materyaller, oyuncaklar alma (her zaman=12, bazen=17, toplam frekans= $f_t=29$); çocuğunu tiyatro, konser gibi etkinliklere götürme ($f_t=24$); çocuğunu hafta sonları çeşitli kurslara gönderme ($f_t=19$) davranışları göstermektedir.

Aşağıdaki Tablo 3.8’de öğretmenlerden elde edilen görüşlere göre, okul öncesi dönemde aşırı annelik davranışı gösteren annelerin çocuklarının sergiledikleri davranışlara ilişkin frekans değerleri yer almaktadır.

Tablo 3.8. Öğretmen Görüşlerine Göre Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Annelerin Çocuklarının Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Frekans Değerleri

Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Annelerin Çocuklarının Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Maddeler N=44	f			
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman	Fikrim yok
Verilen bir etkinliği diğer çocuklara oranla başaramadığını düşündüğünde öfkeli davranışlar gösterme	9	17	7	11
Sınıftaki diğer çocuklara göre daha fazla saldırgan davranışlar sergileme	8	15	10	11
Sınıftaki diğer çocuklara oranla verilen işi/etkinliği tamamlayamama, yarıda bırakma	6	14	7	17
Sınıftaki diğer çocuklara göre daha fazla şikayetçi tutum ve davranışlar gösterme	6	12	15	11
Sınıftaki diğer çocuklara oranla bahçe ve açık hava etkinliklerine katılmak istememe	3	8	19	14
Sınıftaki diğer çocuklara göre daha fazla memnuniyetsiz davranışlar gösterme	4	12	16	12
Sınıftaki diğer çocuklarla iyi iletişim kuramama	7	14	11	12
Kişisel temizliklerini düzgün yapmakta sorun yaşama	4	10	12	18
Uyku zamanında diğer çocuklara oranla daha fazla sorunlu davranışlar sergileme	5	10	14	15

Tablo 3.8’de görüldüğü üzere çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre aşırı annelik davranışları gösteren annelerin çocukları daha çok verilen bir etkinliği diğer çocuklara oranla başaramadığını düşündüğünde öfkeli davranışlar gösterme (her zaman=9, bazen=17, toplam frekans= $f_t=26$); sınıftaki diğer çocuklara göre daha fazla saldırgan davranışlar sergileme ($f_t=23$); sınıftaki diğer çocuklarla iyi iletişim kuramama ($f_t=21$); sınıftaki diğer çocuklara oranla verilen işi/etkinliği tamamlayamama, yarıda bırakma ($f_t=20$) davranışları göstermektedir.

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin taslak maddeleri oluşturulurken konu ile ilgili alan yazının yanı sıra yukarıdaki tablolarda elde edilen sonuçların sunulduğu öğretmen görüşlerinden de yararlanılmıştır. “Her zaman, genellikle, bazen, nadiren, hiçbir zaman” seçenekleriyle 5’li likert tipinde 118 maddelik bir taslak ölçek formu oluşturulmuştur. Hazırlanan 118 madde farklı üniversitelerde görev yapan Okul Öncesi Öğretmenliği/Eğitimi alanında uzman olan 9 uzmana görüşleri alınmak üzere gönderilmiş ve taslak ölçeğin kapsam geçerliği çalışması yapılmıştır. Ayrıca söz konusu 9 uzmandan ölçek adlandırmasında kullanılmak üzere “Aşırı Annelik” olarak belirlenen terimin Türkçe karşılığı için de görüş istenmiş ancak uzmanlar terim adlandırmasıyla ilgili farklı bir görüş belirtmemişlerdir. Taslak ölçeğin kapsam geçerliği çalışması için Lawshe (1975)

teknikinden yararlanılmıştır. Lawshe (1975) tekniğinde, uzmanlar her bir maddeyi “madde hedeflenen yapıyı ölçmekte”, “madde yapıyla ilişkili fakat gereksiz”, “madde hedeflenen yapıyı ölçmemekte” olarak üçlü derecelendirme yoluyla değerlendirmektedir. Lawshe (1975) tekniğindeki bu derecelendirme biçimleri “Uygundur”, “Düzeltilmelidir”, “Uygun değildir” şeklinde düzenlenerek yeniden yapılandırılmıştır (akt: Yeşilyurt ve Çapraz, 2018). Buna ek olarak “Düzeltilmelidir” seçeneğini işaretleyen uzmanlardan söz konusu madde ile ilgili önerilerini veya düşüncelerini yazmaları istenmiştir.

Kapsam Geçerlik Oranı (KGO)’nun Hesaplanması

$KGO = (Nu - N/2) : N/2$ veya $(Nu) / (N/2) - 1$ formülüyle hesaplanmaktadır.

Nu: madde için “Uygun” diyen uzman sayısını, N: toplam uzman sayısını ifade etmektedir (Yeşilyurt ve Çapraz, 2018).

Veneziano ve Hooper (1997)’un geliştirdiği, her bir maddeye yönelik istatistiksel olarak anlamlı kabul edilen en küçük KGO değerleri aşağıdaki Tablo 3.9’da gösterilmiştir (akt: Gündüzalp ve Boydak Özan, 2017):

Tablo 3.9. Kabul Edilen En Küçük KGO Değerlerinin Uzman Sayısına Göre Değerleri

Uzman Sayısı	KGO En Küçük Değer
5	0.99
6	0.99
7	0.99
8	0.78
9	0.75
10	0.62

Tablo 3.9’da yer alan bilgilere göre “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” taslak formunda yer alan her bir maddenin sahip olması gereken en küçük KGO değeri 0.75’tir. KGO hesaplama formülü ile hesaplanan her bir maddenin KGO değeri incelenmiş; 0.75’in altında kalan maddeler taslak formdan çıkarılmıştır. Taslak ölçek maddelerinin kapsam geçerlik oranları belirlendikten sonra kapsam geçerlik indeksi (KGİ) hesaplanmıştır. KGİ değerinin de 9 uzman görüşü için en az 0.75 değerinde olması gerektiği alan yazında belirtilmiştir (McKenzie vd., 1999; akt: Gündüzalp ve Boydak Özan, 2017). Yapılan hesaplamalar sonucunda taslak ölçekte kalan maddelerle ölçeğin kapsam geçerlik indeksi 0.85 olarak bulunmuştur.

Uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda bazı maddeler çıkarılmış olup bazı maddelerde de çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bunun üzerine 114 maddeden oluşan bir taslak ölçek yapısı elde edilmiştir.

Uzman görüşleriyle birlikte bazı maddelerin aynı özelliği ölçtükleri ve madde sayısının azaltılması gerektiği belirtilmiştir. Bu maddelerden hangilerinin aşırı annelik özelliklerini daha iyi ifade ettiğini belirlemek amacıyla küçük bir pilot çalışma yapılmıştır.

Pilot çalışma kapsamında Kadıköy ilçesinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 8 öğretmen ile iletişime geçilmiştir. Öncelikle öğretmenlere araştırmanın amacı açıklanmış ve araştırmada o ana kadar gelinmiş olan aşamalar anlatılmıştır. Öğretmenlere aşırı annelik kavramıyla ve aşırı annelik davranışları gösteren annelerin özellikleriyle ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır. Daha sonra öğretmenlerden sınıflarındaki çocukların annelerinin özelliklerini göz önünde bulundurarak aşırı annelik özellikleri gösteren ve göstermeyenleri belirlemeleri istenmiştir. Öğretmenlerden belirledikleri bu annelere taslak ölçek formunu doldurtmaları istenilmiştir. Bu şekilde öğretmenler tarafından aşırı annelik davranışları gösterdikleri düşünülen 17 anne; aşırı annelik davranışları göstermedikleri düşünülen 17 anne olmak üzere toplamda 34 anneden veri toplanmıştır. Aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerden veriler ayrı ayrı toplanmıştır ve ölçekteki her bir madde için iki grup arasındaki frekans farkına bakılmıştır. Uzmanlar tarafından aynı özelliği ölçtüğü belirtilen maddeler arasında da aşırı annelik davranışları gösteren anneler lehine frekans farkı en yüksek olan maddeler seçilmiştir. Aşırı annelik davranışları gösteren anneler lehine frekans farkı yüksek olan maddeler (10 ve üzeri puan), düşük olan maddeler (9'dan düşük puan), ortalamada kalan maddeler (9 puan) listelenmiştir. Aynı özelliği ölçen ve ölçekte kalmasına karar verilen bir başka madde varsa, frekans farkı ortalamada kalan madde çıkarılmıştır. Eğer yoksa frekans farkı ortalamada kalan maddenin de ölçekte kalmasına karar verilmiştir. Benzer şekilde aynı özelliği ölçen ve frekans farkı 10 puan ve üzeri olan maddeler arasından da en yüksek farka sahip olanın seçilmesi uygun bulunmuştur.

Bu kapsamda aday ölçeğin pilot çalışma sonrası madde sayısı 118'den 53'e düşmüştür.

53 maddelik aday ölçek için ikinci bir küçük pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Kadıköy ilçesindeki bir okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan dört öğretmen ile iletişime geçilmiştir. Bu öğretmenler aracılığıyla aşırı annelik davranışları gösteren veya aşırı annelik davranışlarına eğilimi olduğu düşünülen 14 anneden veri toplanmıştır. Uygulama sonucunda

53 maddeden herhangi birinin çıkarılmamasına karar verilmiş, bazı annelerden gelen geribildirimler doğrultusunda maddelerin ifade ediliş biçimlerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

54-72 aylık çocuğu olan annelere yönelik olarak geliştirilmesi hedeflenen “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” için alan yazın taraması, okul öncesi öğretmenlerinden alınan görüşler ve anneler ile uygulanan iki küçük pilot çalışma sonrası 5’li likert tipinde (1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Genellikle, 5=Her Zaman) 53 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları için veri toplama aşamasından sonra gerçekleştirilen işlem basamakları aşağıda anlatılmış olup ayrıntılı veri analiz sonuçları araştırmanın “Bulgular” bölümünde sunulmuştur.

- *Ölçeğin Kapsam ve Yüzey Geçerliği için;* ölçeğin adlandırmasında kullanılan “Aşırı Annelik” terimi ve alan yazın taraması ile öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda oluşturulan madde havuzuna yönelik olarak 9 Okul Öncesi Eğitimi/Öğretmenliği alan uzmanından uzman görüşü istenmiştir. Daha sonra kapsam geçerlik oranı (KGO) ve kapsam geçerlik indeksi (KGİ) değerlerini incelemek için Lawshe (1975) tekniğinden (akt: Yeşilyurt ve Çapraz, 2018) yararlanılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddeler çıkarılırken bazı maddelerde de birtakım düzenlemeler yapılmıştır.
- *Ölçeğin Yapı Geçerliği için;* öncelikle ölçek yapısının faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO ve Barlett’s testi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan faktör analizi ile ölçeğin 5 faktörlü 39 maddelik bir yapıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tüm maddeler hem tek tek hem de dahil oldukları alt boyuttaki diğer maddelerle bütüncül olarak incelenmiş, alt boyutlara alan yazın çerçevesinde uygun adlandırmalar yapılmıştır. 1. Alt boyut “Endişeli Annelik”, 2. Alt boyut “Mükemmeliyetçi Annelik”, 3. Alt boyut “Sürekli Bilgi Peşinde Annelik”, 4. Alt boyut “Eğitimde Rekabetçi Annelik”, 5. Alt boyut “Kendini Siper Eden Annelik” şeklinde adlandırılmıştır. Endişeli Annelik alt boyutu 14 maddeden oluşmakta olup toplam varyansa %18.249’luk bir katkı sağlamaktadır. Mükemmeliyetçi Annelik alt boyutu 9 maddeden oluşmakta olup toplam varyansa %11.707’lik bir katkıda bulunmaktadır. Sürekli Bilgi Peşinde Annelik alt boyutu 9 maddeden oluşmakta olup toplam varyansa %10.809’luk bir katkı sağlamaktadır. Eğitimde Rekabetçi Annelik alt boyutu 4 maddeden oluşmakta olup toplam varyansa %6.964’lük bir

katkıda bulunmaktadır. Kendini Siper Eden Annelik alt boyutu 3 maddeden oluşmakta olup toplam varyansa %6.685’lik bir katkı sağlamaktadır. Ölçeğin toplam varyansın %54.415’ini açıkladığı bulunmuştur.

- *Ölçeğin alt boyutlarının tanımlanması:* Ölçeğin tüm maddeleri “Hiçbir Zaman” seçeneğinden başlayarak “Her Zaman” seçeneğine doğru 1’den 5’e doğru puanlanmaktadır. Birinci alt ölçek “Endişeli Annelik”, çocuğunun eğitimi ve gelişimiyle ilgili endişeleri olan ve bu süreçleri kontrol etmeye çalışan annelerin davranışlarını ifade eder. İkinci alt ölçek “Mükemmeliyetçi Annelik”, çocuğunun mükemmel bir birey olması yönünde çaba gösteren, çocuğundan yüksek beklentileri olan annelerin davranışlarını ifade eder. Üçüncü alt ölçek “Sürekli Bilgi Peşinde Annelik”, çocuk gelişimiyle ilgili eğitimler alan, çocuğunun da çeşitli eğitim faaliyetlerine katılmasını amaçlayan ve uyku-beslenme gibi rutinleri de takip ederek çocuğunun zamanını planlayan anne davranışlarını ifade eder. Dördüncü alt ölçek “Eğitimde Rekabetçi Annelik”, okulda uygulanan eğitim faaliyetlerini, eğitim sürecinde diğer çocukların ve velilerin neler yaptıklarını takip eden anne davranışlarını ifade eder. Beşinci alt ölçek “Kendini Siper Eden Annelik”, çocuğuna karşı korumacı olan anne davranışlarını ifade eder.

Araştırmanın karma desenli tarama çalışması kapsamında incelenen gruplar; ölçekten alınan puan aralıklarına göre belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında; elde edilen yüksek puanlar annelerin gösterdikleri annelik davranışlarının yüksek düzeyde olduğunu (*aşırı çocuk odaklı annelik*); düşük puanlar annelerin gösterdikleri annelik davranışlarının düşük düzeyde olduğunu (*çocuktan uzak annelik*) ifade etmiştir. Ortalama puandaki annelik davranış düzeyleri ise “*uygun annelik*” olarak ele alınmıştır.

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nden alınabilecek en yüksek puan 195 (39×5), en düşük puan ise 39 (39×1)’dir.

Aşağıdaki Tablo 3.10’da bu araştırma kapsamında kullanılan “Annelik Davranış Özellikleri”ne ilişkin bilgiler sunulmuştur.

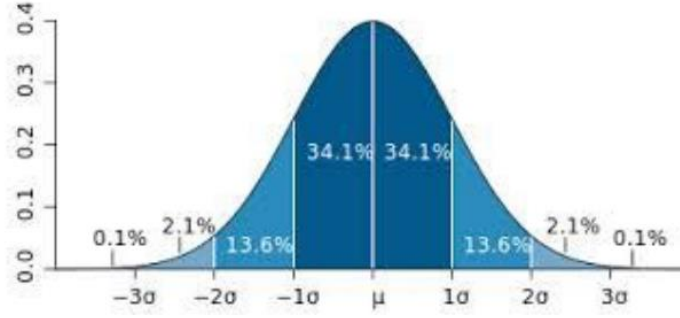
Tablo 3.10. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” Toplam Puan Aralıklarına Göre Gruplandırılan Annelik Davranış Özellikleri

Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği Toplam Puan Aralıkları	Annelik Davranış Özelliği
39-78 arası (üst sınırda tüm maddeler 2 puan ve altı)	Çocuktan Uzak Annelik
79-155 arası	Uygun Annelik

Ölçeğin puan aralıkları belirlenirken normal dağılım eğrisinden yararlanılmıştır.

Aşağıdaki Şekil 3.1’de standart sapma değerlerine göre normal dağılım eğrisi ve Tablo 3.11’de standart sapma değer aralıklarında kalan toplam alanlara ait yüzdelik dilimler sunulmuştur.

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/1382/mod_resource/content/2/B9_Normal%20Da%C4%9F%C4%B1%C4%B1m.pdf

Şekil 3.1. Standart Sapma Değerlerine Göre Normal Dağılım Eğrisi

Tablo 3.11. Standart Sapma Değer Aralıklarında Kalan Toplam Alanlara Ait Yüzdelik Dilimler

Standart Sapma Aralığı	Toplam Alan (%) (yaklaşık)
-1 ile +1 arası	68.2
-2 ile +2 arası	95
-3 ile +3 arası	99

Ölçekteki değişkenlerin ortalamadan sapma miktarları yani standart sapma değerleri incelenmiş; değer aralığının -2 ile +2 arasında olduğu görülmüştür. Doğada yer alan pek çok gözlem sonucu normal dağılımı göstermektedir (Arıcı, 1972). Örneğin; bireylerin çoğunluğunun orta düzeyde zekaya sahip olduğu söylenebilmektedir. Düşük ya da yüksek düzeyde zekaya sahip olan bireyler ise evrende azınlık grubu oluşturmaktadır. Bu durum ilgi, kişilik özellikleri, başarı düzeyleri, tutumlar gibi farklı konularda da genel olarak geçerli olmaktadır. Ölçülmek istenen bir özelliğin göstermiş olduğu normal dağılım eğrisi, söz konusu özellik ile ilgili ölçme sonuçlarının görülme ihtimali üzerinde çıkarımlar yapılabilmesini sağlayabilmektedir

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/1382/mod_resource/content/2/B9_Normal%20Da%C4%9F%C4%B1%C4%B1m.pdf Eğitsel birtakım ölçmelerin sonucunda ulaşılan sayısal veriler hakkında normal dağılım eğrisinden yola çıkılarak test hakkında

yorumlamalar yapılabilir (Taymaz, 1970). Bu nedenle “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin bu araştırma kapsamında kullanılacak puan aralıklarına karar verilirken standart sapma değer aralığına bakılmış; normal dağılım eğrisine göre “çocuktan uzak” veya “aşırı çocuk odaklı” annelik davranışlarının azınlık kesimleri oluşturabilecekleri yorumu yapılmıştır.

- İç Tutarlılık Güvenirliği için; ölçeğin ve alt boyutlarının Cronbach Alfa değerleri incelenmiş olup madde analizleri gerçekleştirilmiştir. Cronbach Alfa değeri “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” için .904; Endişeli Annelik alt boyutu için .924; Mükemmeliyetçi Annelik alt boyutu için .856; Sürekli Bilgi Peşinde Annelik alt boyutu için .848; Eğitimde Rekabetçi Annelik alt boyutu için .773; Kendini Siper Eden Annelik alt boyutu için .843 olarak bulunmuştur. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” alt ölçek ve toplam puanlarına ait ayırt edicilikleri belirlemek için bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Toplam alt-üst grupların sonucuna ($p<.001$) göre örneklem ortalamaları arasında üst grup lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Faktörler arasında üst grup lehine farklılık ($p<.001$) anlamlı bulunmuş ve sonuçların yapılan bağımsız gruplar t-testine göre ayırt edici olduğu görülmektedir. İç tutarlılık kapsamında madde-toplam ve madde-kalan korelasyonları için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar madde-toplam korelasyonlarının .215 ile .692 arasında değiştiğini, madde-kalan korelasyonlarının da .200 ile .669 arasında değiştiğini göstermiştir. Madde-toplam ve madde-kalan miktarları istatistiksel olarak anlamlı ($p<.01$) bulunmuştur.
- “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin alt boyutları arasındaki ilişkilere bakmak için; Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nde en yüksek korelasyon düzeyi toplam ölçek ile “Endişeli Annelik” alt ölçeği arasında ($r=.823$; $p<.01$) bulunmuştur. En düşük korelasyon düzeyi ise “Sürekli Bilgi Peşinde Annelik” alt boyutu ile “Kendini Siper Eden Annelik” alt boyutu arasında ($r=.109$; $p<.05$) gerçekleşmiştir.
- Kararlılık Güvenirliği için; test tekrar test çalışması yapılmış ve bu kapsamda iki test arasında korelasyonun ve farkın olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan Pearson korelasyon ve t-testi sonucunda en düşük korelasyonun “Kendini Siper Eden Annelik” alt boyutunda ($r=.688$; $p<.01$); en yüksek korelasyonun ise “Mükemmeliyetçi Annelik” alt boyutunda ($r=.872$; $p<.01$) olduğu görülmüştür.

Yapılan t-testi sonucunda ise iki uygulama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur.

- *Ölçüt Geçerliği çalışmaları* “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”ne ait alt boyutlar açısından benzer bir ölçeğe rastlanılmadığı için gerçekleştirilememiştir.
- Yapı geçerliği çalışmaları için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği değerleri incelenmiştir. $X^2/sd=2.797$ ile mükemmel uyumu; RMSEA=.066 ile iyi uyumu; SRMR=.076 ile iyi uyumu; CFI=.927 ile iyi uyumu; IFI=.927 ile iyi uyumu göstermiştir. NFI=.891 ile iyi uyumun hemen altında bir değer almıştır. NNFI (TLI)=.920 ile RFI=.880 ile iyi uyuma çok yakın bir değer almışlardır. GFI=.793 ve AGFI=.760 değerleri iyi uyumun altında kalmışlardır ancak; bütüncül değerlendirme yapıldığında diğer ölçütlerde mükemmel veya iyi uyumun yakalandığı, ya da iyi uyuma çok yakın değerler bulunduğu görülmüştür. Ölçek geliştirme çalışmasının geçerlik ve güvenirlik aşamaları oldukça kapsamlı yapılmaya çalışılmış, elde edilen sonuçlar doğrultusunda “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kararına varılmıştır.

3.3.3. Tarama çalışması nicel bölümde kullanılan ölçekler

Bu bölümde araştırmanın tarama çalışmasının nicel bölümünde kullanılan “Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği”, “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği”, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (Perik)”, “Anne Baba Stres Ölçeği” ve “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği” ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

3.3.3.1. Okulöncesi öğrencilerine yönelik temel beceri ölçeği

“Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği” Aydoğdu ve Karakuş (2017) tarafından okul öncesi dönemdeki çocukların temel becerilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte her biri dörder sorudan oluşan ve beş ayrı temel beceriyi ölçen alt boyut vardır. Alt boyutlar; sınıflama, gözlem, ölçme, çıkarım yapma, tahmin etme olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayı değerinin (KR-20) 0.74, ortalama gücünün 0.69 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Soruların madde ayırt edicilik indeksleri ise 0.228 ile 0.558 arasında bulunmuştur. Üst %27’lik ve alt %27’lik dilimdeki okulöncesi dönem çocuklarının ortalama puanları arasındaki farklar ölçeğin her bir maddesi için istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.01$) bulunmuştur.

3.3.3.2. Okul öncesi rekabet ölçeği

“Okul Öncesi Rekabet Ölçeği” okul öncesi dönemdeki 3-6 yaş arası çocukların rekabet stillerini ortaya koymak amacıyla Paquette, Gagnon, Bouchard, Bigras ve Schneider (2013) tarafından Kanada’da geliştirilmiş olup ölçeğin 48-72 aylık çocuklara yönelik Türkçe’ye uyarlama çalışması Uyanık Balat, Akman ve Arslan Çiftçi (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin özgün formu da uyarlanan Türkçe formu da toplam 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 17 maddenin (Örn; “Kazanmadığında oyunu bırakmaya eğilimlidir” gibi) her biri okul öncesi dönemdeki çocukların okulda yapılan günlük etkinliklerde gösterdikleri rekabet davranışlarını göstermektedir. Ölçek çocukların öğretmenleri tarafından her bir çocuk için ayrı doldurulmakta olup 6’lı derecelendirme (6=her zaman, 5=çoğu zaman, 4=genellikle, 3=bazen, 2= hemen hemen asla, 1=asla) ile puanlanmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçek orijinal yapısındaki gibi “başkalarına odaklı rekabet” (8 madde), “göreve yönelik rekabet” (6 madde), “baskınlık korunumu hiyerarşisi” (3 madde) olmak üzere 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin özgün halinin Cronbach Alfa güvenirlik değerleri başkalarına odaklı rekabet için .89, göreve yönelik rekabet için .75 ve baskınlık korunumu hiyerarşisi için .74’ olup test tekrar test güvenirlik değerlerinin sırasıyla .92, .80, .69 ($p<.001$) olduğu görülmüştür. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması sonucunda elde edilen bulgulara göre her bir faktörün Cronbach Alfa güvenirlik değerleri sırasıyla .96, .92, .91; test tekrar test güvenirlik değerleri ise .95, .92 ve .85’dir. Düzeltilmiş madde toplam puan korelasyon değerleri 0.68 ile 0.90 arasındadır. Analizler sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri ($\chi^2/sd=3,01$, RMSEA= 0.099, SRMR=0.08, CFI=0.97, NNFI=0.97, NFI=0.96) şeklinde olup veri ve model arasında iyi bir uyum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üst %27’lik ve alt %27’lik gruplara ait madde ortalama puanlar arasında yapılan t testi analiz sonuçları, farkların alt boyut toplam puanları ve tüm maddeler için anlamlı olduğunu ($p<.001$) göstermiştir.

3.3.3.3. Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği (perik)

“Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal ve Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal ve duygusal iyilik halleri ile psikolojik sağlamlık durumlarını ölçmek amacıyla Mayr ve Ulich (2009) tarafından geliştirilmiş olup ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması Özbey (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplamda 36 maddeden ve öz-kontrol/düşüncelilik, iletişim kurma/sosyal

performans, atılganlık, görev yönelimi, duygusal istikrar/stresle başa çıkma, keşfetmekten hoşlanma olmak üzere 6 alt faktörden oluşmaktadır. Her bir alt faktörde 6 madde bulunmaktadır. Öz-kontrol/düşüncelilik alt boyutunda sıra bekleme, kurallara uyma gibi özdenetimle ilgili maddeler; iletişim kurma/sosyal performans alt boyutunda akranlarla iletişim-etkileşim biçimine yönelik maddeler; atılganlık alt boyutunda kendi hakkını uygun yollarla korumaya yönelik maddeler; görev yönelimi alt boyutunda yönlendirme olmadan bir işe başlama, bir işi yapabilme, dikkatini iş üstünde yoğunlaştırabilmeye yönelik maddeler; duygusal istikrar/stresle başa çıkma alt boyutunda duygu düzenleme becerileri, stres yönetimiyle ilgili maddeler; keşfetmekten hoşlanma alt boyutunda yeni keşifler yapma isteğine yönelik maddeler yer almaktadır. Ölçek çocukların öğretmenleri tarafından her bir çocuk için ayrı doldurulmakta olup 5’li derecelendirme (çocukta maddede belirtilen davranış “her zaman” görülüyorsa 5=her zaman, genellikle görülüyorsa 4=genellikle, zaman zaman görülüyorsa 3=kısmen, nadiren görülüyorsa 2=nadiren, hiç görülüyorsa 1=asla) ile puanlanmaktadır. Ölçeği dolduracak öğretmenlerin, çocukları sınıf içindeki etkinliklerde en az 2 ay süre ile gözlemlemesi gerekmektedir. Ölçeğin özgün halinin Cronbach Alfa güvenirlik değerleri öz-kontrol/düşüncelilik alt ölçeği için .86; iletişim kurma/sosyal performans alt ölçeği için .88; atılganlık alt ölçeği için .81; görev yönelimi alt ölçeği için .85; duygusal istikrar/stresle başa çıkma alt ölçeği için .82 ve keşfetmekten hoşlanma alt ölçeği için .86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması sonucunda elde edilen bulgulara göre faktörlerin Cronbach Alfa güvenirlik değerleri .86 ile .95 arasında değişmektedir. Test tekrar test güvenirlik değerleri öz-kontrol/düşüncelilik alt ölçeği için .98; iletişim kurma/sosyal performans alt ölçeği için .99; atılganlık alt ölçeği için .99; görev yönelimi alt ölçeği için .94; duygusal istikrar/stresle başa çıkma alt ölçeği için .98 ve keşfetmekten hoşlanma alt ölçeği için .98 olarak bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre oluşturulan modelde standartlaştırılmış çözümler (t değerleri) .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Uyum indeks değerleri ($\chi^2/sd=2.68$; RMSEA= 0.07; RMR= 0.057; SRMR=0.06; CFI=0.98; NFI=0.97; NNFI=0.98; GFI=0.80) şeklinde olup veri ve model arasında iyi bir uyum olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.3.3.4. Anne baba stres ölçeği

“Anne Baba Stres Ölçeği” Kaymak Özmen ve Özmen (2012) tarafından anne ve babaların günlük yaşam rutinlerinde çocuklarıyla olan ilişkileri sırasında içinde bulundukları stres düzeylerini ölçmeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Ölçek ebeveynler tarafından

doldurulmakta olup tek faktörlü bir yapıdadır ve toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler, anne-babaların görevlerini ve sorumluluklarını ne şekilde algıladıklarına, çocuklarının içinde bulundukları davranışları ne şekilde değerlendirdiklerine yönelik ifadeleri içeren maddelerdir. 4'lü derecelendirme (4=her zaman, 3=sık sık, 2=bazen, 1=hiçbir zaman) ile puanlanmaktadır. Ölçeğin madde toplam korelasyonu değerlerinin .34 ile .58 arasında olduğu görülmüştür. İç tutarlılık güvenirliğini incelemek amacıyla Cronbach Alfa değerine bakılmış ve bu değer .85 olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak Spearman Brown iki yarı test güvenirliği değeri incelenmiş ve .82 olarak bulunmuştur. Elde edilen t değerleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.001$). Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda $p<.001$ bulunmuş olup modelin uyum indeks değerleri ($\chi^2=252.98$, $sd=104$, $N=438$, $p=.000$, $\chi^2/sd=2.43$, $GFI=.93$, $AGFI=.91$, $RMR=.03$, $SRMR=.04$, $CFI=.91$ şeklindedir.

3.3.3.5. Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği

“Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği” okul öncesi dönemdeki 3-6 yaş arası çocukların davranış sorunlarının neler olduğunu belirlemek amacıyla Lenore Behar (1977) tarafından geliştirilmiş olup ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması Kanlıklılıçer (2005) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin özgün formu “düşmanlık-saldırganlık, endişeli ve korku dolu olmak, dikkatsiz ve aşırı hareketli olmak” üzere üç alt boyuttan oluşmakta ve toplam 30 maddedir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanan formu da toplam 30 madde ve “kavgacı-saldırgan olmak, endişeli-ağlamaklı olmak, aşırı hareketli-dikkatsiz olmak” üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Kavgacı-saldırgan olmak alt boyutunda 12 madde (diğer çocuklarla kavgader, oyuncaklarını paylaşmaz gibi), endişeli-ağlamaklı olmak alt boyutunda 14 madde (kolayca ağlar, boşluğa bakar gibi), aşırı hareketli-dikkatsiz olmak alt boyutunda 4 madde (kıpır kıpırdır, dikkatsizdir gibi) bulunmaktadır. Ölçek çocukların öğretmenleri tarafından her bir çocuk için ayrı doldurulmakta olup 3'lü derecelendirme (0=geçerli değil, 1=bazen geçerli, 2=kesinlikle geçerli) ile puanlanmaktadır. Ölçeğin maksimum iç tutarlılığı Cronbach Alfa, minimum iç tutarlılığı Guttman yöntemleriyle elde edilmiştir. Cronbach Alfa değeri .92 iken Guttman değeri .89 olarak bulunmuştur. Guttman ve Spearman değerleri hesaplanırken oluşturulan iki yarımdan birincisinin alfa değeri .86 iken ikincisinin .83'tür. Toplam puan ve maddeler arasındaki ilişki istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlıdır ($p<.001$). Madde ayırt ediciliğini hesaplamak için yapılan bağımsız grup t testi sonucunda

ise tüm maddelerde alt ve üst grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<.001$).

3.3.4. Tarama çalışması nitel bölümde kullanılan ölçme araçları

3.3.4.1. Gelişim gözlem ve değerlendirme öğretmen formu

Araştırmanın tarama çalışmasındaki nitel bölümü için çalışmaya dahil edilen 90 çocuğun ve annesinin (çocuktan uzak anne=30, uygun anne=30, aşırı çocuk odaklı anne=30) gelişimsel ve davranışsal özelliklerini değerlendirmeye yönelik olarak öğretmenlere yöneltilmek üzere açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Öğretmenlere yöneltilen sorular “çocuğun günlük rutinlerde öğretmene en çok ihtiyaç duyduğu durumlara yönelik, çocuğun eğitim faaliyetlerine kendisinin karar verdiği durumlardaki davranışlarına yönelik, eğitim sürecindeki etkinliklere çocuğun katılım durumuna yönelik, çocuğun sınıf ortamındaki iletişim özelliklerine yönelik, çocuğun saldırgan bir davranışa maruz kaldığında gösterdiği tepkilere yönelik, çocuğun stres yaratan durumlarda gösterdiği tepkilere yönelik, çocuğun duygularını ifade etme biçimine yönelik, çocuğun odaklanma ve dikkat becerilerine yönelik, çocuğun grup çalışmalarındaki davranışlarına yönelik, çocuğun istediği bir şeyi yapmasına izin verilmediğinde gösterdiği tepkilere yönelik, çocuğun büyük kas ve küçük kas becerilerine yönelik, annenin öğretmenden çocuğuyla ilgili beklenti ve taleplerine yönelik” sorulardır.

3.3.4.2. Gelişim gözlem ve değerlendirme anne formu

Araştırmanın tarama çalışmasındaki nitel bölümü için çalışmaya dahil edilen 90 çocuğun annesine (çocuktan uzak anne=30, uygun anne=30, aşırı çocuk odaklı anne=30) çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerini değerlendirmelerine yönelik olarak açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Tarama çalışmasında yer alan 90 anne “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik güvenirlik çalışmaları kapsamında daha önceden ulaşılan örneklem grubundan seçildikleri için annelere kişisel bilgi soruları tekrar yöneltilmemiştir. Annelere sorulan sorular “çocukların günlük rutinlerde annelerine ihtiyaç duydukları durumlara yönelik, çocukların evde kendileriyle ilgili durumlara karar verirken gösterdikleri davranışlara yönelik, çocukların evde yapılan etkinliklere katılım durumlarına yönelik, çocukların arkadaşlarıyla olan iletişim özelliklerine yönelik, çocukların saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında gösterdikleri tepkilere yönelik, çocukların stres yaratan

durumlarda gösterdikleri tepkilere yönelik, çocukların duygularını ifade etme biçimlerine yönelik, çocukların odaklanma ve dikkat becerilerine yönelik, çocukların grup çalışmalarındaki davranışlarına yönelik, çocukların istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde gösterdikleri tepkilere yönelik, çocukların büyük kas ve küçük kas becerilerine yönelik, annelerin öğretmenlerden çocuklarıyla ilgili beklenti ve taleplerine yönelik” sorulardır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu bölümde ölçek geliştirme çalışması ile karma desenli tarama çalışmasının nicel ve nitel bölümlerinde verilerin nasıl toplandığına yönelik bilgilendirmeler yapılmıştır.

3.4.1. Ölçek geliştirme aşamasında verilerin toplanması

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi aşamasında öncelikle İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden, İstanbul Valiliği’nden ve Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu’ndan gerekli resmi izinler alınmıştır. Uygulama yapılacak olan ilçelerin belirlenme süreci “Örneklem” başlığında detaylı şekilde anlatıldığı için burada yer verilmemiştir. Açıklayıcı faktör analizi için gerekli olan verilerin toplanması aşamasında Şişli, Beşiktaş, Kadıköy, Üsküdar, Ataşehir, Kartal ve Maltepe ilçelerinde bulunan okullar arasından basit seçkisiz yöntemle seçimler yapılmıştır. Okullar ziyaret edilmiş, öncelikle araştırmacı okul yönetimlerine kendisini tanıtmış; sonrasında yürütmekte olduğu araştırmanın amaçlarını, hedeflediği örneklem grubunu (54-72 aylık çocuklar ve anneleri), kullandığı veri toplama araçlarını, araştırma yöntemlerini ve tekniklerini anlatmıştır. Araştırmacının velilerden veri toplamasını kabul eden okullarda, tek tek okul öncesi öğretmenleriyle de görüşülmüş ve okul yönetimine sunulan araştırma bilgileri öğretmenlerle de ayrıntılı olarak paylaşılmıştır. Öğretmenlere iş yoğunlukları arasında bu araştırmaya katılımlarının çok kıymetli olduğu söylenmiş, destek vermeleri konusunda ricada bulunulmuştur. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğretmenlere araştırmacı okul ziyaretine gelirken yanında getirdiği ölçek formlarını elden dağıtmıştır. Bazı okul yönetimleri formların velilere online olarak ulaştırılmasını talep etmiş, bazı okul yönetimleri ise daha fazla katılım sağlamak amacıyla hem elden hem de online olarak ölçek formlarını velilerine ulaştırmak istemiştir. Süreci bu şekilde ilerletmek isteyen okullar için Google Formlar üzerinden online ölçek oluşturulmuş ve isteyen okul yönetimleriyle bağlantı linki de paylaşılmıştır. Öğretmenler ve okul yöneticileri aracılığıyla annelerden veriler

toplanmıştır. Öğretmenlerden formları okul çıkışlarında annelere dağıtmaları ve geri dönüşünü sağlamaya çalışmaları konularında ricada bulunulmuştur. Toplamda 16 okuldan veri toplanmış; bu okullara ortalama 120-130 adet form olmak üzere yaklaşık 1920-2080 arası ölçek formu dağıtılmıştır. Her okuldan bir öğretmenin veya okul yöneticisinin telefon numarası alınmış ve formların doldurulup öğretmene teslim edilmesi süreci araştırmacı tarafından ara ara telefonla sorularak kontrol edilmiştir. Ölçeklerle birlikte annelere araştırmaya gönüllü olarak katılıp katılmadıklarına dair onam formları da gönderilmiştir. Gönüllü olarak çalışmaya katılan annelerin doldurup öğretmenlere teslim ettikleri ölçek formları ortalama 2-3 haftalık süreler içerisinde araştırmacı tarafından elden teslim alınmıştır. Geri dönüş alınan ve veri olarak kullanılabilir durumda olan 460 form ölçeğin açıklayıcı faktör analizi için kullanılmıştır. Okul yönetimlerine araştırmanın ikinci kısmını oluşturan karma desenli tarama çalışması anlatılmış ve bu aşama için gerekli olan verilerin toplanmasında da destek olup olamayacakları sorulmuştur. Bu konuda olumlu görüşleri olan okullar not edilmiştir.

Test tekrar test için de benzer şekilde veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı çalışmaya katılmayı kabul eden okuldaki gönüllü öğretmenler aracılığıyla ölçek formlarını 44 anneye ulaştırmıştır. Aynı annelere 14 gün sonra ölçek yeniden verilmiş ve doldurmaları istenmiştir.

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin doğrulayıcı faktör analizi için gerekli olan verilerin toplanması aşamasında Şişli, Kadıköy, Üsküdar, Ataşehir, Kartal, Maltepe ve Çekmeköy ilçelerinde bulunan okullar arasından basit seçkisiz yöntemle seçimler yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi için elde edilen verilerdeki veri toplama sürecine benzer şekilde doğrulayıcı faktör analizi için de veriler toplanmıştır. Bu kapsamda 13 okuldan veri toplanmış ve bu okullara da yaklaşık 1560-1690 arası ölçek formu öğretmenler aracılığıyla dağıtılmıştır. Geri dönüş alınan ve veri olarak kullanılabilir durumda olan 416 form ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi için kullanılmıştır. Okul yönetimlerine araştırmanın ikinci kısmını oluşturan karma desenli tarama çalışması anlatılmış ve bu aşama için gerekli olan verilerin toplanmasında da destek olup olamayacakları sorulmuştur. Bu konuda olumlu görüşleri olan okullar not edilmiştir.

3.4.2. Karma desenli tarama çalışması aşamasında verilerin toplanması

Karma desenli tarama çalışması için veri toplamaya başlamadan önce, ölçek geliştirme aşamasında veri toplanan annelerin “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nden aldıkları toplam puanlara bakılmıştır. Veri toplanan anneler ölçekten aldıkları puanlara göre “çocuktan uzak anne, uygun anne, aşırı çocuk odaklı anne” olarak üç gruba ayrılmıştır ve liste yapılmıştır. Daha önceden tarama çalışması hakkında görüşülmüş okullardan veri toplanmasına izin verenlerle yeniden iletişime geçilmiştir. Öğretmenler ve anneler için ayrı ayrı oluşturulmuş, içerisinde nicel ve nitel farklı ölçme araçları bulunan zarflar okul yöneticilerine incelemeleri için verilmiştir. Bu zarflardan öğretmenlere verileceklerin içinde, öğretmenin çocuk için dolduracağı “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği”, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (Perik)”, “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği” ve “Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Öğretmen Formu” bulunmaktadır. Annelere öğretmenler aracılığıyla ulaştırılacakların içinde “Anne Baba Stres Ölçeği” ile “Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Anne Formu” bulunmaktadır. Araştırmanın bu aşamasına katılmayı kabul eden öğretmenlere uygulamanın nasıl yapılacağı anlatılmıştır. Araştırmacı öğretmenlere *“Yeniden merhaba. Öncelikle araştırmamızın ilk aşamasında verdiğiniz değerli destek için çok teşekkür ederim. Bu aşamada araştırmamıza katılan annelerin ve çocuklarının bazı gelişimsel ve davranışsal özelliklerini incelemeyi amaçlıyoruz. Size verdiğim bu formları x çocuk için gözlemlerinizi yola çıkarak uygun zamanınızda doldurmanızı rica ediyorum. Benzer şekilde yine x çocuk için annesinin de doldurmasını istediğimiz bazı formlar var. Bu zarfı da x çocuğun annesine ulaştırmanızı ve zarfın geri dönüşünü sağlamaya çalışmanızı rica ediyorum. Anneden zarf size ulaştıktan sonra, bu zarfla birlikte sizin de çocuk için doldurduğunuz formları bir arada saklamanız gerekmektedir. Ayıracağınız zaman ve harcayacağınız büyük emek için şimdiden teşekkürlerimi sunuyorum. İstedığınız zaman bana iletişim bilgilerim aracılığıyla ulaşabilirsiniz”* şeklinde bilgilendirmeler yapmıştır. Anneler için hazırlanan zarfların üzerinde de *“Sayın Anne, ilk dönem sizin de katılımınız ile yaptığımız araştırma başarıyla tamamlanmıştır. Değerli katkılarınız için çok teşekkür ederim. Uygulanan formun puanları incelendiğinde, ulaşılan anneler içinden 90 anne ile çalışmaya devam edilmesi uygun görülmüştür. Siz de bu annelerden birisiniz. Araştırmaya katılım gönüllülük esastır. Çalışmanın bu son aşamasına da vereceğiniz eşsiz destek için teşekkürü borç bilirim. Saygılarımla.”* şeklinde bilgilendirme metni ve araştırmacının iletişim bilgileri yazılmıştır. Öğretmenlere doldurmaları istenen formlar gösterilmiş ve kaç çocuk için doldurabilecekleri

sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre kimi öğretmene 1 form kimi öğretmene 9-10 form bırakılmıştır. Dağıtılan formların hepsinin geri ulaşmayacağı ve kayıp veri olacağı düşünülerek toplamda 90'dan fazla anne ve çocuk için öğretmenlere formlar dağıtılmıştır. Öğretmenlere ve annelere formları doldurmaları için ortalama 1-2 aylık zaman tanınmıştır. Fazla sayıda form alan bazı öğretmenler 3-4 ay sonra süreci tamamlamışlardır. Öğretmenlerden süreç hakkında ara ara geribildirimler alınmış ve araştırmacı tarafından kendileriyle iletişim kurulmuştur. Formların tamamlandığı bilgisi alınan öğretmenden veya okul yönetiminden formlar elden teslim alınmıştır.

Annelere gönderilen zarfların içerisinde araştırmaya dair bilgilerin sunulduğu gönüllü onam formu da yer almaktadır. Bu formda çocuklarıyla araştırmacının bire bir kısa bir uygulama yapması gerektiğine dair bilgi sunulmuş ve onam formlar aracılığıyla bazı annelerden uygulama için izinler alınmıştır. Bu şekilde belirlenen ve araştırmaya dahil edilen anneler arasından 44'ü çocuklarıyla araştırmacının bire bir ölçek uygulaması yapmasını kabul etmiştir. Bu annelerin çocuklarıyla “Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği”ni araştırmacı bire bir uygulamıştır. Bunun için okullara gidilmiş, yönetimden ve öğretmenlerden çocukla uygulama yapılması konusunda izin istenmiş, öğretmenin uygun gördüğü sınıf dışı bir ortamda (koridordaki masa, mutfak masası gibi) çocukla çalışılmıştır. Uygulamaya başlamadan önce çocuğa *“Merhaba x. Benim adım Özge öğretmen. Başka bir okuldan size misafir olarak geldim. Seninle küçük bir oyun oynamak istiyorum. Eğer sen de istersen sana bazı resimler göstereceğim ve bu resimler üzerine birlikte biraz konuşacağız. Kabul edersen çok mutlu olurum”* denilmiş ve çocuk uygulamaya hazırlanmıştır. Çocukların sorulara verdikleri cevaplar yazılarak kaydedilmiştir. Çocuklardan 1'i uygulamaya katılmayı istememiş, 3'ü sıkılarak uygulamayı yarıda bırakmıştır. Bu nedenle toplamda 40 çocuk ile bire bir uygulama yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu bölümde ölçek geliştirme çalışmasında kullanılan verilerin çözümlenmesi ve karma desenli tarama çalışmasında kullanılan verilerin çözümlenme süreçleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

3.5.1. Ölçek geliştirme aşamasında kullanılan verilerin çözümlenmesi

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında IBM SPSS Statistics 21 ve Amos 24 Paket Programlarından yararlanılmış, bu programlarda gerçekleştirilen analizler aşağıdaki Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 3.12. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarında Kullanılan Analizler

Geçerlik Analizleri	Güvenirlik Analizleri
Kapsam ve Yüzey Geçerliği	İç Tutarlılık Güvenirliği
Öğretmenlerden Değerlendirme Alınması	Cronbach Alfa değerleri
Madde Havuzu Oluşturulması	Madde analizleri
Uzmanlardan Görüş Alınması	Madde-toplam ve madde-kalan korelasyonları
Lawshe Tekniğinin Kullanılması	Madde ayırt ediciliği özellikleri
Kapsam Geçerlik Oranı (KGO)	Kararlılık Güvenirliği
Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI)	Tutarlılık İçin İki Test Arasındaki Korelasyon
İki küçük pilot çalışma yapılması	İki Test Arasında Fark Bulunmadığını Gösteren t-testi
Yapı Geçerliği	
Faktör Analizi İçin Uygunluk Testleri (KMO – Barlett’s testi)	
Açımlayıcı Faktör Analizi	
Doğrulamalı Faktör Analizi	

Tablo 3.12’de görüldüğü üzere “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik çalışmaları için kapsam-yüzey geçerliğinden ve yapı geçerliğinden yararlanılmıştır. Güvenirlik çalışmaları için ise iç tutarlılık güvenirliği ile kararlılık güvenirliği incelenmiştir.

Demografik değişkenlerle ilgili betimsel analizlerde ise yüzde ve frekans değerleri incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Normallik varsayımında ($p > .05$) değeri öncelikli olarak incelenmiş, p değerinin .05’ten küçük çıktığı durumlarda maddelerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasında değişen maddelerin normal dağıldığı kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Verilerin çözümlenmesinde parametrik testlerden olan Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA), bağımsız gruplar t-testi fark analizleri ile Pearson korelasyon testinden yararlanılmıştır.

3.5.2. Karma desenli tarama çalışması aşamasında kullanılan verilerin çözümlenmesi

Araştırmanın karma desenli tarama çalışması kapsamında nicel ve nitel veriler toplanarak ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Nicel Verilerin Çözümlenmesi

Nicel ölçme araçlarından elde edilen verilerin çözümlenmesinde öncelikle normallik testi yapılmıştır. Normallik varsayımında ($p > .05$) değeri öncelikli olarak incelenmiş, p değerinin $.05$ 'ten küçük çıktığı durumlarda maddelerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri $-1,5$ ile $+1,5$ arasında değişen maddelerin normal dağıldığı kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Normal dağılım gösteren ve homojen dağılan verilerin analizinde Tek Faktörlü Varyans Analizi'nden (ANOVA) yararlanılmıştır. Gruptaki istatistiksel farklılıklar için; grup homojen dağılmışsa ($p > .05$) Tukey testi, homojen dağılmamışsa ($p < .05$) Welch testi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna ek olarak çocukların temel beceri düzeylerine ilişkin verilerin analizinde non-parametrik testlerden biri olan Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Gruptaki istatistiksel farklılıkları belirlemek için Tamhane testinden yararlanılmıştır.

Nitel Verilerin Çözümlenmesi

Araştırmada kullanılan nitel ölçme araçlarıyla öğretmenlerin ve annelerin, çocukların gelişimsel ve davranışsal özelliklerine yönelik gözlem ve görüşleri alınmıştır. Çalışmada "Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Öğretmen Formu" ile "Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Anne Formu"nda yer alan açık uçlu sorular nicel verilerle nitel verilerin birbirlerini destekleyici ve tamamlayıcı olması amacı üzerine oluşturulmuş; bu kapsamda betimsel geçerliğe dikkat edilmiştir. Nitel çalışmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak için verilerin toplanması ve analizleri süreçlerinde farklı uzmanlardan görüşler alınmış (Creswell, 2003); objektif olma, iletişime açık halde bulunma, katılımcılara güven sağlama (Guba ve Lincoln, 1982; Başkale, 2016), yöneltilen soruların tutarlılığı ve birbiriyle ilişkililiği gibi etmenler dikkate alınmıştır. Öğretmenlerle ve annelerle araştırmacı bire bir görüşme yapmamış, açık uçlu soruların yer aldığı formlar yazılarak doldurulmak üzere kendilerine teslim edilmiştir. Bu nedenle katılımcılardan araştırmacı yorumu olmaksızın doğrudan veri toplanarak yorumlayıcı geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Sorular oluşturulurken konu ile ilgili kuramsal çerçeve dikkate alınırken aynı zamanda MEB Okul

Öncesi Eğitim Programı'nda da yer alan gelişim özellikleri de göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda kuramsal geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Verileri tek bir araştırmacının toplaması, öğretmenlerin ve annelerin formda yer alan sorulara doğrudan kendilerinin yanıtlar yazması, araştırmacı tarafından herhangi bir yönlendirme yapılmamış olması, analizlerin kuramsal çerçevede farklı uzman görüşleri de alınarak tamamlanması (Creswell, 2003) iç güvenirlik açısından önemlidir.

Öğretmenlerden ve annelerden toplanan veriler içerik analizi tekniği kullanılarak incelenmiş; oluşturulan temalar ve yapılan kodlamalar ile araştırmaya dahil olan çocukların gelişimsel ve davranışsal özellikleri toplu bir biçimde ortaya konulmaya çalışılmıştır. İçerik analizi toplanmış olan verilerin kategorilere ayrılarak detaylı incelenmesini amaçlar. Katılımcılar tarafından sıklıkla belirtilmiş olan olayları ve durumları ortaya çıkarır. Birbirine benzeyen veriler ortak bir kategori veya tema altında toplanarak özetlenir (Bengtsson, 2016; Merriam ve Grenier, 2019). Nitel araştırmalarda geçerliği ve güvenirliği sağlamak için ortaya konulan problemlerin mümkün olduğu kadar tarafsız biçimde çözümlendirilmesine dikkat edilmesi gerekir. Araştırma kapsamında toplanan nitel verilerin başka uzmanlar tarafından da incelenmesi geçerliğin sağlanması açısından önemli olarak değerlendirilmektedir (Denzin ve Lincoln, 2008, Sandelowski, 1986; akt: Baltacı, 2019). Bu araştırmada nitel verilerin çözümlenmesi aşamasında geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için hem öğretmenlerden hem de annelerden toplanan veri sayısının fazlalığı nedeniyle 3 alan uzmanından değerlendirmeler yapmaları istenmiştir. Alan uzmanlarından araştırmacı tarafından oluşturulan temalar ve kodlamalara ilişkin gelen değerlendirmeler sonucunda karşılıklı fikir alışverişleri yapılmış, görüşmeler sağlanmış ve gerekli düzenlemeler bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Nitel verilerin analiz sonuçlarının sunulduğu “Bulgular” bölümünde öğretmenlerden ve annelerden alınan yanıtlar arasından alıntılar paylaşılarak yine geçerlik desteklenmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Araştırmada kullanılan verilerin analizleri sonucunda ulaşılan bulgular üç ana başlık altında bu bölümde sunulmuştur. İlk bölümde “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına ilişkin bulgular, ikinci bölümde annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi sonucu elde edilen bulgular, üçüncü bölümde ise aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin ve çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerinin karma desen yöntemiyle (nicel ve nitel olmak üzere iki bölümden oluşmakta) incelenmesi sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.1. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için yapılan analiz sonuçlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1.1. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik analiz sonuçları

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik çalışmaları kapsamında kapsam ve yüzey geçerliği ile yapı geçerliği incelenmiştir.

4.1.1.1. Kapsam ve yüzey geçerliği

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin kapsam ve yüzey geçerliğini incelemek için aşırı annelik davranışları gösteren anneler ve çocuklarıyla ilgili 44 okul öncesi öğretmenden değerlendirmeler alınmış, öğretmenlerin görüşleri ve alan yazın doğrultusunda ölçeğin madde havuzu oluşturulmuş, sonrasında 9 Okul Öncesi Eğitimi/Öğretmenliği alan uzmanından maddelerin uygunluğuyla ilgili görüşler alınmış, Lawshe tekniği kullanılarak maddelerin kapsam geçerlik oranları ve kapsam geçerlik indeksi hesaplanmıştır. Daha sonra öğretmenlerle ve annelerle iki küçük pilot uygulama yapılmıştır. Kapsam ve yüzey geçerliği kapsamında gerçekleştirilen tüm aşamalar ve elde edilen tüm bulgular ayrıntılı bir şekilde “Veri Toplama Araçları” başlığı altında “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” bölümünde anlatılmıştır. Bu nedenle burada tekrar yer verilmemiştir.

4.1.1.2. Yapı geçerliği

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin yapı geçerliğini ölçmek için normallik testi, KMO ve Barlett’s testi (faktör analizine uygunluk) ve faktör analizleri yapılmıştır.

Normallik Testi

Tablo 4.1. Verilerin Normal Dağılım Analizi İçin Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testine İlişkin Bulgular

Değerler	Ölçek
N	460
Normal Parametreler	X (ort)
	Ss
Kolmogorov Smirnov Z	.495
Shapiro-Wilk	.200
	.486

Veri setinin faktör analizine uygunluğunu test etmeden önce normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek üzere Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Tablo 4.1’te görüldüğü üzere yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda formdan elde edilen puanların normal dağılım gösterdiği sonucu bulunmuştur ($p > .05$).

Faktör Analizine Uygunluk Testi (KMO ve Barlett’s Testi)

Örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapılabilmesi için yeterli düzeyde olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO ve Barlett’s testleri yapılmış olup ulaşılan sonuçlar aşağıda Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Faktör Analizine Uygunluk Testleri (KMO ve Barlett’s testi) Değerlerine İlişkin Bulgular

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği	.891
	Ki-kare Değeri
	11710.645
Barlett’s Testi	Serbestlik derecesi
	1378
	P
	.000

Tablo 4.2’de KMO değerinin .89 olduğu görülmektedir. Barlett’s testi sonucu ise ($p = .000$; $p < .05$) olarak bulunmuştur. Ulaşılan KMO ve Barlett’s testi değerleri veri matrisinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. KMO değerinin 0.60’dan büyük olması ve Barlett’s testinden elde edilen p değerinin 0.001’den küçük olması veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu belirtmektedir (Tabachnick ve Fidell, 1996; akt: Dağlı ve Baysal, 2016).

Faktör Analizi

Faktör analizlerinde, ölçek geliştirme çalışmalarında birbiriyle benzer ve ilişkili olan maddeleri bir araya getirerek gruplamak ve konuya ilişkin yeni alt boyutlar belirlemek amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, 2002). “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi aşamasında faktör analizi kapsamında öncelikle açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır.

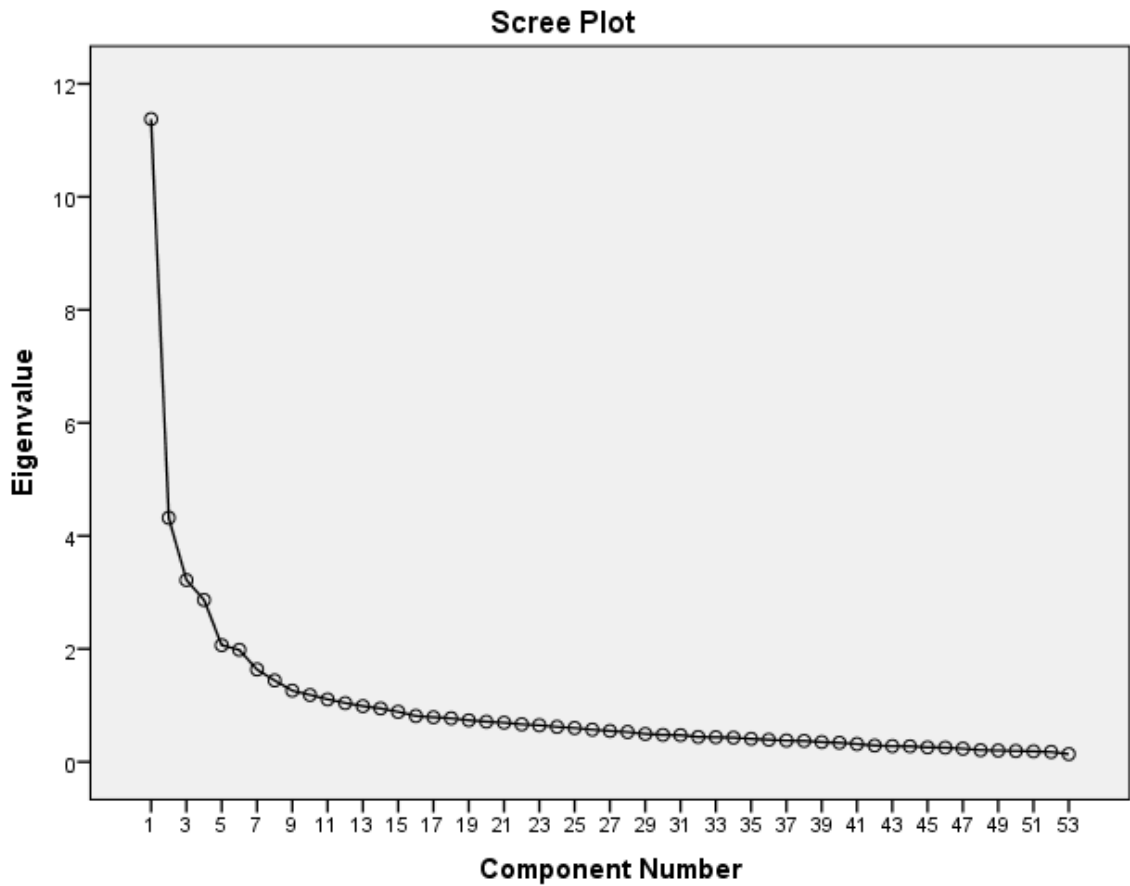
Araştırmada 53 maddeden oluşan veri seti üzerinde öncelikle serbest (öz değer=1) Açımlayıcı Faktör Analizi yapılmış ve 12 faktörlü yapı elde edilmiştir. Faktör sayısının madde sayısına göre oldukça fazla olması, ilk üç faktör dışında kalan faktörlerin açıkladıkları varyans miktarının %5’ten küçük olması gibi nedenlerden dolayı istenilen öz değer 1,5 yapılarak veri seti tekrar analize alınmıştır. Madde elemeleri yapıldıktan sonra 7 faktörlü bir yapıya ulaşılmış ve her bir alt faktöre giren maddeler konuyla ilgili taranan alan yazın ve öğretmenlerden aşırı annelik davranışı gösteren annelerle ilgili alınan değerlendirmeler doğrultusunda incelenmiştir. Yapıyı daha iyi açıklayabileceğinden yola çıkılarak istenilen öz değer 2 yapılmış ve faktör analizi tüm maddelerle tekrarlanmıştır. Madde elemeleri yapıldıktan sonra ortaya çıkan ölçek yapısı incelenmiş ve 4 faktörlü bir ölçme aracı elde edilmiştir. Yine alt faktörlere göre madde dağılımlarına bakılmış ve 5 faktörlü yapının ölçmek istenilen özellikleri daha iyi açıklayacağı düşüncesi oluşmuştur. Yapılan istatistiksel analizde öz değeri 2 olan 5 faktörlü yapıda maddelerin alt faktörlere göre dağılımları incelendiğinde, ölçeğin ölçülmek istenilen özellikleri en iyi bu yapıda açıkladığı kararına varılmıştır. Ölçeğin 5. alt faktörüne ait başlangıç varyans değerinin 1.918 olduğu görülmüş, faktör-madde dağılımlarının göz önünde bulundurulması ve 2 değerine çok yakın olması nedenleriyle 5. alt faktör de ölçeğin ayrı bir faktörü olarak kabul edilmiştir.

Faktör analizi yapılırken gerçekleştirilen madde ayıklamalarında; madde yük değerleri genel olarak yüksek olduğu için değeri .40’ın altında kalan maddeler, birden fazla alt faktöre dahil olan maddeler, her maddenin yer aldığı faktörlerden birindeki yük değeri ile başka faktörlerdeki yük değeri arasında .10’dan az bir fark varsa bu maddeler; 3’ten daha az maddesi kalan faktörler çıkarılmıştır. Madde ayıklamaları sonucunda 14 madde çıkartılmış, ölçekte yer alan madde sayısı 53’ten 39’a düşmüştür.

Aşağıda yer alan Tablo 4.3’te faktör yüklerinin döndürülmüş toplamalarına ilişkin açıklanan varyans miktarları, Şekil 1’de maddelere ilişkin yığılma grafiği gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Açıklanan Toplam Varyans Miktarlarına İlişkin Bulgular

Faktörler	Başlangıç Öz Değerleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	9.520	24.411	24.411	7.117	18.249	18.249
2	4.035	10.346	34.757	4.566	11.707	29.956
3	2.991	7.669	42.427	4.216	10.809	40.765
4	2.750	7.051	49.478	2.716	6.964	47.730
5	1.926	4.937	54.415	2.607	6.685	54.415
6	1.570	4.025	58.440			
7	1.163	2.981	61.421			
.....						
39	.142	.364	100.000			

Şekil 4.1. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeğindeki Maddelere İlişkin Yığılma Grafiği

Tablo 4.3'te açıklanan toplam varyans miktarları ve Şekil 1'deki Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeğindeki maddelere ilişkin yığılma grafiği incelendiğinde, analiz edilen 53 değişkenin (maddenin) öz değeri 2'den büyük olan (5. Faktör = 1.906 hariç) 5 faktör altında toplanmış ve bu 5 faktörün açıklanan toplam varyans miktarı %54.415 olarak bulunmuştur.

Sırayla faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında birinci faktör için %18.249, ikinci faktör için %11.707, üçüncü faktör için %10.809, dördüncü faktör için %6.964 ve beşinci faktör için %6.685 olarak belirlenmiştir. Faktör analizindeki önemli kriterlerden biri açıklanan varyansın toplam varyansı en az %50 düzeyinde açıklaması durumudur. Elde edilen faktör yapısının toplam varyansın yarısından daha azını açıklaması halinde temsil etme yeteneğinden söz etmek doğru olmaz (Yaşlıoğlu, 2017).

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”ne ilişkin faktör yapısı (dönüştürülmüş temel bileşenler matrisi) Tablo 4.4’te sunulmuştur. Madde ayıklamaları sonucunda 14 madde çıkartılmış, ölçekte yer alan madde sayısı 53’ten 39’a düşmüştür.

Tablo 4.4. Faktör Analizi Sonucu Dönüştürülmüş Temel Bileşenler Matrisine İlişkin Bulgular

Maddeler	Faktörler				
	1	2	3	4	5
Madde52	.752				
Madde47	.735				
Madde44	.734				
Madde42	.730				
Madde23	.718				
Madde22	.698				
Madde38	.687				
Madde41	.680				
Madde36	.677				
Madde31	.669				
Madde1	.666				
Madde39	.669				
Madde29	.662				
Madde37	.533				
Madde7		.754			
Madde6		.721			
Madde16		.707			
Madde3		.687			
Madde32		.680			
Madde11		.681			
Madde48		.606			
Madde15		.478			
Madde17		.446			
Madde9			.766		
Madde21			.671		
Madde10			.701		
Madde26			.738		
Madde13			.708		
Madde4			.658		
Madde27			.577		

Tablo 4.4 (Devam). Faktör Analizi Sonucu Dönüştürülmüş Temel Bileşenler Matrisine İlişkin Bulgular

Maddeler	Faktörler				
	1	2	3	4	5
Madde51			.621		
Madde14			.566		
Madde25				.827	
Madde34				.753	
Madde40				.599	
Madde50				.448	
Madde18					.821
Madde2					.774
Madde5					.541

Tablo 4.4'te faktör analizi sonucunda elde edilen dönüştürülmüş temel bileşenler matrisine bakıldığında, 39 değişkenin yük değeri .446 ve üzerindedir. Varimax Dik Döndürme Tekniği ile maddelerin faktörlere ne şekilde dağıldığı incelendiğinde, en düşük yük değerinin .446; en yüksek yük değerinin .827 olduğu görülmektedir. 5 faktörlü yapıda faktörlerin öz değeri 2'den büyük (öz değeri = 1,906 olan faktör hariç) olup ölçekte yer alan tüm maddelerin girdikleri faktörler içerisinde kabul edilebilir düzeyde yük değerleri taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 16'da sunulan bilgilere göre birinci faktördeki 14 değişkenin yük değerleri .533 - .752 arasında, ikinci faktördeki 9 değişkenin yük değerleri .446 - .754 arasında, üçüncü faktördeki 9 değişkenin yük değerleri .566 - .766 arasında, dördüncü faktördeki 4 değişkenin yük değerleri .448 ve .827 arasında, beşinci faktördeki 3 değişkenin yük değerleri ise .541 ve .821 arasında bulunmuştur.

Aşağıda Tablo 4.5'te yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen alt ölçekler ve alt ölçeklerde yer alan maddeler sunulmuştur.

Tablo 4.5. Faktör Analizi Sonucunda Elde Edilen Alt Ölçekler ve Alt Ölçeklerde Yer Alan Maddelere İlişkin Bulgular

Faktör	Madde Sayısı	Madde Numaraları
1. Endişeli annelik	14	1, 22, 23, 29, 31, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 44, 47, 52
2. Mükemmeliyetçi annelik	9	3, 6, 7, 11, 15, 16, 17, 32, 48
3. Sürekli bilgi peşinde annelik	9	4, 9, 10, 13, 14, 21, 26, 27, 51
4. Eğitimde rekabetçi annelik	4	25, 34, 40, 50
5. Kendini siper eden annelik	3	2, 5, 18

Tablo 4.5'te yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen alt ölçekler adlandırılmış ve alt ölçeklerde yer alan maddeler sayılarıyla birlikte gösterilmiştir. "Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği" 5 faktörden ve toplam 39 maddeden oluşmaktadır. Tablo 17 incelendiğinde, birinci faktörün 14 maddeden; ikinci faktörün 9 maddeden; üçüncü faktörün 9 maddeden;

dördüncü faktörün 4 maddeden; beşinci faktörün 3 maddeden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans miktarı %54.415 olarak bulunmuştur. Sırayla faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında, birinci faktör için %18.249, ikinci faktör için %11.707, üçüncü faktör için %10.809, dördüncü faktör için %6.964 ve beşinci faktör için %6.685 varyans miktarı bulunmuştur.

Her bir faktöre dahil olan maddeler incelenmiş; elde edilen alt ölçekler alan yazına ve okul öncesi eğitimi alanına uygun bir biçimde adlandırılmıştır. Birinci alt ölçek “Endişeli Annelik”; ikinci alt ölçek “Mükemmeliyetçi Annelik”; üçüncü alt ölçek “Sürekli Bilgi Peşinde Annelik”; dördüncü alt ölçek “Eğitimde Rekabetçi Annelik”; beşinci alt ölçek “Kendini Siper Eden Annelik” şeklinde isimlendirilmiştir.

Alt ölçeklere ilişkin temalar ve açıklamalar şu şekildedir:

Birinci Faktör - Endişeli Annelik: Bu faktör çocuğunun eğitimi ve gelişimiyle ilgili endişeleri olan ve bu süreçleri kontrol etmeye çalışan annelerin tutum ve davranışlarını ifade etmektedir. Faktöre ilişkin örnek madde aşağıda verilmiştir:

M22. Yapacağım herhangi bir hatanın çocuğumun gelişimine zarar vermesinden korkarım.

İkinci Faktör - Mükemmeliyetçi Annelik: Bu faktör çocuğunun mükemmel bir birey olması yönünde çaba gösteren annelerin tutum ve davranışlarını ifade etmektedir. Faktöre ilişkin örnek madde aşağıda verilmiştir:

M6. Çocuğumdan yüksek beklentilerim vardır.

Üçüncü Faktör – Sürekli Bilgi Peşinde Annelik: Bu faktör çocuk gelişimiyle ilgili eğitimler alan, çocuğunun da çeşitli eğitim faaliyetlerine katılmasını amaçlayan ve uyku-beslenme gibi rutinleri de takip ederek çocuğunun zamanını planlayan annelerin tutum ve davranışlarını ifade etmektedir. Faktöre ilişkin örnek madde aşağıda verilmiştir:

M4. Çocuğuma en iyi anneliği yapmak için eğitimler alırım.

Dördüncü Faktör – Eğitimde Rekabetçi Annelik: Bu faktör okulda uygulanan eğitim faaliyetlerini, eğitim sürecinde diğer çocukların ve velilerin neler yaptıklarını takip eden

annelerin tutum ve davranışlarını ifade etmektedir. Faktöre ilişkin örnek madde aşağıda verilmiştir:

M25. Çocuğumun gelişimi için okulda uygulanan eğitim programlarına müdahil olurum.

Beşinci Faktör – Kendini Siper Eden Annelik: Bu faktör çocuğuna karşı korumacı olan annelerin tutum ve davranışlarını ifade etmektedir. Faktöre ilişkin örnek madde aşağıda verilmiştir:

M23. Çocuğum bir sorunla karşılaştığında bunun çözümü için hemen yardımına koşarım.

Her bir ölçek maddesi için “Her zaman” seçeneğine “5” puan, “Genellikle” seçeneğine “4” puan, “Bazen” seçeneğine “3” puan, “Nadiren” seçeneğine “2” puan, “Hiçbir zaman” seçeneğine “1” puan verilmektedir. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nden alınabilecek en yüksek puan 195 (39×5), en düşük puan ise 39 (39×1)’dir.

4.1.2. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin güvenirlik analiz sonuçları

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin güvenirlik çalışmaları kapsamında iç tutarlılık (Cronbach Alfa değerleri, madde analizleri) kapsam ve yüzey geçerliği ile yapı geçerliği incelenmiştir.

4.1.2.1. İç tutarlılık güvenirliği

Cronbach Alfa Değerleri

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin toplam puanına ve alt faktörlerin puanına göre hesaplanmış olan Cronbach Alfa değerleri aşağıda yer alan Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Ölçeğin Toplam Puanına ve Alt Faktörlerin Puanına Göre Hesaplanan Cronbach Alfa Değerlerine İlişkin Bulgular

Faktör	CronBach's Alpha Değeri (α)
1. Faktör (14 madde): Endişeli Annelik	.924
2. Faktör (9 madde): Mükemmeliyetçi Annelik	.856
3. Faktör (9 madde): Sürekli Bilgi Peşinde Annelik	.848
4. Faktör (4 madde): Eğitimde Rekabetçi Annelik	.773
5. Faktör (3 madde): Kendini Siper Eden Annelik	.843
Toplam (39 madde)	.904

Tablo 4.6'ya göre ölçeğin toplam puanının iç tutarlık katsayısı olan Cronbach Alfa değeri .90 olarak bulunmuştur. Cronbach alfa değerleri elde edilen toplam puan ve alt faktör puanları arasındaki iç tutarlılığı belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2002). İç tutarlılık katsayılarının alan yazında genel kabul edilen değeri en az 0.70 olması yönündedir (George ve Mallery, 2003; akt: Kılıç, 2016). Alt faktörlerin Cronbach alfa değerleri incelendiğinde, 1. faktör olan Endişeli Annelik" boyutunun .92; 2. faktör olan "Mükemmeliyetçi Annelik" boyutunun .85; 3. faktör olan "Sürekli Bilgi Peşinde Annelik" boyutunun .84; 4. faktör olan "Eğitimde Rekabetçi Annelik" boyutunun .77; beşinci faktör olan "Kendini Siper Eden Annelik" boyutunun .84 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa değerleri .77 ile .92 aralığındadır. Ulaşılan değerler sonucunda, ölçeğin iç tutarlığının oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 4.7'de "Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği"nden alınan toplam puan ve alt ölçek puanlarına ait ayırt edicilikleri belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.7. Toplam Puan ve Alt Ölçek Puanlarına Ait Ayırt Edicilikleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Puan	Gruplar	N	Ort	Ss	t testi		
					t	sd	p
1. Endişeli Annelik	Alt	124	40.992	6.413	-43.915	162.659	.000
	Üst	124	68.298	2.610			
2. Mükemmeliyetçi Annelik	Alt	124	18.403	3.682	-41.942	246	.000
	Üst	124	38.492	3.858			
3. Sürekli Bilgi Peşinde Annelik	Alt	124	18.919	3.368	-47.116	246	.000
	Üst	124	38.50	3.174			
4. Eğitimde Rekabetçi Annelik	Alt	124	4.613	.773	-48.067	156.470	.000
	Üst	124	14.169	2.075			
5. Kendini Siper Eden Annelik	Alt	124	4.726	1.339	-51.670	245.266	.000
	Üst	124	13.766	1.415			
Ölçek Toplam	Alt	124	98.339	12.426	-41.499	246	.000
	Üst	124	158.774	10.420			

Tablo 4.7’de görüldüğü üzere, “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nden alınan toplam ve alt ölçek puanlarına ait ayırt edicilikleri belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda; “toplam alt-üst” gruplarda ($t = -41.499$; $p < .001$) örneklem ortalamalarına göre üst grup lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Benzer şekilde alt faktörler arasında da üst grubun lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < .001$) bulunmuştur. Büyüköztürk (2016) t-testinin kullanım amacını, iki ilişkisiz örneklem ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını incelemek olarak ifade etmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 4.8’de “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” için yapılan madde analizleri yer almaktadır.

Tablo 4.8. Madde Analizi Kapsamında Yapılan Madde-Toplam ve Madde-Kalan Korelasyon Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Maddeler	N	Madde toplam		Madde kalan	
		r	P	r	p
Madde52	460	.509	.000*	.479	.000*
Madde47	460	.507	.000*	.478	.000*
Madde44	460	.497	.000*	.466	.000*
Madde42	460	.649	.000*	.622	.000*
Madde23	460	.592	.000*	.568	.000*
Madde22	460	.536	.000*	.507	.000*
Madde38	460	.692	.000*	.669	.000*
Madde41	460	.638	.000*	.605	.000*
Madde36	460	.650	.000*	.626	.000*
Madde31	460	.675	.000*	.649	.000*
Madde1	460	.494	.000*	.467	.000*
Madde39	460	.680	.000*	.651	.000*
Madde29	460	.604	.000*	.570	.000*
Madde37	460	.505	.000*	.458	.000*
Madde7	460	.546	.000*	.508	.000*
Madde6	460	.588	.000*	.552	.000*
Madde16	460	.550	.000*	.513	.000*
Madde3	460	.463	.000*	.427	.000*
Madde32	460	.580	.000*	.541	.000*
Madde11	460	.392	.000*	.352	.000*
Madde48	460	.678	.000*	.647	.000*
Madde15	460	.552	.000*	.508	.000*
Madde17	460	.473	.000*	.425	.000*
Madde9	460	.234	.000*	.205	.000*
Madde21	460	.231	.000*	.200	.000*
Madde10	460	.215	.000*	.201	.000*
Madde26	460	.273	.000*	.253	.000*
Madde13	460	.277	.000*	.255	.000*
Madde4	460	.251	.000*	.204	.000*
Madde27	460	.224	.000*	.201	.000*
Madde51	460	.226	.000*	.200	.000*
Madde14	460	.248	.000*	.209	.000*

Tablo 4.8 (Devam). Madde Analizi Kapsamında Yapılan Madde-Toplam ve Madde-Kalan Korelasyon Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Maddeler	N	Madde toplam		Madde kalan	
		r	P	r	p
Madde25	460	.300	.000*	.250	.000*
Madde34	460	.374	.000*	.329	.000*
Madde40	460	.352	.000*	.308	.000*
Madde50	460	.393	.000*	.350	.000*
Madde18	460	.357	.000*	.308	.000*
Madde2	460	.288	.000*	.236	.000*
Madde5	460	.255	.000*	.203	.000*

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.8 incelendiğinde, madde-toplam korelasyonlarının .215 ile .692 arasında değiştiği, madde-kalan korelasyonlarının .200 ile .669 arasında değiştiği görülmektedir. Madde-toplam ve madde-kalan korelasyon analizi sonucunda kabul edilebilir katsayı değerinin en az 0.20 olması beklenir (Özdamar, 2002; Tezbaşaran, 1997). Elde edilen sonuçlara göre madde-kalan ve madde-toplam miktarlarının istatistiksel olarak anlamlı ($p < .01$) olduğu bulunmuştur.

Alt Faktörler Arasındaki Korelasyon Miktarları

Tablo 4.9’da “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nde yer alan alt faktörler arasındaki ilişkilere ait sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.9. Ölçeğin Alt Faktörleri Arasındaki İlişkileri Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Faktörler	Ölçek Toplam	1.Endişeli Annelik	2.Mükemmeliyetçi Annelik	3.Sürekli Bilgi Peşinde Annelik	4.Eğitimde Rekabetçi Annelik	5.Kendini Siper Eden Annelik
Ölçek Toplam	1					
1. Endişeli Annelik	.823**	1				
2. Mükemmeliyetçi Annelik	.788**	.482**	1			
3. Sürekli Bilgi Peşinde Annelik	.795**	.487**	.603**	1		
4. Eğitimde Rekabetçi Annelik	.458**	.190**	.249**	.317**	1	
5. Kendini Siper Eden Annelik	.376**	.267**	.119*	.109*	.246**	1

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

** < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.9’da sunulan sonuçlara göre ölçekte yer alan alt faktörler toplam puanla ve birbirleriyle ilişkilidir ($p < .01$; $p < .05$). Birbiriyle negatif yönde ilişkili olan herhangi bir alt faktör bulunmamaktadır. Alt faktörlerin toplam puanla ve birbirleriyle içinde bulundukları ilişki düzeyleri incelendiğinde; en yüksek düzeyde ilişkinin toplam ölçek ile 1. faktör olan “Endişeli Annelik” arasında ($r = .823$; $p < .01$) olduğu görülmektedir. En düşük düzeyde ilişki ise ($r = .109$; $p < .05$) 3. faktör olan “Sürekli Bilgi Peşinde Annelik” ile 5. faktör olan “Kendini Siper Eden Annelik” arasında olduğu anlaşılmaktadır. Pearson Korelasyon analizi faktörler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla, en az eşit aralıklı iki sürekli değişken arasında bulunan doğrusal ilişkinin düzeyini incelemek için kullanılır (Yalçın, 2016).

Aşağıda yer alan Tablo 4.10’da “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin test-tekrar test sonuçlarına ilişkin yapılan Pearson Korelasyon test sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.10. Test-Tekrar Test Güvenirliğini Belirlemek İçin Yapılan Pearson Korelasyon Testi ve Bağımlı Gruplar T-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Faktör	Uygulama	N	Ort	Ss	r	p	t Testi		
							t	sd	p
1. Endişeli Annelik	Birinci	44	56.750	10.897	.784**	.000	.547	43	.587
	İkinci	44	56.182	9.865					
2. Mükemmeliyetçi Annelik	Birinci	44	26.932	11.057	.860**	.000	.718	43	.477
	İkinci	44	26.273	7.206					
3. Sürekli Bilgi Peşinde Annelik	Birinci	44	34.545	6.260	.694**	.000	-.428	43	.671
	İkinci	44	34.864	6.349					
4. Eğitimde Rekabetçi Annelik	Birinci	44	10.545	4.305	.751**	.000	.353	43	.726
	İkinci	44	10.386	2.315					
5. Kendini Siper Eden Annelik	Birinci	44	11.500	3.534	.688**	.000	.227	43	.822
	İkinci	44	11.409	3.135					
Ölçek Toplam	Birinci	44	140.273	22.015	.872**	.000	.686	43	.496
	İkinci	44	139.114	16.142					

Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği test-tekrar test güvenirliğini incelemek amacıyla çalışma grubunda bulunmayan 44 anneye 2 hafta (14 gün) arayla uygulanmıştır. Test-tekrar test güvenirliliği kapsamında ölçeğin zamanla değişmediğinin söylenebilmesi için elde edilen korelasyon düzeyinin yüksek ve pozitif yönlü olması gerekir (Tavşancıl, 2014). Tablo 4.10’da görüldüğü üzere en düşük düzeyde korelasyon ($r = .688$; $p < .01$) 5. faktör olan “Kendini Siper Eden Annelik” boyutunda; en yüksek düzeyde korelasyon ($r = .860$; $p < .01$) ise 2. faktör olan “Mükemmeliyetçi Annelik” boyutunda bulunmuştur. Ölçeğin toplam korelasyon değeri ($r = .872$; $p < .01$) şeklinde bulunurken yapılan iki uygulamanın arasında t-testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Elde edilen

bulguların yola çıkılarak ölçeğin pozitif yönlü anlamlı olduğu ve farklı uygulamalar sonucunda değişmeden kararlılık gösterdiği belirtilebilir.

4.1.3. Erken çocuklukta aşırı anelik ölçeği'nin yapı geçerliği kapsamında yürütülen doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin bulgular

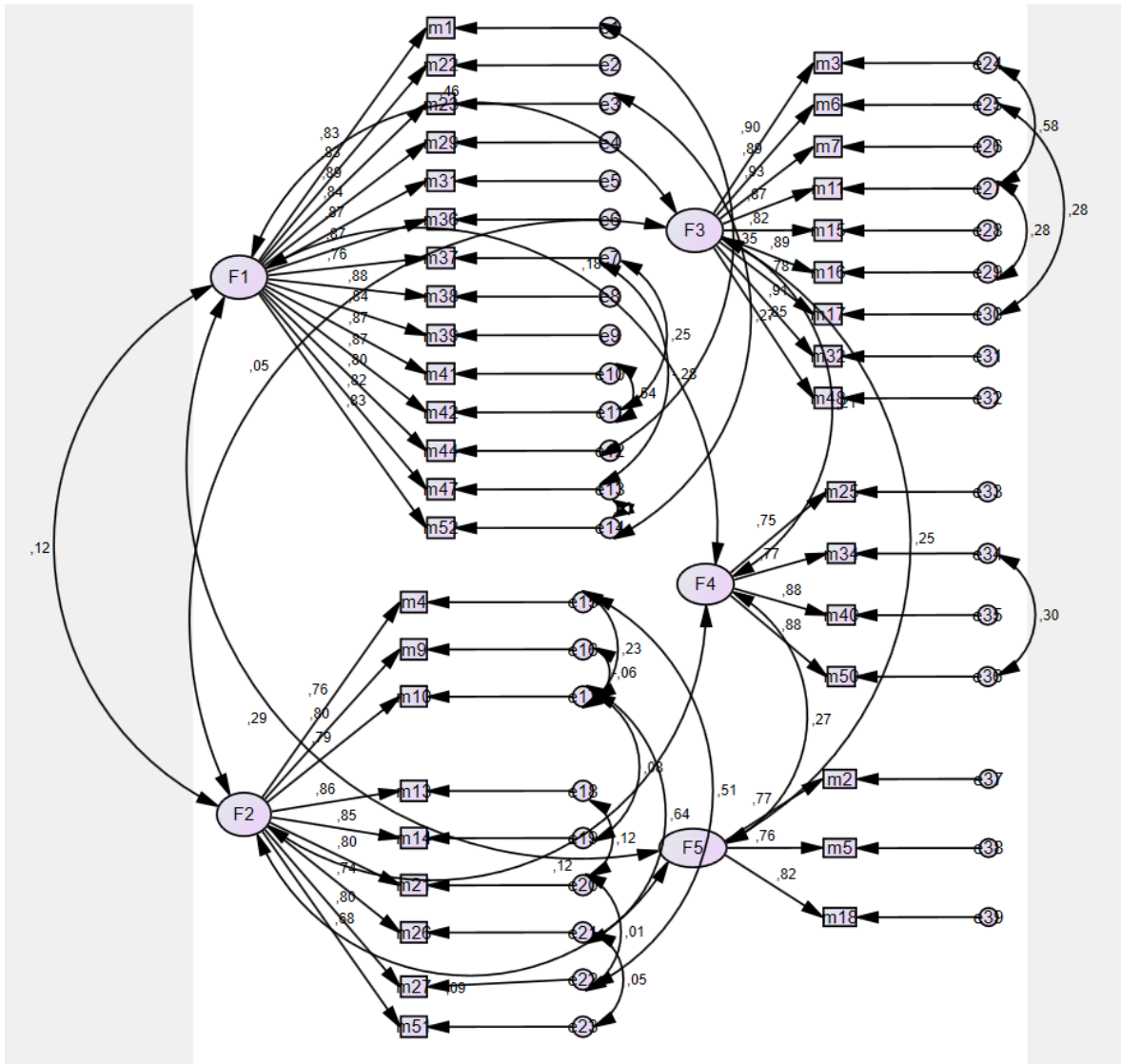
“Erken Çocuklukta Aşırı Anelik Ölçeği”nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine geçilmeden önce uç değerler kontrol edilmiş ve uç değer olan 5 veri setten çıkartılmıştır. Örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO testi yapılmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 23’te KMO testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.11. “Erken Çocuklukta Aşırı Anelik Ölçeği” Doğrulayıcı Faktör Analizi İçin Hesaplanan KMO Değeri

KMO	p
.941	.000

Tablo 4.11’de görüldüğü üzere ($p=.000<.01$) ve KMO değeri=.941 bulunmuştur. Alan yazında KMO değerinin .90 üzerinde olması faktör analizi için veri setinin mükemmel düzeyde olduğunu belirtmektedir (Kalaycı, 2006). Örneklem büyüklüğünün yeterliliğinin yanı sıra verilerin normal dağılım gösterip göstermediği de incelenmiştir. Bunun için yapılan normallik testi sonucunda çarpıklık-basıklık değerlerine bakılmış ve bu değerlerin (-1,5) ile (+1,5) arasında değişmesinden dolayı verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). AMOS 24 Paket Programından yararlanılarak gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi sonuçları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur:

Aşağıdaki yer alan Şekil 4.2’de “Erken Çocuklukta Aşırı Anelik Ölçeği”nin alt faktörleri ve maddeleri için oluşturulan ölçüm modeli yer almaktadır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda 53 maddeden 39 maddeye düşen ölçekte maddeler yeniden adlandırılmıştır ancak; açımlayıcı faktör analizi sonuçları ile doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının birlikte değerlendirilebilmesi için maddeler 53 maddelik taslak ölçek yapısındaki isimleriyle analize dahil edilmiştir.

Şekil 4.2. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin F1 (Endişeli Annelik), F2 (Mükemmeliyetçi Annelik), F3 (Sürekli Bilgi Peşinde Annelik), F4 (Eğitimde Rekabetçi Annelik), F5 (Kendini Siper Eden Annelik) alt ölçekleri için oluşturulan ölçüm modeli

Chi-Square=1885,334 df=674, p value=.000, RMSEA=.066

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi kapsamında yürütülen açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen modeli test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde modelin uyum iyiliği indeks değerlerinin kabul edilebilir düzeyin oldukça altında kaldığı belirlenmiştir. Böyle bir durumla karşılaşıldığında araştırmacının modifikasyon indekslerini iyileştirme yoluna gitmesi önerilmektedir (Akyüz, 2018). AMOS programında gözlenen değişkenlerdeki ölçme hatalarını araştırmacının çizmesi gerekir (İlhan ve Çetin, 2014). Bu nedenle uyumu azaltan büyük ölçüm hataları arasında kovaryanslar tek tek çizilmiş ve her bir işlem sonrasında uyum iyiliği indeks değerleri incelenmiştir.

Doğrulamalı faktör analizlerinde elde edilen modelin veriyi ne derece iyi açıklayabildiği konusunda uyum iyiliği indekslerine bakılarak yorumlar yapılabilir. Her uyum iyiliği indeksi için belirlenen bazı alt sınır değerler bulunmaktadır ancak; bu sınır değerler henüz kesinleşmemiş olup yalnızca bir kabullenme durumundadır. Alan yazında birçok uyum iyiliği indeksi olmakla beraber bunlardan 5-6'sı araştırmalarda kullanılmaktadır (Garson, 2004; akt: Cengiz ve Kırkbir, 2007).

Aşağıda yer alan Tablo 4.12'de modelin DFA sonuçlarına ilişkin olarak elde edilen uyum iyiliği indeks değerleri sunulmuştur.

Tablo 4.12. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” DFA sonuçlarına ilişkin uyum iyiliği indeks değerleri

İndeksler	Maddelere İlişkin Değerler	Mükemmel Uyum	İyi Uyum
X^2	1885,334		
sd	674		
p	.000		
X^2/sd	2.797	$X^2/sd \leq 3.00$	$3.00 < X^2/sd \leq 8.00$
RMSEA	.066	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$
SRMR	.076	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 < SRMR \leq .10$
GFI	.793	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$
AGFI	.760	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI < .90$
CFI	.927	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI < .95$
NFI	.891	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI < .95$
NNFI (TLI)	.920	$.97 \leq NNFI \leq 1.00$	$.95 \leq NNFI < .97$
IFI	.927	$.95 \leq IFI \leq 1.00$	$.90 \leq IFI \leq .95$
RFI	.880	$.95 \leq RFI \leq 1.00$	$.90 \leq RFI \leq .95$

Tablo 4.12'de görüldüğü üzere “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nde bulunan maddelere ilişkin uyum iyiliği indeks değerleri sol tarafta, kabul edilen ölçüt sınır değerler sağ taraftaki iki sütunda yer almaktadır. X^2 değeri (.01) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Elde edilen bu sonuç uyumun olmadığını göstermektedir ancak; X^2 değeri örneklem büyüdükçe anlamlı bulunabilmektedir. Bu yüzden uygulamada genellikle anlamlı çıkmaktadır (Şimşek, 2007). Bu nedenle X^2 değerinin serbestlik derecesine bölümüyle elde edilen değer incelenmiştir. Sözü edilen değer $X^2/sd=2.797$ olarak bulunmuş olup mükemmel uyumu belirtmektedir.

Doğrulamalı faktör analizinden elde edilen sonuçlar ele alındığında, X^2/sd değerinin verilmesi konusunda görüş birliği bulunmaktadır (Kline, 2011; Mulaik, James, Alstine, Bennet, Lind ve Stilwell, 1989). Elde edilen diğer uyum iyiliği indeksleri arasından ise hangilerinin incelenmesi gerektiğiyle ilgili farklı görüşler bulunmaktadır (İlhan ve Çetin, 2014).

Hataların yaklaşık ortalama karekök değerini ifade eden RMSEA uyum indeksi, modelden üretilmiş olan varyans-kovaryans matrisinin örneklemden üretilmiş olan matrisine ne derece uygun olduğunu belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Steiger ve Lind, 1980; akt: Kütük, 2019). RMSEA değeri (.066) bulunmuş olup standartlara göre iyi uyumu göstermektedir. SRMR indeks değeri standartlaştırılmış ortalama hatanın karekökü olup; örneklemin kovaryans matrisiyle hipotezden elde edilmiş olan kovaryans modeli arasında bulunan farkın kareköküdür (Kline, 2011). SRMR değeri (.076) bulunmuştur ve standartlara göre iyi uyumu belirtmektedir.

GFI değeri uyum iyiliği indeksidir ve 0 ile 1 arasında değer alır (Yılmaz ve Çelik, 2009). GFI değeri (.793) olarak bulunmuş ve standart değerlerin altında kalmıştır. Çapık (2014) GFI uyum indeks değerinin sonradan geliştirildiğini ve diğer uyum indekslerinden elde edilen sonuçlarla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

AGFI düzeltilmiş uyum iyiliği indeksidir ve örneklem büyüklüğüne göre düzeltilmiş olan GFI değeri olarak tanımlanmaktadır. 0.90 ve üzeri değerler iyi uyumu gösterirken 0.85 ve üzeri değerler kabul edilebilir uyumu belirtmektedir (Uzun, Gelbal ve Öğretmen, 2010). AGFI değeri (.760) olarak bulunmuş ve standart değerlerin altında kalmıştır.

CFI değeri karşılaştırmalı uyum iyiliği indeksi olarak tanımlanır. Modeldeki uyumun değerlendirilmesinde serbestlik derecesi ile örneklem genişliğinin dikkate alındığı bir indekstir. CFI değerinin 0.90 ve üzerinde olması iyi uyum, 0.95 ve üzerinde olması mükemmel uyumu işaret etmektedir (Bentler, 1980; akt: İlhan ve Çetin, 2014; Uzun, Gelbal ve Öğretmen, 2010). CFI değeri (.927) olarak bulunmuştur ve standartlara göre iyi uyumu göstermektedir.

IFI artırmalı/fazlalık uyum indeksidir ve değeri .927 bulunmuştur. Standartlara göre iyi uyumu belirtmektedir. NFI normlaştırılmış uyum indeksidir ve değeri .891 olarak bulunmuştur. NNFI normlaştırılmamış uyum indeksidir ve değeri .920 olarak bulunmuştur. RFI ise göreceli/göreceli uyum indeksidir ve değeri .880 olarak bulunmuştur. NFI, NNFI ve RFI değerleri standartlara göre iyi uyumun hemen altında, çok yakın değerler almıştır.

Modelin uyum iyiliği indeks değerlerini özetlemek gerekirse; X^2/sd mükemmel uyumu, RMSEA, SRMR, CFI, IFI değerleri iyi uyumu göstermektedir. NFI, NNFI ve RFI değerleri iyi uyumun hemen altında çok yakın değerler almışlardır. GFI ve AGFI değerleri iyi uyumun altında değerler olsa da bütüncül değerlendirme yapıldığında; diğer ölçütlerde mükemmel

veya iyi uyumun yakalandığı ya da iyi uyuma çok yakın değerler bulunduğu görülmektedir. Buna ek olarak RMSEA ve SRMR değerleri nedeniyle modelin kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılabilir. Munro (2005) ve Şimşek (2007) uyum iyiliği indeks değerlerinin modeldeki maddelerin faktör yüklerinden bağımsız olarak beklenen değerlerin altında kalabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca uyum iyiliği indeks değerlerinden hangilerinin standart olarak kabul edilebileceğine yönelik görüş birliği bulunmamaktadır. Söz konusu değerler üzerinde çalışılmaktadır ve bu alan gelişim içerisinde. Yeni çalışılmakta olan konular üzerinde geliştirilen modellerde uyum iyiliği indeks değerlerinde standartların altında değerlere ulaşılması normal kabul edilmektedir (Garson, 2004; akt: Cengiz ve Kırkbir, 2007).

Aşağıda yer alan Tablo 4.13'te AMOS programında yapılan analizler sonucunda elde edilen parametre tahminlerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 4.13. AMOS Programında Yapılan Analizler Sonucunda Elde Edilen Parametre Tahminlerine İlişkin Sonuçlar

Regression Weights: (Group number 1 - Default model)						
			Estimate	S.E.	C.R.	P
m1	<---	F1	1,000			
m22	<---	F1	1,135	,054	20,936	***
m23	<---	F1	1,155	,049	23,447	***
m29	<---	F1	1,293	,061	21,295	***
m31	<---	F1	1,321	,059	22,538	***
m36	<---	F1	1,224	,054	22,697	***
m37	<---	F1	1,350	,074	18,216	***
m38	<---	F1	1,285	,056	23,121	***
m39	<---	F1	1,375	,065	21,202	***
m41	<---	F1	1,310	,058	22,585	***
m42	<---	F1	1,270	,056	22,589	***
m44	<---	F1	1,004	,041	24,254	***
m47	<---	F1	,989	,048	20,430	***
m52	<---	F1	1,026	,050	20,661	***
m4	<---	F2	1,000			
m9	<---	F2	1,031	,061	16,908	***
m10	<---	F2	,984	,052	18,956	***
m13	<---	F2	1,044	,056	18,482	***
m14	<---	F2	1,071	,058	18,347	***
m21	<---	F2	1,010	,060	16,872	***
m26	<---	F2	,971	,063	15,460	***
m27	<---	F2	1,092	,045	24,338	***
m51	<---	F2	,949	,067	14,108	***
m3	<---	F3	1,000			
m6	<---	F3	1,008	,036	27,635	***
m7	<---	F3	1,037	,033	31,281	***
m11	<---	F3	,992	,024	40,924	***
m15	<---	F3	,990	,043	23,140	***
m16	<---	F3	1,022	,037	27,886	***
m17	<---	F3	,962	,046	21,050	***
m32	<---	F3	1,040	,035	29,644	***
m48	<---	F3	,961	,038	25,336	***
m25	<---	F4	1,000			
m34	<---	F4	1,078	,071	15,143	***
m40	<---	F4	1,165	,066	17,754	***
m50	<---	F4	1,195	,068	17,598	***
m2	<---	F5	1,000			
m5	<---	F5	1,023	,072	14,275	***
m18	<---	F5	1,131	,077	14,779	***

Tablo 4.13 incelendiğinde faktör yük değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ($p < .01$ düzeyinde) görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamsız olan maddelerin ölçekten atılması gerekmektedir (Şimşek, 2007). T değerleri incelendiğinde tüm değerlerin 2.56'nın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum maddelerin istatistiksel olarak .01 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Elde edilen sonuç, gözlenen değişkenleri örtük değişkenlerin doğru biçimde açıkladığını göstermektedir (Polat, Alkan Ersoy ve Toran, 2017). Terzi (2019) ve Şimşek (2007) maddelerin t değerlerinin yanı sıra hata varyanslarının da incelenmesini önermiş, maddelerin açıklayıcılık güçlerinin düşük çıkmaması için hata varyanslarının düşük olması gerektiğini belirtmişlerdir. Tablo 25'e göre maddelerin hata varyansları .024 ile .077 arasında değişmektedir ve düşük düzeydedir. Buna ek olarak maddelerin faktör yüklerinin de incelenerek ele alınması gerekir.

Aşağıda yer alan Tablo 4.14'te maddelerin faktör yüklerine ilişkin elde edilen sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.14. Maddelerin Faktör Yüklerine İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Maddeler	Faktör Yükleri
Madde1	.825
Madde22	.832
Madde23	.891
Madde29	.841
Madde31	.871
Madde36	.874
Madde37	.759
Madde38	.884
Madde39	.839
Madde41	.872
Madde42	.872
Madde44	.796
Madde47	.819
Madde52	.826
Madde4	.759
Madde9	.796
Madde10	.792
Madde13	.862
Madde14	.854
Madde21	.802
Madde26	.737
Madde27	.804
Madde51	.679
Madde3	.897
Madde6	.886
Madde7	.929

Tablo 4.14 (Devam). Maddelerin Faktör Yüklerine İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Maddeler	Faktör Yükleri
Madde11	.871
Madde15	.817
Madde16	.889
Madde17	.778
Madde32	.911
Madde48	.853
Madde25	.752
Madde34	.775
Madde40	.878
Madde50	.884
Madde2	.771
Madde5	.759
Madde18	.825

Tablo 4.14 incelendiğinde faktör yüklerinin .679 ile .929 arasında olduğu görülmektedir. Ölçme modelinin kabul edilebilmesi için faktör yüklerinin yüksek olması gerekir (Terzi, 2019). Harrington'a (2009) göre faktör yükleri 0.30 değerinin altında olmamalıdır. Ayrıca 0.71 ve üzeri değerdeki faktör yükünü mükemmel, 0.63 faktör yükünü çok iyi olarak değerlendirmiştir (akt: Çapık, 2014). Buradan yola çıkılarak elde edilen faktör yüklerinin mükemmel ve çok iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Aşağıda yer alan Tablo 4.15'te faktörler arası korelasyon katsayılarına ilişkin elde edilen sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.15. Modelin Faktörler Arası Korelasyon Katsayılarına İlişkin Sonuçlar

Faktörler	Faktörler arası korelasyon katsayıları
1.Endişeli Annelik-2.Mükemmeliyetçi Annelik	.12
1.Endişeli Annelik-3.Sürekli Bilgi Peşinde Annelik	.46
1.Endişeli Annelik-4.Eğitimde Rekabetçi Annelik	.18
1.Endişeli Annelik-5.Kendini Siper Eden Annelik	.29
2.Mükemmeliyetçi Annelik-3.Sürekli Bilgi Peşinde Annelik	.05
2.Mükemmeliyetçi Annelik-4.Eğitimde Rekabetçi Annelik	.12
2.Mükemmeliyetçi Annelik-5.Kendini Siper Eden Annelik	.09
3.Sürekli Bilgi Peşinde Annelik-4.Eğitimde Rekabetçi Annelik	.21
3.Sürekli Bilgi Peşinde Annelik-5.Kendini Siper Eden Annelik	.25
4.Eğitimde Rekabetçi Annelik-5.Kendini Siper Eden Annelik	.27

Ölçme modelinin kabul edilebilmesi için faktörler arası korelasyonların 0.85'ten daha küçük bir değerde olması beklenir. Korelasyon değerlerinin 0.85'i geçmesi durumu, faktörlerin birbirlerinden çok farklı kavramlar ifade etmediklerini ve daha az sayıda faktörle

modelin açıklanabileceğini gösterir (Terzi, 2019). Tablo 27 incelendiğinde, faktörler arası korelasyon katsayılarının düşük olduğu görülmektedir.

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları kapsamında yürütülen istatistiksel analizler sonucunda, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

4.2. Annelerin Aşırı Annelik Davranış Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin farklı demografik değişkenlere göre (çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, annenin yaşı, annenin öğrenim durumu, algılanan gelir düzeyi, annenin çalışma durumu, ailedeki çocuk sayısı) incelenmesine ilişkin olarak yapılan analiz sonuçlarında elde edilen bulgular yer almaktadır. İstatistiksel analizlere geçilmeden önce verilerin parametrik testler için uygun olup olmadığını kontrol etmek amacıyla her bir alt grup için normallik testleri uygulanmıştır. Yapılan normallik testleri sonuçlarında Kolmogorov-Smirnov testine ve basıklık-çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Kolmogorov-Smirnov değeri .05’in altında ise basıklık-çarpıklık değerlerinin en yüksek +2 ile -2 arasında olması kriteri aranmıştır (George ve Mallery, 2010; akt: Eraslan, Karafil, Akgül ve Korkmaz, 2017).

Aşağıda yer alan Tablo 4.16’da annelerin aşırı annelik düzeylerinin çocukların cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.16. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Çocukların Cinsiyetlerine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları.

Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	t	df	p
Toplam Puan	Kız	254	128.701	23.456	-1.184	450	.310
	Erkek	198	131.480	26.350			

Tablo 4.16’da görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri çocukların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p>.05$).

Aşağıda yer alan Tablo 4.17’de annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin çalışma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.17. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Çalışma Durumlarına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği	Annenin Çalışma Durumu	N	$\bar{x}$	Ss	t	df	p
Toplam Puan	Evet	185	126.476	24.300	-2.681	458	.646
	Hayır	275	132.734	24.723			

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri çalışma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p>.05$).

Aşağıda yer alan Tablo 4.19’da annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri ile ailedeki çocuk sayısı değişkeni arasındaki ilişkiye ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.18. Annelerin Aşırı Annelik Düzeyleri ile Ailedeki Çocuk Sayısı Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Testi Sonuçları

Değişkenler	N	$\bar{x}$	ss	r	p
Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği Toplam Puan	449	135.610	24.765		
Ailedeki Çocuk Sayısı	449				
1 çocuk	154			-.210	.000*
2 çocuk	222	1.840	.736		
3 çocuk	64				
4 çocuk	9				

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri ile ailedeki çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($p<.01$; $r=-.210$). Ailedeki çocuk sayısı arttıkça annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri azalmaktadır.

Aşağıda yer alan Tablo 4.19’da annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri ile annenin yaşı değişkeni arasındaki ilişkiye ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.19. Annelerin Aşırı Annelik Düzeyleri ile Annenin Yaşı Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Testi Sonuçları

Değişkenler	N	$\bar{x}$	ss	r	p
Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği Toplam Puan	451	130.410	24.671	-.093	.047*
Annenin Yaşı	451	35.313	4.886		

* < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.19’da görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı, ters yönlü ve çok zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($p<.05$;

$r=-.093$). Buna göre annelerin yaşları arttıkça aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri azalmaktadır.

Aşağıda yer alan Tablo 4.20’de annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri ile çocuğun yaşı değişkeni arasındaki ilişkiye ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.20. Annelerin Aşırı Annelik Düzeyleri ile Çocuğun Yaşı Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Testi Sonuçları

Değişkenler	N	$\bar{x}$	ss	r	p
Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği Toplam Puan	417	130.410	25.064	.302	.000*
Çocuğun Yaşı (ay olarak)	417	63.18	5.204		

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.20’de görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri ile çocukların yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($p<.01$; $r=.302$). Buna göre çocukların yaşları arttıkça annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri de artmaktadır.

Aşağıda yer alan Tablo 4.21’de annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar sunulmuştur. Varyansların homojenliği şartı sağlanamadığından ($p<.05$) Welch testi sonucu raporlanmıştır.

Tablo 4.21. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Anne Öğrenim Durumlarına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Welch Testi Sonuçları

Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği	Anne Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}$	Ss	Sd1	Sd2	p
Toplam Puan	İlkokul	37	148.216	16.665	5	165.482	.000*
	Ortaokul	62	134.564	24.958			
	Lise	70	121.700	23.262			
	Ön Lisans	79	118.418	17.356			
	Lisans	147	127.980	27.377			
	Lisansüstü	50	141.300	17.999			
	Toplam	445	129.391	24.657			

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.21’de görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri öğrenim durumlarına göre farklılıklar göstermektedir ($p<.01$).

Grup homojen dağılım göstermediğinden ($p<.05$) farklılıkların yönünü bulmak için Tamhane testi uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 4.22’de sunulmuştur.

Tablo 4.22. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Anne Öğrenim Durumlarına Göre Gösterdiği Farklılıkların Yönünü Bulmaya İlişkin Yapılan Tamhane Testi Sonuçları

Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği	Anne Öğrenim Durumu	$X_I - X_J$	p
Toplam Puan	Ortaokul	13.652**	.023**
	Lise	26.516*	.000*
	Ön Lisans	29.798*	.000*
	Lisans	20.237*	.000*
	Lisansüstü	6.916	.653
	İlkokul	-13.652**	.023**
	Lise	12.864**	.041**
	Ön Lisans	16.147*	.001*
	Lisans	6.585	.769
	Lisansüstü	-6.735	.796
	İlkokul	-26.516*	.000*
	Ortaokul	-12.864**	.041**
	Ön Lisans	3.282	.998
	Lisans	-6.279	.721
	Lisansüstü	-19.600*	.000*
	İlkokul	-29.798*	.000*
	Ortaokul	-16.147*	.001*
	Lise	-3.282	.998
	Lisans	-9.562**	.023**
	Lisansüstü	-22.882*	.000*
Toplam Puan	İlkokul	-20.237*	.000*
	Ortaokul	-6.585	.769
	Lise	6.279	.721
	Ön Lisans	9.562**	.023**
	Lisansüstü	-13.320*	.002*
	İlkokul	-6.916	.653
	Ortaokul	6.735	.796
	Lise	19.600*	.000*
	Ön Lisans	22.882*	.000*
	Lisans	13.320*	.002*

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

** < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.22’de görüldüğü üzere ilkokul mezunu annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri ortaokul, lise, ön lisans ve lisans mezunu annelere göre daha yüksek düzeyde çıkmıştır ($p_{\text{ilkokul,ortaokul}} < .05$; $X_I X_J = 13.652$; $ort_{\text{ilkokul}} > ort_{\text{ortaokul}}$; $p_{\text{ilkokul,lise}} < .01$; $X_I X_J = 26.516$; $ort_{\text{ilkokul}} > ort_{\text{lise}}$; $p_{\text{ilkokul,önlisans}} < .01$; $X_I X_J = 29.798$; $ort_{\text{ilkokul}} > ort_{\text{önlisans}}$; $p_{\text{ilkokul,lisans}} < .01$; $X_I X_J = 20.237$; $ort_{\text{ilkokul}} > ort_{\text{lisans}}$). Ortaokul mezunu annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri lise ve ön lisans mezunu annelere göre daha yüksek bulunmuştur ($p_{\text{ortaokul,lise}} < .05$; $X_I X_J = 12.864$; $ort_{\text{ortaokul}} > ort_{\text{lise}}$; $p_{\text{ortaokul,önlisans}} < .01$; $X_I X_J = 16.147$; $ort_{\text{ortaokul}} > ort_{\text{önlisans}}$). Lisans mezunu annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri ön lisans mezunu annelere göre yüksek bulunmuştur ($p_{\text{lisans,önlisans}} < .05$; $X_I X_J = 9.562$;

$ort_{lisans} > ort_{önlisans}$). Lisansüstü mezunu olan annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeylerinin lise, ön lisans ve lisans mezunu annelere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p_{lisansüstü,lise} < .01$; $X_I X_J = 19.600$; $ort_{lisansüstü} > ort_{lise}$; $p_{lisansüstü,önlisans} < .01$; $X_I X_J = 22.882$; $ort_{lisansüstü} > ort_{önlisans}$; $p_{lisansüstü,lisans} < .01$; $X_I X_J = 13.320$; $ort_{lisansüstü} > ort_{lisans}$).

Aşağıda yer alan Tablo 4.23'te annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin algıladıkları gelir düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.23. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Algıladıkları Gelir Düzeylerine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (Anova Testi) Sonuçları

Erken Çoc. Aşırı Annelik Ölçeği	Algılanan Gelir Düzeyi	N	$\bar{x}$	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Toplam Puan	Düşük	83	123.976	24.861	G.Arası	7312.604	2	3656.302	6.139	.002*
	Orta	244	133.447	24.537	G. İçi	256693.306	431	595.576		
	İyi	107	126.374	23.734	Toplam	264005.910	433			
	Toplam	434	129.892	24.692						

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.23'te görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri algıladıkları gelir düzeylerine göre farklılıklar göstermektedir ($p < .01$).

Grup homojen dağılım gösterdiğinden ($p > .05$) farklılıkların yönünü bulmak için Tukey testi uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 4.24'te sunulmuştur.

Tablo 4.24. Annelerin Aşırı Annelik Düzeylerinin Algıladıkları Gelir Düzeylerine Göre Gösterdiği Farklılıkların Yönünü Bulmaya İlişkin Yapılan Tukey Testi Sonuçları

Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği	Algılanan Gelir Düzeyi		$X_I - X_J$	p
Toplam Puan	Düşük	Orta	-9.471*	.007*
		İyi	-2.398	.780
	Orta	Düşük	9.471*	.007*
		İyi	7.073*	.034**
	İyi	Düşük	2.398	.780
		Orta	-7.073*	.034**

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

** < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.24'te görüldüğü üzere orta gelir düzeyinde bulunduklarını düşünen annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri düşük ve iyi gelir düzeyinde bulunduklarını düşünen annelere göre daha yüksek bulunmuştur ($p_{orta,düşük} < .01$; $X_I X_J = 9.471$; $ort_{orta} > ort_{düşük}$; $p_{orta,iyi} < .05$; $X_I X_J = 7.073$; $ort_{orta} > ort_{iyi}$).

4.3. Aşırı Annelik Davranışları Gösteren ve Göstermeyen Annelerin ve Çocuklarının Gelişimsel ve Davranışsal Özelliklerinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

4.3.1. Karma desenli tarama çalışmasına ilişkin nicel bulgular

Bu başlık altında aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin ve çocuklarının bazı gelişimsel ve davranışsal özelliklerinin incelendiği, nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı çalışmalar için yapılan analiz sonuçlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Aşağıda yer alan Tablo 4.25'te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği”nden aldıkları ortalama puanlara ilişkin normallik testi analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.25. “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği”nden Alınan Ortalama Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Değerler	Ölçek				
N	90	Başkalarına Odaklı	Göreve Yönelik	Baskınlık	Toplam
Normal Parametreler	X (ort)	27.544	19.211	12.356	59.111
	Ss	8.696	6.810	3.772	17.061
Kolmogorov Smirnov Z	P	.051	.054	.052	.200
Shapiro-Wilk		.001	.004	.001	.003

Tablo 4.25'te görüldüğü üzere, “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği” ile toplanmış olan verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonucuna göre, elde edilen puanlar normal dağılım göstermektedir ($p>.05$).

Tablo 4.26. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Okul Öncesi Rekabet Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi	N	Ort	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Toplam	Çocuktan Uzak	30	39.567	6.021	G.Arası	22932.156	2	11466.078		
	Uygun	30	59.100	5.985	G.İçi	2974.733	87	34.192	335.341	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	78.667	5.523	Toplam	25906.889	89			
Başkalarına Odaklı Rekabet	Çocuktan Uzak	30	17.467	3.277	G.Arası	5886.289	2	2943.144		
	Uygun	30	27.900	3.438	G.İçi	844.033	87	9.702	303.369	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	37.267	2.559	Toplam	6730.322	89			
Göreve Yönelik Rekabet	Çocuktan Uzak	30	11.733	2.196	G.Arası	3669.089	2	1834.544		
	Uygun	30	18.567	2.029	G.İçi	457.900	87	5.263	348.559	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	27.333	2.617	Toplam	4126.989	89			

Tablo 4.26 (Devam). Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği'nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Okul Öncesi Rekabet Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi	N	Ort	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Baskınlık	Çocuktan Uzak	30	10.367	3.429	G.Arası	208.822	2	104.411		
Korunumu	Uygun	30	12.633	3.316	G.İçi	1057.800	87	12.159	8.587	.000*
Hiyerarşisi	Aşırı Çocuk Odaklı	30	14.067	3.704	Toplam	1266.622	89			

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.26'da görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranışı düzeylerine göre çocuklarının genel rekabet, başkalarına odaklı rekabet, göreve yönelik rekabet ve baskınlık korunumu hiyerarşisi düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < .01$).

Grup homojen dağılım gösterdiğinden ($p > .05$) farklılıkların yönünü bulmak amacıyla Tukey testi uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 4.27'de sunulmuştur.

Tablo 4.27. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği'nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Okul Öncesi Rekabet Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi		X _i -X _j	p
Toplam Ölçek	Çocuktan Uzak	Uygun	-19.533	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-39.100	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	19.533	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-19.567	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	39.100	.000*
		Uygun	19.567	.000*
Başkalarına Yönelik Rekabet	Çocuktan Uzak	Uygun	-10.433	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-19.800	.000*
	Uygun	Çocuktan Uza	10.433	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-9.367	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	19.800	.000*
		Uygun	9.367	.000*
Göreve Yönelik Rekabet	Çocuktan Uzak	Uygun	-6.833	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-15.600	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	6.833	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-8.767	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	15.600	.000*
		Uygun	8.767	.000*
Baskınlık Korunumu Hiyerarşisi	Çocuktan Uzak	Uygun	-2.267	.036**
		Aşırı Çocuk Odaklı	-3.700	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	2.267	.036**
		Aşırı Çocuk Odaklı	-1.433	.255
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	3.700	.000*
		Uygun	1.433	.255

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

** < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.27’de görüldüğü üzere “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının genel rekabet, başkalarına yönelik rekabet, göreve yönelik rekabet ve baskınlık korunumu hiyerarşisi düzeyleri “çocuktan uzak” olanların çocuklarına göre daha yüksektir. Benzer şekilde “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının genel rekabet, başkalarına yönelik rekabet ve göreve yönelik rekabet düzeyleri de “uygun” annelerin çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 4.28’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”nden aldıkları ortalama puanlara ilişkin normallik testi analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.28. “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”nden Alınan Ortalama Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Ölçek	N	Normal Parametreler		Kolmogorov Smirnov Z	Shapiro-Wilk
		X (ort)	ss	p	
Toplam Ölçek	90	98.578	24.448	.148	.376
İletişim Kurma/Sosyal Performans	90	17.567	7.169	.089	.002
Öz-kontrol/Düşüncelilik	90	14.367	7.765	.000	.000
Atılganlık	90	16.556	7.333	.073	.000
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	90	17.244	6.919	.200	.006
Görev Yönelimi	90	16.433	7.367	.050	.000
Keşfetmekten Hoşlanma	90	16.411	7.391	.057	.000

Tablo 4.29’da görüldüğü üzere, “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” ile toplanmış olan verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonucuna göre, elde edilen puanlar normal dağılım göstermektedir ($p>.05$). Öz-kontrol/düşüncelilik alt boyutunda Kolmogorov-Smirnov değeri $p<.05$ olduğundan Basıklık-Çarpıklık değerleri incelenmiştir. Alt boyutun Basıklık-Çarpıklık değerleri .680 ve -1.146 olarak bulunmuştur. Söz konusu değerler (-1.5) ve (+1.5) değerleri arasında bulunduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Normal dağılım incelendikten sonra homojenlik testi yapılmıştır. “Öz-kontrol/Düşüncelilik”, “Atılganlık” ve “Görev Yönelimi” alt ölçeklerinde varyansların homojenliği de sağlandığı için Tek Faktörlü Varyans Analizi sonuçları raporlanmıştır. “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puan”, “İletişim Kurma/Sosyal Performans”, “Duygusal

İstikrar/Stresle Başa Çıkma”, “Keşfetmekten Hoşlanma” alt ölçeklerinde ise varyans homojenliği sağlanamadığı için Welch testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.29. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (Homojen Dağılım) ile Welch Testi (Homojen Olmayan Dağılım) Sonuçları

Tek Faktörlü Varyans Analizi										
Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi	N	Ort	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Öz-kontrol/ Düşüncelilik	Çocuktan Uzak	30	10.067	1.964	G.Arası	4915.8	2	2457.9		
	Uygun	30	24.767	2.674	G.İçi	451.1	87	5.185	474.035	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	8.267	2.132	Toplam	5366.9	89			
Atılganlık	Çocuktan Uzak	30	16.467	8.324	G.Arası	167.022	2	83.511		
	Uygun	30	18.267	7.110	G.İçi	4619.2	87	53.094	1.573	.213
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	14.933	6.280	Toplam	4786.222	89			
Görev Yönelimi	Çocuktan Uzak	30	16.700	8.175	G.Arası	115.267	2	57.633		
	Uygun	30	17.667	7.503	G.İçi	4714.833	87	54.193	1.063	.350
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	14.933	6.280	Toplam	4830.1	89			
Welch Testi										
Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi	N	Ort	ss		Sd1		Sd2		p
Toplam	Çocuktan Uzak	30	77.767	20.169						
	Uygun	30	120.267	18.141		2		55.591		.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	97.700	12.766						
İletişim Kurma/Sosyal Performans	Çocuktan Uzak	30	12.467	4.696						
	Uygun	30	26.167	2.601		2		54.929		.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	14.067	3.581						
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Çocuktan Uzak	30	9.733	2.434						
	Uygun	30	16.800	2.107		2		55.995		.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	25.200	3.537						
Keşfetmekten Hoşlanma	Çocuktan Uzak	30	12.333	5.182						
	Uygun	30	16.600	7.054		2		56.218		.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	20.300	7.625						

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.29’da görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranış düzeylerine göre çocuklarının Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık, Öz-kontrol/Düşüncelilik, İletişim Kurma/Sosyal Performans, Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma ve Keşfetmekten Hoşlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<.01$). Atılganlık ve Görev Yönelimi alt boyutlarında ise aşırı annelik davranış düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>.05$).

Homojen dağılım gösteren ($p>.05$) alt boyutlarda farklılık yönünü belirlemek için Tukey testi, homojen dağılım göstermeyen ($p<.05$) alt boyutlarda ve ölçek genel toplamında Tamhane testi kullanılmıştır.

Tablo 4.30. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Öz-kontrol/Düşüncelilik Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi		$X_I - X_J$	p
Öz-kontrol/ Düşüncelilik	Çocuktan Uzak	Uygun	-14.700	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	1.800	.008*
	Uygun	Çocuktan Uzak	14.700	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	16.500	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	-1.800	.008*
		Uygun	-16.500	.000*

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.30’da görüldüğü üzere “uygun” annelerin çocuklarının “Öz-Kontrol/Düşüncelilik” düzeyleri “çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” olanların çocuklarına göre daha yüksektir. “Çocuktan uzak” annelerin çocuklarının “Öz-Kontrol/Düşüncelilik” düzeyleri ise “aşırı çocuk odaklı” olanların çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.31. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği'nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puan, İletişim Kurma/Sosyal Performans, Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma, Keşfetmekten Hoşlanma Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tamhane Testi Sonuçları

Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi		$X_i - X_j$	p
Toplam	Çocuktan Uzak	Uygun	-42.500	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-19.933	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	42.500	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	22.567	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	19.933	.000*
		Uygun	-22.567	.000*
İletişim Kurma/Sosyal Performans	Çocuktan Uzak	Uygun	-13.700	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-1.600	.372
	Uygun	Çocuktan Uzak	13.700	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	12.100	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	1.600	.372
		Uygun	-12.100	.000*
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Çocuktan Uzak	Uygun	-7.067	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-15.467	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	7.067	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-8.400	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	15.467	.000*
		Uygun	8.400	.000*
Keşfetmekten Hoşlanma	Çocuktan Uzak	Uygun	-4.267	.030**
		Aşırı Çocuk Odaklı	-7.967	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	4.267	.030**
		Aşırı Çocuk Odaklı	-3.700	.159
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	7.967	.000*
		Uygun	3.700	.159

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

** < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.31’de görüldüğü üzere “uygun” annelerin çocuklarının sosyal-duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri “çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının sosyal-duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ise “çocuktan uzak” olanların çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.31’de görüldüğü gibi “uygun” annelerin çocuklarının “İletişim Kurma/Sosyal Performans” düzeyleri “çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” olanların çocuklarına göre daha yüksektir. “Çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının “İletişim Kurma/Sosyal Performans” düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 4.31’de görüldüğü üzere “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının “Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma” düzeyleri “çocuktan uzak” ve “uygun” olanların çocuklarına göre daha yüksektir. Benzer şekilde “uygun” annelerin çocuklarının “Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma” düzeyleri “çocuktan uzak” olanların çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.31’de görüldüğü gibi “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının “Keşfetmekten Hoşlanma” düzeyleri “çocuktan uzak” olanların çocuklarına göre daha yüksektir. Benzer şekilde “uygun” annelerin çocuklarının “Keşfetmekten Hoşlanma” düzeyleri “çocuktan uzak” olanlarınkine göre daha yüksek bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 4.32’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin “Anne Baba Stres Ölçeği”nden aldıkları ortalama puanlara ilişkin normallik testi analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.32. “Anne Baba Stres Ölçeği”nden Alınan Ortalama Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Değerler		Ölçek
N	90	Toplam
Normal Parametreler	X (ort)	40.033
	ss	14.381
Kolmogorov Smirnov Z		.074
Shapiro-Wilk	p	.003

Tablo 4.32’te görüldüğü üzere, “Anne Baba Stres Ölçeği” ile toplanmış olan verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonucuna göre, elde edilen puanlar normal dağılım göstermektedir ($p > .05$).

Tablo 4.33. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Anne Baba Stres Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Anne Baba Stres Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi	N	Ort	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
	Çocuktan Uzak	30	38.933	4.110	G.Arası	16488.600	2	8244.300		
Toplam	Uygun	30	24.033	5.340	G.İçi	1918.300	87	22.049	373.901	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	57.133	4.554	Toplam	18406.900	89			

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.33'te görüldüğü üzere, annelerin aşırı annelik davranış düzeylerine göre stres düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < .01$).

Grup homojen dağılım gösterdiğinden ($p > .05$) farklılıkların yönünü bulmak amacıyla Tukey testi uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 4.34'te sunulmuştur.

Tablo 4.34. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği'nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Anne Baba Stres Ölçeği Toplam Puanları arasındaki Farklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Anne Baba Stres Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi		$X_i - X_j$	p
Toplam	Çocuktan Uzak	Uygun	14.900	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-18.200	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	-14.900	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-33.100	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	18.200	.000*
		Uygun	33.100	.000*

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.34'te görüldüğü üzere “aşırı çocuk odaklı” annelerin stres düzeyleri “çocuktan uzak” ve “uygun” annelerinkine göre daha yüksektir. “Çocuktan uzak” annelerin stres düzeyleri ise “uygun” annelerinkine göre daha yüksek bulunmuştur.

“Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği” 90 anne ve çocuğundan oluşan örneklem grubu içerisindeki toplam 40 çocuğa uygulanabildiği için bu ölçekten elde edilen verilerin fark analizinde non-parametrik testlerden biri olan Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 4.35'te uygulanan analiz sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo 4.35. “Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği”nden Alınan Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi	N	Sıra ort.	sd	X^2	p
Sınıflama	Çocuktan Uzak	13	14.04	2	7.345	.025*
	Uygun	14	25.36			
	Aşırı Çocuk Odaklı	13	21.73			
Ölçme	Çocuktan Uzak	13	18.62	2	1.172	.557
	Uygun	14	19.86			
	Aşırı Çocuk Odaklı	13	23.08			
Gözlem	Çocuktan Uzak	13	17.19	2	1.987	.370
	Uygun	14	21.57			
	Aşırı Çocuk Odaklı	13	22.65			
Çıkarım Yapma	Çocuktan Uzak	13	19.77	2	.396	.820
	Uygun	14	21.86			
	Aşırı Çocuk Odaklı	13	19.77			

Tablo 4.35 (Devam). “Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği”nden Alınan Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi	N	Sıra ort.	sd	X ²	p
Tahmin	Çocuktan Uzak	13	17.88	2	1.323	.516
	Uygun	14	21.71			
	Aşırı Çocuk Odaklı	13	21.81			
Toplam	Çocuktan Uzak	13	12.96	2	8.298	.016*
	Uygun	14	24.36			
	Aşırı Çocuk Odaklı	13	23.88			

* < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.35’te görüldüğü üzere çocukların sınıflama becerileri ve genel temel beceri düzeyleri annelerin aşırı annelik davranışı düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < .05$).

Gruptaki istatistiksel farklılıkların yönünü bulmak için Tamhane testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki Tablo 4.36’da sunulmuştur.

Tablo 4.36. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği’nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Çocukların Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği’nden Aldıkları Toplam Puan ve Sınıflama Alt Ölçeği Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tamhane Testi Sonuçları

Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi		X _i -X _j	p
Sınıflama	Çocuktan Uzak	Uygun	-.923	.014*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-.615	.181
	Uygun	Çocuktan Uzak	.923	.014*
		Aşırı Çocuk Odaklı	.308	.713
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	.615	.181
		Uygun	-.308	.713
Toplam	Çocuktan Uzak	Uygun	-1.676	.019*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-1.538	.035*
	Uygun	Çocuktan Uzak	1.676	.019*
		Aşırı Çocuk Odaklı	.137	.996
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	1.538	.035
		Uygun	-.137	.996

* < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.36’da görüldüğü üzere “uygun” annelerin çocuklarının sınıflama becerisi düzeyleri “çocuktan uzak” annelerin çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur. “Uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının temel beceri düzeyleri ise “çocuktan uzak” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir.

Aşağıda yer alan Tablo 4.37’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının “Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği”nden aldıkları ortalama puanlara ilişkin normallik testi analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.37. “Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği”nden Alınan Ortalama Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Değerler		Ölçek			
N	90	Kavgacı-Saldırgan	Endişeli-Ağlamaklı	Aşırı Hareketli-Dikkatsiz	Toplam
Normal Parametreler	X (ort)	11.800	12.567	3.456	41.911
	ss	5.965	6.815	1.478	7.725
Kolmogorov Smirnov Z		.050	.087	.000	.195
Shapiro-Wilk	p	.004	.012	.000	.004

Tablo 4.37’de görüldüğü üzere, “Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği” ile toplanmış olan verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonucuna göre, elde edilen puanlar normal dağılım göstermektedir ($p > .05$). “Aşırı Hareketli-Dikkatsiz” alt boyutunda Kolmogorov-Smirnov değeri $p < .05$ olduğundan Basıklık-Çarpıklık değerleri incelenmiştir. Alt boyutun Basıklık-Çarpıklık değerleri (.067) ve (-.793) olarak bulunmuştur. Söz konusu değerler (-1.5) ve (+1.5) değerleri arasında bulunduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Normal dağılım incelendikten sonra homojenlik testi yapılmıştır. Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği Toplam Puan, Kavgacı-Saldırgan ve Aşırı Hareketli-Dikkatsiz alt ölçeklerinde varyansların homojenliği de sağlandığı için Tek Faktörlü Varyans Analizi sonuçları raporlanmıştır. Endişeli-Ağlamaklı alt ölçeğinde ise varyans homojenliği sağlanamadığı için Welch testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 4.38. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği'nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (Homojen Dağılım) ile Welch Testi (Homojen Olmayan Dağılım) Sonuçları

Tek Faktörlü Varyans Analizi										
Davranış Sorunları Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi	N	Ort	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Toplam	Çocuktan Uzak	30	50.700	2.667	G.Arası	4718.156	2	2359.078		
	Uygun	30	32.967	2.658	G.İçi	593.133	87	6.818	346.026	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	42.067	2.504	Toplam	5311.289	89			
Kavgacı-Saldırgan	Çocuktan Uzak	30	18.400	3.359	G.Arası	1992.467	2	996.233		
	Uygun	30	7.767	4.006	G.İçi	1173.933	87	13.493	73.831	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	9.233	3.626	Toplam	3166.400	89			
Aşırı Hareketli-Dikkatsiz	Çocuktan Uzak	30	4.900	1.062	G.Arası	95.556	2	47.778		
	Uygun	30	2.567	1.006	G.İçi	98.767	87	1.135	42.086	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	2.900	1.125	Toplam	194.322	89			
Welch Testi										
Davranış Sorunları Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi	N	Ort	ss		Sd1		Sd2		p
Endişeli-Ağlamaklı	Çocuktan Uzak	30	14.133	2.909						
	Uygun	30	4.933	2.728		2		55.439		.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	30	18.633	5.075						

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.38'de görüldüğü üzere annelerin aşırı annelik davranış düzeylerine göre çocuklarının Davranış Sorunları, Kavgacı-Saldırgan, Aşırı Hareketli-Dikkatsiz ve Endişeli-Ağlamaklı olma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p < .01$).

Homojen dağılım gösteren ($p > .05$) ölçek genel toplamında ve alt boyutlarda farklılık yönünü belirlemek için Tukey testi, homojen dağılım göstermeyen ($p < .05$) alt boyut için Tamhane testi kullanılmıştır.

Tablo 4.39. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği'nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği Kavgacı-Saldırgan, Aşırı Hareketli-Dikkatsiz Alt Ölçek Puanları ve Ölçek Genel Toplam Arasındaki Farklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi		$X_i - X_j$	p
Toplam	Çocuktan Uzak	Uygun	17.733	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	8.633	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	-17.733	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-9.100	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	-8.633	.000*
		Uygun	9.100	.000*
Kavgacı-Saldırgan	Çocuktan Uzak	Uygun	10.633	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	9.166	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	-10.633	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-1.466	.275
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	-9.166	.000*
		Uygun	1.466	.275
Aşırı Hareketli-Dikkatsiz	Çocuktan Uzak	Uygun	2.333	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	2.000	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	-2.333	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-.333	.450
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	-2.000	.000*
		Uygun	.333	.450

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.39'da görüldüğü üzere “çocuktan uzak” annelerin çocuklarının davranış sorunları düzeyleri “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının davranış sorunları düzeyleri ise “uygun” annelerin çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.39'da görüldüğü gibi “çocuktan uzak” annelerin çocuklarının “Kavgacı-Saldırgan” olma ve “Aşırı Hareketlilik-Dikkatsizlik” düzeyleri “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir.

Tablo 4.40. Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği'nden Alınan Puanlara Göre Aşırı Annelik Davranış Düzeyleri ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği Endişeli-Ağlamaklı Alt Ölçek Toplam Arasındaki Farklara İlişkin Tamhane Testi Sonuçları

Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği	Aşırı Annelik Düzeyi		$X_i - X_j$	p
Endişeli-Ağlamaklı	Çocuktan Uzak	Uygun	9.200	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-4.500	.000*
	Uygun	Çocuktan Uzak	-9.200	.000*
		Aşırı Çocuk Odaklı	-13.700	.000*
	Aşırı Çocuk Odaklı	Çocuktan Uzak	4.500	.000*
		Uygun	13.700	.000*

* < 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.40'ta görüldüğü üzere, “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının “Endişeli-Ağlamaklı” olma düzeyleri “uygun” ve “çocuktan uzak” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. “Çocuktan uzak” annelerin çocuklarının “Endişeli-Ağlamaklı” olma düzeyleri ise “uygun” annelerin çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur.

4.3.2. Karma desenli tarama çalışmasına ilişkin nitel bulgular

4.3.2.1. Öğretmenlerin görüşlerine göre aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin ve çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerine ilişkin bulgular

Bu bölümde aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin ve çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerinin öğretmen görüşlerine göre nitel yöntemle incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 4.41’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının günlük rutinlerde öğretmenlerine ihtiyaç duydukları durumlara ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.41. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Günlük Rutinlerde Öğretmenlerine İhtiyaç Duydukları Durumlara İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Günlük rutinlerde çocukların öğretmenlerine ihtiyaç duydukları durumlara ilişkin elde edilen sonuçlar</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
İhtiyaç duymama	10	10	4
Etkinlik zamanları	8	4	7
Motor beceri gerektiren faaliyetler	1	-	2
Özbakım becerileri	5	2	8
Arkadaşlarıyla sorun yaşama	10	6	11
Yönergeleri anlayıp uygulama	4	3	2

Tablo 4.41 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 10’u günlük rutinlerde öğretmen desteğine ihtiyaç duymamakta iken; 10’u arkadaşlarıyla sorun yaşamada, 8’i etkinlik zamanlarında, 5’i özbakım becerilerinde, 4’ü yönergeleri anlayıp uygulamada, 1’i motor beceri gerektiren faaliyetlerde öğretmen desteğine ihtiyaç duymaktadır. Uygun annelerin çocuklarının 10’u günlük rutinlerde öğretmen desteğine ihtiyaç duymamakta iken; 6’sı arkadaşlarıyla sorun yaşamada, 4’ü etkinlik zamanlarında, 3’ü yönergeleri anlayıp uygulamada, 2’si özbakım becerilerinde

öğretmen desteğine ihtiyaç duymaktadır. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 11'i arkadaşlarıyla sorun yaşamada, 8'i özbakım becerilerinde, 7'si etkinlik zamanlarında, 2'si motor beceri gerektiren faaliyetlerde, 2'si yönergeleri anlayıp uygulamada öğretmen desteğine ihtiyaç duymakta iken; 4'ü öğretmen desteğine ihtiyaç duymamaktadır.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Okuma yazma gibi etkinliklerde, arkadaşlarıyla sosyal ilişkilerde.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Özbakım becerilerinde ve motor gelişimde.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Arkadaşlarıyla iletişimde sorun yaşamada.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Etkinliklerin süresi ile ilgili sorun yaşadığında, burun temizliği vb. özbakım gereksinimleri için temizliği sağlaması hatırlatılıyor.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Yapboz oyunlarında destek ister.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Genellikle kendi işlerini halledebiliyor. Giyinirken, soyunurken, bir şey taşıırken.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.42’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının eğitim faaliyetlerine kendilerinin karar verdikleri durumlardaki davranışlarına ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.42. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Eğitim Faaliyetlerine Kendilerinin Karar Verdikleri Durumlardaki Davranışlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların eğitim faaliyetlerine kendisinin karar verdiği durumlardaki davranışları</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Yönlendirilmeye ihtiyaç duymama	12	13	7
Öğretmenden yardım isteme	5	3	11
Grupla oyun kurma	7	12	5
Kolay tamamlanacak faaliyetleri seçme	3	-	2
Gruba katılmada çekimserlik	4	2	7
Yalnız kalmayı tercih etme	3	1	6
Kararsızlık	-	2	2

Tablo 4.42 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 12'si eğitim faaliyetlerine kendilerinin karar verdikleri durumlarda yönlendirilmeye ihtiyaç duymamakta iken; 7'si gruba oyun kurma, 5'i öğretmenden yardım isteme, 4'ü gruba katılmada çekimserlik, 3'ü kolay tamamlanacak faaliyetleri seçme, 3'ü yalnız kalmayı tercih etme davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 13'ü eğitim faaliyetlerine kendilerinin karar verdikleri durumlarda yönlendirilmeye ihtiyaç duymamakta iken; 12'si gruba oyun kurma, 3'ü öğretmenden yardım isteme, 2'si gruba katılmada çekimserlik, 2'si kararsızlık, 1'i yalnız kalmayı tercih etme davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 11'i öğretmenden yardım isteme, 7'si gruba katılmada çekimserlik, 6'sı yalnız kalmayı tercih etme, 5'i gruba oyun kurma, 2'si kolay tamamlanacak faaliyetleri seçme, 2'si kararsızlık davranışları göstermekte iken; 7'si eğitim faaliyetlerine kendilerinin karar verdikleri durumlarda yönlendirilmeye ihtiyaç duymamaktadır.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Yalnız olmayı sever. Bir gruba dahil olup oynamaya çekinir.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Kendisi isteğine göre karar verir.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Kendisi karar verir ama kararlarını çok değiştirir. Biraz kararsızlığı var.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Genelde oyun kurucu rolündedir. Olumlu uyumlu ve aktiftir. Bana ihtiyaç duymaz”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Etkinliklerde arkadaşlarıyla grup olarak bir şeyler yapmaktan kaçınıyor, benden yardım ister.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Kendi seçimlerini yapabilir.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.43'te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının eğitim sürecindeki etkinliklere katılım durumlarına ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.43. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Eğitim Sürecindeki Etkinliklere Katılım Durumlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

Eğitim sürecindeki etkinliklere çocukların katılım durumları			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
İstekli katılma	21	20	13
Sessiz etkinliklerde sıkılma	4	5	5
Motivasyona ihtiyaç duyma	5	-	8
Etkinlikleri yorucu bulma	1	2	2
Değişken davranışlar gösterme	2	3	4
Önerilerde bulunma	3	5	-
Zorlayıcı etkinliklerden kaçınma	4	1	7

Tablo 4.43 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 21'i eğitim sürecindeki etkinliklere istekli katılmakta iken; 5'i motivasyona ihtiyaç duyma, 4'ü sessiz etkinliklerde sıkılma, 4'ü zorlayıcı etkinliklerden kaçınma, 3'ü öneride bulunma, 2'si değişken davranışlar gösterme, 1'i etkinlikleri yorucu bulma davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 20'si eğitim sürecindeki etkinliklere istekli katılmakta iken; 5'i sessiz etkinliklerde sıkılma, 5'i önerilerde bulunma, 3'ü değişken davranışlar gösterme, 2'si etkinlikleri yorucu bulma, 1'i zorlayıcı etkinliklerden kaçınma davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 13'ü eğitim sürecindeki etkinliklere istekli katılmakta iken; 8'i motivasyona ihtiyaç duyma, 7'si zorlayıcı etkinliklerden kaçınma, 5'i sessiz etkinliklerde sıkılma, 4'ü değişken davranışlar gösterme, 2'si etkinlikleri yorucu bulma davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: "İstekli katılıyor ama aynı zamanda etkinlikleri yorucu bulduğu da çok sık oluyor."

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: "Genellikle eğitim faaliyetlerine uyum sağlıyor. Hatta bazen başka oyunlar oynamayı öneriyor."

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: "Genelde gönüllü istekle katılır ama zorlandığı etkinlikleri yapmak istemez. Bahane bulur."

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: "Bazen istekli, bazen isteksiz."

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: "Etkinliklere olumlu katılım sağlıyor."

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: "Bazen çok istekli oluyor bazense zorlayarak yapıyor."

Aşağıda yer alan Tablo 4.44'te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının sınıf ortamında iletişim özelliklerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.44. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Sınıf Ortamında İletişim Özelliklerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Sınıf ortamında iletişim özellikleri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Belirli arkadaşlarla iletişim kurma	4	2	7
Sağlıklı-aktif iletişim	14	20	13
Öğretmenden destek isteme	4	1	6
Yardımsaver olma	3	2	2
Uyumsuzluk	3	3	6
Yalnız kalma isteği	1	2	4
İletişimi sürdürmemeye	4	1	4

Tablo 4.44 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 14'ü sağlıklı-aktif iletişim özellikleri gösterir iken; 4'ü belirli arkadaşlarla iletişim kurma, 4'ü öğretmenden destek isteme, 4'ü iletişimi sürdürmemeye, 3'ü yardımsaver olma, 3'ü uyumsuzluk, 1'i yalnız kalma isteği davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 20'si sağlıklı-aktif iletişim özellikleri gösterir iken; 3'ü uyumsuzluk, 2'si belirli arkadaşlarla iletişim kurma, 2'si yardımsaver olma, 2'si yalnız kalma isteği, 1'i öğretmenden destek isteme, 1'i iletişimi sürdürmemeye davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 13'ü sağlıklı-aktif iletişim özellikleri gösterir iken; 7'si belirli arkadaşlarla iletişim kurma, 6'sı öğretmenden destek isteme, 6'sı uyumsuzluk, 4'ü yalnız kalma isteği, 4'ü iletişimi sürdürmemeye, 2'si yardımsaver olma davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Paylaşımcı ve saygılı gayet iyi iletişimi vardır.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Arkadaşlarını çok sever fakat sınıftaki diğer çocuklar tarafından bazı durumlarda dışlanır. Uyumsuzluk yaşayabiliyor. Öyle olunca benden yardım bekler.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “İletişimde açık ve anlaşılır bir dil kullanır. Yardım etmeyi sever. Olumlu ilişkiler kurar ve sürdürür.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “İletişimi zayıf. Dil ve konuşmada problemleri var. Bu nedenle sadece 2 arkadaşı var. Diğerleriyle oynamak istemiyor.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Arkadaşlık kuruyor ama arkadaşlarıyla arası çabuk bozuluyor. Yalnız oynamayı daha çok seviyor.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Tüm arkadaşları tarafından sevildiği için tüm çocuklarla iyi bir iletişimi var.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.45’te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında gösterdikleri tepkilere ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.45. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Saldırgan Bir Davranışa Maruz Kaldıklarında Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında gösterdikleri tepkiler</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Sessiz kalma/tepki vermeme	5	-	1
Öğretmenden yardım isteme	12	10	10
Üzülme-ağlama	5	6	7
Fiziksel saldırganlıkla karşılık verme	4	2	9
Sözel saldırganlıkla karşılık verme	1	2	3
Konuşarak çözmeye çalışma	-	9	4

Tablo 4.45 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 12’si saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında öğretmenden yardım isteme davranışı gösterir iken; 5’i sessiz kalma/tepki vermeme, 5’i üzülme-ağlama, 4’ü fiziksel saldırganlıkla karşılık verme, 1’i sözel saldırganlıkla karşılık verme davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 10’u saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında öğretmenden yardım isterken; 9’u konuşarak çözmeye çalışma, 6’sı üzülme-ağlama, 2’si fiziksel saldırganlıkla karşılık verme, 2’si sözel saldırganlıkla karşılık verme davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 10’u öğretmenden yardım isteme, 9’u fiziksel saldırganlıkla karşılık verme, 7’si üzülme-ağlama, 4’ü konuşarak çözmeye çalışma, 3’ü sözel saldırganlıkla karşılık verme, 1’i sessiz kalma/tepki vermeme davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Karşılık vermez. Sessiz kalır, içine kapanık bir çocuk.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Savunma sözcükleri kullanır. Bağırarak kızabilir.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “O da arkadaşına vurur maalesef.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Rahatsız olduğunu ifade eder anlatır. Aynı şekilde şiddetle karşılık vermez. Bazen de benden yardım ister.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Ağlar. Bana söyler yani öğretmenine.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Bazen sesini yükseltir kızar. Bazen de bağırmaması vurmaması gerektiğini söyler.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.46’da “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının stres yaratan durumlarda gösterdikleri tepkilere ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.46. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Stres Yaratan Durumlarda Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Sakin karşılama	10	12	4
Ebeveyne tepki gösterme	3	3	9
Panik yapma	3	6	7
Üzülme	2	3	3
Umursamama	8	2	1

Tablo 4.46 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 10’u stres yaratan durumlarda sakin karşılama davranışı gösterir iken; 8’i umursamama, 3’ü ebeveyne tepki gösterme, 3’ü panik yapma, 2’si üzülme davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 12’si stres yaratan durumlarda sakin karşılama davranışı gösterir iken; 6’sı panik yapma, 3’ü ebeveyne tepki gösterme, 3’ü üzülme, 2’si umursamama davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 9’u stres yaratan durumlarda ebeveyne tepki gösterme davranışı gösterir iken; 7’si panik yapma, 4’ü sakin karşılama, 3’ü üzülme, 1’i umursamama davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Sorunsuz bir şekilde bekleyebilir.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Üzgün oluyor.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Endişeli olur panik yapar. Sonra biz anlatınca biraz sakinleşiyor.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Çok heyecanlanır ağlar. Sakinleşmekte zorlanır.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Sinirlenerek bize tepki gösterir. Agresif olabilir.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Stresli olmaz sakindir.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.47’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının duygularını ifade etme biçimlerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.47. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Duygularını İfade Etme Biçimlerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların duygularını ifade etme biçimleri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Uygun yollarla beden dili ile ifade etme	13	14	10
Uygun yollarla sözel şekilde ifade etme	12	15	11
Duygularını belli etmekten kaçınma	8	1	2
Abartılı/aşırı davranışlar gösterme	3	4	8

Tablo 4.47 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 13’ü duygularını uygun yollarla beden dili ile ifade etmekte iken; 12’si uygun yollarla sözel şekilde ifade etme, 8’i duygularını belli etmekten kaçınma davranışları göstermekte, 3’ü duygularını abartılı/aşırı davranışlar göstererek ifade etmektedir. Uygun annelerin çocuklarının 15’i duygularını uygun yollarla sözel şekilde ifade etmekte iken; 14’ü uygun yollarla beden dili ile ifade etmekte, 4’ü duygularını abartılı/aşırı davranışlar göstererek ifade etmekte, 1’i duygularını belli etmekten kaçınma davranışı sergilemektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 11’i duygularını uygun yollarla sözel şekilde ifade etmekte iken; 10’u uygun yollarla beden dili ile ifade etmekte, 8’i abartılı/aşırı davranışlar göstermekte, 2’si duygularını belli etmekten kaçınma davranışında bulunmaktadır.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Üzülünce surat asar ağlar, sevinince gülümser, heyecanlanınca sabırsızca davranıyor.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Bazen sessizleşir. Duygularını anlayamayız.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Ağlayarak. Bazen sınıftan kaçıyor.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Duygularını dengeli ifade eder anlatır.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “İletişim kurarak.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Olması gerekenden çok daha heyecanlı. Kızdığında da öyle oluyor.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.48’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının odaklanma ve dikkat becerilerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.48. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Odaklanma ve Dikkat Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların odaklanma ve dikkat becerileri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Yaşının düzeyine uygun odaklanma ve dikkat becerileri	12	16	12
Sık sık dikkat dağınıklığı yaşama	6	4	7
Dikkat ve odaklanma gerektiren etkinlikleri destekle tamamlayabilme	5	3	4
Dikkat ve odaklanma gerektiren etkinliklerden sıkılma	4	6	9

Tablo 4.48 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 12’si yaşının düzeyine uygun odaklanma ve dikkat becerileri gösterir iken; 6’sı sık sık dikkat dağınıklığı yaşamakta, 5’i dikkat ve odaklanma gerektiren etkinlikleri destekle tamamlayabilmekte, 4’ü dikkat ve odaklanma gerektiren etkinliklerden sıkılma davranışı göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 16’sı yaşının düzeyine uygun odaklanma ve dikkat becerileri gösterir iken; 6’sı dikkat ve odaklanma gerektiren etkinliklerden sıkılma davranışı göstermekte, 4’ü sık sık dikkat dağınıklığı yaşamakta, 3’ü dikkat ve odaklanma gerektiren etkinlikleri destekle tamamlayabilmektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 12’si yaşının düzeyine uygun odaklanma ve dikkat becerileri gösterir iken; 9’u dikkat ve odaklanma gerektiren etkinliklerden sıkılma davranışı göstermekte, 7’si sık sık dikkat dağınıklığı yaşamakta, 4’ü dikkat ve odaklanma gerektiren etkinlikleri destekle tamamlayabilmektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Yaşına göre gayet iyi beceriler sergiliyor.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Odaklanır ve etkinliğin sonuna kadar düzgün yapma çabası gösterir ancak oldukça sıkıcı buluyor.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Dikkatli şekilde tamamlar.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Yapamadığından değil ama önemsemez. O yüzden dikkati hep dağılır.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Çizgi çalışmasında çok sıkılıyor ve dikkati pek yok. Genelde tamamlayamıyor.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Yaştlarına oranla biraz düşük. Destek verince yapıyor.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.49’da “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının grup çalışmalarındaki davranışlarına ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.49. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Grup Çalışmalarındaki Davranışlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların grup çalışmalarındaki davranışları</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Lideri takip etme	7	5	1
Gerektiğinde liderlik üstlenme	4	6	3
Gruba uyum sağlama	12	14	11
Grupta baskın davranışlar gösterme	1	-	5
Herhangi bir gruba dahil olmak istememe	5	2	7
Yetişkin yönlendirmesine ihtiyaç duyma	7	4	5
Kurallara uymakta güçlük çekme	2	2	3

Tablo 4.49 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 12’si grup çalışmalarında gruba uyum sağlamakta iken; 7’si lideri takip etme, 7’si yetişkin yönlendirmesine ihtiyaç duyma, 5’i herhangi bir gruba dahil olmak istememe, 4’ü gerektiğinde liderlik üstlenme, 2’si kurallara uymakta güçlük çekme, 1’i grupta baskın davranışlar gösterme davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 14’ü grup çalışmalarında gruba uyum sağlamakta iken; 6’sı gerektiğinde liderlik üstlenme, 5’i lideri takip etme, 4’ü yetişkin yönlendirmesine ihtiyaç duyma, 2’si kurallara uymakta güçlük çekme, 2’si herhangi bir gruba dahil olmak istememe davranışları sergilemektedir. Aşırı

çocuk odaklı annelerin çocuklarının 11'i grup çalışmalarında gruba uyum sağlamakta iken; 7'si herhangi bir gruba dahil olmak istememe, 5'i grupta baskın davranışlar gösterme, 5'i yetişkin yönlendirmesine ihtiyaç duyma, 3'ü gerektiğinde liderlik üstlenme, 3'ü kurallara uymakta güçlük çekme, 1'i lideri takip etme davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Grubun liderliğini fazla üstlenmez grup liderini takip eder. Diğer çocuklara üstünlük kurma ve sözünü geçirme vb. davranışlara rastlanır. Bazen benim yönlendirmeme ihtiyaç duyuyor.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Gruba uyum gösterir. Liderliği üstlenebilir.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Kurallara uymakta zorlanır.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Uyumlu ve yapıcı bir tutum gösterir. Liderdir.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Grup arkadaşlarını yönlendirmek ister. Herkes onun istediğini yapsın istiyor. Öyle olmadığı için gruplarda yer almak istemiyor ben yardımcı oluyorum.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Gruba uyum sağlamaya çalışır.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.50’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde gösterdikleri tepkilere ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.50. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının İstedikleri Bir Şeyi Yapmalarına İzin Verilmediğinde Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde gösterdikleri tepkiler</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Durumu kabullenme	12	5	5
Küsme-üzülme	9	8	5
Mantıklı açıklama bekleme	13	17	12
Israr etme	5	9	11
Sinirlenme-ağlama	6	7	10

Tablo 4.50 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 13’ü istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde mantıklı açıklama

beklemekte iken; 12'si durumu kabullenme, 9'u küsme-üzülme, 6'sı sinirlenme-ağlama, 5'i ısrar etme davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 17'si istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde mantıklı açıklama beklemekte iken; 9'u ısrar etme, 8'i küsme-üzülme, 7'si sinirlenme-ağlama, 5'i durumu kabullenme davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 12'si istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde mantıklı açıklama beklemekte iken; 11'i ısrar etme, 10'u sinirlenme-ağlama, 5'i durumu kabullenme, 5'i küsme-üzülme davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Önce nedenini sorar öğrenir. Ama ısrarcı bir şekilde istemeye devam eder.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Kabullenir peki der, itiraz etmez, uyumludur.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Sebebini merak eder. Anlatınca anlayışla karşılar.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Çok üzülür. Biraz küser istediğini yaptırmaya çalışır. Hiçbir şey değişmeyince kabullenir.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Bazen küser. Sözlü olarak itiraz eder. Bazen sinirlenip ağlıyor, yaptırmaya çalışıyor.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Ama diye itiraz eder. İsrarcı olabiliyor.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.51’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının büyük kas becerilerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.51. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Büyük Kas Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların büyük kas becerileri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Yaşının gerektirdiği düzey	21	24	19
İp atlamada zorluk çekme	1	-	3
Yetişkin desteğine ihtiyaç duyma	3	4	4
Merdiven inememe	2	-	1
Büyük kas koordinasyon becerileri zayıf	3	2	3

Tablo 4.51 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 21’inin büyük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 3’ü bu konuda

yetişkin desteğine ihtiyaç duymakta, 3'ünün büyük kas koordinasyon becerileri zayıf durumdadır. Çocuktan uzak annelerin çocuklarının 2'si merdiven inememe davranışı göstermekte ve 1'i de ip atlamada zorluk çekmektedir. Uygun annelerin çocuklarının 24'ünün büyük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 4'ü bu konuda yetişkin desteğine ihtiyaç duymakta, 2'sinin ise büyük kas koordinasyon becerileri zayıf durumdadır. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 19'unun büyük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 4'ü bu konuda yetişkin desteğine ihtiyaç duymakta ve 3'ünün ise büyük kas koordinasyon becerileri zayıf durumdadır. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 3'ü ip atlamada zorluk çekmekte iken; 1'i merdiven inememe davranış göstermektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Büyük kas gelişimi beklenen düzeyde değil.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “İp atlama, top oynama orta düzeyde. Koşma, zıplama iyi düzeyde.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Büyük kas becerilerinde çeviklik biraz daha desteklenmeli.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Oldukça iyidir.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Yaşının gerektirdiği düzeydedir.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Bazı hareketleri yetişkin desteğiyle yapabiliyor. Oyunlarda mesela gözlemliyorum.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.52’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının küçük kas becerilerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.52. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Küçük Kas Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Yaşının gerektirdiği düzey	19	23	22
Küçük kas koordinasyon becerileri zayıf	3	-	3
Yapboz tamamlamada zorluk çekme	-	-	1
Masa başı etkinliklerde isteksiz olma	1	1	-
Yetişkin desteğine ihtiyaç duyma	2	1	3

Tablo 4.52 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 19'unun küçük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 3'ünün küçük kas koordinasyon becerileri zayıf durumda, 2'si bu konuda yetişkin desteğine ihtiyaç duymakta ve 1'i masa başı etkinliklerde isteksiz olma davranışı sergilemektedir. Uygun annelerin çocuklarının 23'ünün küçük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 1'i bu konuda yetişkin desteğine ihtiyaç duymakta, 1'i de masa başı etkinliklerde isteksiz olma davranışı göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 22'sinin küçük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 3'ünün küçük kas koordinasyon becerileri zayıf durumda, 3'ü bu konuda yetişkin desteğine ihtiyaç duymakta, 1'i de yapboz tamamlamada zorluk çekme davranışı sergilemektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Daha kontrollü olabilir ama çok özenerek yapmıyor. Masa başında oturduğu etkinliklerden sıkılıyor.”

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Küçük kas gelişimi beklenen düzeyde değil, geliştirilmesi lazım.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Yaşının gelişimine uygun becerilere sahiptir.”

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Çok becerikli ve yaratıcılığı yüksek bir çocuktur.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Yapamadığını söyleyip benden yardım istediği zamanlar oluyor. Özellikle yapboz oynarken epey zayıf.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Oldukça iyi seviyede.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.53'te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin öğretmenlerden çocuklarıyla ilgili beklenti ve taleplerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.53. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Öğretmenlerden Çocuklarıyla İlgili Beklenti ve Taleplerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Annelerin öğretmenlerden çocuklarıyla ilgili beklenti ve talepleri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Beklentisiz/talepsiz	14	11	10
Sorunlara konuşarak ortak çözüm bulma	6	13	9
Çocuğun sosyalleşmesine yardımcı olma	3	3	3
Öz bakım becerileri konusunda çocuğa destek olma	2	2	5
Çocuğun ortama uyum sağlamasına destek olma	3	2	-
Çocukla ilgili bilgilendirme mesajları gönderme	-	-	5

Tablo 4.53 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre çocuktan uzak annelerin 14'ünün öğretmenden çocuğuyla ilgili beklenti ve talepleri bulunmaz iken; 6'sı sorunlara konuşarak ortak çözüm bulma davranışı göstermektedir. Çocuktan uzak annelerin 3'ü öğretmenden çocuğunun sosyalleşmesine yardımcı olmasını, 3'ü çocuğunun ortama uyum sağlamasına destek olmasını ve 2'si öz bakım becerileri konusunda çocuğuna destek olmasını beklemektedir. Uygun annelerin 11'inin öğretmenden çocuğuyla ilgili beklenti ve talepleri bulunmaz iken; 13'ü sorunlara konuşarak ortak çözüm bulma davranışı göstermektedir. Uygun annelerin 3'ü öğretmenden çocuğunun sosyalleşmesine yardımcı olmasını, 2'si çocuğunun ortama uyum sağlamasına destek olmasını ve 2'si öz bakım becerileri konusunda çocuğuna destek olmasını beklemektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin 10'unun öğretmenden çocuğuyla ilgili beklenti ve talepleri bulunmaz iken; 9'u sorunlara konuşarak ortak çözüm bulma davranışı göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin 5'i öğretmenden çocuğuyla ilgili bilgilendirme mesajları göndermesini, 5'i öz bakım becerileri konusunda çocuğuna destek olmasını ve 3'ü çocuğunun sosyalleşmesine yardımcı olmasını beklemektedir.

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: "Pek bir talebi yok çocuğuyla ilgili. Hatta hiç yok."

Çocuktan uzak annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: "Aralıklarla oluyor. İletişime geçiyorum, beraber çözüm yolları arıyoruz."

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: "Bu zamana kadar bir beklentisi isteği olmadı."

Uygun annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: "Çocuk arkadaşlarıyla sorun yaşadığında anne şöyle olsun böyle olsun diye isteklerde bulunuyor. Gönlnü yapıyorum."

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü: “Anne ile veli görüşmesi ve telefonla iletişim kuruyorum. Çocuğunun hasta olmaması için destek talebi oluyor. Yiyip içtiklerini de sorduğu oluyor.”

Aşırı çocuk odaklı annesi olan çocuk hakkında öğretmen görüşü2: “Çocuğunun iletişimini geliştirmek için benden beklentileri var.”

4.3.2.2. Aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin görüşlerine göre çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerine ilişkin bulgular

Bu bölümde aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen anneye sahip olan çocukların gelişimsel ve davranışsal özelliklerinin, annelerin görüşlerine göre nitel yöntemle incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 4.54’te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının günlük rutinlerde annelerine ihtiyaç duydukları durumlara ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.54. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Günlük Rutinlerde Annelerine İhtiyaç Duydukları Durumlara İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
İhtiyaç duymama	2	2	3
Etkinlik zamanları	1	1	3
Özbakım becerileri	14	13	13
Arkadaşlarıyla sorun yaşama	-	3	-
Yeni bir ortama uyum sağlama	1	3	-
Birlikte oyun oynamak isteme	-	4	3
Duygularını paylaşma ihtiyacı	1	1	2
Hemen her konuda ihtiyaç duyma	2	2	1

Tablo 4.54 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre; çocuktan uzak annelerin çocuklarının 14’ü günlük rutinlerde özbakım becerileri konusunda annelerine ihtiyaç duymaktadır. 2’si günlük rutinlerde annelerine ihtiyaç duymamakta iken; 2’si hemen her konuda ihtiyaç duymakta, 1’i etkinlik zamanlarında, 1’i yeni bir ortama uyum sağlamada, 1’i duygularını paylaşma ihtiyacı konusunda anne desteğine ihtiyaç duymaktadır. Uygun annelerin çocuklarının 13’ü günlük rutinlerde özbakım becerileri konusunda annelerine ihtiyaç duymaktadır. 4’ü birlikte oyun oynamak istemede, 3’ü arkadaşlarıyla sorun yaşamada, 3’ü yeni bir ortama uyum sağlamada, 2’si hemen her konuda anne desteğine

ihtiyaç duymakta iken; 2'si anne görüşlerine göre ihtiyaç duymamaktadır. 1'i etkinlik zamanlarında, 1'i duygularını paylaşma ihtiyacı konusunda anne desteğine ihtiyaç duymaktadır. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 13'ü günlük rutinlerde özbakım becerileri konusunda annelerine ihtiyaç duymaktadır. Bunun yanı sıra 3'ü günlük rutinlerde anne desteğine ihtiyaç duymamakta iken; 3'ü etkinlik zamanlarında, 3'ü birlikte oyun oynamak isteme konusunda, 2'si duygularını paylaşma ihtiyacı konusunda, 1'i hemen her konuda anne desteğine ihtiyaç duymaktadır.

Çocuktan uzak anne: “Yemek yerken.”

Çocuktan uzak anne2: “Üstünü değiştirirken.”

Uygun anne: “Günlük yaşantısındaki bazı özbakım becerilerini yapamadığı için ihtiyaç duyar.”

Uygun anne2: “Genellikle ihtiyaç duymuyor.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Banyo yapmak, yemek yemek.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Genellikle duymaz. Akıl alır. Yapabilir miyim, giyebilir miyim, yiyebilir miyim gibi. Onunla oyun oynamamı istiyor.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.55'te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının evde kendileriyle ilgili durumlara karar verirken gösterdikleri davranışlara ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.55. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Evde Kendileriyle İlgili Durumlara Karar Verirken Gösterdikleri Davranışlara İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Anneden onay isteme	2	4	7
Yönlendirilmeye ihtiyaç duymama	19	16	12
Seçimleri konusunda ısrarcı olma	5	3	1
Mutlu olma	-	1	-
Kararsızlık	-	1	1
Heyecanlanma	-	-	1

Tablo 4.55 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre; çocuktan uzak annelerin çocuklarının 19'u evde kendileriyle ilgili durumlara karar verirken yönlendirilmeye ihtiyaç duymamakta iken; 5'i seçimleri konusunda ısrarcı olma, 2'si anneden onay isteme

davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 16'sı evde kendileriyle ilgili durumlara karar verirken yönlendirilmeye ihtiyaç duymamakta iken; 4'ü anneden onay isteme, 3'ü seçimleri konusunda ısrarcı olma, 1'i mutlu olma, 1'i kararsızlık davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 12'si yönlendirilmeye ihtiyaç duymamakta iken; 7'si anneden onay isteme, 1'i seçimleri konusunda ısrarcı olma, 1'i kararsızlık, 1'i heyecanlanma davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak anne: “İnatlaşıp mutlaka kendi istediğini yapmak ister.”

Çocuktan uzak anne2: Kendisi seçtiği zamanlar da olur benim fikrime göre hareket ettiği zamanlar da.”

Uygun anne: “Kendi seçer oynar giyer.”

Uygun anne2: “Kararlarını kendi veriyor, verince de çok mutlu oluyor.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Kendi oyununu, oynadığını, elbisesini kendisi seçer. Uygun bir tercih yapamadığında neden uygun olmadığını ona anlatırız. Genellikle ikna olur olmazsa orta yolu bulunur. Bir adım o gelir, bir adım biz gideriz.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Kararlı ve seçimleri kendisi yapar.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.56'da “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının evde yapılan etkinliklere katılım durumlarına ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.56. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Evde Yapılan Etkinliklere Katılım Durumlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

Evde yapılan etkinliklere çocukların katılım durumları			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
İstekli katılma	13	15	18
Etkinlikten sıkılıp bırakma	7	3	3
Etkinlikleri yorucu bulma	1	2	1
Sadece sevdiği etkinliklere katılma	4	3	-
Etkinlikleri anneye birlikte yapmak isteme	1	-	-

Tablo 4.56 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre; çocuktan uzak annelerin çocuklarının 13'ü evde yapılan etkinliklere istekli katılmakta iken; 7'si etkinlikten sıkılıp bırakma, 4'ü sadece sevdiği etkinliklere katılma, 1'i etkinlikleri yorucu bulma, 1'i etkinlikleri anneye birlikte yapmak isteme davranışları göstermektedir. Uygun annelerin

çocuklarının 15'i evde yapılan etkinliklere istekli katılmakta iken; 3'ü etkinlikten sıkılıp bırakma, 3'ü sadece sevdiği etkinliklere katılma, 2'si etkinlikleri yorucu bulma davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 18'i evde yapılan etkinliklere istekli katılmakta iken; 3'ü etkinlikten sıkılıp bırakma, 1'i etkinlikleri yorucu bulma davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak anne: "Sıkıcı buluyor etkinlikleri yapmak istemiyor."

Çocuktan uzak anne2: "Evimizde örneğin alfabede bulunan harflerden oluşan setimiz var. Oyun haline çevirerek öğretirsem eğlenceli buluyor."

Uygun anne: "Evdeki etkinliklere istekli bir biçimde katılır ve bu durumdan keyif alır."

Uygun anne2: "Sevdiği şeylere uyum sağlıyor katılıyor ama bazen de sıkılır. Bırakıp gidiyor."

Aşırı çocuk odaklı anne: "Evde yapılan tüm aktivitelerde oldukça katılımcı ve eğlenceli."

Aşırı çocuk odaklı anne2: "İyi, istekli olarak katılır. Bazı faaliyetlerde sıkılıyor uzun falan olduğunda."

Aşağıda yer alan Tablo 4.57'de "çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı" annelerin çocuklarının arkadaşlarıyla olan iletişim özelliklerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.57. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Arkadaşlarıyla Olan İletişim Özelliklerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların arkadaşlarıyla olan iletişim özellikleri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Sağlıklı-aktif iletişim	16	15	18
Arkadaşlık konusunda seçici olma	4	1	1
Hızlı bir biçimde arkadaşlık kurma	2	2	2
Zaman zaman uyumsuzluk yaşama	2	3	-
İletişimi sürdürememe	-	-	1
Zaman içerisinde arkadaşlık kurma	2	-	-

Tablo 4.57 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre; çocuktan uzak annelerin çocuklarının 16'sı sağlıklı-aktif iletişim özellikleri gösterir iken; 4'ü arkadaşlık konusunda seçici olma, 2'si hızlı bir biçimde arkadaşlık kurma, 2'si zaman zaman uyumsuzluk yaşama, 2'si zaman içerisinde arkadaşlık kurma davranışları göstermektedir. Uygun annelerin

çocuklarının 15'i sağlıklı-aktif iletişim özellikleri gösterir iken; 3'ü zaman zaman uyumsuzluk yaşama, 2'si hızlı bir biçimde arkadaşlık kurma, 1'i arkadaşlık konusunda seçici olma davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 18'i sağlıklı-aktif iletişim özellikleri gösterir iken; 2'si hızlı bir biçimde arkadaşlık kurma, 1'i arkadaşlık konusunda seçici olma, 1'i iletişimi sürdürmemeye davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak anne: “Arkadaşlarıyla iletişimi iyidir. Uyumlu bir şekilde oynar, vakit geçirir.”

Çocuktan uzak anne2: “İletişimi iyidir ama bazen çok çabuk arkadaşlık kurup sonra anlaşıyor. Sorunlar yaşıyor”

Uygun anne: “İyi uyum sağlıyor.”

Uygun anne2: “Çok sosyaldır her ortamda arkadaş edinebilir.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Zor arkadaşlık kurar ve seçicidir.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Anaokuluna başladıktan sonra daha da sağlıklı ve paylaşımcı olarak iletişimi iyi yönde ilerledi.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.58’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında gösterdikleri tepkilere ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.58. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Saldırgan Bir Davranışa Maruz Kaldıklarında Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında gösterdikleri tepkiler</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Sessiz kalma/tepki vermeme	2	-	3
Anne-babadan yardım isteme	7	9	11
Üzülme-ağlama	4	6	2
Fiziksel saldırganlıkla karşılık verme	6	3	7
Sözel saldırganlıkla karşılık verme	6	4	6
Konuşarak çözmeye çalışma	5	2	2
Arkadaştan/ortamdan uzaklaşma	1	2	2

Tablo 4.58 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre, çocuktan uzak annelerin çocuklarının 7'si saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında anne-babadan yardım isteme davranışı göstermekte iken; 6'sı sözel saldırganlıkla karşılık verme, 6'sı fiziksel saldırganlıkla karşılık verme, 5'i anne-babadan yardım isteme, 5'i konuşarak çözmeye

çalışma, 4'ü üzülme-ağlama, 2'si sessiz kalma/tepki vermeme, 1'i arkadaşan/ortamdan uzaklaşma davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 9'u saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında anne-babadan yardım isteme davranışı göstermekte iken; 6'sı üzülme-ağlama, 4'ü sözel saldırganlıkla karşılık verme, 3'ü fiziksel saldırganlıkla karşılık verme, 2'si konuşarak çözmeye çalışma, 2'si arkadaşan/ortamdan uzaklaşma davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 11'i saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında anne-babadan yardım isteme davranışı göstermekte iken; 7'si fiziksel saldırganlıkla karşılık verme, 6'sı sözel saldırganlıkla karşılık verme, 3'ü sessiz kalma/tepki vermeme, 2'si üzülme-ağlama, 2'si konuşarak çözmeye çalışma, 2'si arkadaşan/ortamdan uzaklaşma davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak anne: “Çoğu zaman karşılık vermez. Veya bana şikayet eder.”

Çocuktan uzak anne2: “Bana gelip söyler yada okulda oldu ise öğretmenine söyler.”

Uygun anne: “Bizden yardım ister. Gelir söyler.”

Uygun anne2: “O da ona vuruyor. Veya bağırır.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Genelde tepkisiz kalır. Korkarsa ailesine söyler.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Çok üstelemez. Kavga kurmaz ama bana bağırma vurma diye konuşur.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.59'da “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının stres yaratan durumlarda gösterdikleri tepkilere ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.59. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Stres Yaratan Durumlarda Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların stres yaratan durumlarda gösterdikleri tepkiler</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Sakin karşılama	10	6	4
Ebeveyne tepki gösterme	2	3	1
Panik yapma	2	4	8
Üzülme	4	2	2
Umursamama	-	1	-

Tablo 4.59 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre; çocuktan uzak annelerin çocuklarının 10'u stres yaratan durumlarda sakin karşılama davranışı göstermekte iken; 4'ü

üzülme, 2'si ebeveyne tepki gösterme, 2'si panik yapma davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 6'sı stres yaratan durumlarda sakin karşılama davranışı göstermekte iken; 4'ü panik yapma, 3'ü ebeveyne tepki gösterme, 2'si üzülmeye, 1'i umursamama davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 8'i stres yaratan durumlarda panik yapma davranışı göstermekte iken; 4'ü sakin karşılama, 2'si üzülmeye, 1'i ebeveyne tepki gösterme davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak anne: “Üzülür. Okula geç kaldığımda sitem ediyor.”

Çocuktan uzak anne2: “Genelde stres yaratmaz. Geç falan kalırsak bekler.”

Uygun anne: “Okula geç kalınca çok üzüliyor. Biraz panik de yapar yolda sorar hep saat kaç oldu diye. Ben geciktiğimde de üzuldüm der sarılır.”

Uygun anne2: “Tepki vermiyor sakin olur.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Sakin kalır.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Okul çıkışına yetişemezsek panik yapıyor. Biraz telaşlı bir çocuk.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.60'ta “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının duygularını ifade etme biçimlerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.60. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Duygularını İfade Etme Biçimlerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların duygularını ifade etme biçimleri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Uygun yollarla beden dili ile ifade etme	10	17	15
Uygun yollarla sözel şekilde ifade etme	10	8	8
Duygularını belli etmekten kaçınma	1	-	1
Abartılı/aşırı davranışlar gösterme	1	2	1

Tablo 4.60 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre; çocuktan uzak annelerin çocuklarının 10'u duygularını uygun yollarla beden dili ile ifade etmekte iken; 10'u uygun yollarla sözel şekilde ifade etme, 1'i duygularını belli etmekten kaçınma davranışıyla, 1'i duygularını abartılı/aşırı davranışlar göstererek ifade etmektedir. Uygun annelerin çocuklarının 17'si duygularını uygun yollarla beden dili ile ifade etmekte iken; 8'i uygun yollarla sözel şekilde ifade etme davranışı göstermekte, 2'si duygularını abartılı/aşırı

davranışlar göstererek ifade etmektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 15'i duygularını uygun yollarla beden dili ile ifade etmekte iken; 8'i uygun yollarla sözel şekilde ifade etme davranışı göstermekte, 1'i duygularını belli etmekten kaçınma davranışı sergilemekte, 1'i duygularını abartılı/aşırı davranışlar göstererek ifade etmektedir.

Çocuktan uzak anne: “Bana gelip anlatarak ifade eder.”

Çocuktan uzak anne2: “Sevinç çılgınlıkları atar. Üzüldüğünde fazlaca belli ediyor. Servincini üzüntüsünü çok yüksekte belli ediyor.”

Uygun anne: “Heyecanlandığında belli eder nefes nefese olur. Üzüldüğünde ağlıyor.”

Uygun anne2: “Ağladığı sevindiği üzüldüğü zaman anlatır konuşup ifade eder.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Sessiz kalarak. Pek göstermez duygularını.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Normal. Sevindiğini güler, üzüldüğünde ağlar.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.61’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının odaklanma ve dikkat becerilerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.61. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Odaklanma ve Dikkat Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların odaklanma ve dikkat becerileri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Yaşının düzeyine uygun odaklanma ve dikkat becerileri	17	18	20
Sık sık dikkat dağınıklığı yaşama	1	-	-
Dikkat ve odaklanma gerektiren etkinlikleri destekle tamamlayabilme	-	2	-
Dikkat ve odaklanma gerektiren etkinliklerden sıkılma	5	5	2

Tablo 4.61 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 17’si yaşının düzeyine uygun odaklanma ve dikkat becerileri göstermekte iken; 5’i dikkat ve odaklanma gerektiren etkinliklerden sıkılma, 1’i sık sık dikkat dağınıklığı yaşama davranışları sergilemektedir. Uygun annelerin çocuklarının 18’i yaşının düzeyine uygun odaklanma ve dikkat becerileri göstermekte iken; 5’i dikkat ve odaklanma gerektiren etkinliklerden sıkılma davranışı göstermekte, 2’si dikkat ve odaklanma gerektiren etkinlikleri destekle tamamlayabilmektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 20’si

yaşının düzeyine uygun odaklanma ve dikkat becerileri göstermekte iken; 2'si dikkat ve odaklanma gerektiren etkinliklerden sıkılma davranışı göstermektedir.

Çocuktan uzak anne: “Yaşına göre becerisinin iyi olduğunu düşünüyorum.”

Çocuktan uzak anne2: “Sevmiyor yapmak istemiyor. Sıkılıyor, zorlamıyorum.”

Uygun anne: “Severek yaptığını ve gayet iyi olduğunu düşünüyorum.”

Uygun anne2: “Sıkılabiliyor yapmak istemeyebiliyor. Hareketli şeyleri sever.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Çok iyi başarılı.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Şimdilik yeterli olduğunu düşünüyorum ama daha da ilerlemesi gerektiğini düşünüyorum.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.62’de “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının grup çalışmalarındaki davranışlarına ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.62. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Grup Çalışmalarındaki Davranışlarına İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların grup çalışmalarındaki davranışları</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Lideri takip etme	-	3	-
Gerektiğinde liderlik üstlenme	5	5	7
Gruba uyum sağlama	17	16	18
Grupta baskın davranışlar gösterme	1	1	1
Yetişkin yönlendirmesine ihtiyaç duyma	1	-	-

Tablo 4.62 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 17’si grup çalışmalarında gruba uyum sağlamakta iken; 5’i gerektiğinde liderlik üstlenme, 1’i grupta baskın davranışlar gösterme, 1’i yetişkin yönlendirmesine ihtiyaç duyma davranışları göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 16’sı grup çalışmalarında gruba uyum sağlamakta iken; 5’i gerektiğinde liderlik üstlenme, 3’ü lideri takip etme, 1’i grupta baskın davranışlar gösterme davranışları sergilemektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 18’i grup çalışmalarında gruba uyum sağlamakta iken; 7’si gerektiğinde liderlik üstlenme, 1’i grupta baskın davranışlar gösterme davranışlarında bulunmaktadır.

Çocuktan uzak anne: “Çok uyumlu bir çocuk gerekirse lider de olur.”

Çocuktan uzak anne2: “Bazen diğer arkadaşlarını baskısı altına alabiliyor. Genelde lider.”

Uygun anne: “Direkt adapte oluyor uyum sağlıyor.”

Uygun anne2: “Grup liderliği yapıyor.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Genel anlamda uyumludur.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Genelde uyum sağlayarak grup liderliğini üstlenme.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.63’te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde gösterdikleri tepkilere ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.63. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının İstedikleri Bir Şeyi Yapmalarına İzin Verilmediğinde Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde gösterdikleri tepkiler</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Durumu kabullenme	4	3	8
Küsme-üzülme	5	1	3
Mantıklı açıklama bekleme	3	3	2
Israr etme	8	9	4
Sinirlenme-ağlama	8	12	11

Tablo 4.63 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 8’i istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde ısrar etme davranışı göstermekte iken; 8’i sinirlenme-ağlama, 5’i küsme-üzülme, 4’ü durumu kabullenme, 3’ü mantıklı açıklama bekleme davranışlarında bulunmaktadır. Uygun annelerin çocuklarının 12’si istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde sinirlenme-ağlama davranışı sergilemekte iken; 9’u ısrar etme, 3’ü durumu kabullenme, 3’ü mantıklı açıklama bekleme, 1’i küsme-üzülme davranışları göstermektedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 11’i istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde sinirlenme-ağlama davranışı göstermekte iken; 8’i durumu kabullenme, 4’ü ısrar etme, 3’ü küsme-üzülme, 2’si mantıklı açıklama bekleme davranışları göstermektedir.

Çocuktan uzak anne: “Üzülüyor. Üzüntüsünü belli de eder.”

Çocuktan uzak anne2: “İsrar eder tepkisini gösterir. Bazen sinirleniyor da. Sonra mecburen kabulleniyor.”

Uygun anne: “Ağlar ısrar eder. İzin vermemi bekler.”

Uygun anne2: “Sinirlenir çok. Bazen ağlayabilir.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “İsrar eder sinirlenir, onun dediği olur genelde.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Neden izin vermediğimi sorar. Açıklama yapınca da tamam der ikna olur.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.64’te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının büyük kas becerilerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.64. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Büyük Kas Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların büyük kas becerileri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Yaşının gerektirdiği düzey	14	18	17
İp atlamada zorluk çekme	-	2	-
Büyük kas koordinasyon becerileri zayıf	3	1	-

Tablo 4.64 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 14’ünün büyük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 3’ünün büyük kas koordinasyon becerileri zayıf durumdadır. Uygun annelerin çocuklarının 18’inin büyük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 2’si ip atlamada zorluk çekmekte ve 1’inin büyük kas koordinasyon becerileri zayıf düzeydedir. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 17’sinin büyük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeydedir.

Çocuktan uzak anne: “Gayet başarılı.”

Çocuktan uzak anne2: “Koşarken yoruluyor. Top oyunlarını pek sevmiyor. Biraz desteklenmeli. İp atlamayı denemedi.”

Uygun anne: “Hepsini rahatlıkla yapıyor.”

Uygun anne2: “Genellikle güzeldir.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Top çok iyi oynar. Zıplaması da iyi. Genelde iyidir.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Çok iyi.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.65'te “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının küçük kas becerilerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.65. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Çocuklarının Küçük Kas Becerilerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Çocukların küçük kas becerileri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Yaşının gerektirdiği düzey	15	16	18
Küçük kas koordinasyon becerileri zayıf	2	1	-
Çizgi çizme etkinliklerinde isteksiz olma	2	2	-
Yetişkin desteğine ihtiyaç duyma	-	1	-

Tablo 4.65 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre çocuktan uzak annelerin çocuklarının 15'inin küçük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 2'sinin küçük kas koordinasyon becerileri zayıf durumda, 2'si çizgi çizme etkinliklerinde isteksiz olma davranışı göstermektedir. Uygun annelerin çocuklarının 16'sının küçük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeyde iken; 2'si çizgi çizme etkinliklerinde isteksiz olma davranışı göstermektedir. 1'inin küçük kas koordinasyon becerileri zayıf düzeyde iken 1'i de küçük kas becerileri konusunda yetişkin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının 18'inin küçük kas becerileri yaşının gerektirdiği düzeydedir.

Çocuktan uzak anne: “Başarılı.”

Çocuktan uzak anne2: “Çizgi çalışmalarını sıkıcı buluyor. Yapmak istemez.”

Uygun anne: “Çok severek yapıyor. El becerisi iyi.”

Uygun anne2: “Orta. Yaşına göre normal.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Şimdilik iyidir yaşına göre.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Çok çok iyi.”

Aşağıda yer alan Tablo 4.66'da “çocuktan uzak-uygun-aşırı çocuk odaklı” annelerin öğretmenlerden çocuklarıyla ilgili beklenti ve taleplerine ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, belirlenen temalar ve kodlamalar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 4.66. Aşırı Annelik Davranışı Özellikleri Gösteren ve Göstermeyen Annelerin Öğretmenlerden Çocuklarıyla İlgili Beklenti ve Taleplerine İlişkin Belirlenen Temalar ve Frekans Değerleri

<i>Annelerin öğretmenlerden çocuklarıyla ilgili beklenti ve talepleri</i>			
Temalar	Kodlamalar (f)		
	Çocuktan uzak anne	Uygun anne	Aşırı çocuk odaklı anne
Beklentisiz/talepsiz	1	2	-
Çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine destek olma	1	6	5
Çocuğun topluma iyi bir birey olarak kazandırılmasında rol oynama	6	4	4
Öz bakım becerileri konusunda çocuğa destek olma	1	-	-
Çocuğa sevgiyle ve ilgiyle yaklaşma	5	3	3
Çocuklarla sürekli etkinlikler yapma	-	-	2
Çocuğun ilkokula hazırlanması konusunda destek olma	3	-	2
Öğretmenin alanında bilgili ve donanımlı olması	3	2	4

Tablo 4.66 incelendiğinde annelerden alınan görüşlere göre; çocuktan uzak annelerin 6'sı öğretmenden çocuğunun topluma iyi bir birey olarak kazandırılmasında rol oynamasını, 5'i çocuğuna sevgiyle ve ilgiyle yaklaşmasını, 3'ü çocuğun ilkokula hazırlanması konusunda destek olmasını, 3'ü öğretmenin alanında bilgili ve donanımlı olmasını, 1'i çocuğunun duygusal ve sosyal gelişimine destek olmasını, 1'i öz bakım becerileri konusunda çocuğuna destek olmasını beklemektedir. Bu annelerden 1'i öğretmenden çocuğuyla ilgili herhangi bir beklenti içerisinde olmadığını ifade etmiştir. Uygun annelerin 6'sı öğretmenden çocuğunun duygusal ve sosyal gelişimine destek olmasını, 4'ü çocuğunun topluma iyi bir birey olarak kazandırılmasında rol oynamasını, 3'ü çocuğuna sevgiyle ve ilgiyle yaklaşmasını beklemektedir. Uygun annelerden 2'si öğretmenden çocuğuyla ilgili herhangi bir beklentisinin olmadığını ifade etmekte iken; 2'si öğretmenin alanında bilgili ve donanımlı olmasını beklediklerini belirtmişlerdir. Aşırı çocuk odaklı annelerin 5'i öğretmenden çocuğunun duygusal ve sosyal gelişimine destek olmasını, 4'ü çocuğunun topluma iyi bir birey olarak kazandırılmasında rol oynamasını, 4'ü öğretmenin alanında bilgili ve donanımlı olmasını, 3'ü çocuğuna sevgiyle ve ilgiyle yaklaşmasını, 2'si çocuklarla sürekli etkinlikler yapmasını, 2'si çocuğunun ilkokula hazırlanması konusunda destek olmasını beklediklerini ifade etmişlerdir.

Çocuktan uzak anne: “Çocuklarımızın sosyalleşmesini. Öğretmenin çocukları sevmesi ve onlarla olmaktan mutlu olması gerekir ve alanında bilgili becerikli ve aktif olmalıdır.”

Çocuktan uzak anne2: “Bir beklentim yok gayet iyi.”

Uygun anne: “Kaliteli eğitim, düzen ve kural gibi beklentilerim var.”

Uygun anne2: “Ahlaki olarak iyi eğitim alması. İletişimde iyi olması.”

Aşırı çocuk odaklı anne: “Doğruyu yanlış iyi kötüyü ayırt edebilme beklentileri vb.”

Aşırı çocuk odaklı anne2: “Çocuğumun gelişimi ilkokul 1. sınıfa hazırlığı için çok önemli tabiki. Beklentim kendini hazır hissetmesi okul hayatına ve eğitime.”

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmada 54-72 aylık çocuğu olan annelerin çocuklarına yönelik ilgilerini ve çocuklarından beklenti düzeylerini derecelendirerek ölçmek için “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi, annelerin aşırı annelik davranış özelliklerinin farklı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmama durumlarının belirlenmesi ve aşırı annelik davranış özellikleri gösteren ve göstermeyen annelerin ve çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerinin karma desen yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu amaç doğrultusunda öncelikle “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

5.1.1. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”ne ilişkin sonuç ve tartışma

Ölçek geliştirme aşamasında öncelikle aşırı annelik davranış özellikleriyle ilgili olarak alan yazın taraması yapılmıştır. Buna ek olarak aşırı annelik davranış özelliklerine ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin değerlendirmelerine başvurularak alan yazın taraması sonucunda elde edilen sonuçlar okul öncesi eğitim alanına göre yeniden düzenlenmiştir. “Her zaman, genellikle, bazen, nadiren, hiçbir zaman” seçenekleriyle 5’li likert tipinde 118 maddelik bir taslak ölçek formu oluşturulmuştur. Hazırlanan 118 madde farklı üniversitelerde görev yapan Okul Öncesi Öğretmenliği/Eğitimi alanında uzman olan 9 uzmana görüşleri alınmak üzere gönderilmiş ve taslak ölçeğin kapsam geçerliği çalışması yapılmıştır. Taslak ölçeğin kapsam geçerliği çalışması için Lawshe (1975) tekniğinden (akt: Yeşilyurt ve Çapraz, 2018) yararlanılmıştır. Her bir maddenin kapsam geçerlik oranı değeri incelenmiş; uygun olmayan maddeler formdan çıkarılmıştır. Taslak ölçek maddelerinin kapsam geçerlik oranları belirlendikten sonra kapsam geçerlik indeksi hesaplanmış ve ulaşılan değerin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda bazı maddeler çıkarılmış olup bazı maddelerde de çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bunun üzerine 114 maddeden oluşan bir taslak ölçek yapısı elde edilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin hangilerinin aşırı annelik davranış özelliklerini daha iyi ifade ettiğini belirlemek amacıyla iki küçük pilot çalışma ardı ardına yapılmıştır. Pilot çalışmalar kapsamında öğretmenler aracılığıyla aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelere ölçek maddeleri uygulanmıştır. Elde edilen frekans değerleri karşılaştırmalı olarak

incelenerek bazı maddeler elenmiştir ve ölçekten çıkartılmıştır. Son durumda 53 maddeden oluşan 5’li likert tipinde bir ölçek formu elde edilmiştir.

Ölçek yapısının faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmış olan dönüştürülmüş temel bileşenler analizi sonucunda KMO değeri .891 bulunmuştur. Yapılan açımlayıcı faktör analizi ile ölçeğin öz değeri 2’den büyük (5. faktör olan “Kendini Siper Eden Annelik” = 1.906 hariç) 5 faktörlü, 39 maddelik bir yapıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin toplam varyansın %54.415’ini açıkladığı bulunmuştur. Faktör yüklerinin .446 ile .827 arasında değiştiği görülmüştür. Elde edilen faktörler sırasıyla *“endişeli annelik, mükemmeliyetçi annelik, sürekli bilgi peşinde annelik, eğitimde rekabetçi annelik, kendini siper eden annelik”* şeklinde adlandırılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık güvenirliği için elde edilen Cronbach Alfa değeri .904 olarak bulunmuştur. Alt boyutlarda da ulaşılan Cronbach Alfa değerleri .70’in üzerindedir. Sonuçlar ölçeğin kendi içerisinde tutarlı bir yapıda olduğunu belirtmektedir (Tavşancıl, 2014). Toplam ve alt ölçek puanlarına ilişkin ayırt edicilik düzeylerini incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları doğrultusunda, puanların ayırt edici olduğu ve farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu ($t=-41.499$; $p<.001$) görülmüştür. Madde-toplam korelasyonlarının .215 ile .692 arasında değiştiği, madde-kalan korelasyonlarının .200 ile .669 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Madde-toplam ve madde-kalan korelasyon analizi sonucunda kabul edilebilir katsayı değerinin en az 0.20 olması beklenir (Özdamar, 2002; Tezbaşaran, 1997). Bu nedenle elde edilen değerler kabul edilebilir düzeydedir. Madde-kalan ve madde-toplam miktarlarının da istatistiksel olarak anlamlı ($p<.01$) olduğu bulunmuştur. Alt faktörler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için yapılan Pearson analizi sonuçlarında, tüm faktörlerin birbirleriyle istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler içerisinde oldukları görülmüştür. Kararlılık güvenirliği için yürütülen test tekrar test çalışması kapsamında yapılan Pearson analizi ve t-testi sonucunda, toplam korelasyon miktarı ($r=.872$; $p<.01$) şeklinde bulunmuştur. Test tekrar test güvenirliği kapsamında ölçeğin zamanla değişmediğinin söylenebilmesi için elde edilen korelasyon düzeyinin yüksek ve pozitif yönlü olması gerekir (Tavşancıl, 2014). T-testi sonuçlarına göre iki uygulama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Ulaşılan sonuçlardan yola çıkılarak ölçeğin pozitif yönlü anlamlı olduğu ve farklı uygulamalar sonucunda değişmeden kararlılık gösterdiği söylenebilir. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”ne ait belirlenen alt boyutlarla benzer bir ölçeğe rastlanılmadığından ölçüt geçerliği çalışması gerçekleştirilememiştir.

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin yapı geçerliği çalışmaları kapsamında yapılacak olan doğrulayıcı faktör analizi için normallik testi yapılmış, çarpıklık-basıklık değerleri incelenmiştir. Basıklık-çarpıklık değerlerine göre ölçeğin normal dağılım gösterdiği sonucu bulunmuştur. Örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını belirlemek için KMO testi yapılmış ve KMO değeri .941 olarak bulunmuştur. Kalaycı’ya (2006) göre KMO değerinin .90’ın üzerinde olması faktör analizi için verilerin mükemmel düzeyde olduğunu belirtmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre faktör yük değerleri istatistiksel olarak anlamlı ($p<.01$) çıkmıştır. Şimşek (2007) anlamsız çıkan maddelerin ölçekten çıkarılmasını önermiştir. Faktör yük değerleri .679 ile .929 arasındadır. Terzi (2009) faktör yük değerlerinin yüksek olması gerektiğini belirtmiştir. Bulunan faktör yük değerlerinin iyi düzeyde olduğu söylenebilir (Harrington, 2009; akt. Çapık, 2014). T değerleri incelendiğinde tüm değerler 2.56’nın üzerindedir. Bu durum maddelerin istatistiksel olarak .01 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Elde edilen sonuç, gözlenen değişkenleri örtük değişkenlerin doğru biçimde açıkladığını göstermektedir (Polat, Alkan Ersoy ve Toran, 2017). Standardize edilmiş çözüm değerleri incelendiğinde, maddelerin hata varyanslarının küçük olduğu görülmektedir. Hata varyansları .024-.077 arasındadır. Şimşek (2007) hata varyanslarının düşük olması gerektiğini belirtmiştir. Terzi (2019) iyi bir modelde faktörler arası korelasyonların 0.85’ten küçük bir değerde olmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Faktörler arası korelasyon katsayıları .05 ile .46 arasında düşük düzeyde bulunmuştur. “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ulaşılan uyum iyiliği indeks değerleri incelendiğinde X^2/sd değeri mükemmel; RMSEA, SRMR, CFI, IFI değerleri iyi uyumu göstermiştir. NFI değeri iyi uyumun hemen altında bir değer almıştır. NNFI (TLI) ile RFI değerleri iyi uyuma çok yakın bir değer almışlardır. GFI ve AGFI değerleri iyi uyumun altında kalmışlardır ancak; bütüncül değerlendirme yapıldığında diğer ölçütlerde mükemmel veya iyi uyumun yakalandığı, ya da iyi uyuma çok yakın değerler bulunduğu görülmüştür. Ayrıca RMSEA ve SRMR değerleri nedeniyle modelin kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılabilir. Munro (2005) ve Şimşek (2007) uyum iyiliği indeks değerlerinin modeldeki maddelerin faktör yüklerinden bağımsız olarak beklenen değerlerin altında kalabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca uyum iyiliği indeks değerlerinden hangilerinin standart olarak kabul edilebileceğine yönelik görüş birliği bulunmamaktadır. Söz konusu değerler üzerinde çalışılmaktadır ve bu alan gelişim içerisinde. Yeni çalışılmakta olan konular üzerinde geliştirilen modellerde uyum iyiliği indeks değerlerinde standartların altında değerlere ulaşılması normal kabul edilmektedir (Garson, 2004; akt: Cengiz ve Kırkbir, 2007).

“Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları oldukça kapsamlı bir şekilde yapılmaya çalışılmış, elde edilen sonuçlar doğrultusunda ölçeğin 54-72 aylık çocuğu olan annelerin aşırı annelik davranış özelliklerini değerlendirme konusunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkemizde erken çocukluk döneminde çocuğu olan annelerin aşırı annelik davranış özelliklerini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiş bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Geliştirilen ölçeğe içerik ve amaç bakımından yakın sayılabilecek bazı ölçme araçlarının alan yazında yer aldığı görülmüştür. Yılmaz (2019) tarafından aşırı korumacı ebeveynler için “Algılanan Helikopter Ebeveyn Ölçeği”nin geliştirildiği belirlenmiştir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında 13-45 yaş arasındaki ergenler ve yetişkinlerle çalışılmıştır. Doğan ve Adıgüzel (2017) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma kapsamında “Helikopter Ebeveynlik Ölçeği” uyarlanmıştır. Benzer şekilde LeMoyne ve Buchanan (2011) tarafından geliştirilen ve Okray (2016) tarafından “Helikopter Anne Babalık Ölçeği” olarak Türkçe’ye uyarlama çalışması yapılan ölçme aracı üniversite öğrencilerinden elde edilen veriler aracılığıyla uyarlanmıştır. Ertuna (2016) da Odenweller, Booth Butterfield ve Weber’in (2004) geliştirmiş olduğu “Helikopter Ebeveynlik Ölçeği”nin Türkçe’ye uyarlama çalışmasını yapmıştır. Ölçek uyarlama çalışmasında 200 üniversite öğrencisinden veriler toplanmıştır ve ölçek Y kuşağının anne-babalarının helikopter ebeveynlik davranış özellikleriyle ilgili algılarını incelemek amacıyla geliştirilmiştir. Çok, Güçlü, Özdoğan ve Topuz (2022) üniversite öğrencileriyle yürüttükleri araştırma kapsamında, Schiffrin, Liss, Miles-McLean, Geary, Erchull ve Tashner tarafından 2014 yılında geliştirilmiş olan “Helikopter Anababalık ve Özerklik Destekleyici Davranışlar Ölçeği”nin Türkçe’ye uyarlama çalışmasını yapmışlardır. Kömürcü Akik ve Alsancak Akbulut (2023) da Schiffrin, Liss, Miles-McLean, Geary, Erchull ve Tashner (2014) tarafından geliştirilen “Helikopter Ebeveynlik Davranışları Ölçeği”nin Türkçe’ye uyarlama çalışmasını yapmışlardır. Uyarlama çalışması kapsamında yaşları 17 ile 27 arasında değişen 324 öğrenci ile çalışılmıştır. Görüldüğü üzere erken çocukluk döneminde çocuğu bulunan ebeveynlere yönelik olarak ele alınan konu dahilinde geliştirilmiş bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda bu araştırma kapsamında “aşırı annelik davranışı” olarak betimlenen kavram, daha çok “helikopter ebeveynlik” adı altında yer almıştır. Çok, Güçlü, Özdoğan ve Topuz (2022) helikopter ebeveynlik kavramının Türkiye’de yeni yeni yer almaya başladığını, konuya yönelik sınırlı sayıda ölçek geliştirme/uyarlama çalışmalarının yapıldığını belirtmişlerdir. Alan yazında yer alan çalışmalara bakıldığında daha çok

üniversite öğrencilerinin ve yetişkin bireylerin ebeveynlerine yönelik algıladıkları helikopter ebeveynlik davranış özelliklerinin incelendiği görülmüştür. Çocuğuna yönelik olarak fazla korumacı ve ilgili bir tutuma sahip, çocuğundan beklentileri oldukça yüksek olan ebeveynlerin bu özelliklerinin erken yıllarda tespit edilmesi, bu özelliklere sahip olmasalar bile aşırı tutum ve davranışlara eğilimlerinin olduğunun dolayısıyla risk altında bulunduklarının belirlenmesi ve söz konusu tutum ve davranışların küçük çocuklar üzerindeki etkilerinin incelenmesi ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarında düzenlemeler yapabilmeleri açısından oldukça önemlidir. Toplumumuzda hala küçük çocuklarla daha çok anneleri ilgilendiği için erken çocukluk döneminde çocuğu bulunan annelere yönelik olarak geliştirilen “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”, çocuğuna yönelik aşırı korumacı, ilgili ve beklenti düzeyi oldukça yüksek olan annelerin belirlenmesi ve bu anneler için gerekli olabilecek desteğin sağlanması bakımından, önleme çalışmaları kapsamında kullanılabilecek bir ölçme aracıdır. Çocukların sağlıklı bir büyüme ve gelişme döneminden geçmeleri için kendilerinin ve ebeveynlerinin içinde bulundukları koşulların erken yıllarda değerlendirilmesi, yaşanılan ve yaşanılabilecek olası problemlerin tespit edilmesi ve bunlara yönelik önleme çalışmalarının yapılması; en az müdahale programları kadar gerekli ve önemlidir. Ölçeğin okul öncesi eğitim alanına yenilik getirerek önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

5.1.2. Annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara ilişkin sonuç ve tartışma

5.1.2.1. Çocuğun cinsiyeti değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma

Annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi sonucunda elde edilen sonuçlar incelendiğinde; aşırı annelik davranış düzeylerinin çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Alpsoy (2021) lise öğrencileriyle yaptığı araştırmada ve Yılmaz (2020) 11-22 yaş arasındaki ergen ve yetişkinlerle yaptığı araştırmada helikopter ebeveynlik düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Araştırmacılar cinsiyet değişkeninin anne baba tutumu üzerinde her zaman farklılığa neden olmayabileceğini belirtmiştir. Durmuşoğlu Saltalı ve İmir (2018) okul öncesi dönemdeki çocuklarla yaptıkları araştırma sonucunda ebeveyn stillerinin çocukların cinsiyetine göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Bradley Geist ve Olson Buchanan (2014) kız çocuklarının daha fazla aşırı ebeveynlik davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Uyanık Balat (2007) ilköğretim çağındaki çocuklarla yaptığı bir

araştırmasında ebeveyn tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediğini bulmuştur; Karabulut Demir ve Şendil (2008), Uykan ve Akkaynak (2019), Gagnon ve Garst (2019), Schmidinger (2020) de yaptıkları araştırmalarda aynı sonuca ulaşmışlardır. Leung (2021) araştırmasında aşırı ebeveynlikle çocuğun cinsiyeti arasında bir ilişki olmadığını bulmuştur. Günümüz sanayileşmiş toplumlarında, ebeveynler cinsiyet rolleri hakkında geleneksel görüşlere daha az sahiptirler ve bu nedenle ebeveynlik stillerini çocuklarının cinsiyetlerine göre belirlememektedirler (Doepke ve Zilibotti, 2019: akt: Schmidinger, 2020). Çoğu ebeveyn, cinsiyeti fark etmeksizin çocuklarının bağımsız yetişkinler olarak yetişmesini ve iyi eğitim alarak geleceklerini şekillendirmelerini istemektedir. Bu bağlamda annelerin hem kız hem de erkek çocukları için benzer oranda endişeli, ilgili ve beklenti içerisinde bulundukları sonucuna ulaşılabilir.

5.1.2.2. Annenin çalışma durumu değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma

Annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin çalışma durumlarına göre farklılık göstermediği görülmüştür. Özbey (2022) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada annelerin mesleklerinin helikopter ebeveynlik tutumlarını yordamadığı sonucuna ulaşmıştır. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ve Tekin (2022) okul öncesi dönemdeki çocuklarla ve aileleriyle yürüttüğü araştırma sonucunda herhangi bir işte çalışmayan ebeveynlerin çalışanlara göre daha yüksek düzeyde koruyucu tutum sergilediklerini bulmuşlardır. Annelerin çalışma durumlarına göre aşırı ebeveynlik davranışlarının incelendiği araştırmalar, görüldüğü üzere sınırlıdır. Bu araştırmada alan yazından farklı bir sonuç elde edilmesi, araştırmada ölçülen aşırı annelik davranış düzeyi altında koruyucu tutumun dışında farklı aşırı ebeveynlik stillerinin de yer almasından kaynaklı olabilir. Ayrıca Covid-19 pandemi döneminde küçük çocuğu olan ve kamuda çalışan anneler idari izinli sayılmış, özel sektörde ise uzaktan çalışma, esnek mesai gibi farklı uygulamalar iş hayatına yansıtılmıştır. Araştırmanın verileri bu dönemden yeni normalleşme dönemine geçişte toplandığı için annelerin aşırı annelik davranış düzeyleri çalışma durumlarına göre farklılık göstermemiş olabilir. Çalışan anneler de çalışmayan anneler gibi pandemi döneminde daha çok evde bulunup çocuklarıyla daha fazla vakit geçirebildikleri için iki grubun ebeveyn tutumları birbirlerinden farklılık göstermemiş olabilir.

5.1.2.3. Ailedeki çocuk sayısı değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre ailedeki çocuk sayısı arttıkça annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir. Bradley Geist ve Olson Buchanan (2014) yaptıkları araştırmada çocuk sayısı azaldıkça aşırı ebeveynlik davranışlarının arttığını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Yılmaz (2020) de tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin daha yüksek düzeyde helikopter ebeveynlik davranışları gösterdiklerini bulmuştur. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) yaptığı bir araştırmada tek çocuk sahibi ebeveynlerin iki çocuk sahibi ebeveynlere göre daha koruyucu tutum sergilediklerini belirtmiştir. Söz konusu araştırmalar, bu araştırma sonucunu desteklemektedir. Özbey (2022) üniversite öğrencilerinin algıladıkları helikopter ebeveynlik tutumunu kardeş sayısının yordamadığını bulmuştur. İnci ve Deniz (2015) ile Taner Derman, Türen ve Buntürk (2020) de ebeveyn tutumlarının çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Taymaz (2019) ergenlerle yaptığı araştırmada ailedeki çocuk sayısı arttıkça algılanan helikopter ebeveynlik düzeyinin de arttığını ifade etmiştir. Tekin (2022) daha fazla sayıda çocuğu olan ebeveynlerin daha koruyucu bir tutumu benimsediklerini bulmuştur. Görüldüğü üzere alan yazında konu ile ilgili elde edilmiş farklı araştırma sonuçları mevcuttur. Araştırma sonucunu destekleyen çalışmaların yanında desteklemeyen araştırma bulgularından da söz etmek mümkündür. Bu araştırmada daha az sayıda çocuğu olan annelerin daha yüksek düzeyde aşırı çocuk odaklı annelik davranışları gösterdiklerine yönelik elde edilen sonuç, ailedeki çocuk sayısı azaldıkça tüm ebeveyn ilgisinin ve beklentilerinin o çocuklar üzerinde yoğunlaşabileceği şeklinde yorumlanabilir. Çocuk sayısının artması anne babaların dikkatlerini çocuklarına dağıtmasına yol açabilir. Böylece tek bir çocuk ebeveynlerinin istekleri, ihtiyaçları, beklentileri veya yoğun ilgisi altında ezilmekten kurtulabilir. Yukarıda yer verilen farklı araştırma sonuçları (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Bradley Geist ve Olson Buchanan, 2014; Yılmaz, 2020) da konuya yönelik araştırmacı yorumlarını destekler niteliktedir.

5.1.2.4. Annenin yaşı değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma

Ulaşılan bir diğer araştırma sonucunda annelerin yaşları arttıkça aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeylerinin azaldığı bulunmuştur. Ebeveyn yaşı değişkenine göre ebeveynlik stillerinin farklılık göstermediğine ilişkin bazı araştırma sonuçları (Arabacıoğlu, 2019; Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Tekin, 2022; Tezel Şahin ve Özyürek, 2008) vardır. Alpsoy (2021) lise öğrencileriyle yaptığı araştırmada anne yaşı değişkenine göre annelerin

helikopter ebeveynlik düzeylerinin değişmediğini bulmuştur. Aynı araştırmacı ilk defa çocuk sahibi olan genç ebeveynlerin daha endişeli, korumacı bir tutumda bulunabileceklerini belirtmiştir. İlerleyen yaşlarda ebeveynlerin kaygıları biraz daha azalabilmektedir. Taymaz (2019) ebeveynlerin yaşları yükseldikçe helikopter ebeveynlik davranışlarının azaldığını belirtmiştir. Bu sonuç, araştırma sonucuyla örtüşmektedir. Genç yaşlarda çocuk sahibi olan annelerin ileriki yaşlarda çocuk sahibi olan annelere göre daha tecrübesiz oldukları ve bu nedenle de çocuk yetiştirme konusunda daha stresli, endişeli ve heyecanlı bir yapıda olabilecekleri düşünülebilir. Yaşın küçük olmasının getirdiği deneyim eksiklikleri, genç yaştaki annelerin çocuğa ilişkin problemlerle nasıl başa çıkacaklarını, çocuklarını ne şekilde yönlendireceklerini bilememelerine neden olabilir. Söz konusu durumlar da bu annelerin çocuklarıyla ilgili gerçekçi beklentiler içerisinde bulunmalarını zorlaştırabilir, çocuklarına hangi ölçüde ilgi sunacaklarını, çocuklarından hangi ölçüde sorumluluk bekleyeceklerini net bir şekilde bilememelerine yol açabilir. Oysa yaş, tecrübe ve gözlem yetenekleri arttıkça, ileriki yaşlarda çocuk sahibi olan anneler benimseyecekleri ebeveynlik tutum ve davranışlarıyla ilgili olarak kendilerine daha doğru bir yol çizme imkanı bulabilirler.

5.1.2.5. Çocuğun yaşı değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulguya göre çocukların yaşları arttıkça annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeyleri de artmaktadır. Bradley Geist ve Olson Buchanan (2014) çocukların yaşları arttıkça aşırı ebeveynlik davranışlarının azaldığını belirtmişlerdir. Bu sonuç, araştırma sonucuyla örtüşmemektedir. Karabulut Demir ve Şendil (2008) okul öncesi dönemdeki çocuklarla yaptığı araştırmada ebeveyn tutumlarının çocukların yaşlarına göre farklılık göstermediğini bulmuştur. Benzer şekilde İnci ve Deniz (2015) ile Taner Derman, Türen ve Buntürk (2020) de yaptıkları araştırmalarda çocuğun yaşı değişkenine göre ebeveyn tutumlarında farklılaşma olmadığını belirtmişlerdir. Tekin (2022) ise yaptığı araştırmada 6 yaşında çocuğu olan ebeveynlerin 4 yaşında çocuğu olanlara göre daha fazla korumacı olduklarını belirlemiştir. Elde edilen sonuç, bu araştırma sonucunu desteklemektedir ancak görüldüğü üzere alan yazında farklı araştırma sonuçları da mevcuttur. Tekin (2022) yaş değişkenine göre anne baba tutumunun farklılaşmasının normal olduğunu ifade etmiş; aynı zamanda büyük yaş grubundaki çocukların dışarıda daha fazla zaman geçirdiklerini, ailelerinden daha uzakta oldukları için de küçük yaştakilere göre fazla korumacı tutuma maruz kalabileceklerini belirtmiştir. Buna ek olarak Tekin (2022) tarafından yapılan çalışmadan ve bu araştırmadan elde edilen sonuç; büyük yaş grubundaki

çocukların ilköğretim düzeyindeki eğitime daha çok yaklaştıkları, dolayısıyla annelerinin de endişelerinin ve beklentilerinin giderek arttığı ve bu nedenle aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışları gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir.

5.1.2.6. Annenin öğrenim durumu değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma sonucunda ulaşılan diğer bir bulgu, ilkokul mezunu annelerin ortaokul, lise, ön lisans ve lisans mezunu annelere göre; ortaokul mezunu annelerin lise ve ön lisans mezunu annelere göre; lisans mezunu annelerin ön lisans mezunu annelere göre; lisansüstü mezunu annelerin lise, ön lisans ve lisans mezunu annelere göre daha yüksek düzeyde aşırı çocuk odaklı annelik davranışlarında bulunduklarını göstermiştir. Alan yazında ebeveynlerin eğitim düzeylerinin arttıkça helikopter veya aşırı ebeveynlik davranış düzeylerinin de arttığına ilişkin araştırma sonuçları mevcuttur (Alpsoy, 2021; Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Bradley Geist ve Olson Buchanan, 2014; Dursun, 2019; Lareau, 2003; Ramey ve Ramey, 2010; Uykan ve Akkaynak, 2019). Bu sonuçlar, araştırma sonucunu desteklemektedir. Bunun yanı sıra helikopter ebeveynlik ile öğrenim durumu arasında bir ilişkinin olmadığını belirten araştırmalar (Dalkıran, 2023; Gençler, 2020; Özbey, 2022) da vardır. Karakoç Demirkaya ve Abalı (2012) okul öncesi dönemde aşırı koruyucu davranışlar içeren ebeveynlik tutumlarını daha çok eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin gösterdiklerini belirtmişlerdir. Görüldüğü üzere ilgili değişken ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Alpsoy (2021)'in araştırmasında okuryazar olmayan annelerin helikopter ebeveynlik puan ortalamalarının lisansüstü eğitim mezunu annelere çok yakın olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Taymaz (2019) da okuryazar olmayan, ilkokul veya lise mezunu olan annelerin lisans ya da lisansüstü mezunu annelere göre daha yüksek düzeyde helikopter ebeveynlik davranışları gösterdiklerini bulmuştur. Benzer şekilde ebeveynlerin aşırı koruyuculuk davranışlarının eğitim seviyesi düştükçe arttığına yönelik çalışmalar (Bülbül ve Akkaynak, 2021; Taner Derman, Türen ve Buntürk, 2020; Tekin, 2022; Uygun ve Kozikoğlu, 2020) mevcuttur. Bu sonuçlar, bu çalışmada elde edilen ilkokul ve ortaokul mezunu olan annelerin aşırı çocuk odaklı annelik davranış düzeylerine ilişkin sonuçlarıyla örtüşmektedir. Eğitim düzeyi düşük (ilkokul, ortaokul gibi) olan anneler çocuklarının kendi yapamadıklarını gerçekleştirebilmeleri konusunda daha fazla beklenti içerisinde bulunabilirler. Kendilerinin yaşamları boyunca çektikleri sosyal, kültürel veya ekonomik sıkıntıları çocuklarının çekmemesini isteyerek onları bu doğrultuda yetiştirmeye yönelebilirler. Çocuklarına iyi bir gelecek sunamayacaklarını düşünüp bunun endişesini

taşıyabilirler. Çocuklarının kendisinin kurtarıcısı olmasını isteyebilirler. Bu da onların aşırı çocuk odaklı annelik davranışları sergilemelerine neden olabilir. Ayrıca araştırma sonucunda lisans mezunu annelerin ön lisans mezunu annelere; lisansüstü mezunu annelerin de lise, ön lisans ve lisans mezunu annelere göre daha fazla aşırı çocuk odaklı annelik davranışları gösterdikleri bulunmuştur. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler de çocuklarını idealleştirme düşüncesi içerisinde bulunabilirler, kendileri gibi yetiştirmek isteyebilirler. Bu düşünceler onları da aşırı annelik davranışları göstermeye yönlendirebilir. Buna ek olarak eğitim düzeyi yüksek olan anneler birbirleriyle etkileşim içinde bulunarak birbirlerinin annelik davranışlarını etkileyebilirler.

5.1.2.7. Algılanan gelir düzeyi değişkenine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre orta gelir düzeyinde bulunduklarını düşünen anneler düşük ve iyi gelir düzeyinde bulunduklarını düşünen annelere göre daha yüksek düzeyde aşırı çocuk odaklı annelik davranışları göstermektedir. Bu konu ile ilgili alan yazında farklı görüşler mevcuttur. Schmidinger (2020) aşırı ebeveynlik davranış düzeylerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Üst sosyoekonomik düzeydeki anne babaların aşırı ebeveynlik davranışları gösterdiklerine ilişkin araştırma sonuçları (Dursun, 2019; Gençdoğan ve Gülbahçe, 2021) bulunmakla birlikte; Pekşen Akça (2012) de ebeveynlerin aşırı koruyuculuk düzeylerini incelediği çalışmada üst sosyoekonomik düzeydekilerin çocuklarını yorucu ve zor işlerden daha çok korudukları sonucuna ulaşmıştır. Uykan ve Akkaynak (2019) yaptıkları çalışmada yüksek gelir grubundaki ebeveynlerin daha koruyucu bir tutuma sahip olduklarını bulmuşlardır. Bunun yanı sıra üst sosyoekonomik düzeydeki ebeveynlerin çocuk merkezli bir eğitim anlayışından çok akademik başarı odaklı okul tercihlerine yöneldiklerine, dolayısıyla okul seçimi konusunda aşırı ebeveynlik davranışları gösterdiklerine ilişkin araştırma sonuçları (Chan ve Yeung, 2020; Goldring ve Phillips, 2008; Hastings, Kane ve Staiger, 2015) mevcuttur. Irwin ve Elley (2011) orta sosyoekonomik düzeydeki ebeveynlerin daha fazla aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışları gösterdiklerini; özellikle de çocuklarını çok yönlü yetiştirme tutumu içerisinde bulunduklarını belirtmişlerdir. Araştırmacılar bu gruptaki ebeveynlerin çocuklarını bir gelişim projesi olarak gördüklerini, çocuklarının günlük yaşamlarına çok fazla katıldıklarını ve çocuklarını adeta bir yatırım aracı olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Ungar (2009) modernizmin yükselişi ve iş piyasasında yaşanan küresel rekabet nedeniyle toplumların geniş kitlesini oluşturan orta sosyoekonomik düzeydeki

kesimde bireysel başarılarla yönelik beklentilerin arttığını dile getirmiştir. Dolayısıyla orta sosyoekonomik düzeydeki ebeveynler arasında rekabete dayalı aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışlarının yaygın olduğunu, hatta bunların normalleştirildiğini belirtmiştir. Ülkemizde de yaşanan nüfus artışı, rekabete dayalı bir eğitim sisteminin bulunması, ekonomik nedenler gibi durumlar toplumun geniş kitlesini oluşturan orta gelir düzeyindeki annelerin çocuklarına yönelik olarak aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışları göstermelerinde etkili olmuş olabilir.

5.1.3. Aşırı annelik davranışları gösteren-göstermeyen annelerle çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerine ilişkin sonuçlar ve tartışmalar

Aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin ve çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özelliklerinin incelenmesine ilişkin yürütülen nicel ve nitel karma desenli araştırma sonucunda elde edilen bulgular; *sosyal duygusal gelişim, bilişsel gelişim, motor gelişim, özbakım becerileri, davranış özellikleri, annelerin stres düzeyleri ile öğretmenlerden beklenti özellikleri* birlikte ele alınarak tartışılmıştır.

5.1.3.1. Sosyal duygusal gelişim alanına yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma

5.1.3.1.1. Çocukların rekabet düzeylerine ilişkin sonuç ve tartışma

Çocukların rekabet düzeylerine ilişkin elde edilen sonuçlara göre “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının rekabet düzeyleri “çocuktan uzak” olanlara göre; “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının rekabet düzeyleri “uygun” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. Buradan yola çıkılarak annelerin çocuklarına yönelik ilgi ve beklenti düzeylerinin artması ile çocukların da daha rekabetçi bir tutuma yaklaştıkları sonucu çıkarılabilir. Mufidah ve Rifqi (2016) yaptıkları bir çalışmada aşırı ebeveynlik davranışlarının çocukların kişilik özelliklerini ne şekilde etkilediğini incelemişler ve söz konusu davranışların çocuklarda herhangi bir zorlukla karşılaşıldığında kolay pes etme eğilimine neden olabileceğini ifade etmişlerdir. Söz konusu araştırma, elde edilen sonuç ile örtüşmemektedir. Bu çalışmada bir kitap incelendiği ve kitapta yer alan roman karakterlerinin özellikleri üzerinden analizler gerçekleştirildiği için farklı bir sonuç elde edilmiş olabilir. Öte yandan Leung (2013) ve Kwan ve Wong (2016) rekabete dayalı eğitim sisteminin bulunduğu toplumlarda rekabet duygusunun ortaöğretim ve üniversite kademesiyle sınırlı kalmadığını, ilköğretim düzeyinde de görüldüğünü ifade etmişlerdir. Bu

toplumlarda ebeveynlerin çocuklarının geleceklerini ve akademik yaşantılarını okul öncesi dönemden itibaren planlamaya başladıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin rekabete dayalı sistemde iyi bir eğitim başlangıcı yapmanın çok önemli olduğunu düşündüklerini, bu nedenle de çocukları henüz 3 yaşındayken kaliteli bir okul öncesi eğitim kurumu arayışına girdiklerini söylemişlerdir. Bu araştırmanın “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin taslak maddelerinin oluşturulması aşamasında, aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışlarında bulunan anneler ve çocuklarıyla ilgili olarak okul öncesi öğretmenlerden değerlendirmeler yapmaları istenmiştir. Değerlendirmelerin sonucunda, öğretmenler aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının verilen bir etkinliği diğer çocuklara oranla başaramadıklarını düşündüklerinde bazı öfkeli davranışlar gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Söz konusu öğretmen görüşleri de bu çocukların akranlarıyla rekabet duygusu içerisinde bulunduklarını gösterebilir. Araştırma sonucunda en düşük rekabet duygusuna sahip çocukların, çocuktan uzak annelere; en yüksek rekabet duygusuna sahip çocukların, aşırı çocuk odaklı annelere sahip oldukları belirlenmiştir. Bu noktada annenin çocuğuna yönelik olarak içinde bulunduğu yetersiz düzeyde ilgisizlik/beklentisizlik durumlarının da yine çocuğa yönelik gerekenden çok daha fazla seviyede beklentiler içerisinde bulunma, ilgi gösterme davranışları kadar rekabet duygusu açısından olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Nitekim Sönmez (2016) küçük çocukların da rekabet duygusunu belli bir düzeyde yaşamaları gerektiğini, bu durumun çocukların odaklanma becerileri üzerinde olumlu etkilerinin olabileceğini ifade etmiştir. Bununla beraber çok fazla rekabet duygusuna maruz kalan çocukların da birtakım sosyal duygusal problemler yaşayabilecekleri üzerinde durmuştur. Bu noktada çocuğun makul ölçüde rekabet duygusu kazanması gerektiği, ebeveynlerin de çocuklarının davranışlarını gözlemleyerek buna uygun tutumlar ve yetiştirme anlayışları geliştirmeleri gerektiği söylenebilir. Örneğin; Bakioğlu (2014, ss.76) bu konuyla ilgili olarak ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte oynadıkları yarış oyunlarında güç savaşlarından ve kıskançlık duygusu oluşturabilecek durumlardan uzak senaryolar geliştirmelerini önermiştir. Bilici (2019) da evde oynanan oyunlarda anne babaların yapıcı olmayan ve sosyal duygusal yönden yıkıcı sonuçlar doğurabilecek rekabetçi davranışlara engel olmaları gerektiğini belirtmiştir. Araştırmacı ebeveynleri evde öğrenilen veya anne babalar tarafından bir şekilde pekiştirilen aşırı düzeydeki rekabete dayalı davranışların çocukta kalıcı bir kişilik özelliği olması riskine karşı uyarmıştır.

5.1.3.1.2. *Çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerine ilişkin sonuç ve tartışma*

Çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerine ilişkin elde edilen sonuçlara göre “uygun” annelerin çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık, öz-kontrol/düşüncelilik, iletişim kurma/sosyal performans düzeyleri “çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. Gençdoğan ve Gülbahçe (2021) ve LeMoyne ve Buchanan (2011) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmalarda helikopter ebeveynliğin psikolojik yönden iyi halde bulunma durumu ile negatif yönlü bir ilişki içerisinde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Okray (2016) ile Schiffrin, vd., (2014) helikopter ebeveynlik tutumuyla yetişmekte olan bireylerin depresyona daha yatkın olduklarını, bu bireylerin temel psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmadığını, psikolojik refah düzeylerinin düşük olduğunu belirlemişlerdir. Özbek (2022) ve Yılmaz (2021) de helikopter ebeveynlik düzeyi arttıkça psikolojik olarak iyi olma düzeyinin azaldığını belirtmiştir. Ayrıca Gençdoğan ve Gülbahçe (2021) ile Hivick (2019) ebeveynlerin helikopter davranışlarının arttıkça öğrencilerin yaşam ve psikolojik doyumlarının azaldığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Okant Yaşın (2018) ile Schiffrin, vd., (2014) helikopter ebeveynlere sahip olan bireylerin genel yaşantılarından memnuniyet duymadıklarını belirtmişler; helikopter ebeveynlik tutumunun sosyal açıdan da bireyler üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ifade etmişlerdir. Karayağız (2019) anksiyete bozukluğu yaşayan çocukların ebeveynlerini daha ilgisiz/ihmkar anne babalar olarak algıladıklarını bulmuştur. Sözü edilen tüm araştırmaların sonuçları, bu araştırmadan elde edilen sonucu desteklemektedir. Bu araştırmada “uygun” annelerin çocuklarının duygusal istikrar/stresle başa çıkma düzeyleri “çocuktan uzak” olanların çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bayer, Sanson ve Hemphill (2006) erken çocukluk döneminde, ebeveynleri tarafından ilgisiz/ihmkar bir tutum gören çocukların içselleştirme güçlükleri yaşadıklarını belirtmişlerdir. İçselleştirme güçlükleri yaşayan çocukların duygusal istikrar sağlamakta güçlük çekebilecekleri yönünde bir yorum yapılabilir. Harma (2008) da yaptığı bir araştırmada ihmkar/ilgisiz ebeveynlere sahip çocukların diğerlerine göre daha dengesiz duygusal davranışlar gösterdiklerini belirtmiştir. Söz konusu araştırmalar, bu araştırma sonucunu desteklemektedir. Buradan yola çıkılarak yeterli düzeyde ilgi gören ve kendisinden makul ölçüde beklentiler içerisinde bulunan çocukların genel olarak sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin ilgisiz/beklentisiz kalan veya aşırı ilgi/beklenti görenlere göre daha iyi durumda oldukları söylenebilir. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile

keşfetmekten hoşlanma düzeyleri “çocuktan uzak” olanların çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur. Annelerin çocuklarına yönelik olarak ilgisiz/kayıtsız/beklentisiz bir tutum içerisinde bulunmaları, çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık durumları, yeni şeyler keşfetmekten hoşlanma düzeyleri üzerinde aşırı ilgili/beklentili annelere göre daha olumsuz bir etkiye sahiptir. Nitekim Yerkes, Hopman, Stok ve De Wit (2019) yaptıkları araştırmada, ihmalkar/ilgisiz ebeveynlere sahip çocukların iyi oluş düzeylerinin aşırı çocuk odaklı ebeveynlere sahip olan çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma, elde edilen sonuçla ilgili yapılan yorumu desteklemektedir. Aşırı çocuk odaklı anneler benimsedikleri tutum ve davranışlar dolayısıyla çocuktan uzak annelere göre çocuklarının sosyal duygusal gelişim özellikleriyle daha yakından ilgilenmekte ve onlara daha fazla zengin uyarıcı ortamlar sağlamaktadırlar. Özellikle küçük yaşlardaki çocuklar üzerinde ebeveyn tutumlarının kritik etkilere sahip olduğu düşünülürse, çocuktan uzak annesi olan çocukların sosyal duygusal gelişimlerinin ilgi yoksunluğu nedeniyle daha dezavantajlı bir süreçte ilerlediği söylenebilir. Bu çocuklar sağlıklı bir gelişim sürecinde gerekli olan çevresel uyaranlardan, motivasyon kaynaklarından, ebeveyn rehberliğinden, desteğinden ve yeri geldiğinde takdirinden yoksun bırakıldıkları için keşfetmekten hoşlanma düzeyleri düşük bulunmuş olabilir.

Ulaşılan bir diğer sonuç doğrultusunda “çocuktan uzak” annelerin çocuklarının öz-kontrol/düşüncelilik düzeylerinin “aşırı çocuk odaklı” olanların çocuklarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Jiao, Ji ve Jing (1986) erken çocukluk döneminde bulunan çocuklarla yaptıkları araştırma sonucunda aşırı çocuk odaklı ebeveynlere sahip olan ve anne babaları tarafından tüm istekleri yerine getirilen çocukların akranlarından gelen yardım taleplerini reddettiklerini bulmuşlardır. Araştırmacılar bu çocukların akranlarına karşı daha az ılımlı davranışlar sergilediklerini, genellikle diğerlerini önemsemeden kendi yapmak istediklerine odaklandıklarını ve bu nedenle de akranları tarafından bencil olarak nitelendirildiklerini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Tao ve Chiu (1985) ebeveynleri tarafından her istedikleri yerine getirilen ve aşırı çocuk odaklı anne babalara sahip çocukların diğer insanlara karşı saygısızca davranışlar sergilediklerini, talep ettikleri her şeyin derhal yapılmasını beklediklerini ve yapılmadığı takdirde öfke patlamaları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Söz konusu araştırmalar, bu çalışmada elde edilen aşırı çocuk odaklı anneleri olan çocukların öz-kontrol ve düşüncelilik düzeylerinin diğer çocuklardan düşük düzeyde bulunması sonucunun nedenlerini açıklar niteliktedir.

Ulaşılan bir başka araştırma sonucunda, “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının duygusal istikrar/stresle başa çıkma düzeylerinin “çocuktan uzak” ve “uygun” olanların çocuklarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Mufidah ve Rifqi’nın (2016), Odenweller, Booth Butterfield ve Weber (2014) ile Segrin, Woszidlo, Givertz ve Montgomery (2013) aşırı ebeveynliğin ve helikopter ebeveynliğin kişilik özellikleri üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmalarda bu ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarının sorunlarla mücadele etmekte problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçların aksine Padilla Walker ve Nelson (2012) aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışlarının çocuklara rehberlik sunma ve duygusal destek sağlama gibi konularda olumlu etkilerinin olabileceğini belirtmişlerdir. Kayar (2016) yaptığı bir araştırmada açıklayıcı otoriter tutumun bireylerin duygusal özerklik kazanmasıyla olumlu yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Diğer bir deyişle ebeveynler çocukları üzerinde olumsuz sonuçlara yol açabilecek bir ebeveyn tutumuna sahip olsalar bile açıklayıcı davranışlarda bulunduklarında çocuklarının duygusal yönden özerklik kazanmalarında rol oynayabilirler. Bu araştırmada da aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının duygusal istikrar/stresle başa çıkma düzeylerinin yüksek çıkması, ebeveynlerin açıklayıcılık tutumlarıyla ilişkili olabilir.

5.1.3.1.3. Çocukların karar verme becerilerine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen görüşlerine göre çocukların eğitim faaliyetlerine kendilerinin karar verdikleri durumlarda en çok “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının öğretmenlerinden yardım istedikleri bulunmuştur. Annelerin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının önemli bir kısmı da evde kendileriyle ilgili durumlara karar verirken annelerinden onay beklemektedir. Mufidah ve Rifqi (2016) ile Odenweller, Booth Butterfield ve Weber (2014) tarafından yürütülen araştırmalarda aşırı ebeveynliğin ve helikopter ebeveynliğin kişilik özellikleri üzerindeki etkisi incelenmiş; bu tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının içgörü kazanamadıkları ve başkalarına bağımlı oldukları belirtilmiştir. Erkan (2019) helikopter ebeveynlere sahip olan çocukların başkalarından onay duyma ihtiyaçlarının yüksek olduğunu ifade etmiştir. Pekşen Akça (2012) yaptığı bir araştırma sonucunda üst sosyoekonomik düzeyde bulunan, aşırı fedakarlık yapan ve aşırı koruyucu olan ebeveynlerin çocuklarının akıllarından geçen her düşüncüyü öğrenme çabası içerisinde bulunduklarını ifade etmiştir. Böyle bir tutum ile yetiştirilen çocukların karar verme mekanizmaları da yetişkin onayına bağımlı hale gelebilir.

“Uygun” anneye sahip çocukların çoğu eğitim faaliyetlerine kendilerinin karar verdikleri durumlarda yönlendirilmeye ihtiyaç duymamakta ve grupla oyun kurma davranışları göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre “çocuktan uzak” annesi olan çocukların çoğunluğu da eğitim faaliyetlerine kendileri karar verirken yönlendirilmeye ihtiyaç duymamaktadır. Bu konuda anne görüşlerinden elde edilen bulgular ile öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular birbiriyle örtüşmektedir. Annelerin görüşlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda “çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların önemli bir bölümünün evde kendileriyle ilgili durumlara karar verirken yönlendirilmeye ihtiyaç duymadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kayar (2016) izin verici/ihmalkar ve izin verici/şımartan ebeveyn tutumlarının çocukların davranışsal özerklik kazanmalarıyla olumlu yönde ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Araştırma sonuçlarından görüldüğü üzere hem öğretmen hem de anne görüşlerine göre, karar verme süreçlerinde yetişkin desteğine en çok ihtiyaç duyan grubun “aşırı çocuk odaklı anne”ye sahip çocuklar olmasının yanı sıra, çocukların genelinin karar verme becerilerinde orta durumda oldukları yorumu yapılabilir. Wong, Hicks, Seuntjens, Trentacosta, Hendriksen, Zeelenberg ve Van Den Heuvel (2019) çocuklarını dikkatle dinleyen, onlara şefkat gösteren, duygusal farkındalık sahibi, çocuklarını yargılamadan kabul eden, ebeveyn-çocuk ilişkisini gözden geçirerek zaman zaman düzenlemeler yapan anne babaların bu davranışlarının, çocukların bağımsız karar verme becerilerini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Ayrıca yapı iskelesi modeline uygun destekleyici davranışlarda bulunarak çocukların bu becerileri kazanma süreçlerini hızlandırabilirler. Araştırmacılar tarafından açıklanan ebeveynlik özellikleri daha çok uygun annelerin davranışlarını ifade etmektedir. Bu nedenle söz konusu annelere sahip olan çocukların bağımsız karar verme becerilerinin gelişmiş olması beklenebilir bir özellik olarak değerlendirilebilir. Çocuktan uzak anneler ise gerekli durumlarda çocuğu yönlendirme, yaşadığı ikilem durumlarında doğru sorularla düşünmeye sevk etme, gözlem yapma, çocuğu değerlendirme, karar verme süreçleri konusunda rol model olmayı amaçlama gibi davranışlarda bulunma noktasında yetersiz kalabilir. Ev ortamında ve yakın çevresinde ilgisiz kalarak kendi haline bırakılan çocuk, kimi zaman kendi kararlarını kendisi vermek zorunda hissedebilir. Günlük yaşamında mecburi kararlar veren bir çocuğun karar verme becerilerini geliştirdiği düşünülebilir ancak; ayrıntılı muhakeme yapıldığında bunun tek başına yeterli olmayabileceği düşünülebilir. Karar verme becerisinin gelişimi kadar hayatta “doğru” kararları verebilmek de önemlidir. Bu açıdan bakıldığında küçük yaştaki çocukların karar verme becerilerinin gelişiminde yine anne baba desteğinin ve rehberliğinin öneminden söz etmek mümkündür.

5.1.3.1.4. Çocukların iletişim özelliklerine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen görüşlerine göre en çok “uygun” annelerin çocukları sınıf ortamında sağlıklı-aktif iletişim özellikleri gösterir iken; “çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının da çoğunluğu sağlıklı-aktif iletişim kurmaktadır. Dalkıran (2023) ise 5-6 yaşındaki çocukların sosyal becerilerini incelediği araştırmada, helikopter ebeveynlik davranışlarının çocukların bazı sosyal becerileri üzerinde olumlu etkileri olabileceğini ifade etmiştir. Görüldüğü üzere öğretmenler de çocukların iletişim özelliklerinin ebeveyn tutumuna göre büyük farklılıklar göstermediğini belirtmişlerdir. Böyle bir sonuca ulaşılmasında öğretmenlerin oluşturdukları olumlu sınıf ikliminin ve çocukların iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik olarak eğitim programlarında yer verdikleri etkinliklerin katkısı olmuş olabilir. Annelerin görüşlerine göre ise en fazla “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocukları arkadaşlarıyla sağlıklı-aktif bir iletişim sürdürmektedir. Bu bulgulara ek olarak öğretmenlere göre “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarından önemli bir kısmı belirli arkadaşlarıyla iletişim kurma, uyumsuzluk yaşama ve öğretmenden destek isteme davranışları gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada çocukların iletişim özelliklerine yönelik aşırı çocuk odaklı annelerin ve öğretmenlerin görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, sonuçların paralellik göstermediği görülmektedir. Söz konusu durum, aşırı çocuk odaklı annelerin bu araştırma sorusuna çocuklarının lehine yanıtlar vererek onların iletişim becerilerini iyi gösterme çabası içerisinde bulunmalarından kaynaklanmış olabilir. Elde edilen sonuç farklı bir açıdan ele alınırsa, aşırı çocuk odaklı anneler çocuklarının akranlarıyla veya yetişkinlerle olan iletişim süreçlerine doğrudan müdahalelerde bulunarak onları destekliyor olabilir. Bu nedenle çocuklarının iletişim becerilerinin iyi düzeyde olduğunu gözlemlediklerini düşünüyor olabilirler. Mufidah ve Rifqi'nın (2016) aşırı ebeveynliğin çocukların kişilik özellikleri üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmada bu tutumu benimsemiş ebeveynlerin çocuklarının yeteri kadar sosyalleşemediklerini belirtmişlerdir. Odenweller, Booth Butterfield ve Weber (2014) helikopter ebeveynliğin bireylerin aile içindeki iletişim biçimlerinin problemli olmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Özellikle küçük yaşlardaki çocukların aile içerisindeki deneyimlerini dış dünyaya daha şeffaf bir şekilde yansıttıkları göz önünde bulundurulduğunda, aile içerisinde benimsemiş oldukları olumsuz iletişim kalıplarını okul ortamında ve yakın çevrelerinde de kullanacakları söylenebilir. Ayrıca bu araştırmada “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi aşamasında aşırı çocuk odaklı ebeveynlerin ve çocuklarının özelliklerine ilişkin öğretmen görüşlerinin alındığı araştırma

sonucunda da öğretmenlerin birçoğu aşırı çocuk odaklı tutum gösteren annelerin çocuklarının sınıfta diğer çocuklarla iyi iletişim kuramadıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları dikkate alındığında öğretmenlerin aşırı çocuk odaklı anneye sahip olan çocukların iletişim özelliklerini daha objektif olarak değerlendirdikleri yorumu yapılabilir.

5.1.3.1.5. Çocukların stresle başa çıkma durumlarına ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen ve anne görüşlerine göre stres yaratan durumlarda “uygun” anneye sahip olan çocukların çoğunluğunun durumu sakin bir şekilde karşıladıkları bulunmuştur. “Çocuktan uzak” anneye sahip çocuklardan önemli bir bölümünün durumu sakin bir şekilde karşıladığı ve bununla birlikte durumu umursamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer biçimde anne görüşlerinden elde edilen bulgulara göre de “çocuktan uzak” tutumu benimsemiş anneye sahip olan çocukların önemli bir kısmı stres yaratan durumu sakin bir şekilde karşılamaktadır. Söz konusu stres durumuyla ilgili öğretmenlere ve annelere yöneltilen araştırma sorusunda çocuk açısından stres yaratabilecek durum ve olaylara örnek olarak “çocuğun okuluna geç kalması, ebeveynin okul çıkışına zamanında gelememesi gibi” durumlar gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin ve annelerin çoğunluğunun bu örnekler kapsamında yanıtlar verdikleri görülmüştür. Çocukların okul ortamına alışkın olmaları, öğretmenlerine güvenmeleri, arkadaşlarını yakından tanıyor olmaları gibi faktörler çoğunluğunun okula geç kalma, ebeveynin çıkışa gecikmesi gibi stres yaratabilecek durumlara karşı sakin, tepkisiz kalmasına neden olmuş olabilir. Çocukların farklı, yabancı ortamlarda ve durumlarda stres duygusuna ne şekilde tepki verecekleri konusu yeniden ele alınarak incelenebilir. Ayrıca Lapsekili Uysal (2020) araştırmasında anne babaların helikopter ebeveynlik davranış düzeyleri ile çocuklarının kaygı düzeyleri arasında bir ilişki bulunmadığı sonucunu elde etmiştir. Bu sonuç, araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarından büyük bir kısmının ise öğretmen görüşlerine göre ebeveyne tepki gösterme ve panik yapma davranışları sergiledikleri bulunmuştur. Annelerden elde edilen bulgular doğrultusunda da “aşırı çocuk odaklı” annesi olan çocukların bir bölümünün panik yapma davranışı gösterdiği bulunmuştur. Bu konuda öğretmen ve annelerin görüşleri alınarak ulaşılan sonuçların genel olarak birbiriyle paralellik gösterdiği söylenebilir. Mufidah ve Rifqi’nın (2016) aşırı ebeveynliğin çocukların kişilik özellikleri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada bu tutumu benimsemiş ebeveynlerin çocuklarında fazla endişeli olma halinin olduğunu belirtmişlerdir. Garst ve Gagnon (2015) ile LeMoyne ve Buchanan (2011) yaptıkları çalışmalarda aşırı ebeveynlik ve helikopter ebeveynlik davranışlarının çocuklarda ve

gençlerde anksiyeteye ve öz düzenleme becerilerinin zayıflamasına yol açtığını ifade etmişlerdir. Özbey (2022) helikopter ebeveynlik düzeyi arttıkça bireyin güvenli bağlanma düzeyinin azaldığını belirtmiştir. Buradan yola çıkılarak aşırı çocuk odaklı ebeveynlik stiliyle büyüyen çocukların güvenli bağlanma konusunda da problemler yaşayabilecekleri ve bu nedenle de kendilerinde stres yaratan bir durumla karşılaştıklarında bu duruma uygun tepkiler vermekte zorlanacakları söylenebilir.

5.1.3.1.6. Çocukların duygularını ifade etme biçimlerine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen ve anne görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” veya “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların çoğunluğunun duygularını uygun bir şekilde sözel ya da beden dili ile ifade ettikleri bulunmuştur. Öğretmen görüşlerine göre “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının önemli bir bölümü ise duygularını abartılı/aşırı davranışlar göstererek ifade etmektedir. Yurdakul (2021) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada helikopter ebeveynleri olan bireylerin psikolojik yardım alma konusunda olumsuz bir tutum içerisinde bulunduklarını ifade etmiştir. Buradan yola çıkılarak aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışlarıyla büyüyen bazı çocukların duygularını uygun yollarla ifade etmekte çektikleri zorlukların, yetişkinlik dönemlerinde de devam edebileceği yönünde bir yorum geliştirilebilir. Böyle bir tutumla büyümüş olan yetişkinler duygularını ifade etmekten kaçınarak psikolojik yardım almakla ilgili olumsuz düşüncelere sevk olabilirler. Sarıtaş ve Gençöz (2012) duygularını düzenleme ve ifade etme konusunda güçlük yaşayan annelerin çocuklarının da aynı konularda zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Erkan (2019) helikopter ebeveynlere sahip olan çocukların duygu farkındalığı düzeylerinin düşük olduğunu belirtmiştir. Duygu farkındalığı kazanamamış veya düşük düzeyde kazanmış olan çocuklar hissettiklerini ne şekilde ifade edeceklerini bilemeyebilir, bu nedenle uygun olmayan ve aşırılıklara kaçan davranışlarda bulunabilir, bu konuda yetişkin yönlendirmesine ihtiyaç duyabilirler. Parker, Tupling ve Brown (1979) gereğinden fazla müdahale, korumacılık, şefkat gibi unsurlar içeren aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışlarının çocukların bireyselleşmelerine ve özgürleşmelerine engel olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmacılara göre söz konusu ebeveynlik davranışları çocukların yeni deneyimler kazanmalarına engel olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında çocukların duygularını tanımları ve ifade etmeleri zorlaşabilir. Kağıtçıbaşı (2007) ve Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı (2010) yaptıkları çalışmalarda bireyselleşmenin daha az olduğu, daha çok toplu yaşamın benimsendiği kültürümüzde annelerin kontrolcü, şefkatli ve yoğun sevgi içeren davranışlarının çocuklar tarafından “aşırı” ebeveynlik davranışları olarak

algılanmayabileceğini belirtmişlerdir. Duyguların yoğunluğu, tanınması, dışa vurumu gibi konularda yaşanan kültürel farklılıkların farklı ebeveynlik tutumlarıyla yetişmekte olan çocukların da duygusal gelişim süreçlerini içinde bulundukları çevreye göre farklı şekillerde etkileyebileceği düşünülebilir. Kültürün yanı sıra Stifter, Dollar ve Cipriano (2011) çocukların duygu düzenleme ve duygularını ifade edebilme özelliklerinin mizaçlarına bağlı olarak da değişebildiğini belirtmişlerdir. Mizaç olarak heyecanlı bir yapıya sahip olan çocuk daha dışa dönük ve abartılı davranışlar göstermeye yatkındır. İçe dönük bir yapıya sahip olan çocuk ise duygularını saklama/belli edememe/nasıl ifade edeceğini bilememe gibi durumlar açısından daha risk altındadır (Stifter, Dollar ve Cipriano, 2011). Görüldüğü üzere, çocukların duygularını ifade etme biçimleri ebeveyn tutumlarının yanı sıra kültür, mizaç gibi farklı faktörlerden de etkilenebilmektedir.

5.1.3.1.7. Çocukların engellenme durumlarındaki tepkilerine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” veya “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde en çok mantıklı açıklama bekledikleri bulunmuştur. Elde edilen sonuç, çocukların çoğunluğunun günlük yaşamlarında neden-sonuç ilişkisini kullanmalarıyla açıklanabilir. İçinde bulunduğumuz dönemin gerekleri itaatkar değil; düşünen, araştıran ve sorgulayan bireylerin yetiştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Eleştirel ve sorgulayıcı bakış açısıyla yetişen çocuklar sosyal ve duygusal yetkinlikler kazanacaklardır ve bu çocuklar mevcut potansiyellerini en yüksek düzeyde ve en etkili biçimde ortaya çıkarabileceklerdir (Haktanır, 2008; Şavşet, 2016). Bu açılardan ele alındığında, çocukların büyük bir kısmının yetişkinlerden mantıklı açıklamalar beklemeleri olumlu olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra araştırmadan elde edilen diğer bir bulguya göre “çocuktan uzak” annelerin çocuklarının önemli bir bölümü durumu kabullenme davranışı göstermekte; “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların bir kısmı da ısrar etme ve sinirlenme-ağlama davranışları göstermektedir. Annelerin görüşlerinden elde edilen araştırma sonuçlarına göre de “aşırı çocuk odaklı” annesi olan çocukların önemli bir bölümü istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde sinirlenme-ağlama davranışı göstermekte; önemli bir bölümü de kabullenme davranışında bulunmaktadır. Annelerin görüşleri sonucunda ulaşılan araştırma bulgularında “çocuktan uzak” annelerin ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının büyük bir kısmının sinirlenme-ağlama ve ısrar etme davranışları sergiledikleri bulunmuştur. Helikopter ebeveynlere ve ihmalkar ebeveynlere sahip olan bireylerin öz kontrol ve öz denetim düzeylerinin düşük olduğuna yönelik araştırma sonuçları mevcuttur

(Cui, Allen, Fincham, May ve Love, 2018; Hong ve Cui, 2019; Jiao ve Segrin, 2023; Love, May, Cui ve Fincham, 2020; Süsen, Pak ve Çevik, 2022; Şimşir Gökalp, 2022). Söz konusu araştırmalardan yola çıkıldığında, aşırı çocuk odaklı ve çocuktan uzak annelerin çocuklarının öz denetim ve öz kontrol sağlamada zorlandıkları için “engellenme” durumuyla karşılaştıkları zaman ısrar etme, sinirlenme, ağlama gibi olumsuz davranışlar gösterdikleri yorumu yapılabilir. Bilişsel faktörlerden biri olan öz kontrol becerisi, bireyin davranışlarını kontrol edebilmesi ve yeni durumlara göre yeniden şekillendirebilmesini ifade eder. Düşük öz kontrol saldırganlık gibi davranış sorunlarıyla yakından ilişkilidir. Öz kontrolü zayıf olan çocuklarda hemen sinirlenme, dürtülerle hareket etme, benmerkezci bir yapıya sahip olma, hayal kırıklıklarıyla baş edememe, sakinleşmeye çalışmak yerine öfke nöbetleri geçirme, dürtüleri kontrol edemeyip kendi isteklerine göre hareket etme gibi davranış sorunları görülebilmektedir (Gottfredson ve Hirschi, 1990; akt: Gözübüyük, 2015; Strayhorn, 2002). Çocuktan uzak ve aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarından bazılarının istedikleri bir şeyi yapmalarına izin verilmediğinde agresif davranışlar göstermeleri, öz kontrollerini ve öz denetimlerini sağlayamamalarıyla, yeni durumları anlamlandırmaya çalışarak bunlara uyum sağlamakta zorlanmalarıyla açıklanabilir.

5.1.3.2. Bilişsel gelişim alanına yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma

5.1.3.2.1. Çocukların temel beceri düzeylerine ilişkin sonuç ve tartışma

Çocukların temel beceri düzeylerine ilişkin elde edilen sonuçlara göre “uygun” annelerin çocuklarının sınıflama becerisi düzeyleri “çocuktan uzak” annelerin çocuklarına göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının temel beceri düzeyleri ise “çocuktan uzak” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda annelerin çocuklarına yönelik ilgi ve beklenti düzeylerinin artmasından çocukların temel beceri düzeylerinin olumlu yönde etkilendiği yorumu geliştirilebilir. Avcı ve Akıncı (2023) yaptıkları bir araştırmada demokratik ebeveynlik tutumunu benimseyen anne babaların çocuklarının bilişsel strateji kullanma becerilerinin ihmalkar ya da otoriter tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarına göre yüksek düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Hivick (2019) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırma sonucunda bilişsel becerilerin helikopter ebeveynlik davranışları ile ilişkili olmadığını bulmuştur. Benzer şekilde Sevinç (2019) da üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada düşünme ihtiyacının ebeveyn tutumlarına göre farklılık göstermediğini

bulmuştur. Söz konusu araştırmalarda örneklem grubu ile bu araştırmanın örneklem grubu algı, dikkat, bellek, problem çözme, okuma ve yazma gibi farklı bilişsel ögeler ve süreçler açısından göz önünde bulundurulduğunda birbirinden oldukça farklıdır. Erken çocukluk dönemindeki çocuklar bilişsel gelişim açısından kritik dönemdedir ve bilişsel süreçleri sırasıyla tamamlamaya çalışmaktadırlar (Kol, 2011). Bu nedenle örneklem grubunu, bilişsel süreçleri büyük oranda tamamlanmış olan yetişkinlerin oluşturduğu araştırmadan elde edilen sonuçlar; bu araştırma sonuçlarıyla örtüşmemiş olabilir.

5.1.3.2.2. *Çocukların odaklanma ve dikkat becerilerine ilişkin sonuç ve tartışma*

Araştırma sonucunda öğretmen ve anne görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” veya “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocuklardan çoğunun odaklanma ve dikkat becerileri yaşlarının düzeyine uygun bulunmuştur. Öztürk (2017) okul öncesi dönemdeki çocuklarla yaptığı araştırmada ebeveyn tutumlarına göre çocukların dikkat ve dürtü kontrol becerilerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma, bu araştırmadan elde edilen sonucu desteklemektedir. Buna ek olarak öğretmen görüşlerine göre “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarından önemli bir kısmı dikkat ve odaklanma gerektiren etkinliklerden sıkılmakta ve sık sık dikkat dağınıklığı yaşamaktadır. Aşırı derecede kontrolcü olan ve zorlayıcı bir tutum benimseyen ebeveynlere sahip çocukların akademik başarıları ve bilişsel aktiviteleri düşük düzeyde olabilmektedir (Flower, 2021; Hivick, 2019; Kim, Wang, Orozco Lapray, Shen ve Murtuza, 2013; Sorkhabi, 2013). Alpsoy (2021) yaptığı bir araştırmada helikopter ebeveynlik davranışları gösteren anne babaların çocuklarının öz düzenleme becerileri içerisinde yer alan “görev analizi” düzeylerinin olumsuz yönde etkilendiğini belirtmiştir. Bu bağlamda aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının dikkatlerini toplayarak başladıkları bir görevi tamamlama davranışlarını daha az gösterdikleri sonucu çıkarılabilir. Gümrükçü Bilgici (2022) 48-72 aylık çocuklar ve anneleriyle yaptığı araştırmada istenmeyen/olumsuz anne tutumlarının çocukların dikkat becerilerini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Hong, Hwang, Kuo ve Hsu (2015) lise öğrencileriyle yaptıkları araştırmada öğrenme gibi bilişsel süreçlerin helikopter ebeveynlik davranışlarından olumsuz etkilenebileceğini belirtmişlerdir. Öğrenme süreci içerisinde aynı zamanda “dikkat” becerisinin de önemli ve gerekli olduğu düşünüldüğünde; öğretmenlerin aşırı çocuk odaklı anneye sahip olan çocukların sık sık dikkat dağınıklığı yaşadıklarına ilişkin görüşleri önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Özellikle erken çocukluk döneminde yeni öğrenmelerin yoğun bir şekilde yaşandığı okullarda, öğretmenler çocukların bilişsel gelişim süreçlerini yakından takip edebilme fırsatına sahiptir. Dikkat dağınıklığı yaşayan çocukların

eğitim faaliyetleri sürecindeki diğer davranışları, hangi bilişsel alan basamağında dikkat dağınıklığı yaşadıkları bunu etkileyen diğer faktörler, çocukların yaşadıkları dikkat dağınıklığı sonrasındaki duygu durumları ve davranışları, dikkat dağınıklığının diğer gelişim alanlarındaki süreçlere etkilerinin neler olduğu gibi sorular ve bu sorulara verilecek yanıtlar ışığında, çocuk açısından riskli olabilecek bu durumun ortadan kaldırılmasına yönelik olarak okul-aile iş birliği içerisinde çözüm yolları aranabilir.

5.1.3.3. Özbakım becerileri alanına yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen görüşlerine göre en çok “çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının günlük rutinlerde öğretmenlerine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. “Çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocukları en fazla arkadaşlarıyla sorun yaşama konusunda öğretmenlerine ihtiyaç duymaktadır. “Aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarından önemli bir bölümünün özbakım ihtiyaçlarını karşılamada ve etkinlik zamanlarında öğretmenlerine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Mufidah ve Rifqi’nın (2016) aşırı ebeveynliğin çocukların kişilik özellikleri üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmada bu tutumu benimsemiş ebeveynlerin çocuklarında başkalarına bağımlı olma durumunun yaygın olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmacılar bu çocukların sosyalleşme konusunda zorluklar yaşadıklarını ve potansiyellerini de tam olarak ortaya çıkaramadıklarını ifade etmişlerdir. Erkan (2019) yaptığı araştırmada helikopter ebeveynlik tutumuyla büyüyen çocukların bağımlı bir kişiliğe sahip olduklarını belirtmiştir. Odenweller, Booth Butterfield ve Weber (2014) ile Schiffrin, vd., (2014) helikopter ebeveynlik davranışlarıyla büyüyen bireylerin gelişim görevlerini tam olarak tamamlayamadıklarını ve bağımsızlıklarını kazanamadıklarını ifade etmişlerdir. Bradley Geist ve Olson Buchanan (2014), Flower (2021), Hivick (2019), Ingen, vd. (2015) ve Schiffrin, vd., (2014) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarda aşırı ebeveynlik davranışlarına maruz kalmış bireylerin daha düşük düzeyde öz yeterlilik duygusuna sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Okray (2016) helikopter ebeveynlik stilinin bireylerin öz saygılarını düşürdüğünü ve bireyleri ailelerine bağımlı hale getirdiğini belirtmiştir. Tüm araştırma sonuçları, bu çalışmadan elde edilen sonucu destekler niteliktedir. Yapılan bu araştırmanın bir diğer sonucunda annelerin görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun”, ve “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların büyük bir kısmının günlük rutinlerde özbakım becerileri konularında annelerine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Annelerin

görüşlerinden elde edilen araştırma sonucu öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçtan farklılık göstermiştir. Öğretmenler en çok “çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının günlük rutinlerde kendilerine ihtiyaç duyduklarını belirtirken annelerin çoğu ebeveynlik tutumları fark etmeksizin çocuklarının özbakım becerileri konusunda kendilerine ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Çocuklar okul ortamında birbirlerinin özerklik davranışlarından etkilenebilirler. Arkadaşının yetişkin desteği almadan kendi kendine yemek yiyebildiğini gözlemleyen bir çocuk akran etkileşimi ile kendisi de bu davranışı göstermek isteyebilir. Böyle bir durumda çocukların öğretmen desteğine daha az ihtiyaç duyması olasıdır. Diğer yandan ev ortamında çocuklar, akran etkileşiminin okul ortamına göre daha zayıf olması ve öğretmenleri yerine doğdukları andan itibaren her türlü ihtiyaçlarını karşılayan anneleriyle muhatap olmaları nedeniyle özbakım becerileri konusunda daha fazla anne desteğine ihtiyaç duyma davranışları gösterebilecekleri yorumu yapılabilir.

5.1.3.4. Motor gelişim alanına yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen ve anne görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” veya “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların büyük çoğunluğunun büyük kas becerileri ve küçük kas becerileri yaşlarının gerektirdiği düzeyde bulunmuştur. Janssen (2015) 7-12 yaşlarındaki çocuklarla ve bu çocukların aileleriyle yürüttüğü araştırma sonucunda, aşırı ebeveynlik anlayışının benimsenerek uygulanmasının çocuklardaki fiziksel aktiviteleri olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir. Diğer bir ifadeyle, söz konusu çocukların günlük rutinlerde hareketsiz kalmaları bakımından yüksek riskli grupta yer alabilecekleri üzerinde durmuştur. Ay (2019) da adolesan dönemdeki bireylerle yaptığı araştırmasında ebeveynlerin denetleyicilik düzeylerinin artmasının bireylerdeki fiziksel aktiviteyi azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Reed, Duncan, Lucier Greer, Fixelle ve Ferraro (2016) yaptıkları çalışmada düşük düzeyde helikopter ebeveynlik davranışlarına maruz kalan bireylerin genel fiziksel sağlıklarının daha iyi durumda olduğunu belirtmişlerdir. Yerkes, Hopman, Stok ve De Wit (2019) boylamsal olarak yaptıkları araştırma sonucunda aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışlarının ihmalkar ebeveynliğe göre çocuklarda daha iyi fiziksel sağlık durumuna yol açtığını bulmuşlardır. Görüldüğü üzere aşırı ebeveynlik davranışlarının bireylerin fiziksel sağlıkları açısından etkilerine ilişkin sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar büyük yaş grubu ile gerçekleştirilmiş olup genelinde

aşırı ebeveynlik veya helikopter ebeveynlik davranışlarının bireylerin fiziksel sağlık durumlarını olumsuz yönde etkilediğine ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Bu araştırmada öğretmenler ve anneler çocukların büyük kas ve küçük kas becerilerinin “çocuktan uzak”, “uygun” veya “aşırı çocuk odaklı” ebeveyn tutumlarına göre büyük farklılıklar göstermediği yönünde görüşler sunmuşlardır. Haywood ve Getchell (2009) erken çocukluk döneminde kazanılan harekete dayalı becerilerin ileriki yıllar için temel oluşturduğunu belirtmiş; ayrıca bu dönemdeki çocuklarda görülen en belirgin özelliğin “hareketlilik” olduğuna dikkat çekmiştir (akt: Aslan ve Yamak, 2021). Bu bağlamda, hareket halinde olmak küçük bir çocuğun yaşamındaki en önemli odak noktası olarak kabul edilebilir. Çocuklar erken çocukluk döneminde hareketlerini “kendilerini ifade etme araçları” olarak da kullanmaktadırlar. Bunun yanı sıra çevreleriyle etkileşim kurma düzeylerini, iletişim biçimlerini ve etraflarında olup bitenlere yönelik tepkilerini “hareketleri” yoluyla gösterirler (Öztürk, 2009). Bu araştırmanın çalışma grubundaki çocuklar da okul öncesi dönemde bulundukları için önemli ölçüde hareketlidirler ve oyun çağlarını yaşamaktadırlar. Henüz ilkokula başlamadıklarından dolayı ise masa başında gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerine uzun süreli maruz kalmadıkları söylenebilir. Ayrıca MEB Okul Öncesi Eğitim Programı’nın çocuklardaki hareket gelişimini destekleyici nitelikte oyun temelli bir program olması, çocukların edinmeleri gereken büyük kas ve küçük kas becerilerine ait kazanım ve göstergelerin ayrı ayrı belirtilmesi hem öğretmenlere hem de ebeveynlere yol gösterici olmakta, çocukların hareket gelişimlerinin desteklenmesi açısından önemli bir kaynak görevi görmektedir.

5.1.3.5. Çocukların davranış özelliklerine yönelik elde edilen nicel ve nitel sonuçlara ilişkin tartışma

5.1.3.5.1. Çocukların davranış sorunlarına ilişkin sonuç ve tartışma

Çocukların davranış sorunları düzeylerine ilişkin elde edilen sonuçlara göre “çocuktan uzak” annelerin çocuklarının davranış sorunları düzeyleri, kavgacı-saldırgan olma düzeyleri ve aşırı hareketlilik-dikkatsizlik düzeyleri “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. Düşük düzeyde ilgi ve beklenti içerisinde bulunan annelerin çocuklarının diğerlerine göre daha fazla davranış sorunlarına, kavgacı-saldırgan olma ve aşırı hareketlilik-dikkatsizlik özelliklerine sahip olabileceği yorumu yapılabilir. Civelek (2012) ilgisiz/ihmkar ebeveynlere sahip olan çocukların kontrol becerilerinin zayıf olduğunu belirtmiştir. Benzer biçimde Harma (2008) de ihmkar/ilgisiz ebeveynlere sahip

olan çocukların daha fazla dikkatsiz olduklarını ve hiperaktif davranışlar gösterdiklerini ifade etmiştir. Lounds, Borkowski ve Whitman (2006) ihmal potansiyeli yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının daha fazla dışsallaştırma sorunu yaşadıklarını ve daha az uyumlu davranışlar gösterdiklerini belirtmişlerdir. Söz konusu araştırmalar, bu araştırma sonucunu desteklemektedir. Aragona ve Eyberg (1981) de annelerin görüşlerini alarak yaptıkları araştırmada ihmalkar ebeveynleri olan çocukların davranış problemleri yaşadıklarını bulmuşlardır. Buna ek olarak araştırmacılar bu çocukların dil gelişimi alanında da bazı sorunlarla karşılaşabileceklerini ve kendilerini ifade etme becerilerinin zayıf olabileceğini belirtmişlerdir. İlgili araştırma sonucundan yola çıkılarak, ihmalkar annelere sahip olan çocukların dil gelişimlerinde problemler yaşayabilecekleri düşünülebilir ve bu nedenle de çocuklar istenmeyen davranışlarla kendilerini ifade etmeye çalışabilirler. Dubowitz, Papas, Black ve Starr (2002) okul öncesi dönemdeki çocuklarla ve anneleriyle yaptıkları araştırmada, psikolojik ebeveyn ihmalkarlığının davranış sorunlarıyla önemli ölçüde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Birden çok türde ihmal yaşayan çocukların içselleştirme problemlerinin arttığını belirlemişlerdir. Brooks Gunn ve Duncan (1997) ebeveynleri tarafından ilgisiz bırakılan, ihmal edilen çocukların diğerlerine göre daha içe dönük, pasif ve kimi zaman da agresif olduklarını ifade etmişlerdir. İlgisiz/ihmalkar anneler, çocuklarının davranışsal gelişim süreçlerini izleme, değerlendirme ve bu süreçlere gerekli müdahalelerde bulunma noktasında yetersiz kalabilmektedirler. Çocuklarının ihtiyaçlarını fark edemeyen ve bunlara cevap veremeyen ebeveynlerin çocuklarında istenmeyen davranış problemleri daha sık görülebilir (Hildyard ve Wolfe, 2007).

Araştırma kapsamında elde edilen bir diğer sonuca göre “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının davranış sorunları düzeyleri “uygun” annelerin çocuklarından daha yüksektir. Hivick (2019) helikopter ebeveynlik davranışlarına maruz kalan bireylerin davranışlara yönelik beceri düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kim, Wang, Orozco Lapray, Shen ve Murtuza (2013) aşırı ebeveynlik stilinin bireylerin psikososyal uyum düzeylerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Buna karşın araştırmacılar destekleyici yani çocuk merkezli ebeveyn tutumunun psikososyal uyum düzeyini arttırdığını ifade etmişlerdir. Segrin, Givertz, Swaitkowski ve Montgomery (2015) aşırı çocuk odaklı ebeveynlik tutumunun çocukluk dönemi sorunlarla daha fazla ilişkili olduğunu, bu ebeveynlik tutumuyla yetişen bireylerde sosyal problem çözme becerileri ve kişilerarası ilişkiler açısından sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları, bu araştırma sonucunu desteklemektedir. Bradley Geist ve Olson Buchanan (2014) üniversite öğrencileriyle

yaptıkları araştırma sonucunda aşırı ebeveynlik davranışlarına maruz kalmış olan bireylerin iş hayatlarında uyumsuz davranışlar sergilediklerini belirlemişlerdir. Aşırı çocuk odaklı ebeveyn davranışlarıyla yetişen bireylerin çocukluk dönemlerinde oluşan davranış sorunlarını yaşamları boyunca devam ettirme riskiyle karşı karşıya kalabilecekleri düşünülebilir. “Çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının endişeli-ağlamaklı olma düzeyleri “uygun” annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. Mufidah ve Rifqi’nın (2016) aşırı ebeveynliğin çocukların kişilik özellikleri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada bu tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının fazla endişeli bir yapıda olduklarını belirtmişlerdir. Döner (2018) de yaptığı bir çalışmada ihmalkar/ilgisiz bir diğer deyişle çocuktan uzak ebeveynlere sahip olan çocukların umutsuzluk ve yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer biçimde Harma (2008) ihmalkar/ilgisiz ebeveynlerin çocuklarının daha yüksek düzeyde suçluluk hissi içerisinde bulunduklarını ifade etmiştir.

5.1.3.5.2. *Çocukların etkinliklere katılma durumlarına ilişkin sonuç ve tartışma*

Araştırma sonucunda öğretmen ve anne görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının çoğu eğitim sürecindeki etkinliklere istekle katılmaktadır. Bu sonuca ulaşılmasının nedeni alan uzmanı olan öğretmenlerin çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun, onların dikkatlerini toplayan ve ilgilerini çeken eğitim programlarına yer vermelerinden; bu programlara aile katılımlarını da dahil ederek çocukların ev ortamında yapabilecekleri etkinliklere de yön vermelerinden kaynaklı olabilir. Ayrıca bu araştırma bulgusuna ek olarak “aşırı çocuk odaklı” annesi olan çocukların önemli bir bölümünün etkinliklere katılma konusunda motivasyona ihtiyaç duydukları ve zorlayıcı etkinliklerden kaçındıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi aşamasında aşırı çocuk odaklı ebeveynlerin ve çocuklarının özelliklerine ilişkin öğretmen görüşlerinin alındığı araştırma sonucunda da öğretmenlerin birçoğu aşırı çocuk odaklı tutum gösteren annelerin çocuklarının sınıftaki diğer çocuklara oranla verilen işi/etkinliği tamamlayamama, yarıda bırakma davranışları gösterdiklerini belirtmişlerdir. Pekşen Akça (2012) ebeveynlerin aşırı koruyuculuk düzeylerini incelediği çalışmada bu ebeveynlerin çocuklarını yorucu ve zor işlerden daha çok korudukları sonucuna ulaşmıştır. Dursun (2019) aşırı ebeveynlik davranışları gösteren anne babaların çocuklarının boş zamanlarını kendi uygun buldukları yöntemlerle ve etkinliklerle doldurduklarını belirtmiştir. Ebeveynlerin gösterdikleri bu davranışlar çocuklarının etkinliklere yönelik tutumlarını da olumsuz yönde etkiliyor olabilir. Rosenfeld

ve Wise (2000) aşırı ebeveynlik davranışları gösteren anneye sahip çocukların aynı anda birden fazla alana yönelik eğitimler alabildiklerini ve kendilerine ayırabildikleri zamanın sınırlı olabildiğini belirtmişlerdir. Küçük yaş grubundaki çocukların yoğun eğitim temposu içerisinde yorulabileceğinden yola çıkılarak “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olanların etkinliklere katılma konusunda motivasyona ihtiyaç duydukları ve zorlayıcı etkinliklerden kaçındıkları yorumu yapılabilir. Okant Yaşın (2018) yaptığı bir araştırmada helikopter ebeveynlere sahip bireylerin uzun vadeli hedefler belirleme konusunda zorlandıklarını, bu bireylerin kendilerini başarılı bulmadıklarını ifade etmiştir. Hong, Hwang, Kuo ve Hsu (2015) de helikopter ebeveynliğin hedef koyma, öğrenme gibi bilişsel ve öz düzenleme faaliyetlerini olumsuz yönde etkilediğini bulmuşlardır. Araştırmacılar bu bireylerin erteleme davranışlarını daha fazla gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Buradan yola çıkılarak çocukluk döneminde aşırı ebeveynlik davranışlarına maruz kalmış bireylerin yetişkinlik dönemlerinde de motivasyon konusunda zorlanabilecekleri yorumu yapılabilir. Başka bir ifadeyle ebeveynleri tarafından çok fazla zorlanılan, her boş alanları bir eğitim faaliyetiyle doldurulmaya çalışılan, etkinliklere ilgisini kaybetmeye başlayan ve motivasyon eksiliği hisseden çocukların içinde bulundukları bu duygu durumları, yetişkinlik dönemlerinde de etkisini göstererek bireylerin bir amaç belirleyip bu hedef doğrultusunda yol alma isteklerini engelleyebilir.

5.1.3.5.3. Çocukların saldırganlık karşısında gösterdikleri davranışlara ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen ve anne görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının çoğu saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında öğretmenden veya anne-babadan yardım isteme davranışı göstermektedir. Elde edilen sonuç, erken çocukluk döneminde bulunan ve sorunlarla nasıl baş edebileceğini öğrenme sürecinden geçmekte olan küçük çocuklar için beklenebilir, olası bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlara göre “uygun” anneye sahip çocukların önemli bir kısmı bu sorunu konuşarak çözmeye çalışırken “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip çocukların önemli bir kısmı da fiziksel saldırganlıkla karşılık verme davranışı göstermektedir. Mufidah ve Rifqi’nın (2016) aşırı ebeveynliğin çocukların kişilik özellikleri üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmada bu tutumu benimsemiş ebeveynlerin çocuklarının bir sorunla karşılaşmaları durumunda bununla mücadele edemediklerini

belirtmişlerdir. Anne görüşlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda, “çocuktan uzak” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarının önemli bir kısmının saldırgan bir davranış karşısında sözel veya fiziksel saldırganlık göstererek tepki verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Odenweller, Booth Butterfield ve Weber (2014) araştırmalarında helikopter ebeveynlik davranışlarının maruz kalan bireylerde sinirlilik duygusunu arttırdığını bulmuşlardır. Kotch, vd., (2008) erken çocukluk dönemindeki çocuklarla yaptıkları araştırmada ilgisiz/ihmkar ebeveynlik tutumlarına maruz kalan çocukların daha fazla saldırgan davranışlara meyilli olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırma, bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Tsiakara ve Digelidis (2012) okul öncesi dönemdeki çocuklarla yaptıkları bir araştırmada çocukların fiziksel saldırganlık davranışları göstermelerini fiziksel rekabete dayandırmışlardır. Bu araştırmada çocukların rekabet düzeylerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde, “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların rekabet düzeylerinin diğer çocuklardan yüksek olduğu bulunmuştur. Sözü edilen sonuç ve Tsiakara ve Digelidis (2012) tarafından yapılmış araştırma sonucu birlikte değerlendirildiğinde, “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip olan çocukların saldırgan bir davranışa maruz kaldıklarında rekabet duygusuna kapılabilecekleri ve bu doğrultuda da fiziksel saldırganlık davranışlarıyla karşılık verebilecekleri yorumu yapılabilir. Demir ve Kumcağız (2015) yaptıkları bir araştırmada ihmkar/ilgisiz anne baba tutumuyla yetismekte olan çocukların diğerlerine göre daha fazla şiddete eğilimli olduklarını bulmuşlardır. Söz konusu araştırma sonucu, bu araştırmada anne görüşlerinden elde edilen “çocuktan uzak” annelerin çocuklarının önemli bir kısmının saldırganlık davranışları gösterdiğine ilişkin sonuçla paralellik göstermektedir. Bu bağlamda, annelerin çocuklarına yönelik ilgi ve beklenti düzeylerinin çok az veya çok fazla düzeyde olması çocukların saldırganlık davranışları üzerinde etkili olmaktadır.

5.1.3.5.6. Çocukların grup çalışmalarındaki davranışlarına ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen ve anne görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” ya da “aşırı çocuk odaklı” annelerin çocuklarından büyük bir çoğunluğunun grup çalışmalarında gruba uyum sağladıkları bulunmuştur. Söz konusu sonuç, MEB Okul Öncesi Eğitim Programı’nı uygulayan öğretmenlerin eğitim süreçlerinde küçük grup ve büyük grup çalışmalarına gerektiği kadar yer vermelerinden kaynaklı olarak elde edilmiş olabilir. Eğitim ortamında öğretmenin uygulamalarıyla kimi zaman fırsat eşitliği yakalayabilen bazı çocuklar, ebeveynlerinin tutumlarından bağımsız olarak bazı alanlarda farklı düzeylerde ilerlemeler kaydedebilirler. Bu nedenle elde edilen araştırma sonucu, grup çalışmalarına önem veren eğitimci uygulamalarıyla ilişkili olabilir. Öğretmenlerden elde edilen bulgulara

göre “çocuktan uzak” anneye sahip çocukların bir kısmı lideri takip etme ve yetişkin yönlendirmesine ihtiyaç duyma davranışları gösterir iken; “aşırı çocuk odaklı” anneye sahip çocukların önemli bir kısmı ise herhangi bir gruba dahil olmak istememe davranışı göstermektedir. Mufidah ve Rifqi’nın (2016) aşırı ebeveynliğin çocukların kişilik özellikleri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada bu tutumu benimsemiş ebeveynlerin çocuklarının dış dünyadan korktuklarını ve özgüven eksikliği yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Erkan (2019) helikopter ebeveynleri olan çocukların başkalarına güven hissetme düzeylerinin düşük olduğunu belirtmiştir. Ingen, vd. (2015) helikopter ebeveynlik tutumunun akranlar arasında güven eksikliğine ve yabancılaşmaya neden olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmalarda belirtilen etmenler aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışlarına maruz kalan çocukların grup çalışmalarında herhangi bir gruba dahil olmayı istememelerine neden olmuş olabilir.

5.1.3.6. Annelerin içinde bulundukları stres düzeyleri ve öğretmenlerden beklentilerine ilişkin tartışma

5.1.3.6.1. Annelerin stres düzeylerine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda “aşırı çocuk odaklı” annelerin stres düzeylerinin “çocuktan uzak” ve “uygun” annelerinkine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buradan yola çıkılarak en yüksek stres düzeyinde bulunan annelerin çocuğuna yönelik fazla ilgi ve beklenti içerisinde bulunanlar olduğu söylenebilir. Rapee (2009) küçük çocukların ebeveynlerinin çocukların gelişimleri konusunda daha endişeli olduklarını belirtmiştir. Bununla birlikte Longmore, Manning ve Giodano (2013) erken yaşta anne baba olan bireylerin ebeveyn-çocuk ilişkisi sınırlarını ayarlama ve ebeveynlik uygulamalarında esnek olabilme noktasında zorluklar yaşayabileceklerini ifade etmişlerdir (akt: Leung, 2021). Bu durum da ebeveynlerin stres düzeylerini arttırarak çocuğa yönelik olarak birtakım aşırı davranışlar göstermelerine neden olabilir. Wang ve Lin (2023) anne babaların içinde bulundukları toplumda iş güvencesizlikleri yaşamalarının da stres oluşturduğunu ve aşırı ebeveynlik davranışlarına neden olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılara göre aşırı ebeveynlik davranışları belirsizliğe karşı hissedilen tahammülsüzlük duygusu ile ilişkilidir. Wall (2010) orta sosyoekonomik düzeyde bulunan erken çocukluk dönemindeki çocuklarla ve bu çocukların anneleriyle yürüttüğü araştırmasında, aşırı ebeveynlik davranışları gösteren annelerin suçluluk, tükenme, kaygı, stres gibi duyguları yoğun bir biçimde yaşadıkları sonucuna varmıştır. Segrin, Woszdlo,

Givertz ve Montgomery (2013) aşırı ebeveynlik kavramı çerçevesinde anne-çocuk davranışlarını inceledikleri araştırmalarının sonucunda, kaygının ve stresin aşırı ebeveynlik ile pozitif yönlü bir ilişki içerisinde oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Mufidah ve Rifqi (2016) da aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışları uygulayan anne babaların yüksek düzeyde kaygı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Cheah, Leung ve Zhou (2013) günümüz annelerinin geleneksel ebeveynlik tutumları ile modern ebeveynlik tutumları arasında sıkıştıklarını, bir yandan ailelerine karşı güçlü bir bağ ve sorumluluk duyguları taşıırken diğer yandan çocuklarının özerkliklerini destekleme, çocuk yetiştirmeyle ilgili yeni düşüncelere uyum sağlama gibi konularda zorluklar çektiklerini ifade etmişlerdir. Çocuğunun her istediğini yerine getirmeye çalışan, çocuğuna ilgi göstermek için adeta ayrı bir mesai harcayan ebeveynler bu davranışları sonucunda daha yüksek düzeyde stres duygusu ve depresyon yaşayabilirler, yaşamlarından daha az seviyede memnuniyet duyabilirler (Cui, Darling, Coccia, Fincham ve May, 2019; Rizzo, Schiffrin ve Liss, 2013). Söz konusu etkiler aşırı ebeveynlik davranışlarıyla birlikte uyku, dinlenme, sosyal faaliyetler gibi ihtiyaçların ihmal edilmesinden, hobi sahibi olunmamasından, yaşama dair kişisel tatmin duygusu yaşanmamasından kaynaklanabilir (Becker ve Moen, 1999; Fingerman, Cheng, Wesselmann, Zarit, Furstenberg ve Birditt, 2012; Maume, 2006; Rehm, Darling, Coccia ve Cui, 2017; Araştırmacıların vurguladığı bu problemler ebeveynlerin stres düzeylerinin artmasına neden olabilir ve hatta stres unsurunun ebeveynlik stillerini etkileyebileceği de düşünülebilir.

Ayrıca “çocuktan uzak” annelerin stres düzeyleri “uygun” annelerinkine göre daha yüksek bulunmuştur. Çocuğuna yönelik ilgi ve beklenti düzeyi oldukça düşük olan annelerin stres düzeyleri yeterli ölçüde ilgi ve beklenti içerisinde bulunanlara göre yüksektir. Elde edilen bu araştırma sonucu; çocuğa yönelik davranışın bir sonuçtan ziyade “neden” olduğunu ifade ediyor olabilir. Başka bir ifadeyle çocuktan uzak tutum ve davranışlar gösteren anneler, yaşadıkları yoğun stres nedeniyle bu şekilde davranıyor olabilirler. Çalışmayan anneler ekonomik problemler yaşıyor olabilirler, çalışan anneler iş hayatlarında farklı sorunlarla uğraşıyor olabilirler, aile içerisinde anne baba arasında birtakım uyumsuzluklar ve çeşitli çatışmalar yaşanıyor olabilir. Bunlara benzer olarak yaşanabilecek tüm olumsuz durum ve olaylara ilişkin olarak bazı anneler çok fazla strese giriyor olabilir ve daha da önemlisi bu duygu durumuyla nasıl başa çıkacaklarını bilemiyor olabilirler. Çevrelerinden sosyal destek görüp görmemeleri de yaşadıkları stres duygusunu

tetikleyebilir. Dolayısıyla gerek kendilerine, gerek ailelerine gerekse çocuklarına oldukça uzak bir ruh haline bürünerek ilgisiz/ihmkar/kayıtsız bir ebeveyn tutumu sergileyebilirler.

5.1.3.6.2. Annelerin öğretmenlerden beklentilerine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma sonucunda öğretmen görüşlerine göre “çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin çoğu öğretmenlerden çocuklarıyla ilgili herhangi bir beklenti ve talep içerisinde bulunmaz iken; sorunlara konuşarak ortak çözüm bulma davranışı içerisinde bulunur. Bunun yanı sıra öğretmen görüşlerine göre “aşırı çocuk odaklı” annelerin bir kısmı öğretmenlerden çocuklarına özbakım becerileri konusunda destek olmalarını ve çocuklarıyla ilgili bilgilendirme mesajları göndermelerini beklemektedir. Dursun (2019) çocuklarını “proje” gibi yetiştiren, aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışları gösteren ebeveynlerin güvenlik ve devlet kurumlarında yaşanan eğitim sistemi istikrarsızlığı nedeniyle çocuklarını özel okullara gönderdiklerini ve çocuklarının eğitim faaliyetlerini çok yakından takip ettiklerini, kimi zaman eğitim sisteminin gerektirdiği biçimde müdahalelerde bulunabildiklerini ifade etmiştir. Bu noktada ebeveynlerin öğretmenlerden beklentilerinin değişmekte olduğu söylenebilir. Bununla birlikte çocuğunu devlet okullarına gönderen ebeveynlerin de yaşanan etkileşimler sonucunda, özel okula gönderen ebeveynlerin davranışlarından etkilenebileceği yorumu yapılabilir. Annelerin görüşlerinden elde edilen sonuçlar incelendiğinde ise “çocuktan uzak”, “uygun” ve “aşırı çocuk odaklı” annelerin öğretmenlerden “çocuğun topluma iyi bir birey olarak kazandırılmasında rol oynama, çocuğa sevgiyle ve ilgiyle yaklaşma, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine destek olma, öğretmenin alanında bilgili ve donanımlı olması” gibi beklentilerinin olduğu görülmektedir. Annelerin öğretmenlerden çocuklarıyla ilgili beklentileri konusunda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak, çocuğuna yönelik ilgi/beklenti düzeyi fark etmeksizin annelerin öğretmenlerden çeşitli mesleki beklentiler içerisinde bulundukları anlaşılmaktadır ancak; öğretmenlerin birçoğu annelerin kendilerinden herhangi bir beklenti içerisinde bulunmadıklarını düşünmektedir. Söz konusu durum öğretmen-anne arasında olması gerekenden daha zayıf düzeyde bir iletişim bulunmasından kaynaklanabilir. Bazı anneler eğitim süreciyle ilgili beklenti ve taleplerini çeşitli nedenlerle öğretmenlere iletmiyor veya iletmiyor olabilir. Bu noktada hem annelerin hem öğretmenlerin daha şeffaf bir iletişim biçimi benimsemeleri, karşılıklı beklentilerin ve sorumlulukların dile getirilerek çocukların gelişimi için en iyi koşulların ortak bir anlayışla sağlanması açısından oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra öğretmen görüşlerinden elde edilen bir diğer araştırma sonucuna göre, “aşırı çocuk odaklı” annelerden bazıları öğretmenlere yönelik olarak “çocuklarına

özbakım becerileri konusunda destek olma ve çocuklarıyla ilgili bilgilendirme mesajları gönderme” beklentileri taşımaktadır. Cheah, Li, Zhou, Yamamoto ve Leung (2015) yaptıkları bir araştırmada Avrupalı Amerikalı annelerin çocuklarına sevgilerini, şefkatlerini ve ilgilerini daha çok dışa dönük davranışlarla doğrudan ifade ettiklerini; geleneksel ebeveynliğin ağır bastığı Çinli annelerin ise sevgilerini, şefkatlerini ve ilgilerini daha çok çocuklarına bakım vererek, onların fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayarak belli etmeye çalıştıklarını belirlemişlerdir. Araştırma sonucunda annelerin öğretmenlerden daha çok özbakım becerileri konusunda destek beklmeleri, çocuklarıyla ilgili bilgilendirme mesajları almayı istemeleri toplumumuzda hala çocukların fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasının ön planda olması, annelerin sevgilerini ve ilgilerini bu şekilde göstermeye çalışmaları durumuyla açıklanabilir. Erşan (2019) ebeveynlerin okulda uygulanan eğitim programı içeriğiyle ilgili hangi düzeyde bilgilerinin olduğu, eğitime bakış açılarının nasıl olduğu gibi faktörlerin öğretmenlere yönelik beklentiler üzerinde doğrudan etkisinin bulunduğunu belirtmiştir. Ülkemizde okul öncesi eğitimin önemi günden güne daha fazla anlaşılmaktaysa da eğitim içeriğinin ve yöntemlerinin ne şekilde yürütülmesi gerektiğinin toplumumuzda tam olarak benimsenemediği söylenebilir. Erken çocukluk döneminde çocukların yaşlarının da küçük olması nedeniyle ebeveynlerin okuldan ve öğretmenlerden beklentileri genellikle çocukların yeme-içmesi, uyku saati, terleyip soğuması gibi bakım içeren faaliyetlere yönelik olabilmektedir. Araştırma kapsamında “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi aşamasında taslak ölçek maddeleri oluşturulurken aşırı annelik özelliklerine ilişkin olarak okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 44 öğretmenden görüşler alınmıştır. Elde edilen sonuçlarda öğretmenler aşırı annelik davranışları gösteren annelerin daha çok bahçe/açık alan etkinlikleriyle, çocuğun beslenme alışkanlıklarıyla, uyku düzeniyle, özbakım becerileriyle ilgili olduklarını belirtmişlerdir. Yapılmış olan bu küçük çalışmada bulunan sonuçlar, ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından ve okul öncesi öğretmenlerinden beklentileri hakkında yapılan araştırmacı yorumlarını destekler niteliktedir. Okul öncesi eğitim kapsamı içerisinde elbette ki çocuğun bakımına yönelik faaliyetler de yer almaktadır ancak; bazı ebeveynler tarafından benimsenen okul öncesi eğitim kurumlarında yalnızca bakım verildiği düşüncesinin kırılması oldukça önemlidir. Bu noktada okul öncesi eğitim sürecinin çocuğun hangi gelişim alanlarını ne düzeyde kapsadığı, okulun ve öğretmenlerin bu süreçteki rolleri ve sınırlılıkları, ailelere düşen görev ve sorumluluklar gibi konularda daha fazla aile eğitici çalışmalar yapılması önerilebilir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara, uygulayıcılara ve ebeveynlere çeşitli öneriler sunulmuştur.

5.2.1. Araştırmacılara öneriler

- Bu araştırmada toplumumuzda küçük çocukların bakımı ve eğitimiyle daha çok anneler ilgilendiği için annelere yönelik olarak bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Çocuk bakımı ve eğitiminde baba katılımını da arttırmaya yönelik çalışmalar yürütüldüğü için sonraki çalışmalarda babaların aşırı ebeveynlik davranışlarını veya aşırı ebeveynlik davranışlarına eğilimlerini ölçmeye yönelik ölçekler geliştirilebilir.
- Bu araştırmanın ölçek geliştirme aşamasında Covid-19 pandemi döneminden yeni normalleşme dönemine geçiş sürecinde bulunduğu için özel okullardan istenilen düzeyde veri toplanamamıştır. Veri toplama süreci için ayrılan zamanın daha geniş belirlenebildiği farklı araştırmalarda özel okullardan veriler toplanabilir, farklı sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeydeki anne-babaların aşırı ebeveynlik davranış düzeyleri incelenebilir.
- Araştırma kapsamında geliştirilen “Erken Çocuklukta Aşırı Annelik Ölçeği” kullanılarak aşırı annelik davranışları içerisinde bulunan anneler tespit edilebilir ve bu annelerin ebeveynlik tutum ve davranışlarıyla ilgili hissettikleri stres, endişe gibi olumsuz duygu durumlarını, tutum ve davranışlarını azaltmaya yönelik aile eğitim programları geliştirilebilir.
- Aşırı ebeveynlik davranışlarını değerlendirmeye yönelik geliştirilmiş ölçme araçlarının genellikle yetişkinlerin kendi ebeveynlerini algılama biçimlerine yönelik olarak geliştirildiği görülmüştür. Bu çalışmada 54-72 aylık çocuğu olan annelere yönelik bir aşırı annelik ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeğin ilkökul ve ortaokul düzeyinde çocuğu bulunan ebeveynlere yönelik versiyonları da yaş grubuna uyarlanarak geliştirilebilir.
- Araştırma sonucunda aşırı çocuk odaklı annelik davranışlarını daha çok genç yaşta anne olmuş ebeveynlerin gösterdikleri bulunmuştur. Aşırı ebeveynlik kavramına, aşırı ebeveynlik davranışlarının neler olduğuna, aşırı ebeveynlik davranışlarının çocuklar ve yetişkinler üzerindeki etkilerine ilişkin olarak henüz anne-baba olmamış genç yetişkinler ile araştırmalar yürütülerek ilerleyen yıllarda ortaya çıkabilecek aşırı ebeveynlik davranışlarını önleme çalışmaları yürütülebilir.

- Bu araştırmada aşırı ebeveynlik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin çocuklarının gelişimsel ve davranışsal özellikleri öğretmenlerin ve annelerin çocukları değerlendirdikleri nicel ve nitel ölçme araçlarıyla incelenmiştir. Konu ile ilgili yapılacak sonraki araştırmalarda çocuklar eğitim ortamında doğrudan araştırmayı yürüten araştırmacı tarafından gözlemlenebilir. Böylelikle öğretmenler ve annelerden toplanan verilere ek olarak; alanda uzman olan farklı bir objektif değerlendiriciden de çocukların gelişim düzeylerine ve davranış özelliklerine ilişkin güvenilir bilgiler elde edilebilir.
- Araştırmada aşırı annelik davranışları gösteren ve göstermeyen annelerin çocuklarının tüm gelişim alanları farklı nitelikteki ölçme araçları kullanılarak incelenmeye çalışılmıştır. Ancak sonraki araştırmalarda her bir gelişim alanı veri toplama araçları, yöntem ve teknikleri, analizleri çeşitlendirilerek ayrı ayrı ele alınarak daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir. Örneğin; aşırı ebeveynlik davranışlarının küçük çocukların bilişsel gelişim düzeylerine etkileri incelenebilir. Benzer şekilde çocukların motor becerilerinin farklı annelik tutumlarından etkilenip etkilenmediğini, etkileniyorsa ne şekilde ve hangi düzeyde etkilendiğini ortaya koymak amacıyla oyun zamanlarında, açık alan etkinliklerinde, serbest zaman etkinliklerinde ve diğer harekete dayalı eğitim faaliyetlerinde çocukların büyük kas ve küçük kas becerileri gözlemlenerek değerlendirme altına alabilir.
- Araştırma kapsamında geliştirilen ölçekte aşırı ebeveynlik türleri arasında yer alan materyalist ebeveyn davranışlarına ilişkin maddeler, yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda yer almamıştır. Materyalist ebeveynler çocuklarında istendik davranışlar geliştirmek için çocuklarının sevdiği oyuncakları, elektronik cihazları, kıyafetleri almak gibi davranışlarda bulunarak maddi imkanlarını sonuna kadar kullanabilirler. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bu ebeveynlik davranışlarını gösteren anne babaların davranışçı yaklaşıma yakın bir tutum benimsedikleri söylenebilir. Erken çocukluk dönemindeki çocukların yaşları ve gelişim düzeyleri göz önünde bulundurulduğunda, bu dönemde bulunan çocuğu olan anne babaların materyalist ebeveynlik tutumu sergileme olasılıklarının olabileceği düşünülebilir. Bu nedenle farklı araştırmalarda ebeveynlerin materyalist ebeveynlik özelliklerini belirlemeye ve değerlendirmeye yönelik olarak farklı ölçme araçları geliştirilebilir.
- Aşırı ebeveynlik davranışlarının birey üzerindeki uzun süreli etkilerini incelemek amacıyla okul öncesi dönemden başlayarak, ilkokul, lise ve üniversite kademelerine

kadar ebeveynlik tutum ve davranışları ile çocukların gelişim süreçleri belirli aralıklarla ölçülerek takip edilebilir. Yapılacak boylamsal çalışmalarda aşırı ebeveynlik tutum ve davranışlarının zaman içerisinde değişimleri, bu değişimlerin çocuklar, ergenler ve gençler ile anne babalar üzerindeki etkileri oldukça kapsamlı bir şekilde ortaya konulabilir. Hatta ulaşılabilir örneklem grubuyla aşırı ebeveynlik davranışlarına maruz kalmış bireylerin iş hayatları, aile yaşamları, çocukları varsa kendi ebeveynlik tutumları da incelenebilir.

- Araştırma sonucunda çocukların yaşları arttıkça annelerin aşırı çocuk odaklı ebeveynlik düzeylerinin de arttığı bulunmuştur. Elde edilen sonuç ele alındığında, ilkokula başlama dönemine daha yakın olan çocukların küçük yaş grubuna göre daha risk altında bulundukları söylenebilir. İlkokul eğitim programı yapısı gereği okul öncesi eğitim programından önemli ölçüde farklılıklar gösterdiği ve çocuklar yeni ortama uyum sağlama süreçlerinden de geçtikleri için ilkokula başlama dönemi oldukça hassas bir dönemdir. Bu nedenle bir de ebeveynlerinden aşırı çocuk odaklı tutum ve davranışlar gören çocuklarda bu durum daha fazla strese girmelerine neden olabilir. Özellikle okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş döneminde, aşırı ebeveynlik tutum ve davranışlarının önlenmesi, anne babalar ve çocuklar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve azaltılması amacıyla okul öncesi eğitim uzmanları ile sınıf öğretmenliği eğitim uzmanlarının ortak çalışmalar yürütmeleri önerilmektedir.

5.2.2. Uygulayıcılara öneriler

- Araştırma sonucunda aşırı çocuk odaklı annelerin çocuklarının özbakım becerileri konusunda yetişkin desteğine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Öğretmenlere özellikle bu ebeveyn tutumuna maruz kalan çocukların özbakım becerileri kazanmaları konusunda destek sağlamaları, günlük eğitim akışı içerisinde özbakım becerilerine daha çok yer vermeleri önerilebilir.
- Öğretmenler sene başında velilerle yaptıkları toplantılarda ebeveyn ilgisinin ve desteğinin, aile katılımının çocuğun eğitim süreci için çok önemli olduğunu ancak; belirli bir sınırı aşıldığında bu davranışların gerek ebeveynler gerek öğretmenler gerekse çocuklar için bazı olumsuz sonuçlara neden olabileceğini belirtebilirler. Ebeveynlere bu sınırların neler olduğu anlatılabilir, örneklerle açıklanabilir, mümkünse bir alan uzmanından bu konuda destek alınabilir. Öğretmen eğitimci olarak ebeveynlerden ve çocuklardan beklentilerini ortaya koyarak çocuğa

gösterilen ilgi düzeyinin ve çocuktan beklentilerin hangi düzeyde olması gerektiği ve bunların bu araştırmada da ortaya konan bazı riskli sonuçlara yol açabileceği konularında ebeveynlerle en baştan konuşma yoluna gidebilir.

- Araştırmada ailedeki çocuk sayısının az olması durumunun annelerin aşırı çocuk odaklı ebeveynlik tutumlarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Buradan yola çıkılarak özellikle kardeş sahibi olmayan ve ailesinin tüm ilgi ve dikkatini üzerine toplayan çocukların diğerlerine göre daha fazla risk altında bulundukları yorumu yapılabilir. Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin tek çocuk olan çocukların anne babaları tarafından aşırı ebeveynlik davranışlarına maruz kalıp kalmadıklarını takip etmeleri, bu çocukların eğitim süreçleri içerisinde akranlarıyla birlikte daha fazla etkileşim içerisinde bulunmalarına dikkat etmeleri ve eğitim faaliyetlerini buna göre düzenlemeleri önerilebilir.
- Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda farklı gelir düzeyindeki ve öğrenim durumlarındaki annelerin aşırı annelik davranış düzeylerinin birbirlerinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler annelerin ebeveynlik deneyimlerini, ebeveynlik davranışlarına ilişkin görüşlerini, çocuklarının gelişim süreçleriyle ve davranışlarıyla ilgili duygu ve düşüncelerini, okulda uygulanan eğitim programlarını ve bunlara katılım gösterme deneyimlerini birbirleriyle ve eğitimcilerle paylaşabildikleri toplantılar düzenleyebilirler. Eğitimciler bu süreçte ebeveynlere geribildirimler sunabilirler. Böylelikle tıpkı çocuklarda gerçekleştirilen akran eğitimi gibi bir ortam oluşturulabilir. Ebeveynler birbirleriyle iletişim kurma ve etkileşime girme fırsatı bulup aynı zamanda eğitim uzmanlarından doğru geribildirimler alarak, çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarında düzenlemeler yapabilirler.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler ebeveynlerle kurdukları iletişim kanalları aracılığıyla, aile içerisinde çocukların bakımı, gelişimi ve eğitimi ile ilgili daha çok hangi aile üyesinin ilgili olduğunu gözlemleyebilirler. Yaptıkları gözlemler sonucunda annelerin daha aktif olduğu ailelerde baba katılım durumunu, babaların daha aktif olduğu ailelerde de anne katılım durumunu sağlayıcı eğitim etkinlikleri düzenleyebilirler. Böylelikle çocukla daha fazla ilgilenen ve daha fazla stres yüklenen, endişeler taşıyan ebeveynin yükü azaltılabilir, aile içerisinde bir denge kurulmasına yardımcı olunabilir.

5.2.3. Ebeveynlere Öneriler

- Aşırı çocuk odaklı annelik davranışları gösteren annelere, aile içerisinde çocuklarıyla ve eşleriyle açık iletişim içerisinde bulunmaları önerilebilir. Çocuklarıyla ilgili yüksek endişeler içinde bulunan, ihtiyaçlarıyla neredeyse tek başına ilgilendiğini düşünen, bu konuda yoğun stres altında bulunan anneler yakın çevrelerinden ve eşlerinden sorumluluk paylaşımı yapmaları yönünde destek isteyebilirler.
- Aşırı çocuk odaklı davranışlarda bulunan anneler hem kendilerine hem çocuklarına özel alanlar bırakmak için günlük rutinlerini yeniden düzenleyebilirler. Anneler çocuk bakımı konusunda eşlerinden, yardımcılardan veya yakın çevrelerindeki diğer insanlardan destek isteyerek çocuklarından bağımsız olarak kendileriyle baş başa zaman geçirmeye yönelik faaliyetlerde bulunabilirler. Söz konusu faaliyetler arkadaş buluşmaları, spor aktiviteleri, çocukla ilgili olmayan tamamen annenin özel ilgisinin ve merakının bulunduğu bir alana ilişkin eğitimler vb. olabilir. Bu noktada anne ve babaların da çocuktan bağımsız olarak birbirleriyle vakit geçirebilecekleri zaman dilimlerinin yaratılmasının önemli olacağı düşünülebilir. Ayrıca çocuğun da anne ve babasından ayrı bir şekilde kendisiyle veya akranlarıyla birlikte olup etkinlikler yapabileceği, oyunlar oynayabileceği alanlar oluşturulabilir.
- Özellikle küçük yaşta çocukların bakımlarını ve eğitim süreçlerini toplumumuzda daha çok anneler üstlendiği için bu konuda babalara da önemli sorumlulukların düştüğü unutulmamalıdır. Kendisini yalnız hisseden ve çok fazla sorumluluk üstlenerek stres altına giren anneler bunun sonucunda aşırı ebeveynlik davranışları gösterebilirler. Bu noktada babalara da en az anneler kadar çocuklarının bakımları, gelişimleri ve eğitimleriyle ilgilenmeleri önerilebilir.
- Aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışları gösteren annelere yaşadıkları stres ve kaygı düzeylerini kontrol altına alabilmeleri için gerekli gördükleri durumlarda psikolojik uzman desteği almaları önerilebilir. Aynı zamanda söz konusu anneler hem kendileri hem de çocukları için okuldaki rehberlik hizmetlerinden de faydalanabilirler.
- Aşırı çocuk odaklı ebeveynlik davranışları gösteren anneler öğretmenlerin de kendileri gibi çocuklarının farklı gelişim alanlarında ilerlemeler göstermelerini istediklerini ve bu yönde çaba gösterdiklerini unutmamalıdır. Bu doğrultuda öğretmenlerle bir rekabet içerisinde bulunmak yerine okul öncesi eğitim alanında eğitimler almış, çocuk gelişimiyle ilgili uzmanlaşmış olan öğretmenlerle fikir

alışverişlerinde bulunarak, ölçülü, çocuklarının maksimum iyiliği için olması gerektiği sınırdaki ve düzeyde eğitim faaliyetlerine katılabilirler. Anneler ve öğretmenler eğitim-öğretim yılının başında çocuklarla ilgili değerlendirmelerini birlikte paylaşarak ortak bir yol haritası çizebilirler.

KAYNAKÇA

- Akın, H., ve Akar, B. (2021). Pandemi sürecinde uluslararası sağlık iletişimi: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) iletişim stratejilerinin ulusal sağlık politikaları üzerindeki etkileri. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 29(2), 94-114.
- Akoğlu, G., ve Karaaslan, B. T. (2020). COVID-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- Akyüz, H. E. (2018). Yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi: Uygulamalı bir çalışma. *BEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 7(2), 186-198.
- Alisınanoğlu, F., Karabulut, R., ve Türksoy, E. (2020). Pandemi sürecinde çocukluk dönemi korkularına yönelik aile görüşleri. *Uluslararası Beşeri Bilimler Ve Eğitim Dergisi (İjhe)*, 6(14), 547-568.
- Alpsoy, S. (2021). *Helikopter ebeveyn tutumunun lise öğrencilerinin öz düzenleme becerileri üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ankaralı, F., ve Savaş, G. (2021). Okul öncesi çocuklarda öğretmen açısından helikopter ebeveyn tutumlarının şiddet bağlamında değerlendirilmesi. *Sosyoloji Dergisi*, 41-42, 117-143.
- Appel, M., Stiglbauer, B., Batinic, B., & Holtz, P. (2014). Internet use and verbal aggression: The moderating role of parents and peers. *Computers in Human Behavior*, 33, 235- 241.
- Arabacıoğlu, B. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Aragona, J. A., & Eyberg, S. M. (1981). Neglected children: Mothers' report of child behavior problems and observed verbal behavior. *Child Development*, 52(2), 596. doi:10.2307/1129179
- Arıcı, H. (1972). *İstatistik yöntemler ve uygulama*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve covid-19. *Ayrıntı Dergisi*, 8(65), 35-41.

- Aslan, T., ve Yamak, B. (2021). Okul öncesi dönemdeki çocuklarda hareket eğitiminin, motor beceri gelişimine etkisinin incelenmesi. *ROL Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 60-72.
- Avcı, S., ve Akıncı, T. (2023). Üniversite öğrencilerinin ebeveyn stilleri ile öz düzenlemeli öğrenme stratejilerini kullanma düzeyleri arasındaki ilişki. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 57, 109-127.
- Ay, C. (2019). *Adolesanların fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenmesinde algılanan ebeveyn tutumu ve sosyal desteğin rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, M. Ş., Meriç, İ., Şahin, F. B., ve Ergün, E. Y. (2022). Ebeveyn tutumları ve benlik kurgusu ile çocukların yalana ilişkin değerlendirmeleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 3(6), 107-120.
- Aydoğdu, B., ve Karakuş, F. (2017). Okulöncesi öğrencilerinin temel becerileri: bir ölçek geliştirme çalışması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi (Journal of Theoretical Educational Science)*, 10(1), 49-72.
- Aydoğdu, F., ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Aydoğdu, Ü. R., Karamustafaoğlu, O., ve Bülbül, M. Ş. (2017). Akademik araştırmalarda araştırma yöntemleri ile örneklem ilişkisi: Doğrulamalı Doküman Analizi Örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 556-565.
- Bakioğlu, A. (2014). *Eğitim psikolojisi*. (1. basım). Ankara: Nobel.
- Balta, E. (2005). Bitmeyen çocukluk, erken yetişkinlik ve yeni kapitalizm. *Birikim Dergisi*, 192.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bartlett, B. A. (2017). *Examining the possible relationship between helicopter parenting, academic self efficacy, and perceived academic control in a university context*. (Unsubmitted dissertation). Bachelor of Arts (Honours), School of Arts and Social Science, Memorial University of Newfoundland.

- Başaran, M., ve Aksoy, A. B. (2020). Anne-babaların Korona-Virüs (Covid-19) salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 668-678.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(1), 1-103.
- Bayer, J. K., Sanson, A. V., & Hemphill, S. A. (2006). Parent influences on early childhood internalizing difficulties. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27(6), 542-559.
- Becker, P. E., & Moen, P. (1999). Scaling back: Dual-earner couples' work-family strategies. *Journal of Marriage and the Family*, 61(4), 995-1007. <https://doi.org/10.2307/354019>
- Behar, L. B. (1977). The Preschool Behavior Questionnaire. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 5(3), 265-275.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, 2, 8-14.
- Berkey, K. M., & Hanson, S. M. H. (1991). *Pocket guide family assesment and intervention*. St. Louis: Mosby Year Book.
- Bernstein, G., & Triger, Z. (2010). Over-parenting. *UC Davis Law. Review*, 44(4), 1221-1279.
- Bilici, H. S. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları, sosyal problem çözme becerileri ve rekabet stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bilir, Ş., ve Dabanlı, D. (1991). *Ergenlik çağındakinin sosyal gelişimine aile tutumlarının etkisinin araştırılması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Bogenschneider, K., & Johnson, C. (2004). Family involvement in education: How important is it? What can legislators do? *Wisconsin family impact seminars*, 19-29. University of Wisconsin-Madison University Extension.

- Bowlby, J. (1979). The Bowlby-Ainsworth attachment theory. *Behavioral and Brain Sciences*, 2(4), 637–638. doi:10.1017/s0140525x00064955.
- Bradley Geist, J. C., & Olson Buchanan, J. B. (2014). Helicopter parents: an examination of the correlates of over-parenting of college students. *Education + Training*, 56(4), 314-328.
- Bredehoft, D., Clarke, J. I., & Dawson, C. (2002). Relationships between childhood overindulgence and parenting attributes: Implications for family life educators. *Paper presented at the National Council on Family Relations Annual Meeting*, Vancouver, BC, Canada.
- Bristow, J. (2014). The double bind of parenting culture: Helicopter parents and cotton wool kids. *Parenting Culture Studies*, 200-215. doi: 10.1057/9781137304612_10.
- Brooks Gunn J., & Duncan, G. J. (1997). The effects of poverty on children. *The Future of Children: Children and Poverty*, 7, 55-71.
- Bülbül, N., ve Akkaynak, M. (2021). Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(1), 32-66.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi* (32), 470-483. <http://kuey.net/index.php/kuey/article/view/517/330> adresinden 05.11.2021 tarihinde alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Calvano, C., Engelke, L., Di Bella, J., Kindermann, J., Renneberg, B., & Winter, S. M. (2021). Families in the COVID-19 pandemic: Parental stress, parent mental health and the occurrence of adverse childhood experiences-results of a representative survey in Germany. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 1(13).<https://doi.org/10.1007/s00787-021-01739-0>
- Caputo, V. (2007). She's from a 'good family': Performing childhood and motherhood in a Canadian private school setting. *Childhood*, 14(2), 173-192.

- Carlson, L., Lacznia, R. N., & Wertley, C. (2011). Parental style the implications of what we know (and think we know). *Journal of Advertising Research*, 427-435. doi:10.2501/JAR-51-2-427-435.
- Cengiz, E., ve Kırkbir, F. (2007). Kar amacı gütmeyen kurumlarda müşteri memnuniyeti ve hizmet kalitesi ilişkisi: Karadeniz Bölgesi örneği. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 263-285.
- Chan, C. K. Y. & Yeung, N. C. J. (2020). Rethinking the “tiger parent” stereotypes: Parents’ choice of primary school for their kindergarten children in Hong Kong. *Journal of School Choice*, 14(3), 325-348. doi: 10.1080/15582159.2019.1700441
- Chao, R. K. (2000). The parenting of immigrant Chinese and European American mothers: Relations between parenting styles, socialization goals, and parental practices. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21, 233-248.
- Chao, R. K., & Aque, C. (2009). Interpretations of parental control by Asian immigrant and European American youth. *Journal of Family Psychology*, 23, 342-354.
- Chaplin, L. N., & John, D. R. (2010). Interpersonal influences on adolescent materialism: A new look at the role of parents and peers. *Journal of Consumer Psychology*, 20, 176-184.
- Cheah, C. S. L., Leung, C. Y. Y., & Zhou, N. (2013). Understanding “tiger parenting” through the perceptions of Chinese immigrant mothers: Can Chinese and U.S. parenting coexist? *Asian American Journal of Psychology*, 4(1), 30-40.
- Cheah, C. S. L., Li, J., Zhou, N., Yamamoto, Y., & Leung, C. Y. Y. (2015). Understanding Chinese immigrant and European American mothers’ expressions of warmth. *Developmental Psychology*, 51(12), 1802-1811.
- Chen, X., Liu, M., & Li, D. (2000). Parental warmth, control, and indulgence and their relations to adjustment in Chinese children: A longitudinal study. *Journal of Family Psychology*, 14(3), 401-419.
- Chin, T. (2000). Sixth grade madness: Parental emotion work in the private high school application process. *Journal of Contemporary Ethnography*, 2(29), 124-163.
- Choi, Y., Kim, Y. S., Kim, S. Y., & Park, I. J. K. (2013). Is Asian American parenting controlling and harsh? Empirical testing of relationships between Korean American and Western parenting measures. *Asian American Journal of Psychology*, 4(1), 19-29. <https://doi.org/10.1037/a0031220>.

- Chung, G., Lanier, P., & Wong, P. Y. J. (2020). Mediating effects of parental stress on harsh parenting and parent- child relationship during coronavirus (COVID-19) pandemic in Singapore. *Journal of Family Violence*. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00200-1>
- Civelek, Z. (2012). *The effects of maternal behaviors on children's cognitive development*. (Unsubmitted master thesis). Koc University Master of Arts in Psychology. İstanbul.
- Clark, L.S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory*, 21(4), 323-343.
- Connell, C. M., & Strambler, M. J. (2021). Experiences with COVID-19 stressors and parents' use of neglectful, harsh, and positive parenting practices in the Northeastern United States. *Child Maltreatment*, 26 (3), 255-266. <https://doi.org/10.1177/10775595211006465>
- Cowan, P. A., Powell, D., & Cowan, C.P. (1998). Parenting interventions: A family systems perspective. W. Damon, I. E. Sigel ve K. A. Renninger (Ed.), In *Handbook of child psychology: Child psychology in practice* (pp.3-72). New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. California: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). Sage.
- Cui, M., Allen, J. W., Fincham, F. D., May, R. W., & Love, H. (2018). Helicopter parenting, self-regulatory processes, and alcohol use among female college students. *Journal of Adult Development*, 26, 97-104.
- Cui, M., Darling, C. A., Coccia, C., Fincham, F. D., & May, R. W. (2019). Indulgent parenting, helicopter parenting, and well-being of parents and emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 28(3), 860-871.
- Çağan, Ç. (2019). *Kabul ilgi anne baba tutumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide duygusal özerkliğin aracı rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Tokat.
- Çağdaş, A. (2015). *Anne-baba-çocuk iletişimi* (3. Basım). Ankara: Eğiten Kitap.

- Çağdaş, A., ve Seçer, Z. (2004). *Anne baba eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Çakır, A. (2017). *Anne baba tutumunun, evlilikte uyum ve sorun çözme becerisine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Çakır Kardeş, V. (2020). Pandemi süreci ve sonrası ruhsal ve davranışsal değerlendirme. *Türkiye Diyabet ve Obezite Dergisi*, 2, 160-169.
- Çakırlı, N. (2017). *Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları ile 5-6 yaş aralığındaki çocukların özgüven düzeyinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Kuzey Kıbrıs.
- Çapık, C. (2014). Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(3), 196-205.
- Çaykuş, E. T., ve Mutlu Çaykuş, T. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: Ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneriler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 95-113.
- Çekiç, A., Türk, F., Buğa, A., ve Hamamcı, Z. (2018). Alabama ebeveyn davranışları ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 728-743.
- Çetin, C. N., ve Aytar, A. G. (2012). İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin empatik beceri düzeyleri ile algıladıkları anne baba tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 473-488.
- Çok, F., Güçlü, C. H., Özdoğan, H. K., ve Topuz, S. (2022). Helikopter anababalık ve özerklik destekleyici davranışlar ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 55(2), 339-359.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dağlı, A., ve Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1262.

- Dalkıran, Z. (2023). *Helikopter ebeveyn tutumunun okul öncesi dönem çocuklarda sosyal becerilere etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Konya.
- Dalton, L., Rapa, E., Ziebland, S., Rochat, T., Kelly, B., Hanington, L., Bland, R., Yousafzai, A., & Stein, A. (2019). Communication with children and adolescents about the diagnosis of a life-threatening condition in their parent. *The Lancet*, 393(10176), 1164-1176.
- Demir, Y., ve Kumcağız, H. (2015). Öğrencilerin anne baba tutumlarını algılama biçimleri ve şiddete eğilimleri. *Turkish Studies*, 10(2), 221-234.
- Doepke, M., & Zilibotti, F. (2017). Parenting with style: Altruism and paternalism in intergenerational preference transmission. *Econometrica*, 85(5), 1331-1371.
- Doğan, U. ve Adıgüzel, A. (2017). Helikopter ebeveynlik ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması (Turkish adaption of helicopter parenting scale). *I. Eurasian Conference on Language and Social Sciences Kongresi* içinde (s.194). Antalya.
- Döğər, S. S., ve Kılınç, F. E. (2021). 4-6 yaş çocuğa sahip ailelerin Covid-19 pandemi sürecinde çocukları ile iletişimlerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 480-496.
- Döner, M. (2018). *Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dönmez, D. (2019). *Yeni nesil ebeveynlik ve sosyal medya bağlamında blogger anneler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim: Sağlıklı insan, sağlıklı aile*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Driscoll, L. C. (2013). *Parenting styles and self-esteem* (Scripps senior theses). Scripps College.
- Dubowitz, H., Papas, M. A., Black, M. M., & Starr, R. H. (2002). Child neglect: Outcomes in high-risk urban preschoolers. *PEDIATRICS*, 109(6), 1100-1107. doi:10.1542/peds.109.6.1100

- Dumont, D. E. (2021). Facing adulthood: Helicopter parenting as a function of the family projection process. *Journal of College Student Psychotherapy*, 35(1), 1-14.
- Durmuşoğlu Saltalı, N., ve İmir, H. M. (2018). Parenting styles as a predictor of the preschool childrens social behaviours. *Participatory Educational Research (PER)*, 5(2), 18-37.
- Dursun Çirci, C. ve Zeybekoğlu Akbaş, Ö. (2023). Türkiye'nin değişen aile yapısında ebeveynliğe ilişkin yeni bir eğilim: Helikopter ebeveynlik. 3. *International Antalya Scientific Research And Innovative Studies Congress*, February 13-14, 2023, 728-737.
- Dursun, C. (2019). Ebeveyn çocuk ilişkisinin değişen yüzü: "Proje Çocuk" kavramına sosyolojik bakış. *IX. Ulusal Sosyoloji Kongresi (Yayımlanmamış Sözlü Bildiri)*.
- Duygulu, S. (2018). *Yeni nesil ebeveynlik ve helikopter aileler*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Dündar Zeybekoğlu, Ö., Durugönül, E., ve Arıkan, A. (2011). Anne ve baba sözcüklerine yüklenilen anlamların bir incelemesi. *Contemporary Online Language Education Journal*, 1(2), 25-34.
- Eker, E., ve Türk, A. (2021). Anne ebeveynin kendi anne red kabulünün, ebeveynlik tutumu üzerindeki etkisi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 25-39.
- Eraslan, M., Karafil, A. Y., Akgül, M. H., ve Korkmaz, S. (2017). Üniversiteler arası spor müsabakalarına katılan Muay Thai sporcularının şiddet eğilimlerinin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 404-412.
- Erkan, E. (2019). *Bağımlı kişilik özellikleri ile ebeveyn duygusal erişilebilirliği ve helikopter ebeveyn tutumu ilişkisinde kişilerarası ilişki boyutlarının aracı rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erkan, N. (2020). *Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar* (6. Baskı). Z. F. Temel (Ed.). *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları içinde*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erşan, Ş. (2019). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumundan ve öğretmenlerden beklentilerinin incelenmesi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 161-178.
- Ertuna, E. (2016). *The Turkish translation, and reliability, validity study of helicopter parenting instrument*. (Unpublished master's thesis). Near East University Graduate School of Social Sciences, Turkish Republic of Northern Cyprus.

- Fingerman, K. L., Cheng, Y. P., Wesselmann, E. D., Zarit, S., Furstenberg, F., & Birditt, K. S. (2012). Helicopter parents and landing pad kids: Intense parental support of grown children. *Journal of Marriage and Family*, 74(4), 880-896. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2012.00987.x>
- Fitzgerald, K. S. (2015). Helicopter parenting and parent-child attachment. *Senior Honors Projects*, 2010-current, 46. <https://commons.lib.jmu.edu/honors201019/46>
- Flower, A. T. (2021). The effects of helicopter parenting in emerging adulthood: An investigation of the roles of involvement and perceived intrusiveness. *Honors Theses*. 315. https://ecommons.udayton.edu/uhp_theses/315.
- Fu, A. S., & Markus, H. R. (2014). My mother and me: Why tiger mothers motivate Asian Americans but not European Americans. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 40(6), 739-749.
- Furnham, A., & Wu, C. (2014). The little emperor: Chinese parents' assessment of their own, their partner's and their only child's intelligence. *High Ability Studies*, 25(2), 121-141.
- Gagnon, R. Y., & Garst, B. A. (2019). Examining overparenting and child gender in adolescence. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 2876-2890.
- Garcia Shelton, L. M., & Brody, H. (1983). Family structure and development. R. B. Taylor (Ed.), In *Fundamentals of family medicine* (pp.8-22). New York: Springer-Verlag.
- Garst, B. A., & Gagnon, R. J. (2015). Exploring overparenting within the context of youth development programs. *Journal of Youth Development Bridging Research and Practice*, 10(1), 6-18.
- Gençdoğan, B., ve Gülbahçe, A. (2021). Psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumunun bir yordayıcısı olarak algılanan helikopter ebeveyn tutumu. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 66-98.
- Gençer, G. B. (2020). *Ergenlerde algılanan helikopter ebeveyn tutumunun, depresyon ve anksiyete ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gimenez Nadal, J. I., & Sevilla, A. (2016). *Intensive mothering and well-being: The role of education and child care activity*. IZA Discussion Papers, No. 10023, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn. <http://hdl.handle.net/10419/145157>.

- Glass, G. S., & Tabatsky, D. (2014). *The overparenting epidemic: Why helicopter parenting is bad for your kids and dangerous for you, too!* United States of America: Skyhorse Publishing.
- Goldberg, M. E., Gorn, G. J., Peracchio, L. A., & Bamossy, G. (2003). Understanding materialism among youth. *Journal of Consumer Psychology*, 13, 278-288.
- Goldring, E. B. & Phillips, K. J. R. (2008). Parent preferences and parent choices: The public-Private decision about school choice. *Journal of Education Policy*, 23(3), 209-230. doi:10.1080/02680930801987844
- Gonzalez, A., Greenwood, G., & WenHsu, J. (2001). Undergraduate students' goal orientations and their relationship to perceived parenting styles. *Collages Student Journal*, 35, 182-193.
- Göl Güven, M., Şeker, V., Erbil, F., ve Özgünlü, M. (2021). Covid-19 pandemisinin aile yaşantısına yansımaları Rapor-3. Boğaziçi Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü, Öğrenme Bilimleri Doktora Programı. https://www.researchgate.net/publication/343305552_Covid19_Pandemisinin_Aile_Yasantisina_Yansimalar_Rapor-2 Erişim Tarihi: 15.07.2021
- Gözübüyük, N. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında davranış sorunlarının anne-baba tutumu ve öz-kontrol ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Griffith, A. K. (2020). Parental burnout and child maltreatment during the Covid-19 pandemic. *Journal of Family Violence*. doi:10.1007/s10896-020-00172-2
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30(4), 233-252.
- Gülay Ogelman, H., Önder, A., Seçer, Z., ve Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarının yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(29), 143-152.
- Gülay, H. (2011). Annelerin tutumları ile 5-6 yaş çocuklarının saldırganlık, olumlu sosyal davranış ve akran şiddetine maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 31-48.

- Gümrükçü Bilgici, B. (2022). 48-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile istendik ve istenmedik anne tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(1), 130-151.
- Günel, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Gündüzalp, S., ve Boydak Özkan, M. (2017). Academic Potential Assessment Criteria Scale for PhD Students in The Process of Talent Management: A validity and reliability study. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(2), 368-291.
- Güngör Aytar, F., ve Kaytez, N. (2014). *Ailede iletişim ve çocuk üzerindeki etkileri*. (A. Köksal Akyol, F. Güngör Aytar, F. Gürsoy, N. Aral, R. Zembat, A. Aksoy, ... M. Cingi). *Her yönüyle okul öncesi eğitim içinde* (10 Kitap). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Güven, G. (2011). *Farklı eğitim modelleri kullanılarak uygulanan aile eğitim ve aile katılım programlarının okul öncesi öğretmenlerinin uygulamalarına ve ebeveynlerin görüşlerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haktanır, G. (2008). Okul öncesi öğretmenin niteliği. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi* 4(12), 22-35.
- Hall, E. (1987). Chinese only child. *Psychology Today*, 45-47.
- Hallden, G. (1991). The child as project and the child as being: parents' ideas as frames of reference. *Children & Society*, 5(4), 334-346.
- Hao, L., Hotz, J. V., & Jin, G. Z. (2008). Games parents and adolescents play: risky behavior, parental reputation and strategic transfers. *Econ J*, 118(528), 515-555. doi: 10.1111/j.1468-0297.2008.02132.x
- Harna, M. (2008). *The impact of parental control and marital conflict on adolescents' self-regulation and adjustment*. (Unsubmitted master thesis). The Middle East Technical University The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Hastings, J. S., Kane, T. J., & Staiger, D. O. (2005). *Parental preferences and school competition: Evidence from a public school choice program* (No. w11805). National Bureau of Economic Research.

- Hays, S. (1996) *The cultural contradictions of motherhood*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Herring, J. (2017). Parental responsibility, hyper-parenting, and the role of technology. R. Brownsword, E. Scotford & K. Yeung (Ed.). *Oxford handbooks online: The Oxford handbook of law, regulation and technology*, doi:10.1093/oxfordhb/9780199680832.013.18
- Hildyard, K., & Wolfe, D. (2007). Cognitive processes associated with child neglect. *Child Abuse & Neglect*, 31(8), 895–907. doi:10.1016/j.chiabu.2007.02.007
- Hivick, E. (2019). Perceived helicopter parenting and self-determination theory in emerging adulthood. *Senior Honors Projects*, 2010-2019. 741. <https://commons.lib.jmu.edu/honors201019/741>
- Hong, J. C., Hwang, M. Y., Kuo, Y. C., & Hsu, W. Y. (2015). Parental monitoring and helicopter parenting relevant to vocational students' procrastination and self-regulated learning. *Learning Individual Differences*, 42, 139-146.
- Hong, P. & Cui, M. (2019). Helicopter parenting and college students' psychological maladjustment: The role of self-control and living arrangement. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 338-347.
- Huang, L. (1992). The survey analysis of the influences of family factors on children's personality development. *Journal of Demography*, 2, 35-47.
- Imran, N., Zeshan, M., & Pervaiz, Z. (2020). Mental health considerations for children and adolescents in COVID-19 Pandemic. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 36, (COVID19-S4).
- Information & Practice Resource (2021). *Overparenting as a barrier to development, learning, and well-being*. <https://smhp.psych.ucla.edu/pdfdocs/overparent.pdf> 08.05.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ingen, D. J. V., Freiheit, S. R., Steinfeldt, J. A., Moore, L. L., Wimer, D. J., Knutt, A. D., Scapinello, S., & Roberts, A. (2015). Helicopter parenting: The effect of an overbearing caregiving style on peer attachment and self-efficacy. *Journal of College Counseling*, 18, 7-20.
- Irwin, S., & Elley, S. (2011). Concerted cultivation? Parenting values, education and class diversity. *Sociology*, 45(3), 480-495.

- Işık, S. Y. (2015). Küresel kültürel değişim ve “Yeni” annelik: Ankara Kamil Ocak mahallesi örneği. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 13(50), 48-75.
- Işık, Ş. (2018). Kişilik Gelişimi. Ş. Işık (Ed.), *Eğitim psikolojisi* (6. Baskı) içinde (s.142-171). Ankara: Pegem Akademi.
- İlhan, M., ve Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS programları kullanılarak gerçekleştirilen yapısal eşitlik modeli (YEM) analizlerine ilişkin sonuçların karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2), 26-42.
- İnal, K. (2007). *Modernizm ve çocuk geleneksel modern ve postmodern çocukluk imgeleri*. Ankara: Sobil Yayıncılık.
- İnci, M. A., ve Deniz, Ü. (2015). Baba tutumları ile çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 57-68.
- Janssen, I. (2015). Hyper-parenting is negatively associated with physical activity among 7-12 year olds. *Preventive Medicine*, 73, 55-59.
- Jiao, J., & Segrin, C. (2023). Moderating the association between overparenting and mental health: Open family communication and emerging adult children’s trait autonomy. *Journal of Child and Family Studies*, 32, 652-662.
- Jiao, S., Ji, G. P., & Jing, Q. H. (1986). Comparative study of behavioral qualities of only children and sibling children. *Child Development*, 57(2), 357-361.
- Johnston, J. & Halocha, J. (2010). *Early childhood and primary education: Readings ve relections*. Berkshire: Open Press University.
- Juang, L. P., Qin, D. B., & Park, I. J. K. (2013). Deconstructing the myth of the “tiger mother”: An introduction to the special issue on tiger parenting, Asian-heritage families, and child/adolescent well-being. *Asian American Journal of Psychology*, 4(1), 1-6.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*. 16(39), 444-451.
- Kağıtçıbaşı, Ç., ve Ataca, B. (2017). Çocuğun değeri ve aile değişimi: Türkiye’den otuz yıllık bir portre. P. Ö. Erol ve E. Aloglu (Çev.). *Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, (35), 77-101.

- Kalaycı, Ş. (2006). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Ş. Kalaycı (Ed.) *Faktör analizi* (ss. 321-331). Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Kalkan, B., Kılıç, A. F., ve Duran Yılmaz, A. (2022). Teknoloji kullanımında ebeveyn tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 6(2), 364-386.
- Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: geçerlilik/güvenilirlik çalışması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karababa, A. (2019). Çok boyutlu ebeveynlik stillerini değerlendirme ölçeği'nin (ÇESDÖ) (ebeveyn formu) Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 108-131.
- Karabulut Demir, E., ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karakoç Demirkaya, S. ve Abalı, O. (2012). The relationship between child rearing attitudes of mothers and problematic behaviors in their preschool period children. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(1), 67-74. <https://www.bibliomed.org/?mno=16417>
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi.
- Karayağız, L. Z. (2019). *Anksiyete bozukluğu olan çocukların annelerinde ebeveyn bağlanma örüntülerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Kasap, H. (2015). *15-17 yaş grubu ergenlerde sosyal destek, okul başarısı ve aile yapısının madde bağımlılığına karşı koruyucu etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Kay, M. A., ve Sağlam, M. (2021). COVID-19 salgını sürecinin ailede ebeveyn tutumları ile çocuklarda duygusal ve davranışsal durumlar açısından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9(3), 1115-1130.
- Kaya, A., Bozaslan, H., ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.

- Kayar, O. (2016). *Ergenlerde algılanan ebeveynlik stilleri, özerklik ve yaratıcılık arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kaymak Özmen, S., ve Özmen, A. (2012). Anne baba stres ölçeğinin geliştirilmesi. *Milli Eğitim*, 196, 20-35.
- Kelly, L., Duran, R. L., & Miller Ott, A. E. (2017). Helicopter parenting and cell-phone contact between parents and children in college. *Southern Communication Journal*, 82(2), 102-114.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın alfa güvenirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.
- Kılıçaslan Çelikkol, A. (2019). *Anne baba olmak ve gelişimde temel kavramlar*. A. E. İşmen Gazioglu (Ed.). *Hayatın ilk çeyreği 0-18 yaş gelişimi* içinde. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile Eğitim Programı. https://www.aile.gov.tr/media/4770/01_01_hayat%C4%B1n-ilk-%C3%A7eyre%C4%9Fi-kitab%C4%B1.pdf 20.05.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Kır, İ. (2006). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- Kim, S. Y. (2013). Defining tiger parenting in Chinese Americans. *Human Development*, 56, 217-222.
- Kim, S. Y., Wang, Y., Orozco Lapray, D., Shen, Y., & Murtuza, M. (2013). Does “tiger parenting” exist? Parenting profiles of Chinese Americans and adolescent developmental outcomes. *Asian American Journal of Psychology*, 4(1), 7-18.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Knopf, A. (2021). How ‘helicopter parenting’ can hurt young children: Parents striking the balance. *The Brown University Child and Adolescent Behavior Letter*, 37(5), 7-7.
- Koçak, Z., ve Harmancı, H. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde ailede ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5, 183-207.
- Kol, S. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-21.

- Kotch, J. B., Lewis, T., Hussey, J. M., English, D., Thompson, R., Litrownik, A. J., Runyan, D. K., Bangdiwala, S. I., Margolis, B., & Dubowitz, H. (2008). Importance of early neglect for childhood aggression. *Pediatrics*, 121(4), 725-731. doi:10.1542/peds.2006-3622.
- Kömürcü Akik, B., ve Alsancak Akbulut, C. (2023). Assessing the psychometric properties of mother and father forms of the helicopter parenting behaviors questionnaire in a Turkish sample. *Current Psychology*, 42, 2980-2992.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi* (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kumru, A. ve Öztürk, P. (2020). Çocuklukta olumlu sosyal davranış ve ahlak gelişiminde ana baba davranışlarının etkileri. M. Sayıl ve B. Selçuk (Der.) *Ana babalık: kuram ve araştırma* (3. Baskı) içinde (s.225). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kütük, A. (2019). *Akdeniz üniversitesi uluslararası öğrenci kabul sınavı'na (akdeniz YÖS-2018) ilişkin ölçme değişmezliğinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Kwan, P. & Wong, Y. (2016). Parental involvement in schools and class inequality in education: Some recent findings from Hong Kong. *International Journal of Pedagogies and Learning*, 11(2), 91-102. doi:10.1080/22040552.2016.1227250
- Lapsekili Uysal, S. (2020). *Helikopter ebeveynlerin çocuklarının benlik algısı durumlarının kaygı düzeyleri üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Lareau, A. (2002). Invisible inequality: Social class and child rearing in black families and white families. *American Sociological Review*, 67(5), 747-776.
- Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods: Class, race and family life*. California: University of California Press.
- Lau, S. M., Lew, W. J. R., Hau, K. T., Cheung, P. C. & Berndt, T. J. (1990). Relations among perceived parental control, warmth, indulgence, and the family harmony of Chinese in mainland China. *Developmental Psychology*, 26, 614-611.
- LeBlanc, J. E. & Lyons, S. T. (2022). Helicopter parenting during emerging adulthood: Consequences for career identity and adaptability. *Frontiers in Psychology*, 13, 1-18. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.886979>

- LeMoyne, T. & Buchanan, T. (2011). Does “hovering” matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum: Mid South Sociological Association*, 31(4), 399-418.
- Leung, Y. Y. M. (2013). *Education reform in Hong Kong: Power-status, school strategy and social inequality*. Retrieved from Digital Dissertation Consortium (AAC 3642443).
- Leung, J. T. Y. (2021). Overparenting, parent-child conflict and anxiety among Chinese adolescents: A cross-lagged panel study. *Int. J. Environ. Res. Public*, 18, 11887. <https://doi.org/10.3390/ijerph182211887>
- Liel, C., Ulrich, S. M., Lorenz, S., Eickhorst, A., Fluke, J., & Walper, S. (2020). Risk factors for child abuse, neglect and exposure to intimate partner violence in early childhood: Findings in a representative cross-sectional sample in Germany. *Child Abuse & Neglect*, 106, 1-14. doi:10.1016/j.chiabu.2020.104487.
- Locke, J. Y., Campbell, M. A., & Kavanagh, D. (2012). Can a parent do too much for their child? An examination by parenting professionals of the concept of overparenting. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 22(2), 249-265.
- Lounds, J. J., Borkowski, J. G., & Whitman, T. L. (2006). The potential for child neglect: The case of adolescent mothers and their children. *Child Maltreatment*, 11(3), 281-294. doi:10.1177/1077559506289864
- Love, H., May, R. W., Cui, M., & Fincham, F. D. (2020). Helicopter parenting, self-control, and school burnout among emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 327-337. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01560-z>
- Lui, P. P., & Rollock, D. (2013). Tiger mother: Popular and psychological scientific perspectives on Asian culture and parenting. *American Journal of Orthopsychiatry*, 83(4), 450-456.
- Lupton, D., Pedersen, S., & Thomas, G.M. (2016). Parenting and digital media: from the early web to contemporary digital society. *Sociology Compass*, 10(8), 730-743.
- Manning, A. (2019). The age of concerted cultivation: A racial analysis of parental repertoires and childhood activities. *Du Bois Review: Social Science Research on Race*, 16(1), 1-31.
- Manzon, M., Miller, R., Hong, H., & Khong, L. (2015). *Parent engagement in education*. (NIE Working Paper Series No. 7). Singapore: National Institute of Education.

- Maume, D. J. (2006). Gender differences in restricting work efforts because of family responsibilities. *Journal of Marriage and Family*, 68(4), 859-869.
- Mayr, T., & Ulich, M. (2009). Social-Emotional well-being and resilience of children in early childhood settings- PERIK: An empirically based observation scale for practitioners. *Early Years. An International Journal of Research and Development*, 29(1), 45-57.
- Merriam, S. B., & Grenier, R. S. (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
- Mufidah, N. & Rifqi, M. (2016). Hyper-parenting effects toward child's personality in Stephen King's novel "Carrie". (Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Sarjana Sastra (S.S). English Study Program Faculty of Humanities Dian Nuswantoro University, Semarang.
- Mulaik, S. A., James, L. R., Alstine, J. A, Bennet, N., Lind, S., & Stilwell, C. D. (1989). Evaluation of goodness-of-fit indices for structural equation models. *Psychological Bulletin*, 105(3), 430-445.
- Munro, B. H. (2005). *Statistical methods for health care research* (5th edition). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Nicklas, E., & Mackenzie, M. J. (2013). Intimate partner violence and risk for child neglect during early childhood in a community sample of fragile families. *J. Fam. Viol.*, 28, 17-29.
- Odenweller, K. G., Booth Butterfield, M., & Weber, K. (2014). Investigating helicopter parenting, family environments, and relational outcomes for millennials. *Communication Studies*, 65(4), 407-425.
- Okant Yaşın, Ç. (2018). *Helikopter ebeveyn sahibi Y kuşağının iş ve yaşam tatmini üzerine sosyolojik bir analiz*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Okray, Z. (2016). Helicopter parenting and related issues: Psychological well being, basic psychological needs and depression on university students. *Curr. Res. Edu.*, 2(3), 165-173.

- Oral, M. (1999). *The relationship between dimensions of perfectionism, stressful life events and depressive symptoms in university students a test of diathesis-stress model of depression*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özatl, İ. (2022). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları helikopter ebeveyn tutumu ile genel özyeterlilik seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Kırklareli Üniversitesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırklareli.
- Özbek, T. (2022). *Bireylerin algılanan helikopter ebeveyn tutumları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Özben, Ş., ve Argun, Y. (2002). Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 18-28.
- Özbey, D. (2022). *Ergenlerin algılanan helikopter ebeveyn tutumları ile bağlanma stillerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Toros Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mersin.
- Özbey, S. (2019). Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinin (PERİK) geçerlik güvenirlik çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 756-786.
- Özbey, S., ve Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Özdamar, K. (2002). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi. 4. baskı*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özel, E., ve Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(36), 9-34.
- Özkan, Ö. (2010). Ebeveynlikle ilgili kuramlar ve araştırmalar. Z. F. Temel (Ed.), *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılımı çalışmaları içinde* (s.72-103). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Öztabak, M. E. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Öztürk, A. (2009). *5-6 yaş grubu çocuklarda farklı hareket eğitim modellerinin fiziksel gelişim ve fiziksel uygunluk özelliklerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, A. (2017). Okul öncesi çocuğa sahip anne-babalara yönelik “çocuk yetiştirmeye ilişkin anne-baba görüşleri ölçeği” ve “anne-baba tutum ölçeği” geliştirme çalışması. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 26-38.
- Padilla Walker, L. M., & Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1177-1190.
- Paquette, D., Gagnon, M. N., Bouchard, L., Bigras, M., & Schneider, B. H. (2013). A new tool to explore children’s social competencies: The preschool competition questionnaire. *Child Development Research*. <http://dx.doi.org/10.1155/2013/390256>
- Parke, R. D., & Buriel, R. (1998). Socialization in the family: Ethnic and ecological perspectives. In, N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development*. New York: Wiley.
- Parker, G. (1983). *Parental overprotection: A risk factor in psychosocial development*. New York: Grune & Stratton.
- Parker, G., Tupling H., & Brown L. B. (1979). A Parental Bonding Instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52(1), 1-10.
- Pehlivan, Z. (2013). *Helikopter aileler*. <https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/helikopter-aileler> 27.12.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Akademik Bakış Dergisi*, 29, 1-13.
- Polat, B. D., Alkan Ersoy, Ö., ve Toran, M. (2017). Çocuk katılımı farkındalık ölçeği (ÇKFÖ): Ölçek geliştirme, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 186-215.

- Potter P., Perry A., Stockert, P., & Hall, A. (2012). *Fundamentals of nursing* (8. Baskı). St. Louis: Mosby Year Book.
- Ramey, G., & Ramey, V. A. (2010). The rug rat race. *Brookings Papers on Economic Activity*, 129-176.
- Rapee, R. M. (2009). Early adolescents' perceptions of their mother's anxious parenting as a predictor of anxiety symptoms 12 months later. *J. Abnorm. Child Psychol*, 37, 1103-1112.
- Rayana, S., & Atak, H. (2023). Ebeveyn Gestalt temas engelleriyle çocukta anksiyete arasındaki ilişkide ebeveynlik stillerinin aracılık rolü. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 257-280.
- Redford, J. B. (2007). *The effect of concerted cultivation on academic achievement*. (Unpublished master thesis). Virginia Commonwealth University, Virginia.
- Redford, J., Johnson, J. A., & Honnold, J. (2009). Parenting practices, cultural capital and educational outcomes: The effects of concerted cultivation on academic achievement. *Race, Gender & Class*, 16(1-2), 25-44.
- Reed, K., Duncan, J. M., Lucier Greer, M., Fixelle, C., & Ferraro, A. J. (2016). Helicopter parenting and emerging adult self-efficacy: Implications for mental and physical health. *Journal of Child and Family Studies*, 25(10), 3136-3149. doi:10.1007/s10826-016-0466-x
- Rehm, M., Darling, C. A., Coccia, C., & Cui, M. (2017). Parents' perspectives on indulgence: Remembered experiences and meanings when they were adolescents and as current parents of adolescents. *Journal of Family Studies*, 23(3), 278-295. <https://doi.org/10.1080/13229400.2015.1106335>
- Richins, M. L., & Chaplin, L. N. (2015). Material parenting: How the use of goods in parenting fosters materialism in the next generation. *Journal of Consumer Research*, 41(6), 1333-1357.
- Rizzo, K. M., Schiffrin, H. H., & Liss, M. (2013). Insight into the parenthood paradox: Mental health outcomes of intensive mothering. *Journal of Child and Family Studies*, 22(5), 614-620. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9615-z>
- Rosenfeld, A., & Wise, N. (2000). *The over-scheduled child: Avoiding the hyper-parenting trap*. New York: St. Martin's Griffin.

- Rosenthal, C. M., & Thompson, L. A. (2020). Child abuse awareness month during the coronavirus disease 2019 pandemic. *JAMA Pediatrics*, 174(8), 812-812.
- Rosier, K. B. (2009). Children as problems, problems of children. In J. Qvortrup, W. A. Corsaro, & M.-S. Honig (Eds.), *The Palgrave handbook of childhood studies* (pp. 256-272). Basingstoke, England: Palgrave MacMillan.
- Rosier, K. B., & Kinney, D. A. (2005). Historical and contemporary pressures on children's freedom. In D. A. Kinney & K. B. Rosier (Eds.), *Sociological studies of children and youth* (Vol. 11) (pp. 1-20). Amsterdam: Elsevier.
- Santrock, J. W. (2015). *Yaşam boyu gelişim - gelişim psikolojisi* (13. Basım). G. Yüksel (Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sarıtaş, D., ve Gençöz, T. (2012). Discrepancies between Turkish mothers' and adolescents' reports of adolescents' emotion regulation difficulties. *Journal of Clinical Psychology*, 68(6), 661-671. doi:10.1002/jclp.21849
- Schiffrin, H. H., Liss, M., Miles-McLean, H., Geary, K. A., Erchull, M. J., & Tashner, T. (2014). Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 23(3), 548-557.
- Schmidinger, N. M. (2020). *Overparenting and its association with externalizing problems in young children*. (A dissertation submitted). In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Psychology in School Psychology, Alfred University, New York.
- Schneider, W., Waldfogel, J., & Brooks Gunn, J. (2015). The great recession and behavior problems in 9 years old children. *Developmental Psychology*, 51, 1615-1629. <https://dx.doi.org/10.1037/dev000038>
- Segrin, C., Givertz, M., Swaitkowski, P., & Montgomery, N. (2015). Overparenting is associated with child problems and a critical family environment. *J. Child Fam. Stud.*, 24, 470-479.
- Segrin, C., Wosidlo, A., Givertz, M. & Montgomery, N. (2013). Parent and child traits associated with overparenting. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(6), 569-595.

- Segrin, C., Wosidlo, A., Givertz, M., Bauer, A. & Murphy, M. T. (2012). The association between overparenting, parent-child communication, and entitlement and adaptive traits in adult children. *Family Relations*, 61, 237-252.
- Settles, B. H., Sheng, X., Zang, Y., & Zhao, J. (2013). The one-child policy and its impact on Chinese families. *International Handbook of Chinese Families*, 627-646. doi:10.1007/978-1-4614-0266-4_38.
- Sevinç, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ile duyguları ifade etme ve düşünme ihtiyacı arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Singh, S., Roy, D., Sinha, K., Parveen, S., Sharma, G., & Joshi, G. (2020). Impact of Covid-19 and lockdown on mental health of children and adolescents: A narrative review with recommendations. *Psychiatry Research*, 293(220), 1-10.
- Sirohi, P. (2021). Hovering is not helping: The effects of overindulgence and helicopter parenting. *The International Journal of Indian Psychology*, 9(4), 1539-1543.
- Slack, K. S., Berger, L. M., DuMont, K., Yang, M. Y., Kim, B., Ehrhard Dietzel, S., & Holl, J. L. (2011). Risk and protective factors for child neglect during early childhood: A cross-study comparison. *Children and Youth Services Review*, 33(8), 1354-1363.
- Smetana, J. G. (2017). Current research on parenting styles, dimensions, and beliefs. *Current Opinion in Psychology*, 15, 19-25.
- Sorkhabi, N. (2013). Supportive parenting versus tiger parenting: Variation in Asian parenting styles. *Human Development*, 1-7.
- Sönmez, S. (2016). Erken çocukluk döneminde bireysel ve ikili grup etkinlik performans algıları: Karşılaştırmalı deneysel bir inceleme. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 51, 323-333.
- Spradley, B. W., & Allender, J. A. (2001). *Community health nursing concepts and practice* (5. Basım). Philadelphia: LipincotRsven.
- Stifter, C. A., Dollar, J. M., & Cipriano, E. A. (2011). Temperament and emotion regulation: the role of autonomic nervous system reactivity. *Developmental Psychobiology*, 53(3), 266-279. <https://doi.org/10.1002/dev.20519>

- Strayhorn, J. M. (2002). Self-control: Towards systematic training programs. *Journal of American Academy of Children and Adolescent Psychiatry*, 41, 17-27.
- Supple, A. J., & Small, S. A. (2006). The influence of parental support, knowledge, and authoritative parenting on Hmong and European American adolescent development. *Journal of Family Issues*, 27, 1214-1232.
- Supple, A. J., Ghazarian, S. R., Peterson, G. W., & Bush, K. R. (2009). Assessing the cross-cultural validity of a parental autonomy granting measure: Comparing adolescents in The United States, China, Mexico, and India. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40, 816-833.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Süsen, Y., Pak, H. ve Çevik, E. (2022). Helicopter parenting, self-control, and problematic online gaming in emerging adults. *Journal of Clinical Psychology Research*, 6(3), 331-341.
- Şavşet, S. (2016). *Sorgulama tabanlı eklektik okul öncesi eğitim etkinliklerinin etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şeker, M. (2011). *İstanbul’da yaşam kalitesi araştırması*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Şen, Ş., ve Boyraz, E. (2017). Annelik rolü ve çocuk için tüketime yansımaları: Kadınların ebeveynlik tutumları ve hedonik tüketim eğilimi üzerine bir araştırma. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 347-370.
- Şendil, G. (2003). *Çocuk, ergen ve anne baba*. İstanbul: Çantay Yayınları.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks.
- Şimşir Gökulp, Z. (2022). Examining the relationships between helicopter parenting, self-control, self-efficacy, and multi-screen addiction among turkish emerging adults. *J. Genet. Psychol*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/00221325.2022.2151336>

- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Taner Derman, M., Türen, Ş., ve Buntürk, T. (2020). Okul öncesi çocukların empati bölümleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 336-368. doi:10.24130/eccd-jecs.1967202042188
- Tany, R. F., & Khanam, M. (2022). Development of Over-Scheduled Scale for adolescents. *Dhaka Univ. J. Biol. Sci.*, 31(2), 231-242.
- Tao, K. & Chiu, J. (1985). The one-child-per-family policy: A psychological perspective. In W. Tseng & D. Y. H. Wu (Eds.), *Chinese culture and mental health* (153-166). New York: Academic Press.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel.
- Taymaz, H. (1970). *Eğitimde faydalanılan istatistik metodları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
- Taymaz, A. H. (2019). *Ergenlerin algıladıkları helikopter ebeveyn tutumları ile yalnızlık düzeyinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tekin, S. S. (2022). *Ebeveynlik stilleri ile 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerileri ve öz düzenleme becerileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Tekke, M. (2023). Çocukların yaşlarına göre ana-baba tutumu farklılık göstermeli mi?. *Turkish Studies - Education*, 18(1), 363-378. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.67924>
- Terzi, Y. (2019). *Anket, güvenilirlik-geçerlilik analizi*. https://personel.omu.edu.tr/docs/ders_dokumanlari/1030_32625_1500.pdf
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu* (2. Baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tezel Şahin, F., ve Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 394-414.

- Tsiakara, A., & Digelidis, N. (2012). Ways preschool children aged 4-5 years old express their desire to excel. *European Psychomotricity Journal*, 4, 41-48.
- Türkiye Cumhuriyeti İstanbul Valiliği Açık Kapı Şube Müdürlüğü. İstanbul'un Sosyo-Ekonomik Analizi (2019-2020). <http://istanbul.gov.tr/kurumlar/istanbul.gov.tr/IstanbulSosyoEkonomikAnaliz.pdf>
- Ueda, M., Stickley, A., Sueki, H., & Matsubayashi, T. (2020). Mental health status of the general population during the Covid-19 pandemic: A Cross-Sectional National Survey In Japan. *MedRxiv*, 1-24.
- Ungar, M. (2009). Overprotective parenting: Helping parents provide the right amount of risk and responsibility. *American Journal of Family Therapy*, 37, 258-271. doi:10.1080/01926180802534247.
- Ural, O. (2015). *Dünden bugüne aile eğitimi*. Z. Temel, G. Haktanır, E. Y. Üstün, O. Ural, N. Erkan, A. B. Aksoy, ... Z. Kurtulmuş. *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uyanık Balat, G. (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32(143), 89-99.
- Uyanık Balat, G., Akman, B., ve Arslan Çiftçi, H. (2017). Okul öncesi rekabet ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 59-71.
- Uyanık Balat, G., ve Yılmaz, E. (2014). Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveyn öz yeterlilik algılarının incelenmesi. *NWSA-Education Sciences*, 9(4), 394-402.
- Uygun, N., ve Kozikoğlu, İ. (2020). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırma Dergisi*, 9(3), 1497-1507. doi:10.33206/mjss.639099
- Uykan, E., ve Akkaynak, M. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3), 1620-1644.
- Uzun, N. B., Gelbal, S., ve Öğretmen, T. (2010). TIMSS-R fen başarısı ve duyuşsal özellikler arasındaki ilişkinin modellenmesi ve modelin cinsiyetler bakımından karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 531-544.

- Vakıf, B. (2018). *Günümüz Türkiye'sinde toplumsal değişme üzerinden yeni çocukluk ve yeni ebeveynlik biçimleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kütahya.
- Vigdal, J. S., & Brønnick, K. K. (2022). A systematic review of “helicopter parenting” and its relationship with anxiety and depression. *Frontiers in Psychology*, 13, 1-17.
- Vinson, K. (2012-2013). Hovering too close: The ramifications of helicopter parenting in higher education. *Georgia State University Law Review*, 29(2), 422-452.
- Wall, G. (2010). Mothers’ experiences with intensive parenting and brain development discourse. *Women’s Studies International Forum*, 33, 253-263.
- Wan, C., Fan, C., Lin, G. & Jing, Q. (1994). Comparison of personality traits of only children and sibling school children in Beijing. *Journal of Genetic Psychology*, 155, 377-388.
- Wang, N. Z. (1984). The socialization of the only child in China. *Sözlü Bildiri (Conference on Child Socialization and Mental Health)*. East-West Center, Honolulu, HI.
- Wang, R. & Lin, X. (2023). Fight back against the stress: The effects of parental job insecurity on career networking behaviors of emerging adults. *Journal of Adolescence*, <https://doi.org/10.1002/jad.12174>
- Weinberg, B. A. (2001). An incentive model of the effect of parental income on children. *J. Polit. Econ.* 109(2), 266-280.
- Westover, K. (2012). *Do attitudes about spoiling children affect attitudes regarding what infants need for early social-emotional development*. (Unsubmitted master of thesis in family, consumer, and human development). Utah State University, Logan, Utah.
- Wong, K., Hicks, L. M., Seuntjens, T. G., Trentacosta, C. J., Hendriksen, T. H. G., Zeelenberg, M., & Van Den Heuvel, M. I. (2019). The role of mindful parenting in individual and social decision-making in children. *Frontiers in Psychology*, 10, 1-10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00550>
- Wu, C., & Chao, R. (2005). Intergenerational cultural conflicts in norms of parental warmth among Chinese American immigrants. *International Journal of Behavioral Development*, 29, 516-523.

- Xie, S., & Li, H. (2017). 'Tiger mom, panda dad': A study of contemporary Chinese parenting profiles. *Early Child Development and Care*. doi: 10.1080/03004430.2017.1318870.
- Xie, S., & Li, H. (2018). Does tiger parenting work in contemporary China? Exploring the relationships between parenting profiles and preschoolers' school readiness in a Chinese context. *Early Child Development and Care*, doi: 10.1080/03004430.2018.1521806.
- Yalçın, S. (2016). Korelasyon, korelasyon türleri ve regresyon. https://acikders.ankara.edu.tr: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/2154/mod_resource/content/2/konu8a.pdf adresinden 08.09.2022 tarihinde ulaşılmıştır.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(Özel Sayı), 74.85.
- Yavuzer, H. (1990). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2007). *Çocuk eğitimi el kitabı* (22. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2016). *Çocuk psikolojisi* (20. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2019). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazdani, S., & Daryei, G. (2016). Parenting styles and psychosocial adjustment of gifted and normal adolescents. *Pacific Science Review B: Humanities and Social Sciences*, 2(3), 100-105.
- Yazgan, A. M. (2022). Proje çocuklar ve helikopter ebeveynler üzerine bir analiz. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(55), 227-258.
- Yerkes, M. A., Hopman, M., Stok, F. M., & De Wit, J. (2019). In the best interests of children? The paradox of intensive parenting and children's health. *Critical Public Health*, doi: 10.1080/09581596.2019.1690632.
- Yeşilyurt, S., ve Çapraz, C. (2018). Ölçek geliştirme çalışmalarında kullanılan kapsam geçerliği için bir yol haritası. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 251-264.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131-150.
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, B. (2023). *Pandemi sürecinde ebeveynlerin algıladıkları sosyal desteğin çocuk yetiştirme tutumları üzerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Yılmaz, H. (2019). İyi ebeveyn, çocuğu için her zaman her şeyi yapan ebeveyn değildir: Algılanan helikopter ebeveyn tutum ölçeği (AHETÖ) geliştirme çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 3-30.
- Yılmaz, H. (2020a). Türkiye’de helikopter ebeveynlik eğilimi ve helikopter ebeveynlerin demografik özellikleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 133-160.
- Yılmaz, H. (2020b). Possible result of extreme parenting: Power of helicopter parenting attitude to predict ego inflation. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 10(2), 523-554.
- Yılmaz, H. (2021). *Özel yetenekli ergenlerin algıladıkları helikopter ebeveyn tutumunun psikolojik sağlamlık düzeylerine etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, H., ve Büyükcebeci, A. (2019). Bazı pozitif psikoloji kavramları açısından helikopter ebeveyn tutumlarının sonuçları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(54), 707-744.
- Yılmaz V., ve Çelik H. E. (2009). *LISREL ile yapısal eşitlik modellemesi-I*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yurdakul, F. (2021). *Helikopter ebeveynliğin psikolojik yardım almaya yönelik tutum ile ilişkisinde akılcı olmayan inançların aracı rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zabcı, N. ve Karadeniz, G. (2021). Koronavirüs pandemisinde annenin ruhsal süreçlerinin çocuklarda görülen belirtilere yansımaları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(1), 12-26. doi:10.18863/pgy.852022

Zengin, E. (2008). *Anne baba tutumları ile adolesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi: Erzurum.

Zhang, Y., Kohnstamm, G. A., Cheung, P. C., & Lau, S. (2001). Developmental changes in the personality of only children in China. *Social Behavior and Personality*, 29(7), 725-732.

Zheng, Y., Pasalich, D. S., Oberth, C., McMahon, R. J., & Pinderhughes, E. E. (2017). Capturing parenting as a multidimensional and dynamic construct with a person-oriented approach. *Prevention Science*, 18(3), 281-291.

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/1382/mod_resource/content/2/B9_Normal%20Da%C4%9F%C4%B1l%C4%B1m.pdf

EKLER

Ek 1: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul Raporu

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU KARARI

Sayı: **14.1968**

Tarih: **04 Kasım 2021**

Çalışmanın Yürütücüsü: **Özge CENGİZ**

Diğer Araştırmacılar: **Prof. Dr. Ozana URAL**

Onay Tarihi ve Onay Sayısı: 15.09.2021 /8-3

Sayın: **Özge CENGİZ**

“Erken Çocukluk Döneminde Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Anneler ile Çocuklarının Davranışsal ve Gelişimsel Özelliklerinin İncelenmesi” isimli çalışmanız Üniversitemiz Eğitim Bilimler Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.

Ek 2: T.C. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Valilik Araştırma İzni

Üni Evrak Tarih ve Sayısı: 01.09.2021-94563

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-44-30414110
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Özge CENGİZ)

GÜNLÜDÜR
31.08.2021

MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.02.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Valilik Makamının 31.08.2021 tarihli ve 30379547 sayılı oluru.

Valilik Makamının Anket ve Araştırma İzni konusu ilgi (b) oluru ve kullanılması uygun görülen ölçme araçlarının Müdürlüğümüzce mühürlenmiş örnekleri ekte gönderilmiştir.

İlgi (a) genelgenin 28. maddesinde; "Araştırma uygulama izni alan kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve araştırmacılar tamamladıkları bilimsel araştırma ile ilgili sonuç raporlarını, izni aldıkları ilgili birime çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde göndereceklerdir." ifadesi yer almaktadır.

Olur gereğince işlem yapılması ve araştırma sonuç raporunun ekte sunulan örneğe göre Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususlarında gereğini arz ederim.

İl Milli Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

Ek:

- 1- Valilik Oluru (1 Sayfa)
- 2- Rapor Örneği
- 3- Ölçekler

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Birbirdenlik Mah. İsmail Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Telefon : 0212 384 36 30 E-posta : stratejigelistirme34@meh.gov.tr Kep Adresi : mebi@tr01.kep.tr	Belge Doğrulama : https://www.turkiye.gov.tr/meh-ehys Bilgi İçin : Aykut ÇELİK Unvan : Büro Hizmetleri İnternet Adresi : http://istanbul.meh.gov.tr/
---	--

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.meh.gov.tr> adresinden 9c34-4039-374b-84da-29d8 koda ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-30379547
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Özge CENGİZ)

31/08/2021

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Marmara Üniversitesinin 17.08.2021 tarihli ve 111386 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 26.08.2021 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Erken Çocukluk Döneminde Aşırı Annelik Davranışı Gösteren Anneler İle Çocuklarının Davranışsal ve Gelişimsel Özelliklerinin İncelenmesi
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : İstanbul
Araştırma Kişiler : Resmi / Özel Anaokulu ve Anasınıfı Öğretmen, Öğrenci ve Öğrenci Velisi
Araştırmanın Süresi : 2021 - 2022 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mührürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamunuza da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
31/08/2021

Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:

- 1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (32 Sayfa)
- 2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Adres : Binbirdirek Mah. İmran Ökten Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-ehys>
Telefon : 0212 384 36 30 Bilgi İçin : Aykut ÇELİK
E-posta : stratejigelistirme34@meh.gov.tr Uzman : Bim Hizmetleri
Kep Adresi : mehi@meb1.kep.tr İnternet Adresi : <http://istanbul.meh.gov.tr/>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır. <https://evrak.meh.gov.tr/solresidna> 3ea4-4d46-347a-bb24-ff2d Anka ile teyit edilebilir.

Ek 3: Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Temel Beceri Ölçeği İzni

Özge CENGİZ

Sayın Hocam Merhaba, Öncelikle Size ve sevdiklerinize mutlu, sağlıklı günler diliyorum. Adım Özge Cengiz, Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

13 Tem 2021 Sal 17:27

BÜLENT AYDOĞDU

Özge hanım merhaba, ilgili ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz, iyi çalışmalar.

16 Tem 2021 Cum 11:55

Ek 4: Okul Öncesi Rekabet Ölçeği İzni

Özge CENGİZ

Değerli Hocam Merhaba, Ölçeğinizi kullanabileceğimize dair izin belgesini uygun zamanınızda imzalayarak bana gönderebilir misiniz rica etsem? Şimdiden teşekkür

27 Tem 2021 Sal 14:37

Prof. Dr. Gülden Uyanık

27 Tem 2021 Sal 19:12

ekte canımcım,
kolay gelsin..

Ek 5: Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (Perik) İzni

Ölçek Kullanım İzni Hk.

Özge CENGİZ

 13 Tem 2021 17:06

Sayın Hocam Merhaba, Öncelikle Size ve sevdiklerinize mutlu, sağlıklı günler diliyorum. Adım Özge Cengiz, Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Saide Özbey

 14 Tem 2021 12:57

Özge merhaba ölçek izin formunu ve ölçeğe ilişkin belgeleri gönderiyorum.Ancak öncelikle çalışmak istediğin konuyu da belirtirsen sevinirim. Ölçekle bir çok çalışma yapılıyor. Binişlik olmasın. Ozana hocama selamlar.Kolaylıklar dilerim.

Ek 6: Anne Baba Stres Ölçeği İzni

Ölçek Kullanım İzni Hk.

Özge CENGİZ

13 Tem 2021 Sal 17:19 ☆

Sayın Hocam Merhaba, Öncelikle Size ve sevdiklerinize mutlu, sağlıklı günler diliyorum. Adım Özge Cengiz, Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Suna Kaymak Özmen

14 Tem 2021 Çar 20:13 ☆

Merhabalar Özge Hanım, Ölçeği elbette kullanabilirsiniz. Ölçeğe ve ilgili bilgilere Milli Eğitim Dergisi'nin 196. Sayısından ulaşabilirsiniz. Tatilde olduğum iç

Özge CENGİZ

15 Tem 2021 Per 16:13 ☆ ↩ ⋮

Sayın Hocam,

E-posta yanıtınızın izin açısından ben de yeterli olacağını düşünüyorum. Desteğiniz ve iyi dilekleriniz için tekrar teşekkür ederim. İyi dinlenmeler ve sağlıklı günler dilerim.

Ek 7: Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği İzni

Belge Gelen Kutusu x

Pınar Kanlikilicer

14 Tem 2021 Çar 13:31

Alıcı: ben ▼

Merhaba Özge Hanım

Size kolay gelsin. Ozana Hocaya çok selamlar.

Bir sonraki mailde istediklerinizi ve izin belgesini bulabilirsiniz.

Kolay gelsin

Ek 8: Veli Onam Formu

Sayın Veli,

Katılacağınız bu çalışma, Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Ozana Ural danışmanlığında Arş. Gör. Özge Cengiz tarafından yürütülen bir araştırmadır.

Araştırmanın Hedefi: Bu araştırmanın amacı 54-72 ay arasında çocuğu olan annelerin davranış özelliklerinin belirlenmesi, bu anneler ile çocuklarının içinde bulundukları gelişimsel ve davranışsal durumlarının incelenmesi ve yaşadıkları olası problemlerin ortaya çıkarılmasıdır.

Araştırmanın Nedeni: Tez Çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yerler: İstanbul İli Özel ve Resmi Anaokulları ile Anasınıfları

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve Okul Yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Sizden öğretmenler aracılığıyla gönderilen formları samimiyetle yanıtlamanızı rica ediyoruz. Ayrıca çocuğunuzla yaklaşık 5 dakika sürecek bir etkinlik yapılması planlanmaktadır. Çalışmada kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissedilmesi durumunda cevaplama ve uygulama işi yarıda bırakılabilir.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Arş. Gör. Özge Cengiz

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

İletişim Bilgisi:

Ek 9: Demografik Bilgi Formu

Değerli Anne,

Bu çalışma Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda doktora tezi bitirme kapsamında yürütülen bir araştırmadır. Yanıtlarınız bireysel olarak değerlendirilmeyecek ve kesinlikle isim kullanılmayacaktır. Soruları samimi bir şekilde eksiksiz yanıtlamanızı rica eder, çalışmamıza sunduğunuz çok kıymetli katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Ozana URAL

M.Ü. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı

Arş. Gör. Özge CENGİZ

M.Ü. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanı

Formu doldurduğunuz tarih:

Yaşınız (Lütfen yazınız)

.....

En son mezun olduğunuz okul türü (Lütfen belirtiniz)

☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü

Kaç çocuğunuz var? (Lütfen yazınız)

.....

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğunuzun/çocuklarınızın doğum tarihlerini lütfen yazınız.

.....

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğunuzun/çocuklarınızın cinsiyetlerini lütfen belirtiniz.

☐ Kız ☐ Erkek

Çalışıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

Gelir durumunuzu (düşük-orta-iyi gibi) nasıl tanımlarsınız?

.....

Ek 10: Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Öğretmen Formu

Sayın Öğretmen,

Bu formda bazı açık uçlu sorular bulunmaktadır. Lütfen bu bölümde çocuğun gelişim özelliklerini ve davranışlarını göz önünde bulundurarak soruları yanıtlayınız. Araştırmanın güvenilirliği için değerlendirmelerinizin samimi bir şekilde yapılmış olması oldukça önemlidir. Sunduğunuz destek ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Ozana URAL
M.Ü. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı

Arş. Gör. Özge CENGİZ
M.Ü. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanı

1. Çocuk sınıftaki günlük rutinlerde size en çok hangi durumlarda ihtiyaç duyuyor?

.....

.....

.....

2. Öğrenme merkezleri, serbest zaman etkinlikleri gibi çocuğun eğitim faaliyetine kendisinin karar vereceği durumlarda çocuk nasıl davranışlar gösterir?

.....

.....

.....

3. Okulda yapılan etkinliklere çocuğun katılım durumu nasıldır? Etkinliklere istekli bir şekilde katılım sağlıyor mu veya eğitim faaliyetlerini sıkıcı, yorucu buluyor mu? Lütfen kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Çocuğun sınıftaki diğer çocuklarla iletişimi nasıldır?

.....

.....

.....

5. Çocuk bir arkadaşı ona vurduğunda veya bağırdığında nasıl bir tepki gösterir?

.....

.....

.....

6. Çocuk okula geç kalma, ailesinin okul çıkış saatine yetişememesi gibi stres yaratan durumlarda ne gibi davranışlar gösterir?

.....

.....

.....

7. Çocuk üzüldüğü, sevindiği, heyecanlandığı, kızdığı durumlarda duygularını ne şekilde ifade ediyor?

.....

.....

.....

8. Çocuğun çizgi çalışmaları, yapboz tamamlama, eşleştirme, grupta gibi faaliyetlerde odaklanma ve dikkat becerilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

.....

.....

.....

9. Çocuk küçük grup veya büyük grup çalışmalarında ne gibi davranışlar göstermektedir? (Gruba uyum sağlama/sağlayamama, grup liderliğini üstlenme, grupta yer almak istememe gibi...)

.....

.....

.....

10. Çocuk istediği bir şeyi yapmasına izin vermediğinizde ne gibi tepkiler gösterir?

.....

.....

.....

11. İp atlama, top oynama, koşma, zıplama gibi büyük kas becerileri gerektiren oyunlarda çocuğun becerileri nasıldır?

.....

.....

.....

12. Resim çizme, yapboz oynama, çizgi çalışmaları gibi küçük kas becerileri gerektiren etkinliklerde çocuğun becerileri nasıldır?

.....

.....

.....

13. Çocuğun velisinin (annesinin) sizden okulda, sınıfta yapmanızı istediği talepleri oluyor mu? Bu durumda ne yapıyorsunuz? Anneyle nasıl bir iletişim kuruyorsunuz?

.....

.....

.....

Ek 11: Gelişim Gözlem ve Değerlendirme Anne Formu

Değerli Anne,

Bu formda bazı açık uçlu sorular bulunmaktadır. Lütfen bu bölümde çocuğunuzun gelişim özelliklerini ve davranışlarını göz önünde bulundurarak soruları yanıtlayınız. Araştırmanın güvenilirliği için değerlendirmelerinizin samimi bir şekilde yapılmış olması oldukça önemlidir. Sunduğunuz destek ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Ozana URAL
M.Ü. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı

Arş. Gör. Özge CENGİZ
M.Ü. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanı

1. Çocuğunuz günlük yaşamında size en çok hangi durumlarda ihtiyaç duyuyor?

.....

.....

.....

2. Çocuğunuz oynayacağı oyunu seçme, oyuncağını seçme, giyeceği giysiyi seçme gibi kendisinin karar vereceği durumlarda nasıl davranışlar gösterir?

.....

.....

.....

3. Evde yaptığınız etkinliklere çocuğunuzun katılım durumu nasıldır? Etkinliklere istekli bir şekilde katılım sağlıyor mu veya eğitim faaliyetlerini sıkıcı, yorucu buluyor mu? Lütfen kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Çocuğunuzun arkadaşlarıyla iletişimi nasıldır?

.....

.....

.....

5. Çocuğunuz bir arkadaşı ona vurduğunda veya bağırduğunda nasıl bir tepki gösterir?

.....

.....

.....

6. Çocuğunuz okula geç kalma, sizin okul çıkış saatine yetişememeniz gibi stres yaratan durumlarda ne gibi davranışlar gösterir?

.....

.....

.....

7. Çocuğunuz üzüldüğü, sevindiği, heyecanlandığı, kızdığı durumlarda duygularını ne şekilde ifade ediyor?

.....

.....

.....

8. Çocuğunuzun çizgi çalışmaları, yapboz tamamlama, eşleştirme, grupta gibi faaliyetlerde odaklanma ve dikkat becerilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

.....

.....

.....

9. Çocuğunuz grup eşliğinde oyun oynarken ne gibi davranışlar göstermektedir? (Gruba uyum sağlama/sağlayamama, grup liderliğini üstlenme, grupta yer almak istememe gibi...)

.....

.....

.....

10. Çocuğunuz istediği bir şeyi yapmasına izin vermediğinizde ne gibi tepkiler gösterir?

.....

.....

.....

11. İp atlama, top oynama, koşma, zıplama gibi büyük kas hareketleri gerektiren oyunlarda çocuğunuzun becerileri nasıldır?

.....

.....

.....

12. Resim çizme, yapboz oynama, çizgi çalışmaları gibi küçük kas hareketleri gerektiren etkinliklerde çocuğunuzun becerileri nasıldır?

.....

.....

.....

13. Çocuğunuzun öğretmeninden çocuğunuza verdiği eğitimle ilgili ne gibi beklentileriniz vardır?

.....

.....

.....